

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน
เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

นางสาวไพเราะ ไตรติลานนท์

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-3493-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC PLANNING FOR A LOCAL HIGHER
EDUCATION INSTITUTION WITH AN EMPHASIS ON COLLABORATION WITH
COMMUNITIES TO STRENGTHEN THE COMMUNITY'S CAPACITY IN
DRUG ADDICT PREVENTION: A CASE STUDY OF
RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY

Miss Pairoa Tritilanunt

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education
Department of Educational Policy, Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2006

ISBN 974-14-3493-6

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือ
กับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
โดย นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ)

.....
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา ไชวิโลกุล)

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุวรรณกุล)

ไพเราะ ไตรติลลันท์: การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

(THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC PLANNING FOR A LOCAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION WITH AN EMPHASIS ON COLLABORATION WITH COMMUNITES TO STRENGTHEN THE COMMUNITY'S CAPACITY IN DRUG ADDICT PREVENTION: A CASE STUDY OF RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY) อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.อภิภา ปรีชญพฤทธิ, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ปทีป เมธาคูณวุฒิ 243 หน้า. ISBN 974-14-3493-6.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด 2) วิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด และ3) พัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายโดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และส่งแบบสอบถามไปยังผู้แทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศรวมทั้งหมด 41 แห่ง 2) วิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนระดับตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งมีรวมทั้งหมด 36 ชุด 3) พัฒนาแผนกลยุทธ์โดยผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์และผู้แทนตำบลที่มีแผนชุมชนจาก 3 ตำบลรวม 98 คน และ 4) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดในปัจจุบันมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.9) 2) ไม่มีแผนชุมชนตำบลใดที่มีโครงการซึ่งสะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และ 3) กลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนควรครอบคลุม 8 ประเด็นคือ 1) ปรับปรุงการประสานงานด้านความร่วมมือในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน 2) ปรับปรุงให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยทำงานเชิงรุกด้านการป้องกันการติดยาเสพติด 3) ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกันการติดยาเสพติด 4) ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติด 5) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อลดความเสี่ยงในการติดยาเสพติด 6) พัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงในการจัดกิจกรรมป้องกันการติดยาเสพติด 7) ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์ และ 8) รวมพลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายป้องกันการติดยาเสพติด

ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต..... *อน นนท*

สาขาวิชา.....อุดมศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Dr. A. P.*

ปีการศึกษา..2549

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *พ.ป. เมธาคูณวุฒิ*

4484626227 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORD: STRATEGIC PLANNING / COLLABORATION WITH COMMUNITIES / DRUG ADDICT

PREVENTION. PAIROA TRITILANUNT: THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC PLANNING FOR A LOCAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION WITH AN EMPHASIS ON COLLABORATION WITH COMMUNITIES TO STRENGTHEN THE COMMUNITY'S CAPACITY IN DRUG ADDICT PREVENTION: A CASE STUDY OF RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF.APIPA PRACHYAPRUIT, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR: PROF. PATEEP METHAKUNAVUDHI, Ph.D., PAGES 243 pp. ISBN 974-14-3493-6.

This study has three objectives : (1) to study the current collaboration conditions between local higher education institutions (HEIs) and communities on drug addict prevention (2) to analyze the community plans to find common themes that reflect collaboration on drug addict prevention between a local HEI, that is, Rajabhat Rajanagarindra University (RRU) and communities in Chachoengsao province and; (3) to develop a strategic plan through collaboration on drug addict prevention between RRU and communities. This study is a descriptive research. The research procedures can be divided into 4 stages. First, data on the collaboration conditions are collected through document analysis and the questionnaires distributed to representatives of forty-one Rajabhat universities. Second, community plans of thirty-six sub-districts in Chachoengsao province are analyzed. Third, ninety-eight representatives from RRU collaborate with representatives from three sub-districts in developing the RRU strategic plan, using SWOT analysis. Finally, a strategic plan is examined by seven experts for final approval. The research findings are as follow: (1) the level of collaboration on drug addict prevention between local HEIs and communities is moderate. (2) Community plan analysis reveals no collaborative project on drug addict prevention between RRU and communities in Chachoengsao province and (3) The prospective RRU's strategic plan that emphasizes collaboration with communities should cover 8 aspects: 1) to improve coordination and collaboration in drug addict prevention across communities; 2) to encourage university personnel to be proactive in drug addict prevention; 3) to improve information technology system and database on drug addiction; 4) to strengthen the communities' capacity in drug addict prevention and problem resolution; 5) to promote social environment that alleviate any potential for drug addiction among at-risk groups; 6) to improve the at-risk groups' capacity in organizing activities for drug addict prevention; 7) to expand the online community clinic networks; and 8) to build synergistic networks among units that are responsible for drug addict prevention.

Department..Educational Policy, Management, and Leadership	Student's Signature.. <i>Pairoa Tritilanunt</i>
Field of Study..Higher Education	Advisor's Signature.. <i>Apiya P.</i>
Academic Year..2006	Co-advisor's Signature.. <i>Pateep Methakunavudhi</i>

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ คือผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ และศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา ไชยวิไลกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุภรณ์กุล ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ บวรศิริ รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ตันธนะเดชา ซึ่งเป็นคณาจารย์ที่ได้ให้ความรู้ทาง อุดมศึกษา และให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณนายแพทย์วัฒนา กาญจนกามล นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดฉะเชิงเทราที่อนุมัติงบประมาณของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อสนับสนุน การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์ ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ คณะกรรมการและ ประชาชนตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนชุมชนระดับตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เข้าร่วมสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการค้ายาเสพติด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณแม่ลัดดา ไตรติลานันท์ ที่เป็นกำลังใจสำคัญ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงญาติพี่น้อง นิสิตสาขาวิชาอุดมศึกษา เพื่อนร่วมงานทุกคนใน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา ตลอดจนทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามซึ่งมีส่วนช่วยเหลือให้ งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี ส่วนประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอกราบอุทิศเพื่อ สักการะต่อบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณทุกท่าน

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
นโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา	18
ความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน	20
การวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น.....	26
กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและการวิเคราะห์แผนชุมชน.....	50
การป้องกันการติดยาเสพติดและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน	
การติดยาเสพติด.....	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	83
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	98
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	98
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	100
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	102
การเก็บรวบรวมข้อมูล	103
การวิเคราะห์ข้อมูล	104
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	105

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	111
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด.....	111
ส่วนที่ 1 สรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพความร่วมมือระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการ ติดยาเสพติด.....	111
ส่วนที่ 2 สรุปสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	115
ตอนที่ 2 สรุปสภาพความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติด จากการศึกษาวิเคราะห์แผนชุมชน.....	124
ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบลเพื่อหา ประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษา ท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด.....	124
ส่วนที่ 2 สรุปข้อมูลจากแผนชุมชนตำบล 3 ตำบลที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง 3 ตำบล	127
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการ ระดับตำบลในตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 ตำบล	130
ตอนที่ 3 การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือ กับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	132
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและการป้องกันยาเสพติดของ จังหวัดฉะเชิงเทรา	132
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	135
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	140
ส่วนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง กับการบริการชุมชน และการป้องกันการติดยาเสพติด มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์	142

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	143
ส่วนที่ 6 การประเมินสถานการณ์ของความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์และชุมชนในการ ป้องกันการติดยาเสพติด	150
ส่วนที่ 7 การจัดวางทิศทางความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	153
ส่วนที่ 8 การกำหนดกลยุทธ์ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด	154
ส่วนที่ 9 การจัดทำกรอบแผนกลยุทธ์ระดับองค์กร	160
ตอนที่ 4 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ	166
แผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นฯ	167
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	177
สรุปผลการวิจัย	182
อภิปรายผลการวิจัย	189
ข้อเสนอแนะ	193
รายการอ้างอิง	195
ภาคผนวก	202
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	202
ภาคผนวก ข รายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์สาระ	212
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	219
ภาคผนวก ง สรุปผลการสัมภาษณ์	233
ภาคผนวก จ ภาพเดินโดรแกรม	238
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	243

สารบัญตาราง

ญ

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนตำบลที่มีการจัดทำแผนชุมชนแยกรายอำเภอและกิ่งอำเภอปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	101
2	แนวทางการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis).....	106
3	ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	113
4	ผลการวิเคราะห์พันธกิจด้านบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	114
5	จำนวนและร้อยละของระดับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ต่อสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนใน การป้องกันยาเสพติด ที่จำแนกตามด้านของความร่วมมือ.....	116
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนา.....	117
7	จำนวนความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีต่อปัญหาอุปสรรค ในการร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด.....	120
8	จำนวนความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีต่อข้อเสนอแนะ ในการร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด.....	122
9	รายชื่อตำบลที่มีโครงการเกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดยาเสพติด ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2547.....	124
10	สถิติจำนวนผู้ติดยาเสพติดแยกตามชนิดของยาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2546.....	133
11	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (STEP).....	151
12	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (2S4M).....	151
13	สรุปกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ.....	158
14	ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ระดับองค์กร(แผนงาน) กลยุทธ์ระดับแผนงาน (โครงการ) วัตถุประสงค์เชิงจุดมุ่งหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ.....	161

ภาพที่

หน้า

- 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกัน
การติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.....152
- 2 ภาพเดนไดรแกรมวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวม.....239
- 3 ภาพเดนไดรแกรมพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวม.....241

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2	การวิเคราะห์พันธกิจและกิจกรรม.....	41
3	การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-ภัยอุปสรรคขององค์การเพื่อกำหนด กลยุทธ์ที่เหมาะสมในระดับหน่วยงาน.....	43
4	เมตริกซ์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค.....	45
5	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	110
6	โครงสร้างองค์กรและการบริหารงานของสถาบันวิจัยพัฒนา.....	139
7	สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของพันธกิจการบริการชุมชน โดยผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.....	145
8	สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของผู้เข้าร่วมการสัมมนา.....	147
9	ผลการวิเคราะห์รูปแบบเมตริกซ์ (SWOT Matrix) เพื่อกำหนดกลยุทธ์.....	149

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจหลัก 4 ประการ คือ การสอน การวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งพันธกิจดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน โดยในอดีตนั้นสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการสอนเป็นหลัก ส่วนพันธกิจด้านการวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดูเหมือนว่าจะมีความสำคัญเป็นรอง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป พันธกิจด้านการวิจัยเริ่มมีความสำคัญเทียบเท่าการสอน ส่วนการบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ก็ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น เมื่อพิจารณากระบวนการของสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม จะพบว่าสถาบันอุดมศึกษาในประเภทที่แตกต่างกันจะดำเนินงานและให้ความสำคัญกับพันธกิจแต่ละด้านในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นของพันธกิจและบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งพัฒนามาจากสถาบันราชภัฏในปี พ.ศ. 2547 นั้นเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมักตั้งอยู่ในชุมชน จึงมีโอกาที่จะรับรู้และเข้าใจปัญหาชุมชนได้ดีกว่าสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในเมือง ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงอยู่ในสถานะที่เหมาะสมในการให้บริการชุมชนในหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาคน การพัฒนาท้องถิ่น และการแก้ไขปัญหาชุมชน

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 7 ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู นอกจากนี้ ยังกำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามมาตรา 8 ดังต่อไปนี้ เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และนักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย มีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แสวงหาความจริง

เพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มีการศึกษาวิจัยส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (<http://www.rajabhat.ac.th/act.pdf>, 2547) โดยสรุป จากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏจะเห็นได้ว่า พันธกิจด้านการบริการชุมชนถือเป็นภาระหน้าที่ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ความสำคัญเป็นพิเศษโดยมีการส่งเสริมงานด้านนี้หลายวิธีเช่น การอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชน การพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่น โดยหนึ่งในปัญหาที่เรื้อรังซึ่งควรต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาการติดยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่วิกฤตของสังคม เห็นได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2545 (<http://www.geocities.com/>, 2006) ความว่า ยาเสพติดทำให้เกิดความเดือดร้อนหลายอย่างเสียทั้งเงินและเสียทั้งชื่อเสียงของชาติบ้านเมืองมาเป็นเวลานานประมาณ 50 ปี ถ้าฟังตำรวจจะปราบยาเสพติดก็ยากเพราะมีคนทีลักลอบนำยาเสพติดมาขายในเมือง ทำให้คนไทยเสพและติดยาเสพติดกันมาก จึงให้รัฐบาลช่วยแก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติดระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ปี 2542 ในงานวิจัยเรื่องสภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) ปรากฏว่ามีหมู่บ้าน/ชุมชนที่ระบุว่ามีการใช้ยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 55.1 ของหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามดัชนีชี้วัดความรุนแรงของปัญหายาเสพติด พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหาอยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ 21.7 และระดับรุนแรงถึงร้อยละ 13.5 ซึ่งงานวิจัยนี้ระบุว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดก่อความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่และปัญหาสังคมอื่นๆมากมาย นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยากจน เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหานี้ ต้องดำเนินการควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยมีจุดหมายไม่เพียงแต่ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น ยังรวมถึงการพัฒนาสติปัญญาและจิตใจ ซึ่งในจุดนี้สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นน่าจะมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการสร้างความเข้มแข็งแก่คนในชุมชน เพื่อป้องกันการติดยาเสพติดซึ่งแนวคิดนี้ดูเหมือนจะสอดคล้องกับทิศทางนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาสุขภาพจิต ดังที่ปรากฏในสาระการจัดสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการหัวข้อ “ฉนึ่กกำลังภาครรัฐและประชาสังคมเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2546 ซึ่งที่ประชุมมีข้อสรุปร่วมกันจัดตั้งเป็น “เครือข่ายพลังชุมชน - พลังแผ่นดิน” โดยมีแนวทางในการเอาชนะปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความยากจน และสร้างชุมชนเข้มแข็งที่สำคัญ 5 ประการได้แก่ (1) การสร้างความมุ่งมั่นร่วมกันของคนทั้งชาติ (Purpose) เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน (2) การสร้างหลักการที่ถูกต้องร่วมกัน (Principle) เพื่อป้องกันการเดินผิดทิศทาง (3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เพื่อทุกคน ทุกฝ่าย ทุกภาคี จะสามารถทำได้เองอย่างถูกต้องโดยไม่ต้องบังคับหรือรอการสั่งการ (4) การสร้างความเป็นเอกภาพระหว่งนโยบาย - ยุทธศาสตร์ - ปฏิบัติการ (Unity) เพื่อการขับเคลื่อนขบวนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (5) การสร้างความรู้และจัดการความรู้มาสู่การเรียนรู้ (Knowledge Management) เพื่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (คณะทำงานโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชน - พลังแผ่นดิน, 2546)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตรการในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต จากงานวิจัยหลายชิ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546) พบว่าการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตต้องอาศัยการฉนึ่กกำลังจากทั้งภาครรัฐและประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้ความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจแก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544) ได้ศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพจิตในประเทศไทย พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนร้อยละ 90 ระบุว่ามีการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนร้อยละ 84.1 โดยประชาชนมีส่วนร่วม และเน้นหนักเรื่องการรณรงค์เผยแพร่มากที่สุดร้อยละ 91.4 รองลงมาคือการส่งเสริมกีฬาร้อยละ 74.2 และการจัดฝึกอบรมร้อยละ 68.2 นอกจากนั้น ถนัด ไบยา และคณะ(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) ได้วิจัยเรื่องสถานภาพและการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต จังหวัดน่าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจะต้องอาศัยการทำงานแบบพหุภาคี ผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กลไกการทำงานแบบเครือข่ายและแกนนำเลิกยาเสพติดมาหนุนเสริมพลังของชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้น จึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตได้ผล กระบวนการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตขององค์กรชุมชนที่สำคัญคือ การสร้างการรับรู้ต่อปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน มีการจัดเวทีชาวบ้านหรือเวทีประชาคม ใช้มาตรการทางสังคมและการเฝ้าระวังในชุมชนสร้างการเรียนรู้ทักษะและการแก้ไขปัญหารสร้างเสริมความเข้มแข็งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การสร้างอาชีพ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนในครอบครัวและชุมชน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การป้องกันปัญหาเสพติดต้องเน้นการพัฒนาคนโดยองค์รวมซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ รวมถึงคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการบรรลุผลดังกล่าวต้องให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน นอกจากนี้ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6, 7, 29) ยิ่งไปกว่านั้น การจะแก้ไขปัญหานี้ให้ลุล่วงได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน

สำหรับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ในส่วนแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาในการป้องกันการติดยาเสพติดนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรต้องผนึกกำลังกับสถานศึกษาทั้งในและนอกระบบเพื่อแก้ไขปัญหานี้ ทั้งนี้ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรซึ่งเป็นแหล่งสร้างสมองค์ความรู้และมีพันธกิจหลักประการหนึ่งที่สำคัญคือการบริการวิชาการแก่ชุมชน สถาบันอุดมศึกษาจึงมีศักยภาพในการร่วมมือกับชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่นการให้คำปรึกษา การฝึกอบรม การทำวิจัยร่วมกับชุมชน การติดตามประเมินผลโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดยาเสพติด แม้ว่าการบริการวิชาการแก่ชุมชนลักษณะนี้จะไม่ใช่วิธีใหม่ แต่ปัจจุบันยังมีข้อมูลที่จำกัดเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความร่วมมือเพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นทั่วประเทศกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดด้วยเหตุที่ผู้วิจัยตระหนักถึงศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการแก้ไขปัญหานี้ของชุมชน ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นแห่งเดียวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยเหตุผลที่ว่าจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่รุนแรงพิเศษตอนใน ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดรุนแรงจากหลายปัจจัยกล่าวคือเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และอ่าวไทยจึงเหมาะสม

ที่เป็นจุดพักของเส้นทางลำเลียงยาเสพติด ซึ่งมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศ กัมพูชา ทำให้เป็นแหล่งกระจายยาเสพติดไปพื้นที่อื่นๆ (<http://www.oncb.go.th>, 2544) นอกจากนี้ยังมีปัญหา ชุมชน/หมู่บ้านมีระบบดูแลผู้ที่มีปัญหาเสพติด ตามเกณฑ์มาตรฐาน ของกระทรวงสาธารณสุข เพียงร้อยละ 2.11 (สำนักงานสาธารณสุขเขต 3, 2546) จากข้อมูล ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจังหวัดฉะเชิงเทรามีปัญหาเสพติดในชุมชนระดับรุนแรง และเพื่อให้เกิดผล ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงจัดให้มีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น กับผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบล เพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบัน อุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยา เสพติด การดำเนินการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดใน ชุมชน แต่กระบวนการดังกล่าวยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนโดยการ ให้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำแผนกลยุทธ์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวถือว่าสอดคล้อง กับพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน และแผนงาน การพัฒนาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนใน การป้องกันการติดยาเสพติด
2. วิเคราะห์แผนชุมชน เพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดม ศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. พัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อ เสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์แผนชุมชนเน้นประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษา ท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดนั้น วิเคราะห์เฉพาะแผนชุมชนระดับตำบลของ จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่รุนแรงพิเศษตอนใน โดยการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์แผนชุมชนที่มีอยู่จริงในปี 2547 จำนวน 36 ตำบลซึ่งมีการดำเนินการตามโครงการบูรณา

การแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) จากทั้งหมดจำนวน 93 ตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งเดียวในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเฉพาะแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่น

3. ในการศึกษาสภาพปัญหาเสพติด จะจำกัดขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมเฉพาะปัญหาการติดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า เนื่องจากเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากในหมู่บ้าน/ชุมชนซึ่งรัฐบาลมีนโยบายต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ(<http://www.mahadthai.com>, 2546)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ หมายถึงการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดทิศทางโดยรวมเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานให้บรรลุผล โดยมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้นมาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนซึ่งมีกลยุทธ์ 3 ระดับ คือกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ

กลยุทธ์ระดับองค์กร หมายถึงวิธีการที่ได้รับการพิจารณาตัดสินสรรว่าเป็นวิธีการที่ดีและตอบสนองแผนงานของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

กลยุทธ์ระดับแผนงาน หมายถึงวิธีการที่ได้รับการพิจารณาตัดสินสรรว่าเป็นวิธีการที่ดีและตอบสนองวัตถุประสงค์หลักในโครงการของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

กลยุทธ์ระดับโครงการ หมายถึงวิธีการที่ได้รับการพิจารณาตัดสินสรรว่าเป็นวิธีการที่ดีและตอบสนองผลผลิตหลักซึ่งเกิดจากกระบวนการทำงานของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

ชุมชน หมายถึงกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์และค่านิยมร่วมกันที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีพื้นฐานชีวิตคล้ายคลึงกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงชุมชนระดับตำบล

แผนชุมชน หมายถึงเอกสารการพัฒนที่เกิดขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้ตอบสนองกับความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอกและคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยแผนชุมชนมีองค์ประกอบคือ ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาของชุมชน แนวทางแก้ไข พื้นที่ประสบปัญหา และผู้รับผิดชอบ

แผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น หมายถึงเอกสารการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นช่วง 5 ปีนับตั้งแต่ปีปัจจุบัน ซึ่งเน้นแผนกลยุทธ์เฉพาะแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบคือวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน กลยุทธ์ระดับโครงการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

ความร่วมมือ หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันหรือลงแรงร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน ในลักษณะหลากหลายรูปแบบ ตามการวิเคราะห์สถานการณ์จริง

สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น หมายถึงสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการสอนระดับอนุปริญญาปริญญาตรี ปริญญาโท โดยนัยแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ มีจำนวน 41 แห่ง

ยาเสพติด หมายถึงสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญคือ ต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมลง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า

การป้องกันการติดยาเสพติด หมายถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีการพัฒนาระบบเฝ้าระวังยาเสพติดเป็นกลุ่มบ้าน มีการเสริมงานพัฒนาอาชีพภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ความร่วมมือในการป้องกันการติดยาเสพติด หมายถึงความร่วมมือ 5 ด้านซึ่งประกอบด้วยด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านการป้องกันการติดยาเสพติด

ศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด หมายถึงความสามารถของบุคคลหรือองค์กรในการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชน

วิสัยทัศน์ หมายถึงลักษณะการมองภาพอนาคตโดยรวมที่พึงประสงค์ซึ่งพัฒนาโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน จากพื้นฐานของความเข้าใจสภาพปัจจุบันที่มีปัญหาเสพติดในชุมชนและมีการเชื่อมโยงกับพันธกิจ และวัตถุประสงค์ในการป้องกันการติดยาเสพติดที่กำหนดร่วมกัน

พันธกิจ หมายถึงการระบุบทบาท และวัตถุประสงค์ในการป้องกันการติดยาเสพติดที่กำหนดร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน

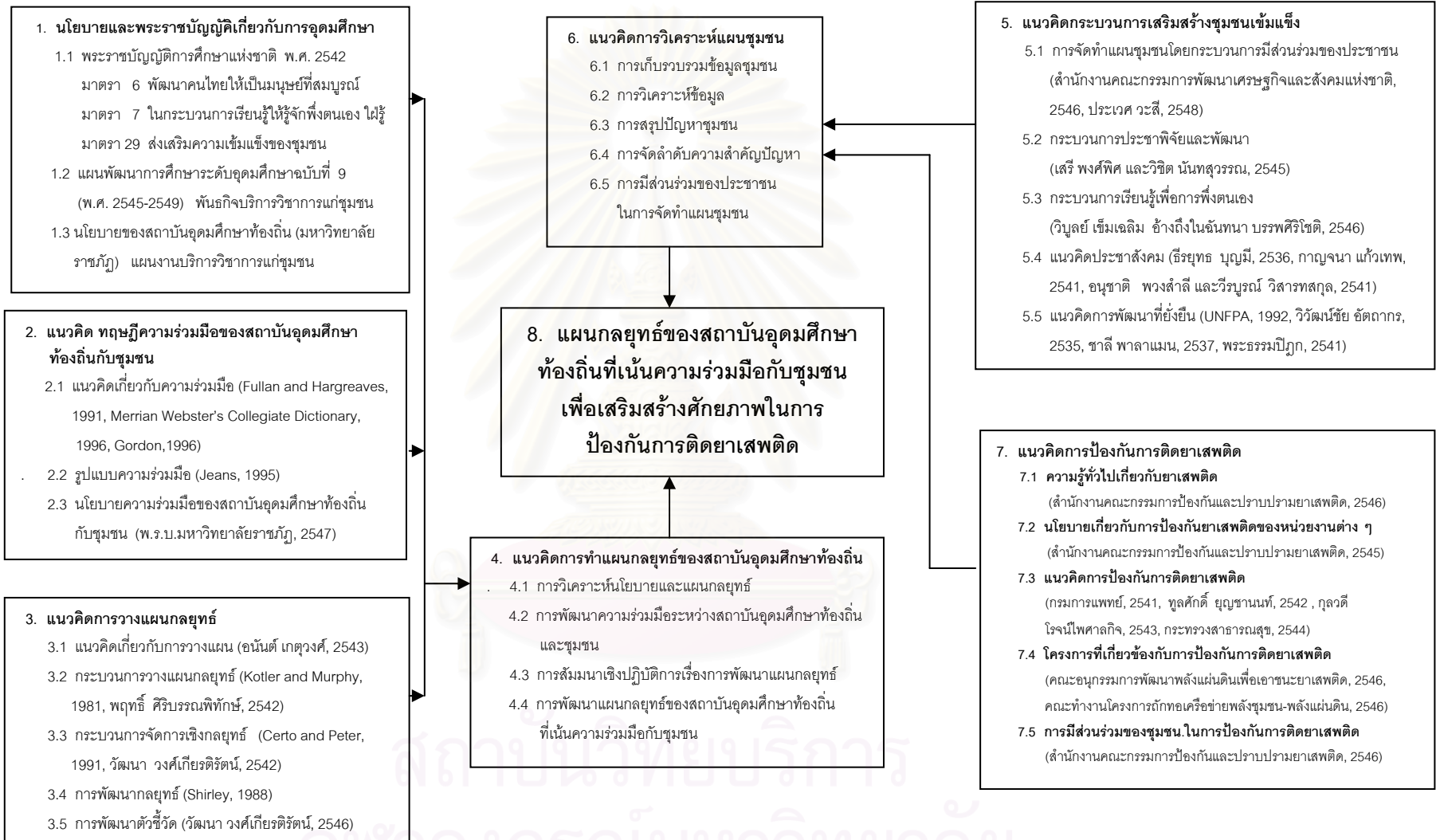
วัตถุประสงค์ หมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างละเอียดที่สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นจะร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ตัวชี้วัดความสำเร็จ หมายถึงการกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการที่มีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดปรากฏในแผนภูมิที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยจากแผนภูมิที่ 1 เรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการค้ายาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักๆ 3 ส่วนคือ ส่วนแรกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาซึ่งครอบคลุมนโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน และแนวคิดการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งนำมาสู่แนวคิดของผู้วิจัย เกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น สำหรับเนื้อหาในส่วนที่สองเป็นแนวคิดกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งนำมาสู่แนวคิดของผู้วิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์แผนชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการค้ายาเสพติดเป็นเนื้อหาหลักของส่วนที่สามของกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ เนื้อความต่อไปนี้จะเป็นการอธิบายรายละเอียดของ แนวคิดทฤษฎีหลักๆ ซึ่งประกอบกันเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยของงานชิ้นนี้

ส่วนแรกเป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยนโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน และแนวคิดการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

นโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ได้แก่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้โดยตรงมี 3 มาตราคือมาตรา 6 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนมีความสามารถในการ ประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคม อื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัด การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ ต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) มีสาระสำคัญหลักๆ ดังนี้คือ การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-

2549) มีฐานความคิดให้คน ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักในการพัฒนา แล้วปรับระบบอุดมศึกษาให้มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข สร้างองค์ความรู้ให้เป็นที่พึ่งพาได้ รวมทั้งสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจในการให้การศึกษาระดับสูงทางวิชาการ วิชาชีพ จัดฝึกอบรม และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน และประเทศชาติ มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ จัดบริการวิชาการ ชุมชนและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

นโยบายของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ซึ่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 7 ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัยให้บริการทางวิชาการ แก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู (<http://www.rajabhat.ac.th/act.pdf>, 2547) สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นมีภารกิจหลักคือการบริการวิชาการแก่ชุมชน ให้มีการพัฒนาคนแบบองค์รวมให้มีความรู้ มีการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆ ให้สอดคล้องตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ รูปแบบของความร่วมมือ และนโยบายความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน โดยที่ความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันร่วมใจหรือลงแรงร่วมกันในลักษณะต่างๆ ที่ช่วยเหลือกันภายในและระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนที่ร่วมมือร่วมใจกันตามการสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนโดยไม่มีพันธสัญญาผูกมัด ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบบูรณาการ เพื่อร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้มีนโยบายความร่วมมือกับชุมชน ในด้านการ

ฝึกอบรม การวิจัยร่วมกับท้องถิ่น การบริหารทางวิชาการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน ประบวนการวางแผนกลยุทธ์ กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนากลยุทธ์ และการพัฒนาตัวชี้วัดต่อไปนี้จะเป็นการอธิบายรายละเอียดแต่ละแนวคิด การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับ สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการตอบคำถามต่อไปนี้จะทำอะไร ทำไมจึงต้องทำ ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ จะกระทำเมื่อใด จะกระทำกันที่ไหนบ้าง และจะกระทำกันอย่างไร ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลจำนวนหนึ่ง ส่วนการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) และการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management) เกี่ยวข้องกับการบริหาร คือการวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ และการปฏิบัติงาน ส่วนที่แตกต่างกันคือการวางแผนกลยุทธ์เป็นการคิดวิเคราะห์เพื่อการวางแผน ส่วนการจัดการกลยุทธ์ จะมีน้ำหนัก เนื้อหา และความลึกมากกว่า ซึ่งการวางแผนกลยุทธ์จะเป็นงานทางด้านการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนก่อนจะลงมือทำ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารกลยุทธ์ หรือการจัดการกลยุทธ์

เซอร์โต และปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) ได้เสนอกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) มี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) โดยพิจารณาจุดแข็ง-จุดอ่อน ภายในองค์กร และโอกาส-อุปสรรค จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขั้นที่ 2 การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organizational Direction) ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดวางทิศทางขององค์กรภาครัฐ จะมีมุมมองดังนี้คือพิจารณาพันธกิจ (mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กร และวัตถุประสงค์ (objective) ขององค์กรซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยพิจารณาออกแบบ เลือกลงกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) การวิเคราะห์คำถามวิกฤติ (Critical Question) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กร และวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 5 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงาน วิธีการประเมินผลกระบวนการ และประเมินผลสำเร็จขององค์กร

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ “ต่อเนื่อง” จากขั้นตอนที่ 1 ไปจนถึงขั้นตอนที่ 5 และมี การ “ทบทวน” โดยเวียนกลับมาขั้นตอนที่ 4 จนถึงขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณา สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งองค์กรจะต้องเผชิญ และปรับกลยุทธ์ให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ตามกาลเวลา โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer, CEO) ในกรณีองค์กรขนาดเล็ก หรือในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ พร้อมกับหัวหน้างานบริหารและหัวหน้างานของหน่วยงานย่อยอื่นๆ ในกรณีที้องค์กรขนาดใหญ่ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2546)

การให้แนวคิดการวางแผนกลยุทธ์มาใช้ในวงการอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่ต้องมีการปฏิบัติงาน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีรูปแบบตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรภายใน และประชาชนภายนอกได้ สำหรับการวิจัยนี้ แผนกลยุทธ์จะประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน กลยุทธ์ระดับโครงการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

จากแหล่งข้อมูลทั้ง 3 หัวข้อดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นแนวคิดการทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ การวิเคราะห์นโยบายและแผนกลยุทธ์ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ และการพัฒนาแผนกลยุทธ์โดยความร่วมมือกับชุมชน

ส่วนที่หนึ่งซึ่งรวมเป็นแนวคิดการทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น เชื่อมโยงกับแนวคิดส่วนที่สองที่เป็นรากฐานในการพัฒนารอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้คือแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ประกอบด้วยการจัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 กระบวนการประชาพิจัยและพัฒนา กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง แนวคิดประชาสังคม และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ได้ระดมความคิดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนไทยทุกภาคส่วน ทั่วประเทศกว่า 20,000 คนจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) โดยภาคประชาชนหมายถึง คนทั่วไป ครอบคลุมชุมชน องค์การชุมชนทั้งที่อยู่ในชนบทและเมืองซึ่งนอกจากจะนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนแล้ว ยังมีบทบาทร่วมกันในการจัดทำแผนทุกระดับร่วมกับภาครัฐด้วย เพราะว่าเป็นแผนที่สามารถสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันแผนชุมชนนี้จะช่วยทำให้แผนชุมชนมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้ภาครัฐสามารถนำไปบูรณาการกับแผนปฏิบัติการ

กระบวนการประชาพิจารณ์และพัฒนาเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาของประชาชน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการ การเรียนรู้ในกระบวนการพิจารณ์ คือการเรียนรู้ที่เน้นให้คนที่เข้าร่วมกระบวนการรู้จักตนเองและรู้จักโลก ซึ่งต้องการข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ชุมชน และเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อชีวิตและชุมชนตนเอง กระบวนการประชาพิจารณ์จึงมีเครื่องมือและวิธีการชุดหนึ่ง เริ่มจากแต่ละคนแต่ละครอบครัว ร้อยเรียงทุกชีวิตและครอบครัวอย่างเป็นระบบเป็นทางเลือกของชุมชน รูปธรรมที่เข้าใจง่ายที่สุด เรียกว่า “แผนแม่บทชุมชน” นี้คือผลผลิตของกระบวนการประชาพิจารณ์หรือผลของการเรียนรู้ซึ่งกระบวนการประชาพิจารณ์ (เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ, 2545)

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองเป็นแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งใช้บทสรุปจากประสบการณ์ชีวิตของวิบูลย์ เข็มเฉลิม (ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ, 2546) เพื่อเสนอเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรที่กำลังประสบปัญหาใช้เป็นบทเรียนในการเริ่มต้นเรียนรู้ทดลอง และนำชีวิตเข้าสู่วิถีของการพึ่งตนเองได้ในที่สุด กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน 5 เรื่อง และ 3 แผน โดยใน 3 ขั้นตอนแรกนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ของชีวิตของเราและชุมชนของเรา คือ (1) การเรียนรู้ตัวเอง (2) การเรียนรู้ปัญหา (3) การเรียนรู้ทรัพยากร ต่อมา 5 เรื่องสำคัญที่จะทำให้ชีวิตพึ่งตนเองได้ในปัจจุบัน ได้แก่ (1) ข้าว (2) อาหาร (3) ยาสมุนไพร (4) ข้าวของเครื่องใช้ และ (5) ดิน จุลินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ สรุปกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองมี 3 แผนประกอบไปด้วย แผนชีวิตและครอบครัว แผนชุมชน และแผนจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ประชาสังคม หมายถึงการดำเนินการกิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวของเครือข่าย กลุ่ม ชุมชน องค์การชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่อยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน ที่มี

วัตถุประสงค์ มีอุดมคติ มีความเชื่อร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร เชื้ออาทร มีจิตใจเข้าหากัน มีความรักมิตรภาพ มีการเรียนรู้ และการจัดการในการที่จะแสดงออก ซึ่งสำนึกและความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมส่วนรวมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อเพื่อนำให้ เกิดสังคมที่ติงามซึ่งแนวคิดนี้ทำให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความหมายว่า เป็นการพัฒนาในรูปแบบการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่ เช่น อยู่อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของประชาชนทุกแห่งทุกมุม โดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกิจกรรมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนหมายถึงเป็นการพัฒนาในรูปแบบการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่ เช่น อยู่อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่างๆ ซึ่งกระบวนการจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของประชาชนทุกแห่งทุกมุม โดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกิจกรรมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและหลักสำคัญที่สุดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ การผลักดันให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Active Participation) โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนให้มีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเองบนพื้นฐานการพัฒนาแบบประชาธิปไตย

การพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชนร่วมทำร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา และสามารถดำรงชีวิตเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมที่นำศักยภาพ และปัญหามาวิเคราะห์กำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลักภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

แนวคิดทฤษฎี ส่วนที่สามที่เป็นรากฐานของการพัฒนารอบงานวิจัยนี้คือ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งจะเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เป็นรากฐานในการพัฒนารอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ในส่วนที่สองที่เกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ที่จะมีการวิเคราะห์แผนชุมชนเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในโครงการป้องกันการติดยาเสพติด โดยที่แนวคิดนี้ประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด นโยบายเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของหน่วยงานต่างๆ แนวคิดการป้องกันการติดยาเสพติด โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดยาเสพติด และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ยาเสพติด หมายความว่าถึงยาหรือสารเคมีใดก็ตามซึ่งบุคคลเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกายโดยการฉีด สูบ กิน ดม หรือวิธีอื่นติดต่อกันเป็นเวลานาน หรือช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะก่อให้เกิดพิษเรื้อรังซึ่งจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นแก่บุคคลผู้เสพและสังคมด้วย ทั้งจะต้องทำให้ผู้เสพแสดงออกซึ่งลักษณะต่างๆ กันคือ มีความต้องการที่จะเสพยาชนิดนั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปมีความต้องการเพิ่มปริมาณของยามากขึ้นทุกระยะ และมีภาวะเป็นการติดยา ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง รวมตลอดถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ในงานวิจัยนี้ยาเสพติดหมายถึงแอมเฟตามีนหรือยาบ้า ซึ่งแพร่ระบาดมากที่สุดในประเทศไทยและรัฐบาลมีนโยบายให้ทุกหน่วยงาน ทุกภาคส่วนร่วมมือป้องกันเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีมาตรการในการดำเนินการ ดังนี้ (ทูลศักดิ์ ญาณานนท์, 2542) (1) มาตรการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยไม่พึ่งยาเสพติด (2) มาตรการทางบริการสังคม หมายถึงให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติด (3) มาตรการทางเลือก หมายถึงการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในด้านสุขภาพอนามัย (4) มาตรการกลุ่มเพื่อน หมายถึงการตั้งกลุ่มที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับการดำเนินงานในสถานศึกษาและในชุมชน (5) มาตรการป้องปราม หมายถึงการดำเนินงานกับกลุ่มที่เสี่ยง คือผู้มีพฤติกรรมที่ใช้ยาเสพติด เพื่อลดโอกาสการใช้ยาเสพติด จากแนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของชุมชน ให้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคมให้มาผนึกกำลังร่วมกันเป็นพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด โดยยึดหลักกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และสร้างกลไกประสานงานให้เป็นรูปธรรมในทุกระดับ

มาตรการการป้องกันการติดยาเสพติดดังกล่าวเป็นมาตรการที่ทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยความร่วมมือของชุมชน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นมีพันธกิจหลักคือการบริการวิชาการแก่ชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเน้นการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

จากการบูรณาการแนวคิดส่วนที่สองเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง กับแนวคิดทฤษฎี ส่วนที่สามที่เกี่ยวกับแนวคิดการป้องกันการติดยาเสพติด นำมาสู่แนวคิดสำหรับผู้วิจัยในการวิเคราะห์โครงการป้องกันยาเสพติดของชุมชนจากแผนชุมชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ที่เน้นความ

ร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลงานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในทางวิชาการและในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ในทางวิชาการ ผลการวิจัยจะขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการกำหนดนโยบาย
และการดำเนินงานในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา
ท้องถิ่นและชุมชน

2. ในทางปฏิบัติ ได้แผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ที่เน้นความร่วมมือ
กับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งอื่นๆ
สามารถนำบทเรียนที่ได้ไปเรียนรู้เพื่อสร้างกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ลักษณะเดียวกันได้

3. ชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการเพื่อนำไปสร้างแผนกลยุทธ์ในการเสริมสร้างศักยภาพใน
การป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งตำบลอื่นๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีลักษณะคล้ายกันอาจนำไป
ปรับประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาอื่นๆ ในชุมชนของตน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน

ตอนที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

ตอนที่ 4 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและการวิเคราะห์แผนชุมชน

ตอนที่ 5 การป้องกันการติดยาเสพติดและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 นโยบายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องรวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

1.2 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีฐานความคิดให้คน ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักในการพัฒนา แล้วปรับระบบอุดมศึกษาให้มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นสุข สร้างองค์ความรู้ให้เป็นที่พึ่งพาได้ รวมทั้งสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ 4 ข้อซึ่งข้อที่ 4 กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญามีพันธกิจในการให้การศึกษาระดับสูงทางวิชาการและวิชาชีพ จัดฝึกอบรม และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนและประเทศชาติ มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาดังกล่าว จึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักได้แก่ เพื่อสร้างสรรคองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทย มีการศึกษาวิจัย และนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน ท้องถิ่น และช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติของชาติ

1.3 นโยบายของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏ)

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 7 ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู (<http://www.rajabhat.ac.th/act.pdf>, 2547)

โดยสรุป สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นมีภารกิจหลักคือ การบริการชุมชน ซึ่งแผนงานบริการวิชาการแก่สังคมได้มีการพัฒนาคนแบบองค์รวมให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเน้นความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือนั้น มีความหมายของความร่วมมือ ดังนี้ (Merriam Webster's Collegiate Dictionary, 1996)

2.1.1 ความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) มาจากรากศัพท์ col = ร่วม labor = แรงแงาน ความร่วมมือร่วมใจหมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันหรือลงแรงร่วมกันในลักษณะต่างๆ อันเริ่มต้นจากสภาวะที่ขาดความสัมพันธ์มาก่อน การจะให้เกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นเป็นเบื้องต้นของการทำงานร่วมกัน

2.1.2 ความร่วมมือ (Co-operation) มาจากรากศัพท์ co-op = สหกรณ์ operate = ทำงาน ความร่วมมือหมายถึงการทำงานร่วมกับคนอื่น เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

2.1.3 ความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วน (Partnership) มาจากรากศัพท์ partner = หุ้นส่วนหรือเป็นส่วนหนึ่ง (part) ของส่วนรวม และ ship = สถานภาพ ความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วน หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในฐานะหุ้นส่วนแม้ว่าไม่มีความผูกพันหรือพันธสัญญามาก่อน หุ้นส่วนแต่ละฝ่ายมีสิทธิหรือความรับผิดชอบเหมือนกัน มีความเสมอภาคเฉลี่ยทักษะและมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

2.1.4 ความร่วมมือแบบพันธมิตร (Alliance) มาจากรากศัพท์ ally = พันธมิตร -ance = ปัจจัย (suffix) ทำให้เป็นคำนามหมายถึงสถานภาพความร่วมมือแบบพันธมิตรหมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันแบบพันธมิตรในลักษณะที่รวมตัวกันอย่างใกล้ชิด โดยมีพื้นฐานเชื่อมโยงที่มีความผูกพันหรือพันธสัญญาระหว่างพันธมิตร เป็นความภาคภูมิใจส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นจากคุณลักษณะ และคุณสมบัติที่สืบสานพัฒนาาร่วมกันมา

กอร์ดอน (Gordon, 1996) กล่าวว่า ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นความร่วมมือร่วมใจที่เน้นการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดทั้งสองฝ่าย ความร่วมมือจะประสบความสำเร็จเมื่อถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาแต่ต้องแสดงความไว้วางใจและกระตุ้นความรู้สึกรวมถึงเจตคติของผู้ร่วมงานให้เห็นความสำคัญของสิทธิ และความร่วมมือของผู้ร่วมงานให้ได้เรียนรู้และใช้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อยุติร่วมกัน

พจนานุกรมเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยของเมอร์เรียน เวบสเตอร์ปี 1996 (Merriam Webster's Collegiate Dictionary, 1996) ระบุว่า ความร่วมมือ (Collaboration) มีลักษณะ 3 ประการคือ ประการแรกเป็นความร่วมมือโดยการเข้าไปทำงานกับคนอื่น ประการที่สองเป็นความร่วมมือกับองค์กรหรือสถาบัน โดยไม่มีความสัมพันธ์กันมาก่อน และประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ของความร่วมมือเกิดขึ้นโดยการให้ความช่วยเหลือ หรือตั้งเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

ฟูลแลน และฮาร์กรีฟส์ (Fullan and Hargreaves, 1991) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมความร่วมมือไม่เป็นลักษณะทางการ ทั้งการประชุมพบปะหรือการสั่งอย่างเป็นทางการจะไม่มีลักษณะที่จะทำงานเป็นเฉพาะกิจ แต่จะเป็นการทำงานอย่างประสานสัมพันธ์ของบุคลากรโดยมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพอย่างกว้างขวาง มีเจตคติที่ดี และพฤติกรรมที่ดีงามที่ปฏิบัติเป็นประจำ คำว่าการช่วยเหลือ การสนับสนุน ความเชื่อถือไว้วางใจและความเปิดเผย เป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์นี้ภายใต้ข้อผูกพันของคุณค่าของแต่ละบุคคล และคุณค่าของกลุ่มคนเหล่านั้น

สรุปความร่วมมือ (Collaboration) เป็นความร่วมมือที่อาจไม่มีผลประโยชน์และไม่มีพันธสัญญาผูกมัด ในขณะที่ความร่วมมือ (Co-operation) เป็นความร่วมมือโดยมีผลประโยชน์และอาจมีหรือไม่มีพันธสัญญาร่วมกัน ส่วนความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วน (Partnership) เป็นความร่วมมือใกล้ชิดที่น่าจะมีผลประโยชน์ร่วม และอาจมีหรือไม่มีสัญญาต่อกัน สำหรับความร่วมมือแบบพันธมิตร (Alliance) เป็นความร่วมมือใกล้ชิดที่มีพันธสัญญาระหว่างกัน ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า ความร่วมมือ (Collaboration) เพราะความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ต้องถึงกับชุมชนเป็นความร่วมมือ และช่วยเหลือกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน เพื่อการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนโดยไม่มีพันธสัญญาผูกมัด

2.2 รูปแบบความร่วมมือ (Collaborative Model)

ฟูลแลน และฮาร์กรีฟส์ (Fullan and Hargreaves, 1991) ให้ความคิดเห็นว่า ความร่วมมือมีองค์ประกอบดังนี้

2.2.1 กรอบโครงสร้าง ประกอบด้วย ขบวนการประชาธิปไตย ความเข้มของความเป็นผู้นำ ทิศทางและวิสัยทัศน์ จุดหมายร่วม ความรับผิดชอบร่วม บทบาท ขบวนการพัฒนานโยบาย ขั้นตอนการพัฒนานโยบาย การประสานงาน การวางแผน การรับฟังความคิดเห็น ความจริงใจ ความเปิดเผย และการสื่อสารสม่ำเสมอ

2.2.2 กรอบทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วยศูนย์กลางของการสอนและการเรียน ความเข้มของการสื่อสาร คุณค่าและความเกี่ยวข้องของการพัฒนา บิดามารดาในฐานะหุ้นส่วนร่วมกัน ทีมงาน ชุมชน และสถาบันอุดมศึกษาในฐานะครู ความซื่อสัตย์ การสนับสนุน ยกย่องไว้วางใจ การยอมรับ ความร่วมมือ การเรียนรู้สม่ำเสมอ การปรับปรุงสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์และทัศนคติต่อกันในทางบวก การฝึกกำลังของชุมชนและสถาบันอุดมศึกษา

2.2.3 กรอบทางการเมือง ประกอบด้วยการไม่มีระบบเจ้าขุนมูลนาย อำนาจร่วม ความเปิดเผย เอกฉันท์ กฎส่วนใหญ่ ร่วมรับผิดชอบ การใช้อำนาจ การใช้อิทธิพล การกระจายความขัดแย้ง เห็นด้วยกับพฤติกรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การ

ไม่เห็นด้วยไม่ใช่ การทำลาย การไม่มีกลุ่มเล็ก การเจรจา การรวมกลุ่ม เครือข่าย ความจริงใจ ความเปิดเผย และการสื่อสารสม่ำเสมอ

2.2.4 กรอบทางสัญญาลักษณะ ประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม โดยรวม การร่วมตีความ สัญลักษณ์ ประเพณี และพิธีการ

กอร์ดอน (Gordon, 1996) กล่าวว่า ความร่วมมือประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา และทรัพยากรที่จะใช้และผูกพันที่มีสัดส่วนร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทาง กฎแห่งพื้นฐานจะต้องกำหนดขั้นตอน และกลุ่มย่อยที่จะทำงาน เพื่อแสวงหาข้อมูลร่วมกัน แสวงหาทางเลือก และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ หลักการที่จะทำงานร่วมกับหน่วยสนับสนุนภายนอก รวมทั้งการจัดองค์ประกอบในการที่จะตรวจสอบการปฏิบัติ

จีนส์ (Jeans, 1995) เสนอรูปแบบความร่วมมือ (Collaborative Model) มี 4 รูปแบบในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาคือ

1. รูปแบบการปรึกษา (Consultative Model) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องแสวงหาที่ปรึกษา และข้อคิดเห็นจากกลุ่มต่างๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีสิทธิอันชอบธรรมที่จะรับหรือปฏิเสธในคำปรึกษาเหล่านั้นในการพัฒนาองค์การ

2. รูปแบบหน้าที่ (Functional Model) สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจหลัก 4 ประการคือการสอน การวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยรูปแบบความร่วมมือกับชุมชนที่ชัดเจน คือการบริการชุมชน

3. รูปแบบปฏิบัติการ (Operational Model) สถาบันอุดมศึกษาต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ควรเป็นไปอย่างดี เช่น มีการส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ

4. รูปแบบบูรณาการ (Integrative Model) รูปแบบนี้มีสมมติฐานว่าสถาบันอุดมศึกษาและชุมชนสามารถร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ในการบูรณาการทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่เป็นอยู่ได้

โดยสรุป ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบบูรณาการ เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และชุมชน

2.3 นโยบายความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) กับชุมชน

โดยนัยแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็น "สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" นอกจากนั้น ยังกำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามมาตรา 8 ดังต่อไปนี้ (1) แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล (2) ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย และมีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ (3) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ (4) เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (5) เสริมสร้างความรู้ความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (6) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (7) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ (8) ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (<http://www.rajabhat.ac.th/act.pdf>, 2547)

ในสถานการณ์ที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤตการณ์ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีบทบาทเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งอาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏคือความหวังหนึ่งของสังคมและการประกาศปณิธาน "สนองพระราชปณิธานสืบสานพระราชดำริในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" เพราะความเจริญหรือความเสื่อมของท้องถิ่น คือตัวชี้วัดที่ชัดเจนถึงระดับการพัฒนาซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏต้องสามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน ลงสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ออกไปสัมผัสสัมผัสกับความเป็นจริงของท้องถิ่น และเปิดโอกาส

ให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างเต็มที่ ดังนี้
<http://www.rajabhat.ac.th/raj1/C5.HTM>

1. ด้านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถจัดการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการนำเอาสภาพปัญหาของท้องถิ่นมาบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา และเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยในการสอนหรือขอให้แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงสามารถที่จะออกไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในท้องถิ่นได้ด้วย การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ จะทำให้ทั้งคณาจารย์และนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน และในขณะเดียวกัน คนในชุมชนก็สามารถจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากคณาจารย์และนักศึกษาด้วย การเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถศึกษาวิจัย ให้เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยการใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมกำหนดเรื่องที่จะวิจัย และมีบทบาทอย่างสำคัญในการศึกษา ที่สำคัญก็คือ เรื่องที่ศึกษานั้น ควรจะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยตรง เพราะจะทำให้คนในชุมชนร่วมมือในการศึกษาอย่างมีความหมาย โดยที่ผลจากการศึกษาก็จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยตรงด้วย

3. ด้านบริหารทางวิชาการ ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากทั่วโลกแพร่สะพัดไปในชุมชนอย่างรวดเร็วและรุนแรง เช่นในปัจจุบันนี้ ย่อมเป็นหน้าที่โดยตรงของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่จะต้องช่วยให้คนในท้องถิ่นสามารถบริโภคข่าวสารต่าง ๆ นั้นอย่างฉลาด รวมทั้งต้องช่วยให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจเท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่หลั่งไหลเข้ามาสู่ท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะช่วยให้สามารถเลือกรับข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงอย่างถูกต้องเหมาะสมบนรากฐานแห่งวิถีชีวิตอันดีงามของท้องถิ่น เป้าหมายสำคัญของการบริหารทางวิชาการจึงอยู่ที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และความคิดให้กับคนในท้องถิ่น เพราะความเข้มแข็งทางความรู้และความคิดคือพื้นฐานของการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านอื่น ๆ ทั้งหมด

4. ด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในเมื่อการเรียนการสอนของราชภัฏเชื่อมอยู่กับท้องถิ่น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพก็ต้องสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นด้วย โดยการส่งนักศึกษาออกไปฝึกงานตามหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น ในโรงเรียน สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น นักศึกษาจะได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถในสถานการณ์จริง และได้เผชิญกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของหน่วยงาน และทุกคนในท้องถิ่นโดยตรง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความแข็งแกร่งทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

คนในท้องถิ่นเองก็จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากนักศึกษา ส่วนนักศึกษาเองก็จะได้รับทราบปัญหาและความเป็นจริงของการปฏิบัติงานในท้องถิ่น รวมทั้งเรียนรู้วิธีประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับความเป็นจริงของท้องถิ่นจากประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

หากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศสามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้นลงสู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้เกิดระบบการเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง พลังแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวราชภัฏกับชาวบ้านนี้เองจัดเป็นพลังสร้างสรรค์ความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นทั่วประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และติดตามประเมินผลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น จุดสำคัญอยู่ที่ต้องกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความตื่นตัวในอันที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยตัวเอง ความตื่นตัวของคนในท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้มากหรือน้อยย่อมต้องอาศัยการสร้างกระแสจากภายนอกเข้าไปปลุกเร้า ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น อันได้แก่ กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน และสำนักงานสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ ต้องผนึกและประสานกำลังกันเพื่ออรุณรังสีให้คนในท้องถิ่นทั่วประเทศเกิดความตื่นตัว และเกิดความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาของตนเองโดยในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏย่อมสามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสความตื่นตัวให้กับคนในท้องถิ่นได้โดยการจัดเวทีทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เผยแพร่ผลการดำเนินงาน หรือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างท้องถิ่น รวมถึงเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ที่พร้อมจะเข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานของคนในท้องถิ่น ในการจัดเวทีทางวิชาการดังกล่าวนี้ เปิดโอกาสให้ชาวราชภัฏเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในโปรแกรมวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมถึงจะเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยและการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนด้วยกล่าวได้ว่าการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้น เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏเองในขณะเดียวกันด้วย

นอกจากการจัดเวทีทางวิชาการแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏย่อมสามารถจะสนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยการช่วยติดตามประเมินผลการดำเนินงานได้อีกทางหนึ่งทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถใช้นักศึกษาเครือข่ายชุมชนและบุคลากรเครือข่ายชุมชนที่ฝังตัวอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ เป็นกลไกสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้สามารถติดตามการดำเนินงานได้อย่างใกล้ชิดมากที่สุด และข้อมูลที่ได้ก็จะต้องมีความถูกต้องแม่นยำมากที่สุดด้วย

ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่ง มีวิทยากรเครือข่ายชุมชนอยู่แล้วก็ย่อมจะใช้วิทยากรเครือข่ายชุมชน เป็นผู้ประสานงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในภาคสนามได้เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผลในภาคสนามนี้สามารถใช้ประโยชน์ในการจัดเวทีทางวิชาการได้โดยตรง รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคนในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

โดยสรุป สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เช่นมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีนโยบายความร่วมมือกับชุมชนในด้านการฝึกอบรม การวิจัยท้องถิ่น การบริหารทางวิชาการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงเน้นการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ตอนที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน

ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการวางแผน

ฮาโรลด์ คูนต์ (Harold Koontz) และซีริล โอดอนเนลล์ (Cyril O'Donnell) กล่าวว่า การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นผู้กระทำ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคตตามที่ต้องการและทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการ (Harold Koontz and Cyril O'Donnell, 1968 อ้างถึงในอนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

ฟรีเมอนต์ อี.คาสต์ (Fremont E.Kast) และเจมส์ อี.โรเซนวิก (Janmes E. Resenzwig) อธิบายว่า การวางแผนคือกระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น (Fremont E. Kast and James E. Rosenzweig, 1970 อ้างถึงในอนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

นियามดังกล่าว สามารถแยกองค์ประกอบของการวางแผนได้ 7 ประการ คือ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

1. เป็นกระบวนการ หมายถึงกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันซึ่งเกิดขึ้นในหน่วยเดียวกัน กิจกรรมนี้ต้องการทั้งทรัพยากรและพลังงานเพื่อทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้

2. เป็นการเตรียมงาน การวางแผนเป็นกระบวนการของการเตรียมการในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการโดยองค์กรอื่นๆ แม้ว่าหน่วยงานหนึ่งมีหน้าที่วางแผน มีอำนาจอนุมัติและดำเนินการตามแผนก็ตาม กระบวนการดังกล่าวนี้คงยังมีอยู่ต่างหากโดยเฉพาะ

3. เป็นชุดหนึ่งของการตัดสินใจที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบ

4. เป็นการตัดสินใจเพื่อมุ่งสู่การกระทำเป็นสำคัญ ไม่ได้มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์อย่างอื่น แต่การวางแผนก็มีผลงานระดับสอง (secondary results) อีกหลายๆ อย่าง เช่น การพัฒนาการบริหาร การพัฒนาการตัดสินใจ และการฝึกอบรมให้คนทำงานร่วมกัน เป็นต้น

5. เป็นการมุ่งสู่อนาคต มีการพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต ความไม่แน่นอน และเงื่อนไขต่างๆ

6. เป็นการมุ่งสู่การทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ กระบวนการวางแผนจะไม่สามารถดำเนินไปได้ ถ้าขาดวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง จุดหมายปลายทางของการกระทำเป็นกระบวนการดังกล่าวมา

7. ใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดผลงานสูงสุดสำคัญอันหนึ่งในกระบวนการวางแผนก็คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับเป้าหมาย เพื่อเลือกวิธีการกระทำที่ก่อนให้เกิดผลตามเป้าหมายมากที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการวางแผนก็คือการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็วัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการตอบคำถามต่อไปนี้คือ จะทำอะไร (what) ทำไมจึงต้องทำ (why) ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ (who) จะกระทำเมื่อใด (when) จะกระทำกันที่ไหนบ้าง (where) และจะกระทำกันอย่างไร (how) ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลจำนวนหนึ่ง

การวางแผนเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้บริหาร ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากเหตุผลต่อไปนี้ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

1. การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าในทางวิชาการนั้นยอมรับการวางแผนว่าสำคัญมาก

2. การวางแผนและแผนเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาเรียนรู้วิธีการขั้นตอน และกระบวนการทำงานได้จากแผนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ทั้งเป็นที่เชื่อว่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานด้วย แผนจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานและองค์การ

3. แผนและการวางแผนเป็นตัวกำหนดทิศทาง และความรู้สึกรู้สึกในเรื่องของความมุ่งหมายสำหรับองค์การให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้รู้ แผนเป็นกรอบสำหรับการตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างดี จึงสามารถป้องกันมิให้มีการตัดสินใจแบบเพื่อแก้ปัญหาแต่ละครั้ง ไปเท่านั้นด้วย

4. แผนและการวางแผนจะช่วยให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานมองไปในอนาคตและเห็นโอกาสที่จะแสวงประโยชน์หรือกระทำการต่างๆ ให้สำเร็จตามมุ่งหมายได้ ทั้งยังทำให้มองเห็น

ปัญหาอุปสรรคและภัยคุกคามต่างๆ เพื่อจะได้หาทางป้องกัน ตลอดจนการลดภาวะความเสี่ยงต่าง ๆ ได้ด้วย

5. การตัดสินใจที่มีเหตุผล ในการวางแผนนั้นจะมีการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีเวลาพอที่จะใช้หลักทฤษฎี แนวความคิด และหลักการ ประกอบกับตัวเลข สถิติ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณา จึงทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีเหตุมีผลและเป็นประโยชน์ตามต้องการ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

6. การวางแผนเป็นเรื่องการเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้า เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามความต้องการแล้ว กิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องกระทำเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบังเกิดผลตามเป้าหมายนั้นๆ จะต้องได้รับการพิจารณา และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอนของการกระทำ ทรัพยากรที่ต้องใช้ เวลา สถานที่ และการควบคุมดูแลการทำงานต่างๆ ทั้งหมดจะต้องมีการพิจารณา ทดลองและทดสอบอย่างละเอียด ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ถูกต้องแล้วจึงนำไปปฏิบัติ ดังนั้นสาระสำคัญดังกล่าวเกี่ยวกับการวางแผนจึงเป็นเครื่องประกันความเป็นไปได้ของการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี

7. การวางแผนมีส่วนช่วยให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้มาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอตามธรรมชาติ เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น มนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามความต้องการมากขึ้น การวางแผนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์อาศัยเพื่อใช้ในการเตรียมการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในอนาคต และทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

8. การวางแผนเป็นตัวนำในการพัฒนา ตามหลักการวางแผน ชั้นแรกจะต้องมีการกำหนด วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์จะเป็นหลักของการตัดสินใจในทุกเรื่องที่จะกระทำต่อไป กล่าวอีก นัยหนึ่งก็คือ การตัดสินใจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องก็เพื่อที่จะทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์แล้วจะต้องมีการกระทำเพื่อให้เกิดผล ดังนั้นการมีกรวางแผนย่อมหมายถึงการมีวัตถุประสงค์ มีเป้าหมาย มีการตัดสินใจที่มีเหตุมีผล มีการกระทำตามแผนและให้บังเกิดผลตามต้องการได้

กล่าวโดยสรุป การวางแผนและแผนมีบทบาทสำคัญมากต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามต้องการและเป็นระบบ เช่น ถ้าต้องการจะทำอะไร ก็ควรจะต้องรู้ว่าผลที่ต้องการจะได้รับคืออะไร แล้วจึงกระทำให้บังเกิดสิ่งนั้นผู้วางแผนและผู้ปฏิบัติตามแผนจะต้องมองเห็นภาพทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการ หรือผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งใน

ด้านปริมาณและคุณภาพ และแน่นอนที่สุด ผลผลิตนี้จะต้องเป็นประโยชน์ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับส่วนอื่น ๆ อย่างเป็นระบบด้วย และจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นถ้าเป็นระบบอย่างครบวงจร

การวางแผนและแผน มีประโยชน์สำคัญทั้งต่อผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้
(อนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

1. การป้องกันมิให้เกิดปัญหาในอนาคตประโยชน์สำคัญของแผนและการวางแผน ได้แก่ การป้องกันมิให้ปัญหาสำคัญเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ การจะใช้ประโยชน์ด้านนี้ของแผนได้มากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการพิจารณาถึงสภาพหรือสภาวะของเหตุการณ์ในอนาคต และอาจต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการทำงานเหตุการณ์ในอนาคตด้วย

2. การทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจ การวางแผนและแผนจะเป็นหลักหรือแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานรวมทั้งผลงานที่จะเกิดขึ้นผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาหาความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้จากแผนล่วงหน้า ก่อนการกระทำจะเกิดขึ้นว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ทำอย่างไร ทำที่ไหน ทำเมื่อใด และใครบ้างจะเป็นผู้ร่วมงาน ตลอดจนใช้เครื่องมือขนาดไหน ประเภทใด เป็นต้น จึงทำให้ผู้ทำงานเกิดความมั่นใจและแน่ใจว่าสิ่งที่เขาจะทำนั้นจะต้องสำเร็จ และเขาจะต้องทำได้

3. การทำให้งานมีความเป็นไปได้ การทำงานให้สำเร็จเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายตระหนัก ทั้งนี้เพราะการคิดกับการกระทำนั้นมีความยากง่ายแตกต่างกันมาก โดยทั่วไปแล้วการกระทำยากกว่าการคิด การปฏิบัติตามแผนนั้นมีความยากลำบากกว่าการวางแผนมากหลายเท่า ดังนั้นการวางแผนเท่านั้นที่จะช่วยทำให้การกระทำมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น และจะต้องเป็นไปอย่างมีความสอดคล้องกับสัมพันธ์กันเป็นระบบทุกส่วนทุกด้านโดยอาศัยการประสานร่วมมือกัน ซึ่งสามารถรู้ได้ล่วงหน้าจากแผน

4. การวางแผนก่อนให้เกิดการประหยัด การวางแผนมีส่วนทำให้มีการเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดก่อนจะนำไปใช้ อาจมีการทดลอง ประเมินผล และทดสอบผลดีผลเสียแล้ว รวมทั้งวิธีการและขั้นตอนอื่น ๆ ของการวางแผน พอจะกล่าวได้ว่าทำให้เกิดการประหยัดทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางบุคคล เงิน วัสดุ และเวลา ซึ่งจะมีการใช้อย่างเหมาะสมพอดี หรือได้สัดส่วนกับผลงานที่กำหนดไว้

5. ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายในการบริหาร เนื่องจากการวางแผนมีส่วนทำให้การทำงานเป็นระบบ จึงก่อนให้เกิดความสะดวกและง่ายในการควบคุมการทำงาน มีความร่วมมือกัน มีการประสานงานกัน และมีการทำงานที่สอดคล้องสัมพันธ์กันทุกส่วนทุกด้าน

6. ป้องกันปัญหาทางด้านโครงสร้างและบริหาร เมื่อมีการวางแผนย่อมบอกได้ว่าเป็นการเริ่มต้นงานได้ดี การปฏิบัติงานจะเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดองค์การ การแบ่งงานกันทำตามความรู้เฉพาะด้านและตามความสามารถของแต่ละบุคคลจึงเป็นการป้องกันปัญหาทางด้านบริหารบางประการ กล่าวคือ การทำงานซ้ำซ้อนกันโดยไม่จำเป็น การแย่งงานกันทำระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

7. ขวัญกำลังใจ และความรับผิดชอบสูง การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน การแบ่งงานอย่างถูกต้อง การประสานงานกันในระดับการวางแผนมีส่วนทำให้ผู้มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผนมีความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งงานที่จะต้องทำ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ทำงานมีขวัญกำลังใจ ตลอดจนความมั่นใจในงานให้สำเร็จได้ดีขึ้น

ข้อจำกัด และองค์ประกอบของแผน

การวางแผนและแผนก็ย่อมมีจุดอ่อนหรือข้อจำกัด ซึ่งสามารถประมวลได้ดังต่อไปนี้ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

1. ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำนายอนาคต การวางแผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนาคต มีการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ล่วงหน้า และในการตัดสินใจแต่ละเรื่องแต่ละครั้งจะต้องอาศัยตัวเลขข้อมูลมาประกอบการพิจารณา และบางครั้งหรือบ่อยครั้งที่ไม่สามารถหาข้อมูลได้จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการพยากรณ์หรือทำนายตามหลักการ การทำนายนี้ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ ด้วยเหตุผลหลายประการ และยิ่งทำนายอนาคตระยะยาวมากเท่าใด แนวโน้มจะผิดพลาดก็มักจะมากตามไปด้วย ดังนั้นถ้าการวางแผนเรื่องใดที่จะต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์มากเท่าใดโอกาสผิดพลาดก็ย่อมมีมากด้วย และยิ่งทำนายได้ไม่ค่อยถูกต้อง ความบกพร่องของการตัดสินใจก็จะมีมากขึ้นไปอีก จึงถือว่าเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการวางแผน

2. ข้อจำกัดเกี่ยวกับตัวเลขและข้อมูล การตัดสินใจในการวางแผนส่วนใหญ่จะต้องอาศัยตัวเลข สถิติ ข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ถ้าผู้ตัดสินใจไม่มีข้อมูล หรือมีข้อมูลที่ผิดพลาด บกพร่องหรือไม่ถูกต้องและล้าสมัย ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามย่อมทำให้การตัดสินใจและการวางแผนในเรื่องนั้นผิดพลาดบกพร่องตามไปด้วย และจะต้องกระทบถึงแผนใหญ่ทั้งหมดด้วยไม่มากก็น้อย ดังนั้นการตัดสินใจที่ต้องใช้ข้อมูลจึงจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและตรวจสอบให้ดีเสียก่อน

3. แนวปฏิบัติของแผนปิดกั้นการใช้ดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติ ในแต่ละแผนและโครงการจะมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ แนวทางหรือหลักปฏิบัติ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานไว้ ส่วนแผนโครงการใดจะกำหนดไว้อย่างละเอียดเพียงใด ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้วางแผน

4. ข้อจำกัดเกี่ยวกับค่านิยมของผู้บริหาร ซึ่งไม่สนใจกับเหตุการณ์ในอนาคตไม่พยายามมองไปข้างหน้าและไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง(Dalton E. McFarland, 1974 อ้างใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2543) จึงไม่นิยมคิดวางแผนและกระทำการใด ๆ ที่จะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในอนาคตและไม่คิดที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แต่มักจะทำงานและให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

5. ข้อจำกัดในการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม แผนระยะยาวที่มีเวลาดำเนินการมากกว่าสองปีขึ้นไปหรือแผนระยะใดก็ตาม หากจะต้องนำไปปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมจะเป็นไปโดยทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตามอาจกระทบถึงแผนได้

6. ข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา การวางแผนเป็นงานที่ต้องใช้ทรัพยากรทั้งคน เงิน วัสดุ และการจัดการที่จำเป็นอีกอย่างก็คือต้องใช้เวลา ปัญหาที่พบเห็นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการมีเวลาน้อยไม่พอเพียงที่จะใช้ในการวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ ทำให้การวางแผนต้องรีบเร่ง และได้แผนที่ไม่สมบูรณ์ถูกต้อง ปัญหาต่าง ๆ จะตามมาในขั้นของการปฏิบัติตามแผน

7. ข้อจำกัดในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้วางแผน ปัญหานี้ค่อนข้างจะกว้างและมีลักษณะต่างๆ ไป ทั้งนี้เพราะการวางแผนต้องอาศัยผู้มีความรู้และประสบการณ์ในแต่ละด้านมามีส่วนร่วมในการวางแผนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานที่ต้องกำหนดว่าจะว่าจะทำอย่างไร ส่วนงานด้านอื่น เช่น จะทำอะไร ทำไม่จึงต้องทำ ทำเมื่อใด ทำที่ไหน และใครจะเป็นผู้ทำ รวมทั้งการควบคุมประสานงานนั้น สามารถใช้ผู้บริหารที่มีความรู้ทางด้านวางแผนและการบริหารต่างๆ ไป ฉะนั้นบุคคลทั้งสองประเภทจะต้องมีความรู้และประสบการณ์พอสมควรและจำเป็นต้องมีฝ่ายช่วยเหลือทางด้านข้อมูลหรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจและการพยากรณ์อนาคตอย่างพร้อมเพรียงด้วย

เพรสตัน พี. เลอ เบรอตัน (Preston P. Le Breton) และเดล เอ.เฮนนิ่ง (Dale A. Henning) (Preston P. Le Breton and Dale A. Henning อ้างถึงใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2543) ได้กล่าวถึงรูปแบบของแผนไว้ดังนี้

1. ชื่อของแผน
2. ชื่อบุคคลที่สั่งให้ทำการวางแผน
3. ชื่อบุคคลที่อนุมัติแผน
4. ชื่อของบุคคลที่ทำการวางแผน
5. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของแผน
6. ประเด็นปัญหาที่สำคัญ

7. กระบวนการขั้นตอนของการกระทำ
8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
9. ทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้
10. หลักฐานสนับสนุนหรือเหตุผล
11. วันเดือนปี ของการเสนอ อนุมัติ และการปฏิบัติตามแผนและวันสิ้นสุดของส่วนต่าง ๆ

ของแผน

มิติ โครงสร้าง และระดับของแผน

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543) กล่าวว่า มิติของแผนได้แก่การพิจารณาและวิเคราะห์แผนในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทราบว่าแผนหนึ่ง ๆ มีลักษณะอย่างไร มิติที่สำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึงเพื่อการวิเคราะห์ เปรียบเทียบแผน ทำการวางแผน และดำเนินการตามแผนให้ถูกต้องตามความต้องการ มีดังนี้คือ

1. ความซับซ้อน (complexity) ความซับซ้อนก่อให้เกิดความยากง่าย ถ้าแผนมีส่วนประกอบมาก มีความสลับซับซ้อน มีลักษณะซึ่งจะต้องใช้ปัจจัยทางเทคนิคมาก การวางแผนและการปฏิบัติตามแผนก็ย่อมจะมีความซับซ้อนตามไปด้วย แผนบางประการกระทำโดยนักบริหารแต่ละคนและมักจะทำควบคู่ไปกับงานประจำ แต่แผนที่มีลักษณะซับซ้อน ต้องใช้ผู้วางแผนที่มีความสามารถสูงหลาย ๆ คน ในองค์การซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เฉพาะด้าน โดยทำหน้าที่ในด้านที่แต่ละคนถนัด ถ้าต้องการใช้ผู้รู้เฉพาะด้านมาก มีลักษณะทางเทคนิคเข้ามาช่วยหลายอย่าง แผนย่อมมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

2. ความสำคัญ (significance) ในแต่ละองค์การหรือหน่วยงานย่อมมีหน่วยงานย่อยลงไปอีก ซึ่งมีจำนวนและระดับแตกต่างกันออกไปตามขนาดเล็ใหญ่ขององค์การนั้นๆ แผนงานก็เช่นเดียวกันย่อมมีแผนย่อย ส่วนประกอบของแผนและระดับของแผนด้วย ความสำคัญของแผนในองค์การจึงมีความแตกต่างกัน อันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน และ “ความสำคัญมากน้อยของแผนใดแผนหนึ่งมีอิทธิพลเหนือกระบวนการวางแผนทั้งหมด” แผนใดมีความสำคัญมากย่อมช่วยให้กิจกรรมการวางแผนและการดำเนินการตามแผนเป็นไปได้อย่างมีผลมากตามไปด้วย เนื่องจากแผนมีหลายประเภทและหลายระดับ ความสำคัญจึงมีมากน้อยแตกต่างกันออกไป แผนที่น่าจะมีความสำคัญมากที่สุดคงได้แก่แผน ซึ่งสามารถช่วยให้วัตถุประสงค์ขององค์การนั้นบรรลุความสำเร็จได้ดีที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความสำคัญของแผนขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การ อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยทั่วไปแล้ว สามารถนำมาพิจารณาว่าแผนไหนมีความสำคัญหรือไม่อาจดูได้จากหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) งบประมาณทั้งหมดที่ใช้ในการเตรียมการวางแผนและการดำเนินการตามแผน หากรวมค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงก็ย่อมเป็นเครื่อง

แสดงให้ส่วนหนึ่งว่าแผนนั้นมีความสำคัญ 2) ผลที่คาดว่าจะได้จากการใช้แผน โดยปกติแผนที่กำหนดขึ้นก็เพื่อที่จะให้มีผลงานตามความต้องการขององค์กร และ 3) ลักษณะและส่วนประกอบที่มีความสำคัญต่อแผน การพิจารณาความสำคัญของแผนด้านนี้เน้นหนักมาทางด้านการบริหาร และกลไกต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวางแผน รวมทั้งการปฏิบัติตามแผน

3. ความครอบคลุม (comprehensiveness) หมายถึง ขอบเขตของแผนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางตั้งและทางราบ หรือทั้งสองทางพร้อม ๆ กัน ดังนั้นองค์ประกอบของความครอบคลุมมากน้อยของแผนจึงขึ้นอยู่กับจำนวนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถ้ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาก ความครอบคลุมก็ย่อมมีมาก

4. ความสมบูรณ์ (completeness) หมายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความสมบูรณ์ครอบคลุมถึงทุกส่วนของแผน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นไปเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ รายละเอียดของวิธีการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสมบูรณ์ในเรื่องส่วนประกอบต่างๆ คำแนะนำสำหรับผู้ปฏิบัติตามแผนและข้อกำหนดของการควบคุมแผน สาเหตุที่ทำให้แผนขาดความสมบูรณ์นั้นที่สำคัญมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) การขาดแคลนปัจจัยที่สำคัญของแผน เช่นงบประมาณ เวลา ตัวเลข ข้อมูล และตัวบุคคลผู้วางแผนและดำเนินการตามแผน 2) ลักษณะและส่วนประกอบของแผน นั่นก็คือความยาก ความซับซ้อน ขอบเขต และลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคของแผน หากแผนมีความซับซ้อน มีส่วนประกอบมากมาย การทำงานก็ย่อมจะยากขึ้น ความสมบูรณ์ถูกต้องก็มีน้อยลง

5. ความจำเพาะ (specificity) ได้แก่ ข้อความที่แน่ชัดว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร จะกระทำให้มีประสิทธิภาพแค่ไหนรวมทั้งความแน่ชัดในเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้เทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลงาน ส่วนประกอบที่สำคัญบางประการที่แสดงให้เห็นถึงความจำเพาะของแผนก็คือ 1) เวลา ได้แก่ เวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของส่วนต่างๆ ของแผน รวมทั้งเวลาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ของแผนทุกด้านที่กำหนดไว้เฉพาะหรือกำหนดไว้โดยประมาณให้มีการยืดหยุ่นได้ 2) ปริมาณและคุณภาพของส่วนประกอบทั้งหลายและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ วัสดุของใช้ที่จะต้องหามาและจะต้องผลิต ได้กำหนดมาตรฐานและลักษณะไว้เฉพาะมากน้อยเพียงใด 3) การกำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนการประสานงาน และการควบคุมของแผนทุกด้าน

6. เวลา (time) เวลาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการวางแผน และเป็นตัวแปรที่สำคัญทั้งของการวางแผนและการดำเนินการตามแผน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นส่วนสำคัญอย่างน้อย 4 ส่วน คือ 1) เวลาในการเตรียมแผน 2) เวลาที่ต้องคอยเพื่อให้ส่วนสำคัญของแผนกระทำเสร็จเสียก่อน 3) เวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนทั้งหมด และ 4) เวลาในอนาคตระยะยาว

นอกจากนี้เวลายังเป็นเครื่องกำหนดหรือเป็นหลักในการแยกประเภทของแผนได้ด้วย โดยปกติจะกำหนดเป็นแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง และแผนระยะยาว คือ ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป ถึง 10 ปี หรือ 20 ปี ก็อาจเป็นได้ ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับเวลาในอนาคตก็คือการคาดการณ์ต่าง ๆ ทางด้านสภาพแวดล้อม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงในวันข้างหน้า

7. ความอ่อนไหวหรือความยืดหยุ่น (flexibility) แผนซึ่งจะมีประโยชน์และคุณค่ามากสำหรับองค์กรหรือหน่วยงาน ควรจะเป็นแผนที่สะท้อนให้เห็นการบริหารในแนวทางที่ดีที่สุด คือสามารถสนองให้เกิดผลแก่วัตถุประสงค์สูงสุดด้วย ดังได้กล่าวแล้วว่า มีปัจจัยของแผนมากมายหลายประการ ที่มีลักษณะอ่อนไหวยืดหยุ่นได้หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

8. ความถี่ (frequency) ความถี่ในที่นี้หมายถึงจำนวนครั้งของการเตรียมแผน แผนบางประเภทมีการนำไปปฏิบัติอยู่เสมอซ้ำๆ กัน ซึ่งมักจะเป็นแผนด้านบริหารงาน เช่น แผนการจัดซื้อวัสดุสิ่งของ และแผนการฝึกอบรมข้าราชการ เป็นต้น แต่แผนบางอย่างนำไปปฏิบัติเพียงครั้งเดียวหรือสองสามครั้งในระยะเวลาไม่บ่อยนัก เช่น แผนการจัดองค์การ แผนการแบ่งงาน ด้วยเหตุนี้เอง มิติของความถี่จึงเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการวางแผนด้วย ยิ่งไปกว่านั้นอาจเป็นไปในรูปที่วางแผนเกี่ยวกับกำลังคนของหน่วยงานอื่นจะนำเอามาใช้กำกับกำลังคนของหน่วยงานเราได้หรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

9. ลักษณะปกปิด (confidential nature) ลักษณะปกปิดของแผนเป็นมิติที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพราะแผนงานบางประเภทต้องปกปิด หากเปิดเผยให้ผู้อื่นนอกเหนือไปจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายตรงข้ามทราบแล้ว จะทำให้แผนนั้นสูญสิ้นคุณค่าไปทันที ลักษณะปกปิดของแผนนี้มิได้หมายความว่าแผนนั้นจะต้องปกปิดโดยตลอดเสมอไป เพราะแผนบางอย่างอาจมีความจำเป็นต้องปกปิดเฉพาะในขั้นของการวางแผนเท่านั้น เมื่อนำแผนออกไปปฏิบัติการปกปิดจะหมดไปทันที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของแผน

10. การปฏิบัติอย่างเป็นทางการ (formality) ความเป็นทางการของแผนจะมีมากน้อยเพียงใด หรือต้องการให้เป็นทางการมากแค่ไหน สามารถพิจารณาจากขั้นต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผน รวมทั้งแบบฟอร์มของการเตรียมข้อเสนอ การรับรองหรือเหตุผลสนับสนุนแผนเพื่อเสนอให้ผู้บังคับบัญชาอนุมัติ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้ 1) การริเริ่มแผน 2) การเตรียมแผน การรวบรวมจัดทำและวิเคราะห์ตัวเลขหรือข้อมูล รวมทั้งปัญหาต่างๆ 3) การอนุมัติแผน การอนุมัติหรือการทำแผนก็อาจไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษรหรือกระทำกันด้วยวาจาก็ได้ 4) การดำเนินการตามแผน และ 5) การควบคุมแผน การควบคุมนี้จะเริ่มตั้งแต่ขั้นสูงสุดคือ ผู้อนุมัติแผนลดหลั่นกันลงไป ตามสายการบังคับบัญชา ดังนั้นแผนที่มีลักษณะซับซ้อน มีความสำคัญ มีขอบเขตกว้างขวาง การ

ควบคุมก็ย่อมต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยปกติจะเป็นรูปของการรายงานว่าได้ปฏิบัติไปอย่างไร ได้ผลมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอะไรบ้าง เป็นไปตามเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่

ดังนั้น แผนที่เป็นทางการมักจะมีลักษณะซับซ้อน ยุ่งยาก มีความสำคัญ มีขอบเขตกว้างขวาง มีหน่วยงานร่วมด้วยหลายหน่วย และมักจะเป็นแผนระยะยาว เป็นต้น

11. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (authorization) งานที่สำคัญอย่างยิ่งของนักบริหารก็คือการวางแผน นักบริหารจึงมักมีส่วนร่วมในกิจกรรมวางแผนอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นแผนบริหารหรือแผนงานด้านอื่นๆ บทบาทของนักบริหารจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแผนแต่ละประเภท อันพิจารณาได้จากขั้นตอนของการวางแผน คือเริ่มตั้งแต่การริเริ่มวางแผนไปจนถึงการอนุมัติแผนขั้นสุดท้าย บางครั้งแผนบางประเภทต้องการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในตัวของมันเอง เช่น แผนที่มีลักษณะเป็นความลับสุดยอดซึ่งประสงค์จะตรวจสอบประวัติของบุคคล อาจต้องการอำนาจดังกล่าวจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงเสียก่อนหรือแผนที่มีความสำคัญ มีความซับซ้อนและต้องการงบประมาณเป็นจำนวนมากอาจต้องการให้มีคณะกรรมการประเมินตรวจสอบและรับรองก่อนที่มีการอนุมัติ ในบางกรณีผู้มีอำนาจอนุมัติหรือนักบริหารชั้นสูงอาจมอบอำนาจดังกล่าวให้ผู้วางแผนโดยทั้งหมดก็ได้

12. ความง่ายในการควบคุม (ease of control) การควบคุมในที่นี้เปรียบเสมือนการวัดการกระทำ โดยอาศัยมาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นเครื่องเทียบ เมื่อการวางแผนเสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีการมอบหมายงานให้ดำเนินไปตามแผน ในการดำเนินการตามแผนนี้จะต้องมีการควบคุมเพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ และเพื่อทราบว่าจะมีปัญหา อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง เป็นไปตามความประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด ในขณะที่เดียวกันอาจจะช่วยในการปรับปรุงแก้ไขบางส่วนของแผนให้เหมาะสม หรือเข้ากับสถานการณ์อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าแผนงานทุกแผนมักจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดเบื้องต้นหรือข้อสมมุติในอนาคต

13. ความง่ายในการดำเนินการตามแผน (ease of implementation) เมื่อมีการอนุมัติแผนขั้นสุดท้ายแล้ว งานขั้นต่อไปก็คือการดำเนินการตามแผน ถึงแม้ว่าการดำเนินการตามแผนจะมีความสำคัญมากก็ตาม แต่จะได้ผลมากเพียงใดนั้นยังขึ้นอยู่กับเตรียมการวางแผนและส่วนประกอบต่างๆ ของแผน ถ้าการวางแผนไม่ดีพอ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของแผนบกพร่องย่อมจะทำให้เกิดปัญหาในขั้นการนำแผนไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พอจะชี้ให้เห็นได้ว่าแผนจะดำเนินการไปยากหรือง่ายสามารถสังเกตได้จากลักษณะของแผนด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความยากของเรื่อง 2) ลักษณะทางเทคนิคของแผน แผนใดมีลักษณะที่มีเทคนิควิทยาและต้องอาศัยทรัพยากรทางด้านเทคนิคมาก กล่าวคือ ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ตลอดจน

เครื่องมือเครื่องใช้มากมายการดำเนินการตามแผนก็ย่อมจะมีความยากตามมา 3) กระบวนการของแผน 4) ปัญหาด้านจิตวิทยา

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของมิติซึ่งผู้วางแผนควรจะต้องรู้และใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล และการวิเคราะห์แผน เพื่อความมุ่งหมายต่างๆ กัน

เดวิด ไอ. คลีแลนด์ (David I. Cleland) และวิลเลียม อาร์. คิง (William R. King) ได้แบ่งแผนเป็น 4 ระดับ คือ (David I. Cleland and William R. King, 1978 อ้างถึงในอนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

1. แผนภารกิจ (mission plan) เป็นแผนระดับสูงสุดขององค์การซึ่งจะระบุวัตถุประสงค์หลักขององค์การไว้กว้าง ๆ และระบุนโยบายขององค์การไว้ อันจะเป็นแนวทางหรือหลักการของแผนในระดับต่ำ ๆ ลงไป บางครั้งเรียกว่า แผนกลยุทธ์ (strategic plan)

2. แผนพัฒนาขององค์การ (corporate development plan) แผนระดับนี้จะกำหนดกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นใหม่ ๆ และกำหนดแนวทางที่จะนำองค์การไปสู่ความก้าวหน้าตามแผนกลยุทธ์ แผนนี้จะต้องทราบความต้องการของสิ่งแวดล้อมเพื่อองค์การจะได้จัดทำ และจัดบริการให้ได้อย่างสอดคล้องกันในอนาคต แผนพัฒนานี้จะเป็นหลักให้กับแผนอีก 3 แบบ คือ

2.1 แผนการปลดเปลื้อง (divestment plan) แผนนี้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปลดเปลื้องส่วนประกอบที่สำคัญขององค์การ เช่น ผลผลิต บริการทรัพย์สิน และการมีสภาพอยู่ต่อไปขององค์การโดยการกำหนดเทคนิคต่างๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อถ่วงถ่วงงาน ผลงาน ผลผลิต บริการ การลงทุน และกิจกรรมที่เสี่ยงมากหรือไม่ค่อยจะดีออกไป อันเป็นการทำให้คุณภาพของงานและองค์การอยู่ในระดับมาตรฐาน และโครงการไหนไม่ดีควรยกเลิกไป

2.2 แผนพัฒนาเปลี่ยนแปลง (diversification plan) แผนนี้อธิบายถึงการพัฒนาผลผลิตบริการและตลาดใหม่ๆ เพื่อจะรวมเข้ากันหรือทดแทนผลผลิตในรุ่นปัจจุบัน แผนนี้จะให้เลือกว่าจะผลิตอะไรใหม่บ้าง (new product areas) และกำหนดว่าจะเริ่มทำการผลิตเมื่อใดโดยการร่วมกับองค์การอื่นหรือโดยการศึกษาวิจัยภายในองค์การ (in-house research) และการพัฒนาซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามารถที่มีอยู่ให้สูงขึ้น

2.3 แผนการวิจัยและพัฒนา (research and development plan) แผนนี้จะศึกษาค้นคว้าเพื่อริเริ่มผลิตสินค้าของและกระบวนการต่างๆ ใหม่ ๆ สำหรับความต้องการที่มีอยู่หรือบุกเบิกตลาดใหม่เพื่อผลผลิตและกระบวนการที่มีอยู่ มีการทำวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ (basic and applied research) เพื่อการพัฒนา และเป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับทุกส่วนขององค์การไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิต การตลาด การเงิน และการบริหาร

3. แผนระดับปฏิบัติการ (operation plan) แผนนี้ทำหน้าที่เหมือนกับแผนพัฒนาองค์การ คือ สนับสนุนแผนกลยุทธ์ แผนระดับนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในปัจจุบัน และเป็นกรอบหรือแนวทางเพื่อการปฏิบัติงาน การผลิตและบริการที่จำหน่ายอยู่ในตลาดขณะนั้น แผนระดับนี้จะมีอยู่ในแต่ละส่วนงานหลัก

4. แผนโครงการ (project plan) โครงการเป็นแผนระดับล่างสุดที่มีความจำเพาะ คือ มีขั้นเพื่อกระทำงานแต่ละเรื่องแต่ละอย่าง และเป็นพื้นฐานรองรับงานทุกด้าน จึงมีอยู่ในทุกระดับขององค์การ เนื่องจากเป็นแผนระดับพื้นฐานและเป็นตัวชี้สำคัญของความสำเร็จของงานขององค์การ ดังนั้นโครงการจึงมีระยะเวลาปฏิบัติการทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เป็นแผนที่ต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่าง มีตารางการทำงาน และใช้เทคนิคเฉพาะด้านมาก

ส่วนโรเบิร์ต แอนโทนี (Robert N. Anthony, 1965 อ้างถึงในอนันต์ เกตุวงศ์, 2543) ได้แบ่งการวางแผนขององค์การออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับกลยุทธ์ (strategic plan) ระดับบริหารหรือบริหารระดับกลาง (management control plan) และระดับปฏิบัติการ หรือระดับต่ำ (operational control plan) ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

1. ระดับกลยุทธ์ การพยากรณ์อนาคตมีลักษณะส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความแน่นอนและสามารถที่จะวัดความเสี่ยงได้บางส่วน สภาพแวดล้อมของแผนจะเกี่ยวข้องกับการเมือง กฎหมาย สังคม และการเงินการคลังด้วย สำหรับมาตรการในการตัดสินใจในส่วนใหญ่จะมีลักษณะอัตโนมัติ และมีการใช้วิธีการด้านคุณภาพอย่างมากในการตัดสินใจ

2. ระดับบริหารหรือบริหารระดับกลาง การพยากรณ์อนาคตจะมีลักษณะส่วนใหญ่เป็นความเสี่ยง โดยมีความแน่นอนและความไม่แน่นอนพอๆ กัน การวางแผนจะมีวัตถุประสงค์และนโยบายระดับกลยุทธ์เป็นกรอบและแนวทาง การตัดสินใจมีการใช้เทคนิคและวิธีการเชิงปริมาณมากขึ้น

3. ระดับปฏิบัติการหรือระดับต่ำ โดยปกติจะมีความเสี่ยงและมีความแน่นอนอยู่ด้วยพอสมควร การวางแผนจะต้องยึดวัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติ กฎเกณฑ์ต่างๆ รวมทั้งงบประมาณจากส่วนบนอย่างไม่มีปัญหา ส่วนการตัดสินใจนั้นนอกจากจะต้องยึดหลักเกณฑ์ของแผนระดับบริหารแล้ว จะต้องอาศัยกฎเกณฑ์เชิงปริมาณเพื่อการตัดสินใจค่อนข้างมาก

3.2 กระบวนการการวางแผนกลยุทธ์

กลยุทธ์ (Strategy) มาจากรากศัพท์ภาษากรีกคือ strategos ซึ่งเกิดจากคำสองคำรวมกันระหว่าง stratos หมายถึงกองทัพ (army) และ agein หมายถึงนำหน้า (lead) ความหมายโดยรวมหมายถึง "leading the total organization" หรือ "การนำทางให้องค์การโดยรวม" (Greenley, 1989)

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) อธิบายว่าการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) และการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management) เกี่ยวข้องกับการบริหารคือเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหาร ส่วนที่แตกต่างกันคือการวางแผนกลยุทธ์เป็นการคิดวิเคราะห์เพื่อการวางแผน ส่วนการจัดการกลยุทธ์จะมีน้ำหนัก เนื้อหา และความลึกมากกว่า ซึ่งการวางแผนกลยุทธ์จะเป็นงานทางด้านการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนก่อนจะลงมือทำ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารกลยุทธ์หรือการจัดการกลยุทธ์

กูดสไตน์และคณะ (Goodstein and others, 1993) กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นการตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการขององค์การ คือ องค์การจะก้าวไปทางใด (what are you going?) สภาพแวดล้อมขององค์การมีอะไรบ้าง (what is the environment?) และ องค์การจะต้องทำอะไรบ้างจึงจะไปถึงเป้าหมายได้ (how do you get there?) โดยสรุปว่าการวางแผนกลยุทธ์คือแบบจำลองของการบริหารกลยุทธ์ (Strategic Management)

คอตเลอร์และเมอร์ฟี (Kotler and Murphy, 1981) ได้นำแนวคิดการวางแผนกลยุทธ์มาใช้ในวงการอุดมศึกษา กระบวนการวางแผนกลยุทธ์มี 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ (Environmental Analysis) องค์ประกอบที่ควรวิเคราะห์ (Keller, 1986) มีดังนี้คือ

1. ธรรมชาติของสถาบัน คุณค่า ความคาดหวัง และปณิธานของสถาบันควรจะต้องคิดวิเคราะห์ว่า 10 ปีข้างหน้า สถาบันควรจะเป็นอย่างไร
2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของสถาบัน ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร ลักษณะทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษา ในอนาคตจะพัฒนาอย่างไร
3. วิเคราะห์ความสามารถของผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ต้องเป็นความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ของผู้นำในแต่ละระดับ
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต จะต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อองค์การใน 4 ด้าน ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Goal Formulation) เมื่อประเมินจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแล้ว จะวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางในการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งมีภารกิจ และวัตถุประสงค์ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation) เพื่อนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มาจัดทำแผนกลยุทธ์ที่สามารถแก้ไขจุดอ่อนและข้อจำกัด ให้เป็นจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนา ซึ่งเป็นกลยุทธ์ระดับสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบองค์การ (Organization Design) เพื่อให้มีการจัดองค์การให้เอื้อต่อภารกิจ วัตถุประสงค์ บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบระบบการปฏิบัติงาน (System Design)

กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ขององค์การมี 6 ขั้นตอน (ศรีวงษ์ สุมิตร, 2538 อ้างถึงใน พันธุ์ศักดิ์ พลสารมย์, 2540) ดังนี้

1. การพิจารณาโอกาสและอุปสรรค (Opportunities and Threats) หมายถึง การตรวจสอบให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคที่องค์การประสบอยู่ โดยการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมไปถึงทุกเรื่องนับตั้งแต่นโยบายขององค์การ สภาพการแข่งขัน จากนั้นจะต้องมีการประมาณการขนาดของการเสี่ยงของสิ่งที่เป็นโอกาสและเป็นอุปสรรคด้วยพร้อมกัน โดยจะต้องคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งประเมินถึงผลกระทบของสิ่งที่จะเกิดขึ้นดังกล่าวด้วย ถ้าหากเหตุการณ์ใดคาดหมายได้แน่ชัดว่าจะมีทางเกิดขึ้นได้มาก แต่จะกระทบองค์การเพียงเล็กน้อยก็จะมีผลทำให้การเสี่ยง หรืออุปสรรคขององค์การมีไม่มากนักในทางตรงกันข้ามถ้าเหตุการณ์ใดมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากพอประมาณแต่จะมีผลกระทบต่อองค์การได้มากก็จะทำให้ระดับการเสี่ยงหรืออุปสรรคตามองค์การอยู่ในระดับสูงไปด้วย

2. การประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ หมายถึง การประเมินความเข้มแข็ง (จุดแข็ง: Strength) และความอ่อนแอ (จุดอ่อน: Weakness) ขององค์การ โดยต้องดูว่าจุดแข็งขององค์การที่มีอยู่คืออะไร บุคลากรที่มีอยู่และทรัพยากรอื่น ๆ มีมากน้อยและมีคุณภาพอย่างไร กลยุทธ์ที่ดี ย่อมจะต้องสร้างขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่องค์การที่อยู่และต้องสามารถลดขนาดของปัญหาที่เป็นจุดอ่อนให้เหลือน้อยที่สุด

3. การพัฒนาทางเลือกกลยุทธ์ คือ การรวมเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโอกาสและอุปสรรคของสภาพแวดล้อมขององค์การมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยวิธีการจับคู่เงื่อนไขระหว่างโอกาสและความสามารถหรือจุดแข็งที่มีอยู่ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ข้อดีหรือผลดีต่อการทำงานขององค์การมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การทำงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยมีระดับการเสี่ยงน้อยที่สุด

กระบวนการในขั้นตอนของการพัฒนากลยุทธ์นี้ เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับการที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยการคิดที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มีการมองการณ์ไกลที่จะสามารถมองเห็นถึงสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับองค์การด้วย

4. การกำหนดกลยุทธ์หลัก เป็นกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ในขั้นตอนที่ทำได้ยากและต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูง ทั้งนี้เพราะการที่ผู้บริหารองค์กรยังไม่สามารถมีข้อมูลที่สมบูรณ์

5. การดำเนินตามกลยุทธ์ คือ ขั้นตอนการนำเอากลยุทธ์ที่ได้พัฒนาแล้วมาดำเนินการ โดยการพัฒนาแผนงานต่าง ๆ ขึ้น เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามกลยุทธ์ที่วางไว้

6. การประเมินกลยุทธ์ เป็นสิ่งจำเป็นต้องกระทำตลอดเวลาเพื่อป้องกันมิให้กลยุทธ์ที่ใช้ อยู่ล้าสมัย ไม่เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ นอกจากนี้การจัดให้มีการพิจารณาบททวนกลยุทธ์ที่ใช้ อยู่อยู่เสมอจะทำให้สามารถเห็นถึงจุดอ่อนที่พึงต้องแก้ไขได้ตลอดเวลาและสามารถปรับ กลยุทธ์ได้แต่เนิ่น ๆ เครื่องมือสำคัญในการใช้ประเมินกลยุทธ์ คือ “เป้าหมาย”

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2542) กล่าวถึง การวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม โดยเริ่มจาก กระบวนการบริหารและการวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

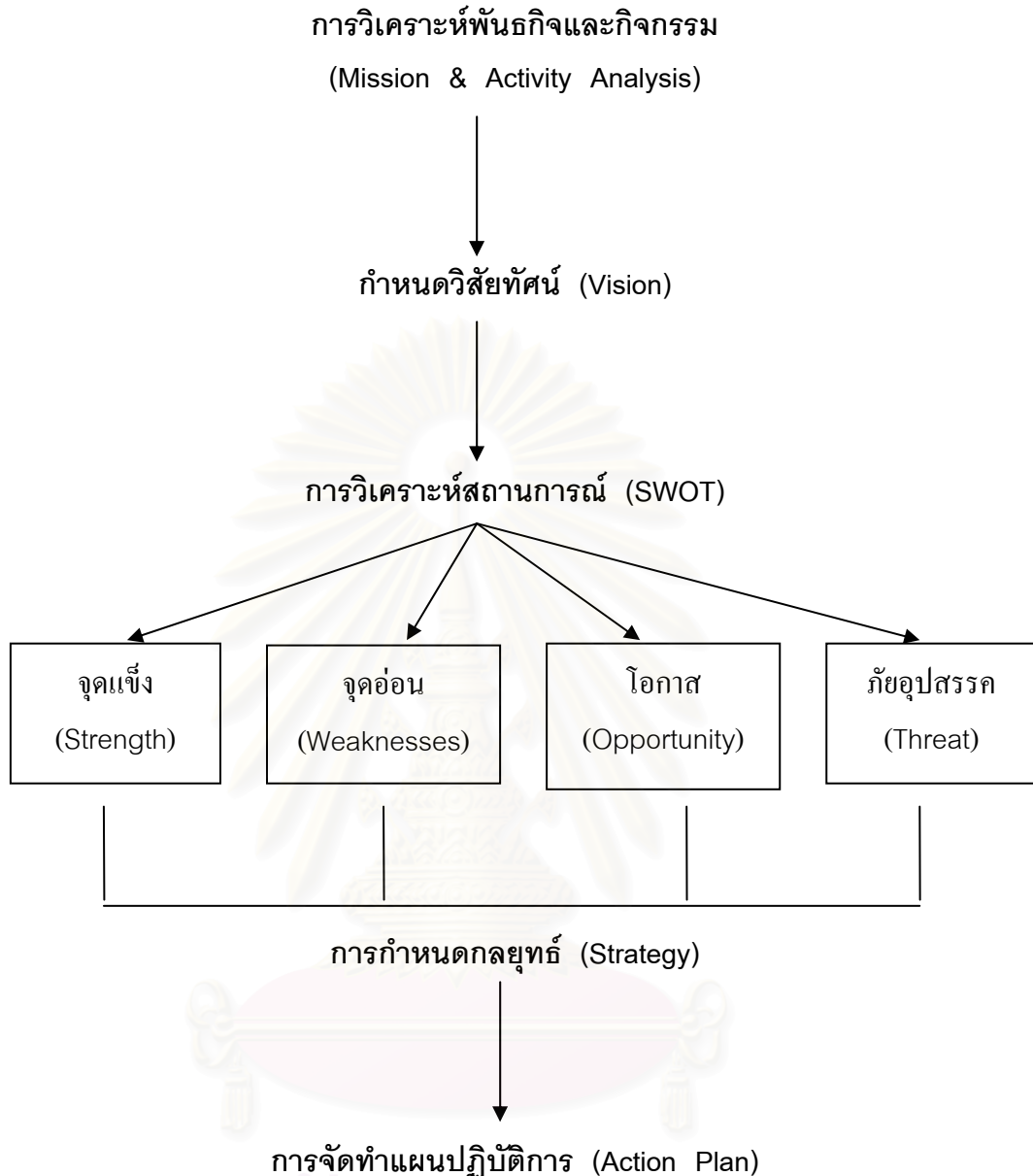
1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. การพิจารณาการวิเคราะห์ธุรกิจ (Corporate Analysis)
3. เลือกลงกลยุทธ์และจัดวางกลยุทธ์ (Generating strategic alternatives)
4. กำหนดนโยบายและแผนงาน/โครงการตามกลยุทธ์ (Action plan)
5. การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ (Implementation)

นอกจากนี้ได้เสนอขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการโดยใช้คำว่า

“MVOSA” ซึ่งประกอบด้วย

M =	Mission	พันธกิจ
V =	Vision	วิสัยทัศน์
O =	Obstacle	อุปสรรค
S =	Strategy	กลยุทธ์
A =	Action plan	แผนปฏิบัติการ

การวิเคราะห์พันธกิจและกิจกรรม เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และการจัดทำแผนปฏิบัติการ แสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 การวิเคราะห์พันธกิจและกิจกรรม

ที่มา: พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2542

3.3 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

เซอร์โต และปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) ได้เสนอว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) มี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) โดยพิจารณาจุดแข็ง-จุดอ่อน ภายในองค์กร และโอกาส-อุปสรรค จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขั้นที่ 2 การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organizational Direction) ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดวางทิศทางขององค์กรภาครัฐจะมีมุมมองดังนี้คือ พิจารณาพันธกิจ (mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กร และวัตถุประสงค์ (objective) ขององค์กรซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยพิจารณาออกแบบ เลือกลงกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) การวิเคราะห์คำถามวิกฤติ (Critical Question) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กร และวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 5 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงาน วิธีการประเมินผลกระบวนการ และประเมินผลสำเร็จขององค์กร

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ “ต่อเนื่อง” จากขั้นตอนที่ 1 ไปจนถึงขั้นตอนที่ 5 และมีการ “ทบทวน” โดยเวียนกลับมาขั้นตอนที่ 4 จนถึงขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งองค์กรจะต้องเผชิญ และปรับกลยุทธ์ให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลาโดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer, CEO) ในกรณีองค์กรขนาดเล็ก หรือในรูปของคณะกรรมการอำนวยการพร้อมกับหัวหน้างานบริหารและหัวหน้างานของหน่วยงานย่อยอื่นๆ ในกรณีที่องค์กรขนาดใหญ่ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2546)

เครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพองค์กรภายในมาใช้ประโยชน์ นั้น มีเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งผู้บริหารขององค์กรสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง-จุดอ่อนภายใน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับโอกาส-ภัยอุปสรรค เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญกับสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์กรควรจะทำอย่างไรในเชิงกลยุทธ์ โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ผู้บริหารขององค์กรมักจะเผชิญกับสถานการณ์ใน 4 รูปแบบ (ทศพรศิริสัมพันธ์, 2539) รายละเอียดในแผนภูมิที่ 3

โอกาส		
จุดอ่อน	สถานการณ์ที่ 3 “กลยุทธ์การพลิกฟื้น สถานการณ์”	สถานการณ์ที่ 1 “กลยุทธ์เชิงรุก”
	สถานการณ์ที่ 2 “กลยุทธ์การป้องกันตัว”	สถานการณ์ที่ 4 “กลยุทธ์การแตกตัว”
		ภัยอุปสรรค

แผนภูมิที่ 3 การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-ภัยอุปสรรคขององค์การ
เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในระดับหน่วยงาน
ที่มา: ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2539:56

ผู้บริหารขององค์การมักจะเผชิญกับสถานการณ์ใน 4 รูปแบบดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

1. สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง – โอกาส)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด เนื่องจากองค์การค่อนข้างที่จะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมค่อนข้างที่จะให้โอกาสแก่องค์การในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (aggressive strategy) เพื่อดึงจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้าง มาปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้มาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

2. สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน - ภัยอุปสรรค)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์การกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในอยู่หลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารขององค์การ คือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (defensive strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์การเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด รวมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรคภายในต่างๆ

3. สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน - โอกาส)

สถานการณ์นี้เปรียบเสมือนกรณีเครื่องหมายคำถาม เนื่องจากองค์การมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้น ทางออกสำหรับผู้บริหารขององค์การคือ กลยุทธ์การพลิกตัว

(turnaround - oriented strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

4. สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง - ภัยอุปสรรค)

สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้น แทนที่ผู้บริหารขององค์กรจะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารขององค์กรสามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัว หรือกระจายกิจการ (diversification strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ในการสร้างโอกาสระยะยาวสำหรับผลิตภัณฑ์หรือตลาดด้านอื่นๆ แทน

ในการกำหนดกลยุทธ์นั้น มีเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในมาใช้ประโยชน์ มีวิธีการที่สำคัญดังนี้

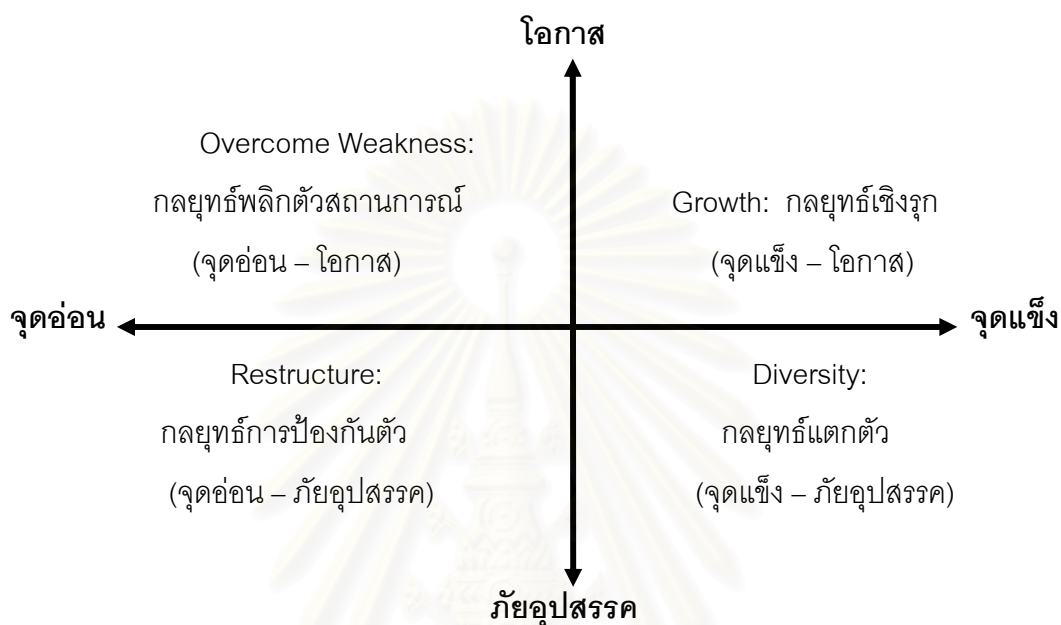
SWOT เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสิ่งแวดล้อมภายใน โอกาสและภัยอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการดำเนินงานขององค์กร (<http://www.mindtools.com/swot.html>.2000)

- S = Strengths คือ จุดแข็งหรือจุดดีขององค์กร
- W = Weaknesses คือ จุดอ่อนหรือจุดด้อยขององค์กร
- O = Opportunities คือ โอกาสจากสิ่งแวดล้อมภายนอก
- T = Threats คือ ภัยอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและภัยอุปสรรค การวิเคราะห์ SWOT จะถูกใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์ SWOT อาจจะเสนอแนะว่าองค์กรควรจะเปลี่ยนแปลงภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย หรือกลยุทธ์ขององค์กร สมยศ นาวิกาน, 2537) การวิเคราะห์จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นการประเมินว่าองค์กรอยู่ในสภาวะอย่างไร เพื่อนำข้อมูลการวิเคราะห์ขององค์กรไปดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ต่อไป

การประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยอุปสรรคขององค์กร เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนกลยุทธ์ ผู้บริหารองค์กรสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยอุปสรรคที่ได้จากการประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกเชิงกลยุทธ์ได้ โดยนำจุดแข็ง จุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายในมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับโอกาสและภัยอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญกับสถานการณ์เช่นใด

และภายใต้สถานการณ์นั้นองค์การควรจะทำอย่างไรในเชิงกลยุทธ์ โดยทั่วไปการวิเคราะห์SWOTนี้ ผู้บริหารองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์ 4 รูปแบบ (<http://www.mindtools.com/swot.html>, 2000) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 เมตริกซ์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยอุปสรรค
ที่มา : <http://www.mindtools.com/swot.html>, 2000

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) อธิบายว่า วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์อาจทำได้หลายแนวทาง เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical question analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน - โอกาส - อุปสรรค (SWOT analysis) การใช้วิธีเมตริกซ์ของกลุ่ม BCG (Boston Consulting Group Growth - Share Matrix) และการใช้วิธีเมตริกซ์ภาพฉายหลายองค์ประกอบของ GE (General Electric's Multifactor Portfolio Matrix) เป็นต้น

อนึ่ง การวิเคราะห์สถานการณ์ดังกล่าวนี้ จะต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารองค์กรที่จะประเมินว่า องค์กรมีสถานการณ์แบบใด ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT จะมีลักษณะในเชิงสัมพันธ์ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะให้นำหนักเพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ยว่า องค์กรตกอยู่สถานการณ์แบบใด โดยวิธีการลงความเห็นของผู้บริหารระดับต่างๆ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ จุดแข็ง - จุดอ่อน - โอกาส - อุปสรรค (การวิเคราะห์ SWOT) ในการกำหนดกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน

3.4 การพัฒนากลยุทธ์

เซอร์ลีย์ (Shirley, 1988) ได้สรุปเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ ดังนี้

1. พิจารณาปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunities) ภัยอุปสรรค (Threats) และข้อจำกัด (Constraint) โดยต้องพิจารณาทั้งด้านบวกและด้านลบ ตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ภูมิหลัง (Demographic) การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยี และสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้น เพราะแต่ละสถาบันซึ่งอยู่ในพื้นที่ต่างกันย่อมจะได้รับประสบการณ์ในเรื่องเดียวกันนั้นแตกต่างกัน

2. การประเมินค่าปัจจัยภายใน คือ จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์การใน 6 ด้านได้แก่

2.1 บุคลากร

2.2 เงิน

2.3 คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก

2.4 โปรแกรมการศึกษา

2.5 ภาพลักษณ์ขององค์การ

2.6 คุณลักษณะขององค์การ

3. ค่านิยมของบุคคลซึ่งเป็นตัวกำหนดวิกฤตในการพิจารณาการตอบสนองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อแผนกลยุทธ์โดยรวมเพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดที่องค์การสามารถทำได้ และสิ่งใดที่ทำได้ ซึ่งในการวางแผนกลยุทธ์นั้น ผู้บริหารจะต้องมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับกลยุทธ์ที่กว้างไกล (Strategic vision) ใน 5 ด้าน คือ

1. ภารกิจพื้นฐานของสถาบัน

2. กลุ่มเป้าหมายที่บริการ ได้แก่ นักศึกษา ชุมชน นายจ้าง และสถาบันอื่น ๆ

3. การผสมผสานโปรแกรมการศึกษา

4. ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ โดยเทียบกับสถาบันอื่นในด้านสภาพแวดล้อมการบริหารนักศึกษา การเรียนการสอน และกิจการพิเศษ

5. วัตถุประสงค์หลักของสถาบัน ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ภารกิจพื้นฐานของสถาบัน กลุ่มเป้าหมายที่บริการ โปรแกรมการศึกษา และการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ส่วนแนวทางพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2540) นั้น ได้เสนอว่า ต้องกำหนดจากพื้นฐาน 3 อย่าง ได้แก่

1. แรงกดดันจากภายนอก

2. แรงกดดันจากภายใน

3. วัตถุประสงค์ของสถาบัน

นอกจากนี้ในการวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องมีการรวบรวมข้อมูล ที่มากพอจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญอีก 3 ประการ คือ ลักษณะของความเป็นผู้นำอย่าง สูงของผู้บริหาร การบริหารงบประมาณขององค์การและการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์

3.5 การพัฒนาตัวชี้วัด

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2546) ได้เสนอ 6 ขั้นตอนในการพัฒนาตัวชี้วัด โดยกล่าวถึง หลักการทางวิชาการในการจัดทำตัวชี้วัดของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตัวชี้วัดมีลำดับชั้นตามโครงสร้างยุทธศาสตร์

โครงสร้างแผนงบประมาณในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ กำหนดลำดับชั้นจากบนลงล่าง (Cascading) แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ระดับยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ที่กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนพร้อมตัวชี้วัด ความสำเร็จของรัฐบาลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทางที่พึงปรารถนาเรียกว่า “National Policy Indicator” หรือ “Impact Indicator” ในระดับรัฐบาล
 2. ระดับยุทธศาสตร์กระทรวง ที่กำหนดเป้าหมายการให้บริการสาธารณะเฉพาะด้านที่ ชัดเจน พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของกระทรวงที่มีต่อผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมที่เป็นเป้าหมาย เรียกว่า “Ministerial Policy Indicator” หรือ “Impact Indicator” เช่นกัน แต่อยู่ในระดับ กระทรวง
 3. ระดับกลยุทธ์ระดับกรม ที่กำหนดเป้าหมายการให้บริการระดับกรมที่ชัดเจน พร้อม ตัวชี้วัดความสำเร็จของหน่วยงานที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและลักษณะผลประโยชน์ เฉพาะ หรือผลลัพธ์ “Outcome Indicator”
 4. ระดับกิจกรรมที่กำหนดกิจกรรมหลักนำส่งผลผลิตที่ชัดเจนพร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดทำกิจกรรมหลัก เรียกว่า “Output Indicator”
- ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็นของตัวชี้วัดก่อนเขียนตัวชี้วัด
- หลักการกำหนดประเด็นของตัวชี้วัดก่อนเขียนตัวชี้วัดมีดังนี้
1. ระดับยุทธศาสตร์ชาติ ให้กำหนดประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จของรัฐบาลที่มีต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมในทางที่พึงปรารถนา เช่น “GDP” และ “คุณภาพชีวิต” ฯลฯ
 2. ระดับยุทธศาสตร์กระทรวง ให้กำหนดประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกระทรวงที่มี ต่อผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมที่เป็นเป้าหมาย เช่น “GDP ภาคเกษตร” “GDP ภาค อุตสาหกรรม” “สุขภาพดี” “สติปัญญาดี” และ “มลภาวะไม่เกินมาตรฐาน” ฯลฯ
 3. ระดับกลยุทธ์ของกรม ให้กำหนดประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกรมที่มีต่อกลุ่มเป้าหมาย

หมายผู้รับบริการและลักษณะผลประโยชน์เฉพาะ เช่น “ผู้ป่วยที่มารับการรักษามีอาการดีขึ้น” “เยาวชนไทยอ่านออกเขียนได้ทุกคน” และ “มลภาวะทางอากาศในเขต...ลดลง” ฯลฯ

4. ระดับกิจกรรมนำส่งผลผลิต ให้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจากการจัดทำกิจกรรม ด้วยการใช้คำกริยารูปธรรม “รักษาผู้ป่วยตามมาตรฐานโรงพยาบาล” “จัดการเรียนการสอนให้เด็กวัยประถมศึกษิตามเกณฑ์มาตรฐาน” และ “ควบคุมการปล่อยควันดำและควันขาวของยานพาหนะไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานกลาง” ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดตัวชี้วัดด้วยสูตร 2Q2T1P และ QQCT

หลักการเขียนตัวชี้วัดในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ระดับยุทธศาสตร์กระทรวง และระดับกลยุทธ์ของกรม ควรมีองค์ประกอบ 2Q+2T+1P คือ ปริมาณ (Quantity) คุณลักษณะ (Quality) เวลา (Time) กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) และสถานที่ (Place) มีรายละเอียดดังนี้

1. การเขียนตัวชี้วัดในระดับผลผลิต ควรมีองค์ประกอบ QQCT คือ ปริมาณ (Quantity) คุณลักษณะ (Quality) ต้นทุน (Cost) และเวลา (Time)

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบคุณสมบัติของตัวชี้วัดด้วยสูตร VARS

หลักการทดสอบคุณลักษณะที่ดีของตัวชี้วัดมีดังนี้

1. ความสมเหตุสมผลที่อธิบายได้ (Validity)
2. ความมีอยู่ของข้อมูล (Availability of Data)
3. ความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Reliability of Data)
4. ความเคลื่อนไหวของผลที่เกิดขึ้น (Sensitivity) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณ

หรือคุณภาพของการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดค่าของตัวชี้วัด

หลักการกำหนดค่าของตัวชี้วัดแสดงเป็นตัวเลขใน 6 ลักษณะดังนี้

1. จำนวน (Number)
2. ร้อยละ (Percentage)
3. สัดส่วน (Proportion)
4. อัตราส่วน (Ratio)
5. อัตรา (Rate)
6. ค่าเฉลี่ย (Average or Mean)

ขั้นตอนที่ 6 กำหนดเกณฑ์ของตัวชี้วัด

หลักการกำหนดเกณฑ์ของตัวชี้วัด มี 4 แบบดังนี้

1. เกณฑ์สัมบูรณ์

2. เกณฑ์มาตรฐานเชิงวิทยาศาสตร์
 3. เกณฑ์มาตรฐานเชิงนโยบาย
 4. เกณฑ์การเคลื่อนไหวเชิงพัฒนา หรือเกณฑ์เทียบเคียง
- การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น มีขั้นตอนดังนี้
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผนกลยุทธ์

การวิเคราะห์นโยบายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน และวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจการบริหารวิชาการแก่ชุมชน และการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น จากเอกสารแผนกลยุทธ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ การสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบล เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน การพัฒนาชุมชน และการป้องกันการติดยาเสพติดและในช่วงปี 2546 - 2547

2. การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติดโดยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่นเอกสาร หนังสือ วารสาร การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต และส่งแบบสอบถามการวิจัยไปยังผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นคือ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

3. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน

ผู้วิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิให้ความรู้แก่คณะกรรมการระดับตำบลและผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในเรื่องการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก การพัฒนาตัวชี้วัด และมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับองค์กร

4. การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน

ในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการมาเขียนร่างแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบร่างแผนกลยุทธ์ จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตาม

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำแผนกลยุทธ์เสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เพื่อพิจารณานำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ตอนที่ 4 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและการวิเคราะห์แผนชุมชน

4.1 การจัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2546) ได้ระดมความคิดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนไทยทุกภาคส่วน ทั่วประเทศกว่า 20,000 คนจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9(พ.ศ.2545 - 2549) โดยภาคประชาชนหมายถึง คนทั่วไป ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชนทั้งที่อยู่ในชนบทและเมืองซึ่งนอกจากจะนำแผนฯ 9 ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนแล้ว ยังมีบทบาทร่วมกันในการจัดทำแผนทุกระดับร่วมกับภาครัฐด้วย เพราะถือว่าเป็นแผนที่สามารถสะท้อนความต้องการ ที่แท้จริงของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันแผนชุมชนนี้จะช่วยทำให้แผนชุมชนมีความ เชื่อมโยงกับแผนฯ9เพื่อภาครัฐสามารถนำไปบูรณาการกับแผนปฏิบัติการ โดยมีระยะเวลา 3 ปีตั้งแต่ปี 2546 – 2548 ให้ครอบคลุมทุกตำบลในประเทศไทย โดยมีแนวคิดดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และการเมือง

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ ด้วยการพัฒนาระบบการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมทำร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา และสามารถดำรงชีวิตเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมที่นำศักยภาพ และปัญหาวิเคราะห์กำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลักภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

(3) การแก้ไขปัญหาความยากจน จึงต้องมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการจัดการปัญหาชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนมาสร้างกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ของชุมชนร่วมกัน โดยการจัดทำแผนชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและเอาชนะความยากจน

การบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน มีหลักการสำคัญ คือ

(1) ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ทำการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากกว่าการตอบสนองวัตถุประสงค์ของหน่วยงานสนับสนุนภายนอก

(2) รวมพลังทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และการบริหารการพัฒนาในรูปแบบใหม่

(3) การบูรณาการกระบวนการ บุคลากร แผนงาน และงบประมาณของหน่วยงานสนับสนุน มุ่งสู่การแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม โดยมีกลุ่มคนเป้าหมาย และพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน พื้นที่เป้าหมายโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน และเอาชนะความยากจนได้ดำเนินการในพื้นที่ทุกตำบล/เทศบาลใน 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแกนกลางประสานการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และภาคีการพัฒนาอื่นๆ เป็นหน่วยงานร่วมสนับสนุนงบประมาณ/บุคลากร/วิชาการ ในการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำแผนชุมชนมีดังนี้

(1) เกิดกระบวนการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจนครอบคลุมทุกตำบล ทั้ง 75 จังหวัด ในปี 2548

(2) เกิดเวทีชุมชนที่มีความต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนของตนเอง

(3) คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ผ่านกระบวนการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพึ่งตนเองของชุมชน และเอาชนะความยากจน โดยอาศัยฐานทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในท้องถิ่นชุมชน

(4) มีการขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีการพัฒนาในทุกระดับ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเอาชนะความยากจน

(5) มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเน้นบทบาทของชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามความต้องการของตนเอง

(6) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีการพัฒนา ใช้แผนชุมชนเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และงบประมาณสนับสนุน เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม

(7) มีฐานข้อมูลแผนชุมชน ที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

ประเวศ วะสี (2548) ปาฐกถาเรื่อง “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก” สรุปได้ดังนี้ การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นเรื่องยาก ที่ทุกประเทศในโลกพยายามทำกันมาเป็นเวลากว่า 50 ปี แต่ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จในประเทศไทย มีการวิจัยในวิถีชีวิตจริง ๆ ประกอบกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมต่างๆ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิหมู่บ้าน เป็นต้น เรื่องชุมชนกับการแก้ไขความยากจน จากประสบการณ์และการวิจัยทั่วโลกพบความจริงว่า ชุมชนเข้มแข็งหรือความเข้มแข็งของชุมชน คือเครื่องมือการแก้ไขความยากจนที่สำคัญที่สุด เรื่องชุมชนเข้มแข็งอย่างเดียวก่อนแก้ปัญหาได้คือเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ พร้อมกันไปทั้ง 7 เรื่องอย่างบูรณาการ ต้องพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา ได้ทำอะไรเพื่อคนแก่ เพื่อเด็ก เห็นชัดว่าจิตใจดีขึ้น ความรุนแรงน้อยลง การมีเวลาอยู่ด้วยกัน การมีเศรษฐกิจพอเพียง การมีความรู้ที่จะเลี้ยงดูลูก ที่เรียกว่าครอบครัวอบอุ่นหรือครอบครัวเข้มแข็งเป็นบ่อเกิดของพลังทางสังคม พลังของบ้านเมือง ถ้าชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวเข้มแข็งด้วย สังคมมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน จะปกป้องเรื่องสิ่งแวดล้อมเพิ่มจำนวนต้นไม้ขึ้นในชุมชน และมีวัฒนธรรมเข้มแข็ง เมื่อชุมชนเข้มแข็งจะเห็นสุขภาวะเกิดขึ้นทั้งหมดทั้ง 4 มิติคือทางกาย ร่างกายแข็งแรง มีอาหารกินพอเพียง ทางจิต นอนหลับสนิท มีความสบายใจ สุขภาพจิตดี ทางสังคม มีความร่วมมือกัน มีความเคารพนับถือกัน ทางปัญญา มีความลดละการเห็นแก่ตัวลง จิตใจสูงขึ้นเรื่อยๆ สรุปว่าเรื่องชุมชนเข้มแข็งคือหัวใจของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้ง 7 เรื่องจะได้เรื่องที่ 8 คือ เกิดความยั่งยืนของสังคมทั้งหมด

ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และในทุกเรื่องใช้การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนติดพื้นที่ หรือไม่ติดพื้นที่ก็แล้วแต่รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ การรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำก็จะเกิดพลัง 4 ประการด้วยกันเข้ามาผนึกกัน

1. พลังทางสังคม
2. พลังจากจิต เอื้ออาทรต่อกัน มีความไว้วางใจกัน มีการเข้าร่วมพลังจิต
3. พลังทางปัญญา มีการวิจัย มีการเรียนรู้เป็นกระบวนการ
4. พลังทางการจัดการ เมื่อเกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในกระบวนการ จะมีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้น ผู้นำมี 3 ประเภทคือ 1) ผู้นำโดยการแต่งตั้ง 2) ผู้นำโดยการเลือกตั้ง 3) ผู้นำตามธรรมชาติที่ปรากฏตัวขึ้นเองในกระบวนการทำงานร่วมกัน ผู้นำตามธรรมชาติที่ดีที่สุดดีกว่าอีก 2 ประเภท เพราะมีคุณสมบัติ ฉลาดเป็นคนมีปัญหา ซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่คนส่วนรวม สามารถสื่อสารกับคนอื่นรู้เรื่อง เป็นที่ยอมรับของคนทั้งปวง

คำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” จากประสบการณ์ภาคปฏิบัติที่เข้าใจได้ง่าย ประกอบไปด้วย 3 ประการคือ 1) กระบวนการวิจัยของชุมชน 2) กระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน 3) กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยที่กระบวนการทำแผนชุมชน โดยการนำเอาผลการวิจัยมาทำแผนชุมชน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือตำบลไม้เรียง จ.นครศรีธรรมราช ผู้นำหมู่บ้าน ๗ ละ 5 คน จำนวน 10 หมู่บ้านเป็นสภาผู้นำ ร่วมกันทำแผนชุมชน ชุมชนทำเอง เขาจะรู้สภาพเขาเอง ชุมชนทำแผนชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นแผนการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การศึกษา เป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการที่ชุมชนสามารถทำการพัฒนาได้ ชาวบ้านจะทำได้ง่ายเพราะเป็นแผนที่ทำขึ้นเอง กระบวนการขับเคลื่อนพัฒนาอย่างบูรณาการตามแผนชุมชน ที่เกิดจากคนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ รวมเรียกว่ากระบวนการการเรียนรู้ของชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้เกิดจากการท่องจำจากหนังสือแต่เป็นสิ่งที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ที่ทุกคนในชุมชนต้องพยายามสร้างความเข้าใจ ตั้งแต่กระบวนการวิจัยของชุมชน กระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน และกระบวนการขับเคลื่อนแผนแม่บทชุมชน

การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ การเรียนรู้ของชุมชนคือการทำวิจัย การทำแผนชุมชน การขับเคลื่อนตามแผนชุมชน การแก้ความยากจนต้องใช้การเรียนรู้ และเงินตาม จึงจะเกิดความงาม จะเกิดความสำเร็จ ถ้าเงินนำก็เลสเตมก็นำไปสู่ความล้มจม กระบวนการเรียนรู้เป็นขบวนการทางปัญญาและศีลธรรมด้วย ในเรื่องการพัฒนาแผนชุมชนให้เกิดขึ้นทั่วประเทศมีข้อเสนอว่ารัฐบาลควรส่งเสริม และให้การสนับสนุน

4.2 กระบวนการประชาพิจัยและพัฒนา

กระบวนการประชาพิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาของประชาชน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการ การเรียนรู้ในกระบวนการพิจัย คือการเรียนรู้ที่เน้นให้คนที่เข้าร่วมกระบวนการรู้จักตนเองและรู้จักโลก ซึ่งต้องการข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ชุมชน และเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อชีวิตและชุมชน

ตนเอง กระบวนการประชาพิจัยจึงมีเครื่องมือและวิธีการชุดหนึ่ง เริ่มจากแต่ละคนแต่ละครอบครัว ร้อยเรียงทุกชีวิตและครอบครัวอย่างเป็นระบบเป็นทางเลือกของชุมชน รูปธรรมที่เข้าใจง่ายที่สุด เรียกว่า “แผนแม่บทชุมชน” นี่คือผลผลิตของกระบวนการประชาพิจัยหรือผลของการเรียนรู้ซึ่ง กระบวนการประชาพิจัย (เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ, 2545)

กระบวนการวิจัยของชุมชน ในรูปแบบของรวมตัว ร่วมคิด อาจเรียกว่ากระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการทำแผนเป็นกระบวนการวิจัยของชุมชน คนในชุมชนรวมตัวกัน ทำการวิจัย วิจัยว่ามีรายได้อะไรบ้าง เมื่อชุมชนทำการวิจัยตรงนี้จะเกิดจิตสำนึกใหม่และเกิดการ ปรับพฤติกรรมทั้งการบริโภค การผลิตเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านเข้าไปอยู่ในวิถีการผลิตและวิธีการ บริโภคที่ขาดทุน ทำให้ชีวิตลำบาก แต่เมื่อวิจัยก็จะแก้ปัญหาได้ ตัวอย่างเช่น ที่ตำบลเขาคราม จังหวัดกระบี่ วิจัยโดยการเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายในครอบครัว พบว่าค่าน้ำปลา ตำบลหนึ่ง 700,000 บาท เดิมไม่รู้ข้อมูล ชื่อที่ละขวดบ้านละขวดก็ไม่รู้เท่าไร แต่เมื่อเกิดการวิจัยขึ้น เราทำเองได้หรือ เปล่าน้ำปลา คำถามตอบได้หรือไม่ได้ ถ้าตอบว่าไม่ได้เราก็ไปเรียนรู้ให้ทำได้ ถ้าคำถามบอกว่าทำ ได้ก็ทำ และเมื่อทำแล้วเสียค่าใช้จ่ายไม่ถึง 100,000 หรือประมาณ 100,000 กำไร 600,000 ค่า น้ำปลาอย่างเดียว กำไร 600,000 บาท/ปี ค่าขนมลูกเท่าไร เดิมไม่รู้เพราะไม่วิจัยก็ไม่รู้เพราะคน หนึ่งไปซื้อก็ไม่รู้ รวบรวมตัวเลขในตำบลปี ขนมลูกหลายล้านบาท ขนมหลอดเด็กทั้งประเทศเอา เงินจากพ่อแม่เป็นเงิน 170 ล้านบาท โดยไม่ได้ประโยชน์อาจเกิดโทษอีก ถ้าดูแต่ละชุมชนเป็นเงิน หลายล้านบาทที่โดยขนมหลอดเด็กเอาเงินไป เมื่อเห็นตัวเลขก็ตั้งคำถาม เราทำขนมให้ลูกกินได้ หรือเปล่า? ทำไมจะไม่ได้ ทำได้ตั้ง 20 – 30 ชนิด ทำขนมให้ลูกกินเอง นอกจากลูกกินอ้อมแล้วยัง เหลือขายได้อีก ค่าเครื่องตีมเท่าไร รวมดู รายรับ รายจ่าย ขาดทุน เมื่อขาดทุนก็เป็นหนี้ ชาวบ้าน สามารถวิเคราะห์ตรงนี้ได้ ไม่ว่าจะอะไรจะเปลี่ยนแปลง ทุกอย่างจะเข้ามาสู่การวิเคราะห์ เมื่อชาวบ้าน วิเคราะห์การปลูกปอ ปลูกมันอย่างเดียวกันก็เปลี่ยนมาทำหลายอย่างเลยเชื่อมโยงกัน วิสาหกิจชุมชน ไม่ใช่ธุรกิจชุมชน การเกษตร การแปรรูป การค้าชุมชน กองทุนต่าง ๆ เชื่อมโยงกันหมด พอมาถึงขั้น วิสาหกิจชุมชนก็หายจน มีกินอ้อมทำทุกอย่างที่กินเหลือขาย เงินอ้อมเพิ่มขึ้น ใจเย็นขึ้น เมื่อชุมชน ทำวิจัยเอง เรียกว่า ประชาพิจัย พิจัยคือวิจัย วิจัยโดยประชาชน จะเรียกว่าเป็นการวิจัยโดยชุมชน เพื่อชุมชน เป็นกระบวนการที่ทรงพลัง (ประเวศ วะสี, 2548)

4.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองเป็นแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งใช้ บทสรุปจากประสบการณ์ชีวิตของวิบูลย์ เข็มเฉลิม (ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ, 2546) เพื่อ เสนอเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรที่กำลังประสบปัญหาใช้เป็นบทเรียนในการเริ่มต้นเรียนรู้ทดลอง และนำชีวิตเข้าสู่วิถีของการพึ่งตนเองได้ในที่สุด กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ประกอบไป

ด้วย 3 ขั้นตอน 5 เรื่อง และ 3 แผน โดยใน 3 ขั้นตอนแรกนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ของชีวิตของเราและชุมชนของเรา คือ (1) การเรียนรู้ตัวเอง (2) การเรียนรู้ปัญหา (3) การเรียนรู้ทรัพยากร ต่อมา 5 เรื่องสำคัญที่จะทำให้ชีวิตพึ่งตนเองได้ในปัจจุบัน ได้แก่ (1) ข้าว (2) อาหาร (3) ยาสมุนไพร (4) ข้าวของเครื่องใช้ และ (5) ดิน จุลินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ สรุปกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองมี 3 แผนประกอบไปด้วย แผนชีวิตและครอบครัว แผนชุมชน และแผนจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4.4 แนวคิดประชาสังคม

การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในสังคมปัจจุบัน ได้รับบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคเศรษฐกิจเป็นกระแสหลัก จึงทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการพัฒนาที่หลากหลายภายใต้ความเชื่อมั่นว่า การพัฒนาจะต้องมาจากเนื้อในของสังคม และมีลักษณะพึ่งตนเองที่มีการนำเสนอในเชิงกลยุทธ์หรือกระบวนการผลักดันให้เกิด “ประชาสังคม” (Civil Society) ขึ้นตามสภาพของสังคมที่พึงปรารถนา

คำว่า “ประชาสังคม” มาจากภาษาอังกฤษ ว่า Civil Society ซึ่งธีรยุทธ บุญมี ใช้คำว่า “สังคมเข้มแข็ง” และประเวศ วะสี ใช้คำว่า “ความเป็นชุมชน” หรือ “ชุมชนเข้มแข็ง” หรือ “สังคมสมานภาพ” (อนุชาติ พวงสำลี และ วิรบุรณ์ วิสารทสกุล, 2541) แต่คำเหล่านี้มีที่มาในบริบทเงื่อนไข และนัยสำคัญที่แตกต่างกันซึ่งรวบรวมได้ดังนี้

ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี, 2541) เชื่อว่าจะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) ซึ่งให้ความหมายของประชาสังคมว่า หมายถึงการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในระดับกลุ่มซึ่งโดยนัยนี้ประชาสังคมที่เข้มแข็ง ต้องมีรากฐานที่เกิดจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็งด้วย

ธีรยุทธ บุญมี (2536) ได้อธิบายถึงเรื่องประชาสังคมว่าเป็นพลังของสังคม ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจอย่างเข้มแข็ง ในความหมายจึงมีลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) พลังงานสังคมที่ได้มาจากทุกส่วนวิชาชีพ ทุกระดับรายได้

กาญจนา แก้วเทพ (2541) ได้นิยามความหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม และยุทธศาสตร์การต่อสู้ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ประชาสังคม คือพื้นที่การเมืองสาธารณะ (Public sphere) ของประชาชน ซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลางและขยายปริมาณครอบคลุมไปสู่ชนชั้นกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่หลากหลายและสนใจเข้าร่วมในพื้นที่ การเมืองสาธารณะ

2) ประชาสังคม คือกระบวนการของประชาชน ในการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ (Political Society) อันประกอบด้วยสถาบันของรัฐต่าง ๆ เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง กฎหมาย ศาล เป็นต้น หรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจ (Economic Society) ของทุน ดังนั้น ประชาสังคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน

3) ประชาสังคม คือเวทีแห่งการต่อสู้ทางอุดมการณ์ฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ยทุนนิยมสังคมนิยม โดยรัฐหรือทุนที่พยายามครอบงำพื้นที่ดังกล่าว แต่ไม่สามารถครอบงำได้ทั้งหมด เวทีแห่งนี้จึงมีความหลากหลาย ซับซ้อน ขัดแย้ง และร่วมมืออยู่กับยุทธศาสตร์การต่อสู้ของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งอาจจะใช้ความรุนแรง หรือสันติวิธีก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาสังคมนั้นๆ

4) ประชาสังคม คือ กลุ่มปฏิบัติการ (Actor) ในภาคประชาสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามเกณฑ์ “ชนชั้น” ที่ใช้ผลประโยชน์ (Economic Interest) เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น สรุปว่าประชาสังคม หมายถึง “การดำเนินการกิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวของเครือข่าย กลุ่ม ชมรม องค์กรชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่อยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน ที่มีวัตถุประสงค์ มีอุดมคติ มีความเชื่อร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร เอื้ออาทร มีจิตใจเข้าหากัน มีความรักมิตรภาพ มีการเรียนรู้ และการจัดการในการที่จะแสดงออก ซึ่งสำนึกและความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมส่วนรวมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม และรับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดสังคมที่ดีงาม”

4.5 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญของการดำรงอยู่ของประชาชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการพัฒนาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุค แต่ละสมัย การพัฒนาดังกล่าวมีทั้งการพัฒนาโดยของประชาชนเอง และการพัฒนาโดยองค์กรภายนอก ได้แก่ ภาครัฐ และภาคเอกชนซึ่งการดำเนินโครงการต่างๆ ได้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาแก้ไขปัญหาของประชาชน

แนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) เป็นแนวคิดหนึ่งที่น่ามาใช้ในการทำงานการพัฒนาในระยะยาว และเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน (UNFPA, 1992) ได้รวบรวมคำอธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการ และ/หรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วย ทั้งนี้

มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่ง คำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability)

2. การพัฒนาอย่างยั่งยืนครอบคลุมมาตรการรักษามรดกทางทรัพยากรที่ตกกับชนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้ได้มากพอ ๆ กับที่รุ่นปัจจุบันได้รับมาก

3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในสังคมโดยรวม เพื่อชนรุ่นหลัง และเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง

4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้น ภายในระบบนิเวศวิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

โดยทั่วไปแล้ว “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ในความหมายที่ควบคู่ไปกับ “การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน” (Sustainable Growth) ซึ่งให้เห็นถึงว่าทั้ง 2 คำนั้นต่างกัน โดยมี “การเจริญเติบโต (Growth)” หมายถึงการแผ่ขยายตามขนาดในมิติทางกายภาพ ส่วน “การพัฒนา (Development)” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในภาวะที่มีดุลยภาพและมีพลวัต ภายใต้กรอบที่ไม่กระทบกระเทือนกับสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศวิทยา ฉะนั้น สิ่งที่ต้องการพัฒนา คือ ความสามารถเชิงคุณภาพที่จะหาทางทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ และที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันมีการใช้ในระดับที่เปลี่ยนแปลงน้อย โดยยังสามารถตอบสนองของความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 4 ประการคือ (1) มนุษย์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (2) สังคมที่มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการกระทำที่เกื้อกูลแก่ธรรมชาติ (3) ธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐาน และเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงแห่งชีวิตด้านกายของมนุษย์ (4) เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน ซึ่งต้องบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 4 เข้าด้วยกันเป็นระบบสัมพันธ์อันเดียว โดยนำระบบการพัฒนาคมนาคมเป็นแกนกลางที่จะทำหน้าที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้สำเร็จเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (พระธรรมปิฎก, 2541)

ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องมีหลักการพัฒนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคนในชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่ง ชาลี พาลาแมน (2537) ได้ให้แนวคิดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าการพัฒนาจะต้อง

1. สร้างพลังให้กับชุมชน
2. มีฐานอยู่บนภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมเนียมการปฏิบัติดั้งเดิม
3. ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
4. ยอมรับสิทธิของประชาชนแต่ละคนในชุมชน

5. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ

6. ลดการพึ่งพาปัจจัยเทคโนโลยี ความช่วยเหลือจากภายนอกให้น้อยที่สุด

นอกจากนั้น ลักษณะของกิจกรรมโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องมึลักษณะที่ส่งเสริมการพัฒนา คือ

1. มีฐานอยู่บนความเคารพซึ่งกันและกัน การเรียนรู้สองทาง และช่วยกันทำงาน
2. สร้างความตื่นตัวถึงการเชื่อมโยง และเครือข่ายโครงสร้างของสังคม
3. เชื้ออำนาจต่อความสมานฉันท์ การเชื่อมโยงและยุทธศาสตร์ร่วมระหว่างชุมชน

ปัจเจก ชน และอื่น ๆ

4. ให้การศึกษาชุมชนเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาท้องถิ่น สาเหตุ และการแก้ไข
5. ส่งเสริมแนวทางการทำงานหลายระดับ
6. เสนอแบบอย่างเศรษฐกิจทางเลือก

ขณะเดียวกันความหมายของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โฉมิต บันเปียมราษฎร์ (2536) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขาดความยากจน แต่ยังคงอยู่ในขอบเขตความจำกัดด้านนิเวศวิทยา ซึ่งจะเป็นการพิทักษ์โลกใบนี้ไว้สำหรับคนรุ่นหลัง และครอบคลุมไปถึงทิศทางการพัฒนาที่ไม่ทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์และดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาตามแนวทางที่ต้องคำนึงถึงผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น คนยากจน เด็ก ชุมชนแออัด เป็นต้น ส่วน วิวัฒน์ชัย อุตถากร (2535) ได้อธิบายถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน คือเป็นการพัฒนาที่สนองตอบโดยให้ความสำคัญกับคน โดยถือว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงเสรีภาพ ภารดรภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความสมดุลระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมที่มีการกระจายรายได้ มีการกระจายผลประโยชน์ การให้โอกาสการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่กับประชาชนในแง่ที่ร่วมคิด ร่วมทำ และผลประโยชน์ตกอยู่กับประชาชน ไม่ใช่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงทำตามรัฐสั่งการ ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพ ระบบคิด ระบบคุณค่า และมีวิถีวัฒนธรรมในระยะยาว

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) ได้อธิบายแนวคิดได้อย่างสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่แตกต่างมาจากความเชื่อในคุณค่าของมนุษย์การพัฒนาจะไม่ถือว่าเป็นข้อสรุปหรือข้อยุติที่ทุกคนจะต้องยอมรับมีความเหมือนกันและแตกต่างกันเสมอ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรเป็นดังนี้

1. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด
2. การช่วยเหลือตนเอง
3. ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

4. ความคิดริเริ่มของชุมชน
5. ความร่วมมือในระหว่างรัฐกับประชาชน
6. ความสมดุลของการพัฒนา
7. การใช้ทรัพยากรในชุมชน
8. การดำเนินงานตั้งอยู่บนรากฐานของหลักประชาธิปไตย
9. การประสานงาน
10. การปฏิบัติร่วมกับผู้นำชุมชน
11. การผสมผสาน

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีความหมายว่า เป็นการพัฒนาในรูปแบบการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่ เช่น อยู่อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของประชาชนทุกแห่งทุกมุม โดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกิจกรรมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนหมายถึงเป็นการพัฒนาในรูปแบบการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่ เช่น อยู่อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่างๆ ซึ่งกระบวนการจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของประชาชนทุกแห่งทุกมุม โดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกิจกรรมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักสำคัญที่สุดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ การผลักดันให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Active Participation) โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนให้มีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง บนพื้นฐานการพัฒนาแบบประชาธิปไตย (ประยูรท์ แสงสุรินทร์, 2534)

โดยสรุป กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เน้นที่บุคคล ครอบครัว ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำแผนชีวิตและครอบครัว จากนั้นจึงทำแผนชุมชนและแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแผนชุมชนจะประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาของชุมชน แนวทางการพัฒนา และแผนงาน/โครงการ

การวิเคราะห์แผนชุมชน มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน

มีการศึกษาวิธีได้มาซึ่งข้อมูลในแผนชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยบุคคลหรือคณะทำงานระดับหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน แกนนำชุมชน ระดับตำบล เช่น คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานระดับตำบล (คปต.) ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชนในตำบล ส่วนราชการ ระดับตำบลอันมี สาธารณสุขตำบล พัฒนาการตำบล เกษตรตำบล ครูในโรงเรียนที่อยู่ในตำบล

ซึ่งเป็นวิทยากรกระบวนการ หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเจ้าภาพในการบริหารงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนชุมชนตำบล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเอกสารแผนชุมชน โดยศึกษาว่าแผนชุมชนตำบลมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่สำคัญ ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบล ในประเด็นความร่วมมือของชุมชนกับสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

3. การสรุปปัญหาชุมชน

มีการจัดหมวดหมู่ของกลุ่มปัญหาในชุมชนว่าเป็นปัญหาด้านใดบ้างในเอกสารแผนชุมชน ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการดำเนินงาน โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน ได้เสนอแนะว่าควรใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ทุนทางสังคม/วัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ้าวัดรายจ่าย จะเป็นการเพิ่มรายได้ และให้สรุปปัญหาที่ชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยคนในชุมชน ส่วนปัญหาที่ต้องประสานการดำเนินงานหลายหน่วยงาน นั้น ให้ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนว่าปัญหาใดสำคัญเป็นอันดับแรกและอันดับรองลงมา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาแหล่งน้ำ ปัญหาการเมืองและการบริหาร ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ปัญหาการสาธารณสุข หรือปัญหาอื่นๆ ตลอดจนศึกษาว่ามีโครงการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดหรือไม่ ถ้ามีโครงการนั้นอยู่ในลำดับความสำคัญที่เท่าไร

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน

ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนจากการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านหรือตำบลเพียงใด และมีการประสานเชื่อมโยงความต้องการของชุมชนภายใต้แผนชุมชนกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อให้เกิดการบูรณาการโครงการที่เป็นปัญหา ร่วมของท้องถิ่น

ตอนที่ 5 การป้องกันการติดยาเสพติดและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

5.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

5.1.1 ความหมายของยาเสพติด

ได้มีผู้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้หลายทัศนะตามสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น

นักสังคมสงเคราะห์ให้ความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในสังคม เกษักรให้ความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพิษเรื้อรังและปรากฏอาการของโรคอย่างชัดเจนภายหลังเมื่อหยุดเสพ แพทย์ให้ความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผิดปกติของผู้เสพ

คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญยาเสพติดให้โทษขององค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายยาเสพติดไว้ว่า ยาชนิดใดชนิดหนึ่ง จะเป็นสารธรรมชาติ หรือสารสังเคราะห์เมื่อร่างกายได้รับซ้ำ ๆ จะเป็นครั้งคราวหรือเป็นเวลานานก็ได้แล้ว จะเกิดลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) เกิดความต้องการอย่างสุดจะอดกลั้นได้ (Compulsion) ที่จะต้องหายานั้นมาได้ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม 2) จะต้องเพิ่มปริมาณของยาที่ใช้ขึ้นเรื่อย ๆ 3) ตกเป็นทาสยาเสพติดนั้นทั้งใจ และร่างกาย ซึ่งถ้าหยุดเสพจะมีอาการขาดยา (Withdrawal Symptoms) 4) ทำให้เกิดผลร้ายต่อผู้เสพและต่อสังคม

ในปี ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) องค์การอนามัยโลก (WHO) (อ้างถึงใน ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2526) ได้เปลี่ยนคำนิยามของยาเสพติดดังนี้คือลักษณะที่ตกเป็นทาสจิตใจหรือเป็นทาสทางร่างกาย หรือทั้งทางจิตใจและทางร่างกาย ยาที่บุคคลนั้นเสพเป็นครั้งคราวหรือติดต่อกันเป็นเวลานาน ดังนั้นคำว่า “ยาเสพติด” ตามกฎหมายไทยมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” เพราะยาเสพติดให้โทษเป็นเพียงประเภทหนึ่งของยาเสพติดเท่านั้น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2546) ได้ให้ความหมายว่า ยาเสพติดเป็นยาหรือสารเคมีใดก็ตามซึ่งบุคคลเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกายโดยการฉีด สูบ กิน ดม หรือวิธีอื่นติดต่อกันเป็นเวลานาน หรือช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะก่อให้เกิดพิษเรื้อรังซึ่งจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นแก่บุคคลผู้เสพและสังคมด้วย ทั้งจะต้องทำให้ผู้เสพแสดงออกซึ่งลักษณะต่างๆ กันคือ มีความต้องการที่จะเสพยานั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปมีความต้องการเพิ่มปริมาณของยามากขึ้นทุกระยะ และมีภาวะเป็นการติดยา ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง รวมตลอดถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย

จากความหมายของยาเสพติดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย แต่ก็พบว่า มีประเด็นที่เหมือนกันของความหมายยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ “ยาเสพติด” หมายถึง ยาหรือสารเคมีบางชนิดที่เสพไม่ว่าจะกิน ทา สูบ ดม หรือฉีดเข้าสู่ร่างกายทางใดทางหนึ่งต่อเนื่องเป็นนิสัยแล้วจะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมโดยเฉพาะลักษณะดังนี้ ผู้ใช้ยาจะต้องเพิ่มปริมาณที่ใช้ขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อหยุดการใช้ยา จะทำให้เกิดอาการอดยา เพราะตกเป็นทาสยาทางจิตใจ เมื่อใช้ยาเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพของผู้ใช้ยา ทำให้เกิดผลร้ายต่อสังคมโดยรวม

5.1.2 ประเภทของสารเสพติด

กุลวดี โจนีไพศาลกิจ (2543) ได้จำแนกประเภทของสารเสพติดดังนี้

1. จำแนกตามแหล่งกำเนิด

สารเสพติด สามารถจำแนกตามแหล่งกำเนิดเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สารเสพติดธรรมชาติ (Natural Narcotics) เช่น ฝิ่น กัญชา กระช่อม ฯลฯ

1.2 สารเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Narcotics) เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน ยานอนหลับ

ยาบ้า ยาอี ฯลฯ

2. จำแนกตามคุณสมบัติ

สารเสพติด สามารถจำแนกตามคุณสมบัติเป็น 5 ประเภทคือ

2.1 สารเสพติดประเภทฝิ่นและกลุ่มของฝิ่น เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ฯลฯ

2.2 สารเสพติดประเภทยานอนหลับและยาระงับประสาท เช่น แวลเลียม โดมิคุม ฯลฯ

2.3 สารเสพติดประเภทกัญชาและพืชกระช่อม เช่น กัญชา กระช่อม ฯลฯ

2.4 สารเสพติดประเภทแอมเฟตามีน ได้แก่ ยาบ้า

2.5 สารเสพติดประเภทหลอนประสาทและไอระเหย เช่น สารระเหย แอลเอสดี ฯลฯ

3. จำแนกตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง

สารเสพติดจำแนกตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางเป็น 4 ประเภทคือ

3.1 ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่นและอนุพันธ์ของฝิ่น เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน โคคาอีน ยากล่อมประสาท ยาระงับประสาท ยานอนหลับ เครื่องดื่มมีเมาทุกชนิด รวมทั้งสารระเหยประเภทต่าง ๆ เช่น ทินเนอร์ แลกเกอร์ น้ำมันเบนซิน กาว เป็นต้น มักพบว่าผู้เสพติดมีร่างกายซูบซีด ผอมเหลือง อ่อนเพลีย ฟุ้งซ่าน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย บางครั้งมีอาการคุ้มคลั่ง หรือทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่กล้าทำ เช่น ทำร้ายตนเอง หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

3.2 ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ไบโครท่อม โคเคน โคคาอิน เอ็กซ์ตาซี มักพบว่าผู้เสพติดจะมีอาการหงุดหงิด กระวนกระวายใจ จิตใจสับสน คุ้มคั่ง หวาดระแวง หรือมีอาการทางประสาท

3.3 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย เป็นต้น ผู้เสพติดจะมีอาการประสาทหลอนทางตา หู จมูก และลิ้น เช่น ฝันเฟื่อง เห็นแสงสีวิจิตรพิสดาร หูแว่ว ได้ยินเสียงประหลาด หรือเห็นภาพหลอนที่น่าเกลียด น่ากลัว ควบคุมตนเองไม่ได้ ในที่สุดมักป่วยเป็นโรคจิต

3.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทพร้อมกัน ได้แก่ กัญชา ผู้เสพติดมักเกิดอาการประสาทหลอน เห็นภาพลวงตา หูแว่ว หรือมีอาการหวาดระแวง ความคิดสับสน ควบคุมตนเองไม่ได้ และป่วยเป็นโรคจิตในที่สุด

4. แบ่งตามโทษทางกฎหมาย

สารเสพติด สามารถจำแนกตามโทษทางกฎหมายเป็น 5 ประเภทคือ

4.1 ประเภทที่ 1 สารเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ได้แก่ เฮโรอีน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน แอลเอสดี เอ็กซ์ตาซี หรือ MDMA

4.2 ประเภทที่ 2 สารเสพติดให้โทษทั่วไป ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน โคคาอิน ไดโนอ็อกซีเลท เอธิลมอร์ฟีน เมทาโดน ฯลฯ

4.3 ประเภทที่ 3 สารเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยาและมีสารเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ ได้แก่ ยาแก้ไอ ยาแก้ท้องเสีย ที่มีฝิ่น โคเดอีน หรือ ไดโนอ็อกซีเลท เป็นส่วนผสม ฯลฯ

4.4 ประเภทที่ 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตสารเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือ ประเภท 2 ได้แก่ อะเซติคแอนไฮไดรด์ อะเซติลคลอไรด์

4.5 ประเภทที่ 5 สารเสพติดให้โทษที่ไม่จัดอยู่ในประเภทที่ 1 ถึง 4 ได้แก่ กัญชา พิษกระท่อม เห็ดขี้ควาย

5. แบ่งตามองค์การอนามัยโลก

องค์การอนามัยโลก ได้แบ่งประเภทของยาและสารเสพติดเป็น 10 กลุ่มคือ

5.1 สุรา (Alcohol) ได้แก่ เหล้า วิสกี้ เบียร์ ฯลฯ

5.2 กลุ่มอนุพันธ์ฝิ่น (Opiate-Type) ได้แก่ ฝิ่นหรือมอร์ฟีน รวมถึงสารเสพติดที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟีน เช่น เฮโรอีน เพธิดีน (Pethidine)

5.3 กลุ่มกัญชา (Cannabis-Type) ได้แก่ ใบกัญชา ยางกัญชา ใบคัท ใบกระท่อม

5.4 ยาระงับประสาทและยานอนหลับ (Sedative-Type) บาบิทูเรท และยาที่ออกฤทธิ์ในทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิทัล อะโมบาบิทัล พาราลดีไฮด์ ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์

5.5 โคเคน (Cocaine-Type) ได้แก่ โคเคน โบโคคา

5.6 กลุ่มกระตุ้นประสาท (Amphetamine-Type) ได้แก่แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน

5.7 กลุ่มหลอนประสาท (Hallucinogens) ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เมสคาลีน ต้นลำโพง เห็นเมาบางชนิด ฯลฯ

5.8 ยาสูบ (Tobacco) ได้แก่ บุหรี่ ใบบายาสูบ

5.9 สารระเหย (Volatile Solvents) เช่น ทินเนอร์ น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ

5.10 ใช้ยาหลายตัวและวัตถุออกฤทธิ์อื่น ๆ (Multiple Drugs) เป็นพวกที่สามารถเข้ากับประเภทใดได้

สุราและยาสูบแม้จะไม่ผิดกฎหมายแต่ก็ให้ผลร้ายต่อผู้เสพเช่นกัน อย่างไรก็ตามดีตำราส่วนใหญ่ไม่ได้จัดบุหรี่ สุรา คาเฟอีน (ใบชา กาแฟ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง อาหาร ขนมต่าง ๆ ฯลฯ) ไว้ในกลุ่มสารเสพติด แต่จัดไว้ในกลุ่ม “สารกึ่งเสพติด”

นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของการควบคุมสารเสพติดให้โทษ โดยทั่วไปยึดถือหลักพิจารณาคือ สารนั้นทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดของประชากรมากน้อยเพียงใด และประโยชน์ของสารเสพติดในการรักษาโรค ซึ่งจากหลักการดังกล่าวคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลก ได้จัดแบ่งประเภทของสารที่ทำให้เสพติดเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เป็นสารที่ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดของประชากรในระดับรุนแรง อาจมีประโยชน์ในการรักษาโรคบ้างแต่น้อยหรือไม่มีเลย เช่น เฮโรอีน

ประเภทที่ 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 เป็นสารที่ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดของประชากรในระดับที่ต้องพึงระวัง มีประโยชน์น้อยถึงปานกลางในการรักษาโรค เช่น โคเคน (Cocaine)

กลุ่มที่ 2 เป็นสารที่ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดของประชากรในระดับที่ต้องพึงระวัง มีประโยชน์ปานกลางถึงมากในการรักษาโรค เช่น มอร์ฟีน (Morphine)

ประเภทที่ 3 เป็นสารที่ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดของประชากรน้อยแต่ยังคงมีอันตราย มีประโยชน์น้อยถึงมากในการรักษาโรค เช่น โคเดอีน (Codeine)

ประเภทที่ 4 เป็นยาเตรียม (Preparation) ที่มีสารประเภท 2 หรือ 3 ผสมอยู่ร่วมกับสารประกอบอื่นที่ไม่ทำให้เกิดการเสพติดในความเข้มข้นต่ำ หรือในลักษณะที่ไม่ทำให้เกิดการใช้ใน

ทางที่ผิด และการสกัดแยกตัวยาประเภทที่ 2 หรือ 3 ดังกล่าวที่มีอยู่ในยาเตรียมนั้นออกมาเพื่อนำไปเสพกระทำได้ยากมาก เช่น โคเคอินที่ผสมอยู่ในยาแก้ไอ

ต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน หรือยาบ้าซึ่งมีผู้เสพติดมากที่สุดในประเทศไทย ทำให้เป็นปัญหาวิกฤติของชาติและรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะยาเสพติดคือ แอมเฟตามีน (ยาบ้า) ในการวิจัยนี้จะกล่าวในรายละเอียดดังนี้

Amphetamine (ยาบ้า) มีชื่อที่บุคคลทั่วไปรู้จัก คือ ยาขยัน ยาฆ่า ยาได้ป ยาแก้ง่วง อาจพบในรูป ผงหรือแคปซูล แต่ปัจจุบันมักพบในลักษณะเป็นเม็ด มีหลายสี เช่น สีส้ม สีน้ำตาล จึงมักเสพโดยการกินหรือผสมอาหาร เครื่องดื่ม แต่ก็มีชนิดละลายน้ำบรรจุหลอดเพื่อใช้ฉีด แอมเฟตามีนมีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้สมองตื่นตัวไม่เกิดอาการง่วง ทางแพทย์ได้ใช้ยานี้ เพื่อรักษาโรคง่วงหลับ โรคจิตประสาทที่มีอาการซึมเศร้า แก้ง่วงหรือแก้พิษจากยาหรือสารที่ออกฤทธิ์กดสมองเพื่อให้สมองที่ทำงานน้อยลงอยู่นั้นกลับทำงานดีขึ้น นอกจากนี้แอมเฟตามีนอาจนำมาใช้ลดความอ้วน เพราะยานี้มีผลต่อศูนย์ควบคุมความหิวทำให้ไม่รู้สึกหิว ร่างกายจึงรับประทานอาหารได้น้อยลง สำหรับผู้เสพติดแล้วมักพบว่ามีอาการหงุดหงิด อยู่ไม่สุข หรืออาจมองเห็นภาพรบกวน อาจตื่นเต้น ตกใจง่าย จิตสับสน หวาดระแวง และมีประสาทหลอน และจากผลของยาต่อระบบอื่นของร่างกายก็อาจทำให้ผู้เสพติดป่วย หรือมีอาการผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้นได้ เช่น หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง ม่านตาขยาย มือสั่น ใจสั่น เหงื่อออก ปากแห้ง เมื่อร่างกายขาดยา ผู้เสพติดจะอ่อนเพลียมาก เพราะร่างกายถูกฝืนให้ทำงานหนักตลอดเวลา นอกจากนี้บางรายยังอาจซึมเศร้า หรืออาจคลุ้มคลั่ง

ลักษณะทางกายภาพ ตัว Amphetamine เองเป็นของเหลว ไม่มีสี มีกลิ่นเฉพาะตัว ระเหย ได้ช้าๆ ในอุณหภูมิปกติละลายได้เล็กน้อยในน้ำ ละลายได้ดีในแอลกอฮอล์ อีเทอร์ และกรด ถ้าเป็นเกลือ Phosphate หรือ Sulfate จะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขม มีฤทธิ์เป็นกรด ละลายได้ดีในน้ำ ละลายได้เล็กน้อยในแอกกอฮอลล์ อีเทอร์ โคลโรฟอร์ม

กลไกการออกฤทธิ์ ที่ส่วนปลายของประสาทอัตโนมัติจะมีเส้นประสาทแตกเป็นแขนงจำนวนมากมายอยู่บนเซลล์ที่มันไปเลี้ยง (effector cell) ปลายประสาทนี้จะพองเป็นกะเปาะ (varicosity) ภายในกะเปาะประกอบด้วย Mitochondria และถุงเก็บสารสื่อประสาท Storage vesicle) เมื่อสัญญาณประสาทเกิดขึ้นสารสื่อประสาทจะถูกปล่อยออกจากถุงเก็บ มาแยงรอยต่อระหว่างแขนงประสาทกับเซลล์ที่มันไปเลี้ยง และเข้าจับกับตัวรับ (receptor) ที่มีอยู่บนเซลล์นั้นทำให้มีการตอบสนองเกิดขึ้น

สารสื่อประสาทที่ถูกปล่อยออกมาประมาณร้อยละ 80 จะถูกดูดซึมกลับเข้าสู่ปลายประสาทดั้งเดิมส่วนที่เหลือจะถูกทำลายโดยเอนไซม์ Monamine oxidase (MAO) และ Catechol-O-

methyl transferase (COMT) Amphetamine ออกฤทธิ์โดยการเข้าสู่ถุงเก็บสารสื่อประสาท และเข้าไปกระตุ้นให้มีการปลดปล่อย Biogenic amine ออกมาจากปลายประสาท ในขณะที่เดียวกันก็ออกฤทธิ์ยับยั้งการดูดซึมกลับ (Re-uptake) ของ Biogenic amine ไม่ให้กลับเข้าสู่ปลายประสาทอีกด้วย สำหรับฤทธิ์ในการกระตุ้นสมองและฤทธิ์ทำให้เบื่ออาหารเชื่อว่าเนื่องจากยาทำให้มีการปล่อย Norepinehrine ออกมา ถ้าให้ในขนาดสูงจะทำให้มีการปลดปล่อย Dopamine ในสมอง และถ้าเพิ่มขนาดสูงขึ้นไปอีกจะทำให้มีการปลดปล่อย Serotonin การที่มี Dopamine และ Serotonin ถูกปล่อยออกมาอาจทำให้ Perception ผิดไปรวมทั้งเกิดอาการของโรคจิตได้ กลไกในการติดยาเกิดจากเมื่อ Amphetamine ถูกสันดาปโดย Liver microsomal enzyme จะได้สาร P-Hydroxynorephedrine ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวสื่อประสาทเทียมของ Adrenergic nerve โดยไม่มีผลต่อ Post synapse แต่วันจะเข้าไปจับกับ Neurohumor เป็นสารเคมีในเซลล์ประสาทที่สามารถกระตุ้นหรือปรับการทำงานของเซลล์ประสาท) ทำให้มีการปล่อยสารสื่อประสาทออกมาน้อยลง ต้องใช้ Amphetamine ในจำนวนที่มากขึ้นจึงจะกระตุ้นให้มีการหลั่งสารสื่อประสาทออกมาในจำนวนเท่าที่เคย กลไกที่ทำให้เกิดการติดยาอีกประการหนึ่งเข้าใจว่าเกิดจาก Amphetamine มีฤทธิ์ทำให้ไม่อยากอาหาร ผู้ที่เสพยาจึงไม่ค่อยรับประทานอาหารทำให้สสาวะมีฤทธิ์เป็นกรดจึงขับถ่าย Amphetamine ออกได้เร็วขึ้น

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา มีผลต่อหัวใจและทางเดินโลหิตทั้งในคนและสัตว์เมื่อให้แอมเฟตามีน โดยวิธีรับประทาน จะทำให้ความดันเมื่อหัวใจบีบตัว และหัวใจคลายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนหัวใจจะเต้นช้าลงเนื่องจาก Reflex ถ้าให้ขนาดยาสูงขึ้น อาจทำให้จังหวะการเต้นของหัวใจผิดปกติได้ การให้ยาในขนาดปกติ จะไม่ทำให้ปริมาณโลหิตที่ออกจากหัวใจเปลี่ยนแปลง ส่วนปริมาณโลหิตที่ไปเลี้ยงสมอง จะเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย Amphetamine ชนิด l-isomer จะมีฤทธิ์ต่อหัวใจและทางเดินโลหิตมากกว่า D-isomer ผลต่อกล้ามเนื้อเรียบชนิดอื่นๆ กล้ามเนื้อเรียบโดยทั่วไปจะตอบสนองต่อ Amphetamine เหมือนกับ Sympathomimetics ตัวอื่นๆ คือ หลอดลมขยาย หลอดของกระเพาะปัสสาวะหดตัว ผลต่อทางเดินอาหารไม่แน่นอน ผลต่อมดลูกมักทำให้มี Tone เพิ่มขึ้น ผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง Amphetamine เป็น sympathomimetics Amune ที่มีฤทธิ์ในทางกระตุ้นระบบประสาทที่มีความแรงสูง และเป็นยาที่สามารถไปกระตุ้นศูนย์การหายใจที่ Medule อย่างได้ผลดี โดยเฉพาะที่การหายใจนั้นถูกกดด้วยยาที่มีฤทธิ์ต่อสมองอยู่ก่อนแล้ว เช่นเกิดอาการพิษเนื่องจากยาเสพติด หรือยานอนหลับ นอกจากนี้ยังกระตุ้น Cerebral Cortex ทำให้มีอาการตื่นตัว อารมณ์แจ่มใส มีสมาธิมากขึ้น รู้สึกเมื่อยล้า น้อยลง ทำงานได้นานและมากขึ้น เพิ่มความสามารถในทางกีฬา จึงมีการนำยามาใช้ในทางที่ผิด และทำให้เกิดอาการเบื่ออาหาร โดยไปยับยั้งศูนย์ควบคุมความหิว (Hunger Center) ที่สมองส่วน Lateral Hypothalamus และยังทำให้

Metabolism ในร่างกายสูงขึ้น ระบบย่อยอาหารทำงานน้อยลง การขับถ่ายปัสสาวะเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงใช้ Amphetamine เป็นยาลดความอ้วน

d-amphetamine จึงมีฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง แรงกว่า l-amphetamine ประมาณ 4 เท่า การดูดซึมและการขับถ่าย Amphetamine สามารถถูกดูดซึมได้ดีจากทางเดินอาหาร ทนต่อ Enzyme ในตับ และเนื้อเยื่อ ได้ดี Amphetamine ที่ให้โดยวิธีรับประทานส่วนใหญ่ ประมาณ 50 % จะถูกขับถ่ายออกมาในรูปเดิมทางปัสสาวะ และเนื่องจาก Amphetamine ถูกขับถ่ายออกมาในรูป Non-Ionized จึงทำให้ปัสสาวะมีฤทธิ์เป็นด่าง ซึ่งจะทำให้ตัวยาที่ถูกขับกลับดูดซึมเข้าไปทาง Renal Tubules อีกจะเหลือที่ถูกขับออกมาจริงๆ ประมาณ 2-3% เท่านั้น แต่ถ้าทำให้ปัสสาวะเป็นกรด การดูดซึมกลับจะมีน้อย ทำให้การขับถ่ายยาทางเดินปัสสาวะเพิ่มมากขึ้น ถึงร้อยละ 80

อาการไม่พึงประสงค์ อาการพิษเนื่องจากได้รับยาเกินขนาด มักเกิดกับระบบประสาทส่วนกลาง เช่นทำให้เกิดกระสับกระส่าย มึนงง สั่น พุดมาก เครียด หงุดหงิด อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ มีไข้ บางครั้งมีอาการคลื่นไส้มีอาการวิตกกังวล เพ้อคลั่ง หวาดระแวง คลั่งอย่างรุนแรง มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายและฆ่าผู้อื่น อาการซึมเศร้าและอ่อนเพลียจะเกิดขึ้นหลังฤทธิ์กระตุ้นสมอง อาการพิษต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด เกิดขึ้นได้บ่อยเช่นกัน เช่นปวดศีรษะ ชีพจรเต้นแรง หัวใจเต้นผิดจังหวะ อาการทางระบบทางเดินอาหารจะมีอาการปากแห้ง เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน ปวดท้อง อาการพิษที่รุนแรงอาจทำให้ตายได้ โดยจะมีอาการชัก โคม่า และเลือดคั่งในสมอง

อาการพิษเรื้อรัง เมื่อได้รับ Amphetamine ติดต่อกันเป็นเวลานาน อาการพิษที่เกิดขึ้นจะเหมือนกับอาการพิษที่ได้รับยาเกินขนาด แต่อาการผิดปกติทางจิตจะรุนแรงกว่า การรักษาอาการพิษ อาการที่เกิดทางสมอง แก้ได้โดยให้ยา Chlorpromazine สำหรับความดันที่สูงขึ้นแก้ไข้ให้พวก Nitrite หรือ Adrenergic Blocking Agents ที่ออกฤทธิ์เร็วๆ นอกจากนี้ยังควรให้ Ammonium Chloride เข้าไปด้วย เพื่อช่วยให้ปัสสาวะเป็นกรด ยาจะได้ถูกขับออกจากร่างกายมากขึ้น

5.1.3 สาเหตุของการติดยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้สรุปสาเหตุที่ทำให้คนติดยาเสพติดมี 6 ประการคือ ประการแรกจากการอยากลอง ความอยากรู้อยากเห็น อยากสัมผัส ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าไม่ติด แต่เมื่อลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติด ประการที่สองการถูกเพื่อนชักชวน จะเป็นกลุ่มเยาวชน เพราะต้องการการยอมรับจากเพื่อน ประการที่สามการถูกหลอกลวงให้เสพ เพราะยาเสพติดมีรูปแบบต่างๆ สี สันสวยงาม ทำให้ผู้รับ

ไม่ทราบว่ามีสิ่งใดที่ได้รับเป็นยาเสพติด ประการที่สี่เหตุความเจ็บป่วยทางกาย เช่น ต้องถูกผ่าตัด หรือเป็นโรคปวดศีรษะเป็นประจำ ไม่หาย จึงหันเข้าหาหาเสพติดจนติดยาในที่สุด ประการที่ห้า จากความคะนอง ต้องการแสดงความเก่งกล้าอวดเพื่อน ขาดความยั้งคิดจึงชักชวนกันเสพจนติด และประการสุดท้ายเพราะสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยเป็นแหล่งที่มีการเสพและค้ายาเสพติด ภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับ ปัญหาทางครอบครัว เช่น สภาพบ้านแตก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และปัญหาอื่น ๆ ซึ่งมีผลผลักดันให้คนหันไปพึ่งยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546)

อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุของการติดสารเสพติดของผู้ติดสารเสพติดมี 3 ประการใหญ่ ๆ คือ สาเหตุจากผู้กระทำผิด สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาทางสังคม และสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ (สถาบันธัญญารักษ์, มปป, หน้า 25 – 26) ดังนี้

1. สาเหตุจากผู้กระทำผิด

1.1 ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

1.1.1 มีความเชื่ออย่างผิด ๆ เช่น บางคนเชื่อว่าการใช้สารเสพติดจะทำให้เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ หรือเชื่อว่าสารเสพติดช่วยให้ทำงานได้มากขึ้น เป็นต้น

1.1.2 อยากรู้ อยากลอง โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น โดยคิดว่าคงไม่ติดแต่สารเสพติดบางชนิดติดง่าย แม้ว่าจะลองเพียงครั้งเดียว

1.1.3 คีตกะนอง เกเรโดนสั่งดาน วัยรุ่นบางคนใช้สารเสพติดเพื่อแสดงความคะนอง อวดเพื่อนฝูง อวดผู้หญิง หรือเพื่อให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ จนทำให้กลายเป็นผู้ติดสารเสพติดโดยถาวรในที่สุด

1.2 จากความเจ็บป่วย

1.2.1 ความเจ็บป่วยหรือความจำเป็นทางด้านร่างกาย โดยอาจมีสาเหตุจากความผิด ปกติทางกาย การเจ็บป่วย การเจ็บปวดทางกาย เช่น การผ่าตัด การเป็นมะเร็ง มีบาดแผลฉกรรจ์ที่ต้องใช้สารเสพติดในการระงับความเจ็บปวด ซึ่งแพทย์มักสั่งให้ผู้ป่วยเมื่อมารับการรักษาในโรงพยาบาล แต่บางครั้งผู้ป่วยไปซื้อใช้ต่อเอง ทำให้มีการใช้สารเสพติดต่อเนื่องเป็นเวลานาน จนทำให้เกิดการเสพติด

1.2.2 ความเจ็บป่วยทางจิต หรือมีความต้องการทางจิตใจ เช่น มีปัญหาทางจิต ความรู้สึกที่ว่าตนเองเจ็บป่วยโดยที่ไม่ได้ป่วย การพยายามหาสารเสพติดมาใช้คลายความเครียด เป็นต้น

2. สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสังคม

2.1 การถูกชักชวนหรือถูกหลอกลวง สาเหตุที่สำคัญมากคือ การถูกชักจูงจากเพื่อนฝูงที่ติดสารเสพติด โดยอาจพูดถึงสรรพคุณของสารเสพติดให้เพื่อนที่ไม่ได้ใช้สารเสพติดฟัง จนเกิดการหลงเชื่อ และทำตาม

2.2 การเลียนแบบ เช่น การเห็นบุคคลที่สนิทหรือรักใคร่ใช้สารเสพติด จึงทดลองใช้บ้างเพื่อจะได้เป็นพวกเดียวกัน

2.3 การประชดชีวิต อาจประชดตนเองหรือประชดผู้อื่น เช่น การผิดหวังจากครอบครัวหรือสังคม เป็นต้น

2.4 ปัญหาครอบครัว ครอบครัวถือเป็นสังคมแห่งแรกของมนุษย์ แต่ในปัจจุบันก็ยอมรับกันว่า บ้านหรือครอบครัวมักเป็นสาเหตุของการกระทำผิดของคนส่วนมาก จากปัญหาครอบครัวทำให้วัยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้ง่ายขึ้น

2.5 โรงเรียนและการศึกษาอาจเป็นสาเหตุของการติดสารเสพติดได้ในหลายๆ ประเด็น เช่น การอบรมศีลธรรมไม่ดีพอ สถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่เหมาะสม ครูไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ขาดการควบคุม กวดขันทางระเบียบวินัย ฯลฯ

2.6 สิ่งแวดล้อมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่การอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งแพร่ระบาดของสารเสพติด หรืออยู่ในละแวกที่มีผู้ติดสารเสพติดอาศัยอยู่มาก ตัวอย่างของสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น คนในท้องถิ่นดื่มสุรา ใช้สารเสพติด ชอบเล่นการพนัน การมีปัญหาเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น เป็นต้น

3. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ

เช่น ปัญหาด้านค่าครองชีพในครอบครัว ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับลูก ขาดการพูดคุยปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับลูก ทำให้ลูกหันเข้าหาสารเสพติด ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่มีฐานะดีก็อาจตามใจ มีเงินให้ใช้ โดยไม่มีเวลาให้กับลูก ก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน

5.1.4 ลักษณะของผู้ติดสารเสพติด

สารเสพติดบางชนิดก่อให้เกิดการติดได้ทั้งร่างกายและจิตใจ แต่สารเสพติดบางชนิด ก็ก่อให้เกิดการติดทางด้านจิตใจ เพียงอย่างเดียว

1. ลักษณะของการติดสารเสพติดทางกาย

เป็นการติดสารเสพติดที่ผู้เสพมีความต้องการเสพออย่างรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพ จะเกิดอาการผิดปกติอย่างมาก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรียกว่า “อาการขาดยา” เช่น การติดฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เมื่อขาดยาจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน

หาว น้ำมูกน้ำตาไหล นอนไม่หลับ เจ็บปวดทั่วร่างกาย เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่สังเกตได้ ได้แก่

- 1.1 สภาพร่างกายทรุดโทรม ผอม ชูบซืด ไม่มีแรง สกปรก
- 1.2 ริมฝีปากเขียวคล้ำ แห้ง แตก (เสพโดยการสูบ)
- 1.3 ตาโรย ขาดความกระปรี้กระเปร่า ตาแดงช้ำ น้ำมูก น้ำตาไหล
- 1.4 เหงื่อออกมาก กลิ่นตัวแรง พุดจาไม่สัมพันธ์กับความจริง
- 1.5 มีรอยขีดข่วนที่บริเวณแขน ตามแนวเส้นโลหิต หรือรอยแผลเป็นที่เกิดจากการกรีดด้วยของมีคมตามขวาง (ติดเหล่าแห้ง ยากล่อมประสาท ยาระงับประสาท)
- 1.6 ใส่แว่นตากรองแสงเข้มเป็นประจำเพราะม่านตาขยาย และเพื่อปกปิดนัยน์ตามีแดงกล้า

1.7 มักสวมเสื้อแขนยาวปิดรอยขีดข่วน

2. ลักษณะ การติดสารเสพติดทางใจ

เป็นการติดสารเสพติดเพราะจิตใจเกิดความต้องการ หรือ เกิดการติดเป็นนิสัย หากไม่ได้เสพร่างกายก็ว่าจะไม่เกิดอาการผิดปกติ หรือทรมานทรมานแต่อย่างใด จะมีบ้านก็เพียงเกิดอาการหงุดหงิดหรือกระวนกระวายใจเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและความประพฤติ ได้แก่

- 2.1 อารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิด แต่บางคนก็เงียบขรึมผิดปกติ
- 2.2 เกียจคร้าน เบื่อหน่ายการเรียนหรือการทำงาน ประสิทธิภาพในการเรียนและการทำงานลดลง
- 2.3 ชอบแยกตัวไปอยู่คนเดียวเงียบ ๆ ทำตัวลึกลับ ไม่เข้าหาผู้อื่น
- 2.4 ง่วงเหงาหาวนอน ตื่นสายผิดปกติ
- 2.5 ใช้เงินเปลืองผิดปกติ ขโมยของ ฉกชิงวิ่งราวเพื่อเอาเงินไปซื้อสารเสพติด
- 2.6 อ่อนแอ ขี้โรค เบื่ออาหาร ไม่รับประทานอาหารตามปกติ
- 2.7 ไม่สนใจตนเอง แต่งกายไม่สุภาพ

3. พฤติกรรมของผู้ติดสารเสพติด

เนื่องจากสารเสพติดทั้งหลาย เมื่อเกิดการเสพติดจะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ซึ่งทำให้ลักษณะและความประพฤติของผู้เสพเปลี่ยนไปจากเดิม หากสงสัยว่าสมาชิกในครอบครัวติดสารเสพติดหรือไม่ อาจสังเกตได้จาก

- 3.1 การใช้เงินเปลือง ผิดปกติ
- 3.2 อุปกรณ์การเสพ เช่น บุหรี่ที่มีรอยยับ กระดาษฟรอยด์ ไฟแช็ค หลอด
- 3.3 การมีนิสัยโกหก อาจเริ่มโกหกจากเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึงเรื่องใหญ่ ๆ

- 3.4 มีนิสัยลักขโมย อาจเริ่มจากสิ่งของเล็กน้อยไปจนถึงสิ่งของใหญ่ ๆ
- 3.5 มีนิสัยเกียจคร้าน และไม่รับผิดชอบ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- 3.6 ร่างกายไม่แข็งแรง ผอมแห้งแรงน้อย ไม่อยากรับประทานอาหาร
- 3.7 ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สกปรก
- 3.8 อารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจตัวเอง
- 3.9 เก็บตัว ไม่สูงส่งกับคนอื่นไม่รับรู้ปัญหาภายในบ้าน และใช้ห้องนํานาน
- 3.10 ติดต่อกับคนแปลกหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกที่เสพยาเสพติดเหมือนกัน

จากพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น ถ้าพบว่าสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมดังกล่าวควรรีบหาทางแก้ไข เพราะปัญหาจากการใช้สารเสพติดจะค่อย ๆ ก่อตัวจากเล็กไปสู่อันตราย ถ้ารอจนผู้ใช้สารเสพติดมีสนใจคำแนะนำ คำสั่งสอนอบรมของคนในครอบครัวแล้ว จะเป็นเรื่องยากต่อการแก้ไขอย่างมาก

4. เกณฑ์ในการพิจารณาว่าบุคคลนั้นติดสารเสพติด

การสังเกต และเฝ้าดูพฤติกรรมว่าบุคคลนั้นติดสารเสพติด พิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์กว้าง ๆ 3 ข้อ คือ (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ, 2543)

4.1 ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of Control) โดยเฉพาะผู้ที่ติดยาบ้า จะเสพยาบ้าเป็นประจำ อาจทุกวันหรือวันละหลายครั้ง เมื่อเกิดอาการเสียนยาหรืออาการอยากยา (Craving) จะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จะต้องหาหนทางแสวงหายาบ้ามาเสพให้ได้

4.2 ใช้ยาซ้ำซาก (Compulsive Use) หมกมุ่นแต่เรื่องสารเสพติด จะเสพเป็นประจำ บางครั้งจะเสพต่อเนื่องเป็นเวลาหลายวัน หรือเป็นสัปดาห์โดยไม่สนใจเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้เสียการเรียนหรือการทำงาน และแม้แต่ข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวก็ไม่สนใจดูแล

4.3 เกิดอาการดื้อยา (Tolerance) ผู้เสพจะเพิ่มขนาดยาขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเกิดอาการดื้อยาทำให้ยาขนาดเดิมออกฤทธิ์ไม่ถึงที่ต้องการ และเมื่อยาหมดฤทธิ์ผู้เสพจะเกิดอาการขาดยา ซึ่งมีความทุกข์ทรมานมาก

อย่างไรก็ดี ผู้ที่เสพยาเสพติดในระยะแรก อาจไม่แสดงอาการชัดเจนตามหลักเกณฑ์ 3 ข้อข้างต้น ดังนั้นอาจจะสังเกตยาก

5.1.5 องค์ประกอบของปัญหาสารเสพติด

ปัญหาสารเสพติดเกิดขึ้นจากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการดังนี้

1. คน พบว่าคนที่มึ่พฤติกรรมเบียงเบน จิตใจ และอารมณ์ปรวนแปรจะทำให้หันไปพึ่งสารเสพติดได้ง่าย

2. สารเสพติด เนื่องจากสารเสพติดมีทั้งประโยชน์และโทษ สารเสพติดบางชนิดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น มอร์ฟีน เป็นต้น ผู้ใช้จึงต้องรู้จักการใช้อย่างถูกวิธีไม่เช่นนั้นก็อาจทำให้เกิดภาวะเสพติดได้

3. สิ่งแวดล้อม สภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน ทั้งสภาพของสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิต อาจชักจูงให้บุคคลใช้สารเสพติดได้ง่าย

5.1.6 โทษของการติดสารเสพติด

ยาเสพติดมีโทษมากมาย ทั้งต่อร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดเอง คือทำให้สุขภาพทรุดโทรม จิตใจไม่ปกติ ต่อเศรษฐกิจ กล่าวคือสูญเสียแรงงานโดยไร้ประโยชน์ ต่อสังคมได้แก่ทำลายชื่อเสียง และทางการปกครองคือสิ้นเปลืองในภาษีของประชาชน (เปรมจิต ชลวิถี อ้างถึงในไชยยศ เหมะรัชตะ, 2526)

ประสบการณ์การระบาดของยาบ้าในอดีตไม่ว่าจะเป็นในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศญี่ปุ่น การแก้ไขปัญหการระบาดของยาบ้า โดยการดำเนินงานของภาครัฐฝ่ายเดียวไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องระดมความร่วมมือทั้งภาคเอกชนและประชาชนทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2541) ที่จะรณรงค์ต่อต้าน และร่วมกันแก้ปัญหาการระบาดในระดับชุมชน และในครอบครัวของตนให้หมดไป อย่าหวังเพียงให้บุคคลภายนอกเข้ามาแก้ปัญหาเท่านั้นจึงจะหมดไป

จากเอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2546) ได้กล่าวถึงปัญหาสารเสพติดว่า สร้างความเสียหายด้านทรัพยากรบุคคลประมาณ 3 ล้านคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้อง บางส่วนพัฒนาเป็นผู้ค้ารายย่อย ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นปัญหาด้านสังคม โดยเฉพาะปัญหาต้นทุนทางสังคม เช่น คนใช้สารเสพติดไม่สามารถทำงานได้ (คนก็คือต้นทุนการผลิต) และปัญหาเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น คนใช้ยาบ้าเม็ดละ 50 บาท 2 เม็ดต่อวัน คิดเป็นเงินวันละ 100 บาท ถ้ามีคนใช้ยาบ้า 2 ล้านคนจะเป็นเงินถึง 200 ล้านบาท ซึ่งถือว่ายาบ้าก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก และยังเสียหายต่อความมั่นคง สังคมไม่สงบสุข มีการก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ยังส่งผลเสียหายต่อสุขภาพ เช่น มีผลกระทบต่อระบบประสาท การติดเชื้อ เอช ไอ วี จากเข็มฉีดยาโดยการใช้สารเสพติดชนิดฉีด เป็นต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 รัฐบาลใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่าปีละ 300 ล้านบาท ในการดำเนินการแก้ปัญหาสารเสพติด ซึ่งจากข้อมูลพบว่าประเทศไทยมีผู้เสพยาเสพติดทั้งสิ้นประมาณ 1,900,000 คน มาปรากฏตัวเพียง 420,000 คน (ยังไม่ปรากฏตัวอีกประมาณ 1,500,000 คน) เข้าสู่ระบบโดยสมัครใจ 390,000 คน เข้าระบบรักษา 90,000 คน ซึ่งอยู่ในเรือนจำ 24,000 คน

(กรมการแพทย์, 2541, หน้า 1) นอกจากนี้เมื่อรัฐบาลประกาศสงครามกับสารเสพติดขึ้นแตกหักตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 พบว่ามีผู้เสพยาปรากฏตัวเพิ่มขึ้นเป็น 450,000 คน

5.2 นโยบายเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของหน่วยงานต่าง ๆ

5.2.1 แผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2545-2549

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานงบประมาณ ได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2545-2549 โดยมีวิสัยทัศน์คือ “คน ครอบครัวและชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีคุณธรรม มีความเอื้ออาทร มีภูมิคุ้มกันอยู่ในสังคมที่เข้มแข็งปลอดจากยาเสพติดและทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกชั้นตอน” ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่จะต้องดำเนินการรวม 9 ประการประกอบด้วย (1) การปลูกฝังแผ่นดินและการป้องกัน (2) การควบคุมตัวยาและสารเคมี (3) การปราบปราม (4) การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ (5) การข่าว (6) การอำนวยความสะดวกและประสานงาน (7) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (8) ความร่วมมือระหว่างประเทศ(9) การวิจัย พัฒนา และติดตามประเมินผล

5.2.2 แผนงานสหประชาชาติในการควบคุมสารเสพติดในนานาประเทศ

แผนงานสหประชาชาติในการควบคุมสารเสพติดในนานาประเทศ (ยูเอ็น ดีซีพี) นี้ เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2534 โดยรวมหน่วยงานเดิมของสหประชาชาติสามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามสารเสพติดเข้าด้วยกัน วัตถุประสงค์หลักของแผนงานนี้คือ การช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการรณรงค์ เพื่อกำจัดการลักลอบค้าสารเสพติด การผลิตสารเสพติด และควบคุมการใช้สารเสพติดทั่วโลกในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก มีสำนักงานภูมิภาคย่อยสองแห่งคือ ในประเทศไทยสำหรับดำเนินกิจการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่อินเดียสำหรับดำเนินงานในเอเชียใต้ นอกจากนี้ยังมีสำนักงานย่อยประจำประเทศอีกหลายประเทศ (United Nation Office on Drug and Crime, 2005, p.1) กิจกรรมหลักของแผนงานนี้ได้แก่ การลดการผลิตสารเสพติด และลดการปลูกพืชซึ่งนำมาใช้ในการผลิตสารเสพติด พัฒนาชนบทเพื่อจัดการปลูกพืชที่เป็นสารเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชาหาทางป้องกันการใช้สารเสพติด ฟื้นฟูสภาพจากการติดสารเสพติด ช่วยเหลือผู้เลิกเสพยาให้ปรับตัวเข้ากับสังคมปกติได้ช่วยรัฐต่าง ๆ ในการร่างกฎหมายต่อต้านการผลิต การใช้และการลักลอบนำสารเสพติดจากแหล่งผลิตไปสู่ประเทศอื่น นอกจากนี้ยังได้จัดการประชุมและสัมมนาในระดับภาคพื้นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการใช้สารเสพติด สำหรับเอเซียนั้นแผนงานนี้ยังได้ช่วย

เหลือรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา “การฟอกเงินทุจริต” ที่ได้มาจากการจำหน่ายสารเสพติด ให้เป็นเงินที่ได้มาสุจริตอีกด้วย

สมัชชาแห่งสหประชาชาติ ได้กำหนดในวันที่ 26 มิถุนายนของทุกปี เป็น “วันต่อต้านยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ” เพื่อระลึกถึงเป้าหมายร่วมกันของประเทศภาคีสมาชิกในการสร้างสังคม ให้ปลอดจากสารเสพติด โดยทุกปีสำนักงานควบคุมสารเสพติดและป้องกันอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Office on Drug and Crime or UNODC) จะได้กำหนดคำขวัญเพื่อรณรงค์สร้างความตระหนักของปวงชนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด โดยในปี พ.ศ. 2548 คำขวัญที่ใช้ในการรณรงค์คือ “รู้คุณค่าตน เลือกลงมือห่างยาเสพติด” เว็บไซต์ของ UNDCP ซึ่งใช้ในโครงการส่งเสริมเยาวชนให้ห่างไกลสารเสพติดของสหประชาชาติในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

5.2.3 นโยบายรัฐบาลในการป้องกันปราบปรามปัญหาสารเสพติด

รัฐบาลได้ประกาศต่อสู้กับปัญหาสารเสพติดภายใต้เป้าหมายผู้เสพต้องได้รับการบำบัด ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษ ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนด “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547)

1. ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดแบ่งเป็น 4 ยุทธศาสตร์ย่อย ดังนี้

1.1 ควบคุมตัวสารเสพติดและผู้ค้าสารเสพติด เป็นการปราบปรามผู้ค้าสารเสพติด ผู้มีอิทธิพล

1.2 การป้องกันผู้มีโอกาสเข้าไปใช้สารเสพติดหรือกลุ่มเสี่ยง เช่น กระตุ้นชุมชนสังคมให้มาช่วยแก้ไขปัญหา การสร้างกระแสและพลังขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นและต้องตระหนัก การสร้างภูมิคุ้มกันและเฝ้าระวัง สร้างครอบครัว ชุมชน ให้เข้มแข็ง ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายต่าง ๆ

1.3 การลดปัญหาผู้เสพยาเสพติด (Demand) การปรับเปลี่ยนเจตคติและการปฏิบัติของสังคมต่อผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เช่น การเปลี่ยนระเบียบของโรงเรียน ไม่ให้ให้นักเรียนที่เสพยาเสพติดออกจากโรงเรียน การบูรณาการแผนการบำบัด พิ้นฟู และการดูแลในพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพการบำบัด พิ้นฟูและดูแลให้มีมาตรฐานการดูแลผู้เสพยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เคยเสพยาเสพติดกลับไปเสพซ้ำอีก และการพัฒนาระบบข้อมูลด้านการดูแลผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดให้เป็นเอกภาพ

1.4 การบริหารจัดการ “การตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้ยาเสพติด (ศตส.)” ทั้งระดับจังหวัด (รวม กทม.) และระดับเขต/อำเภอ และกิ่งอำเภอ โดยมีคำสั่งที่ 50/2546 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2546 โดยดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อน วันที่ 2 ธันวาคม 2546 เพื่อกระตุ้นและค้นหา

ผู้สมัครใจและจูงใจให้เข้ามา ปราบกฏตัวโดยสมัครใจว่าเขาจะได้รับประโยชน์ จะได้รับการรักษาแบบไหน ถ้าผู้เสพสารเสพติดมารักษาตัวไม่ได้ผลกลับไปเสพอีก 2 ครั้ง จะเข้าสู่ระบบบังคับรักษา และมีการเตรียมครอบครัว ชุมชน เพื่อให้เขากลับไปได้ และมีการติดตามดูแลหลังการบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. องค์ประกอบการดำเนินการ

ในแต่ละยุทธศาสตร์ฯ จะกำหนดวิธีการดำเนินการไว้ และได้เร่งรัดให้จังหวัดแก้ปัญหในพื้นที่โดยกำหนดองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- 2.1 ต้องไม่มีผู้ค้า/ผู้ผลิต
- 2.2 ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องกับสารเสพติดในพื้นที่
- 2.3 ผู้เสพ/ผู้ติดสารเสพติดได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอย่างครบถ้วน
- 2.4 ผู้ค้า/ผู้ผลิตได้กลับใจ แสดงตนทำความดีเพื่อแผ่นดิน ได้รับการดูแล ฝังระวางโดย

ชุมชน

ถ้าจังหวัดใดแก้ปัญหใน 4 องค์ประกอบนี้ได้ จะถือเป็นจังหวัดที่เข้มแข็งในการต่อสู้ปัญหาสารเสพติด และให้ประกาศชัยชนะต่อปัญหาสารเสพติดได้

3. นโยบายระยะเร่งด่วน

ดำเนินการโดยยึดหลัก “การป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษโดยเด็ดขาด” ดังนี้

3.1 เข้มงวดกับการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างกระบวนการพิเศษเพื่อควบคุมปราบปรามผู้ค้า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการค้าสารเสพติดอย่างเด็ดขาด รวดเร็วและเป็นธรรม พร้อมทั้งแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มบทลงโทษสูงสุดกับข้าราชการการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง และให้รางวัลและการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการปราบปรามสารเสพติด

3.2 ควบคุมการนำเข้าสารเคมี ที่อาจนำไปสู่การผลิตสารเสพติดอย่างเข้มงวด และเสริม สร้างกลไกของภาครัฐและมาตรการทางกฎหมาย ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตสารเสพติด

3.3 สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ และนานาชาติเพื่อควบคุมและกำจัด แหล่งผลิตและเครือข่ายการจำหน่ายสารเสพติดข้ามชาติ

3.4 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจของผู้เสพสารเสพติด โดยให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสภาพได้ทันทีโดยไม่มีคามผิดทางกฎหมายพร้อมกันนี้ รัฐบาลจัดให้ระบบการบริการบำบัด

และฟื้นฟู การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เสพยาเสพติดอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้เสพยาสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

5.3 แนวคิดการป้องกันการติดยาเสพติด

กุลวดี โรจนไพศาลกิจ (2543) อธิบายว่าการป้องกันปัญหาจากยาเสพติดเป็นสิ่งที่ท้าทายในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาสารเสพติดได้แพร่ระบาดและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกทั้งยังแพร่กระจายไปในทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งทางด้านสติปัญญา สุขกายร่างกาย และจิตใจของนักเรียน นักศึกษา เกิดปัญหาสังคมและโรคติดต่ออันเนื่องมาจากปัญหาการเสพยาเสพติด เช่น โรคเอดส์ โรคไวรัสตับอักเสบบี ฯลฯ และยังส่งผลต่อสภาพจิตใจของบุคคลในครอบครัวและสังคมอีกด้วย การร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมควรร่วมกันและอาจถือว่าเป็นหน้าที่ของทุก ๆ คนในสังคม ซึ่งมีแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดดังนี้คือ

5.3.1 มุ่งพัฒนาที่ตัวบุคคล

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพและคุณภาพชีวิตของบุคคล ให้สามารถดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมปัจจุบันและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งสารเสพติด

5.3.2 กำหนดพื้นที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายในการดำเนินงาน

โดยปกติการกำหนดพื้นที่จะใช้ความรุนแรงเป็นตัวกำหนด เช่น แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดรุนแรง กับพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาการแพร่ระบาด ส่วนประชากรเป้าหมายในการดำเนินงานจะแบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ เป้าหมายในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายในชุมชน กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้มีประวัติการติดยาเสพติด เป็นต้น

5.3.3 การผสมผสานมาตรการในการดำเนินงาน

ให้เกิดความยืดหยุ่นเพื่อสามารถจัดการกับปัญหายาเสพติดที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

5.3.4 การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ

เป็นการระดมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ภารกิจของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน

5.3.5 การดำเนินการในลักษณะองค์กรรวมแบบบูรณาการ

งานป้องกันสารเสพติดจะได้ผลดีควรมีการบูรณาการเนื้องานป้องกันสารเสพติดเข้าไปในการดำเนินงานตามปกติของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การบูรณาการเข้าไปกับการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นต้น

5.3.6 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประชาชนและประชากรกลุ่มเป้าหมายควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐบาลถือเป็นรากฐานของประชาสังคมที่พึงปรารถนา

5.3.7 การสร้างเอกภาพในการดำเนินงาน

เพื่อขจัดปัญหาความซ้ำซ้อน ในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพราะถ้าแต่ละหน่วยงานแย่งกันทำงาน นอกจากผลงานที่ได้อาจไม่ดีเท่าที่ควรแล้ว ก็อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของงาน ส่งผลให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการดำเนินงานอีกด้วย

5.3.8 การระดมทรัพยากรของภาครัฐและเอกชน

นับเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ เพราะการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นงานที่ต้องใช้ทรัพยากรทั้งในด้านกำลังงานของบุคคล รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และเงินทุน

5.3.9 การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าอย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการเอาชนะปัญหายาเสพติด เช่น การที่ชาวบ้านร่วมมือกันทำป้ายติดตามต้นไม้ในหมู่บ้านเพื่อกระตุ้นเตือนในคน ลด ละ เลิก สารเสพติด หรือการใช้สมุนไพรบางอย่างเพื่อการเลิกสารเสพติด เป็นต้น

5.3.10 มาตรการป้องกันปัญหายาเสพติด

มาตรการป้องกันปัญหายาเสพติด ได้แก่

1. มาตรการสร้างกฎหมายที่เหมาะสม

ควรมีกฎหมายห้ามผลิต นำเข้า จำหน่ายสารเสพติดที่บดลงโทษให้รุนแรงพอที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่กล้ากระทำความผิด

2. มาตรการรักษากฎหมาย

การรักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดที่บัญญัติขึ้น เพราะหากมีการเข้มงวดในการรักษากฎหมายก็อาจทำให้ผู้ใช้สารเสพติดเกิดความกลัว และลดหรือเลิกการใช้สารเสพติดลงได้

3. มาตรการด้านเจตคติและค่านิยมของสังคม

การให้ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันสารเสพติด ซึ่งมี 2 วิธีการคือ “การทำให้กลัว” เพื่อกระตุ้นให้ตกใจ และ “การให้ข้อมูลที่เป็นความจริง” เพื่อให้เห็นปัญหา

4. มาตรการทางชุมชน

มาตรการทางชุมชนมีดังต่อไปนี้

4.1 การขจัดแหล่งอบายมุข ทั้งนี้เพราะแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น บ่อนการพนัน สถานบันเทิง ฯลฯ มักเป็นสถานที่ซึ่งชักนำไปเกิดการเสพยาเสพติด

4.2 การสร้างเสริมกิจกรรมสำหรับเยาวชน เพื่อให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4.3 การจัดที่ปรึกษาและแนะแนว สำหรับเยาวชนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจิตใจ

4.4 การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ของบุคคล ลดความยากจน และความกดดันทางเศรษฐกิจ

4.5 การพัฒนาสังคมในชุมชน เพื่อให้มีระบบสังคมที่ดี มีเป้าหมาย มีความหวัง และมีอนาคต

5. มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของผู้ติดยา

การป้องกันไม่ให้ผู้ติดยาเสพติดชักนำไปผู้อื่นติดยาเสพติดไปด้วย การป้องกันจึงควรมุ่งที่การหาผู้ติดยาเสพติดได้เร็วที่สุด และทำการรักษาโดยเร็ว ส่วนผู้ที่ติดยาเสพติดจนไม่สามารถรักษาได้ ก็ให้หาทางแยกออกจากสังคม การป้องกันปัญหาสารเสพติด จำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ

5.1 การป้องกันขั้นต้น

การป้องกันขั้นต้น (Primary Prevention) เป็นมาตรการป้องกันสารเสพติดที่ดำเนินการเพื่อป้องกันบุคคลให้หลีกเลี่ยงจากสภาพปัญหา อันนำไปสู่การเริ่มทดลองใช้สารเสพติดด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และผลกระทบของสารเสพติดที่มีต่อพฤติกรรมของคน ตลอดจนมุ่งเสริมสร้างกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อเบี่ยงเบนบุคคลออกจากการใช้สารเสพติด

5.2 การป้องกันระดับที่สอง

การป้องกันระดับที่สอง (Secondary Prevention) หมายถึงการทำกิจกรรมใด ๆ ที่จะแทรกเข้ามาในช่วงที่บุคคลได้ทดลองใช้สารเสพติดแล้ว และกำลังจะติดแต่ยังไม่ติด จัดเป็นคนที่มีความเสี่ยงในการติดสูง การจัดกิจกรรมในระดับนี้เป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ยาและสารเสพติด การให้คำปรึกษา ตลอดจนการให้ยารักษาอาการเจ็บป่วยที่เป็นผลจากการใช้สารเสพติด

5.3 การป้องกันระดับที่สาม

การป้องกันระดับที่สาม (Tertiary Prevention) หมายถึง การดำเนินการหยุดพฤติกรรมและผลร้ายจากการเสพยาเสพติด โดยกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและ

จิตใจของผู้ที่ติดสารเสพติด กระบวนการดังกล่าวยังหมายรวมถึงการป้องกันการติดสารเสพติดซ้ำอีกด้วย

มาตรการป้องกันยาเสพติดดังกล่าวเป็นมาตรการที่ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนเป็นการป้องกันที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัญหายาเสพติดที่กำลังเกิดขึ้นในแต่ละชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ และแสวงหาทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน ในสังคมเป็นกำลังสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามสาระสำคัญของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 141/2541 (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2541) ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานป้องกันระดับที่ 1 (Primary Prevention) ซึ่งหมายถึงการจัดการใด ๆ ล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหาการเสพติด โดยการจัดสภาพของสังคมให้เหมาะสม เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การให้การศึกษาก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะและประสบการณ์ชีวิต การจัดกิจกรรมทางเลือก และการส่งเสริมทางศีลธรรม จนกระทั่งคนไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งยาหรือใช้ยาในทางที่ผิด เป้าหมายของการป้องกันระดับนี้ อยู่ที่ประชาชนทั่วไปและกลุ่มประชาชนที่มีความเสี่ยงต่อการเสพติดสูง เป็นการป้องกันมิให้คนทดลองใช้ยาหรือใช้ยาในทางที่ผิด ป้องกันมิให้มีผู้เสพติดรายใหม่เกิดขึ้น และค้นหาผู้ติดสารเสพติดให้พบโดยเร็ว เพื่อได้รับการบำบัดรักษา ในขณะที่การกระทำที่มีให้การเสพติดที่มีอยู่แล้วรุนแรงไปกว่าเดิม หรือแก้ไขให้การเสพติดนั้นคลี่คลายสู่สภาวะปกติโดยเร็ว เป็นการป้องกันระยะที่ 2 (Secondary Prevention) เป้าหมายของการป้องกันอยู่ที่กลุ่มประชากรติดยาเสพติดแล้ว ซึ่งจะต้องเร่งรีบค้นหาสาเหตุวินิจฉัย และให้การรักษาโดยให้ถือว่าผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยคนหนึ่ง ซึ่งจะต้องได้รับโอกาสในการเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจากสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ตามความเหมาะสมของผู้ติดยาเสพติดซึ่งหวังที่จะได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด ก็ต้องมี การดำเนินการที่ต่อเนื่อง เพื่อมิให้กลับไปพึ่งยาหรือใช้ยาในทางที่ผิด เป็นการป้องกันระดับที่ 3 (Tertiary Prevention) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการป้องกันการติดซ้ำนั่นเอง โดยมีเป้าหมายคือให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกติดยาเสพติด

มาตรการป้องกันดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติพร้อมๆ กันได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันในระดับใด ข้อสำคัญที่ควรนำไปพิจารณาคือ จะนำกลวิธีใดไปใช้นั้นต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สภาพสังคม วัฒนธรรมและสอดคล้องกับสภาพชุมชนอันส่งผลต่อการลดการระบาด และการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้ยุทธศาสตร์ “ราชภัฏ รักร่วมใจด้านภัยยาเสพติด” โดยการผนึกกำลังของประชาชนและหน่วยงานราชการในการต่อต้านปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและ

ต่อเนื่องภายใต้ระบบบริหารและจัดการที่เป็นเอกภาพมากขึ้น โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2541)

1. ดำเนินการทางจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์ในลักษณะเชิงรุก เพื่อกระตุ้นและระดมพลังของประชาชนที่เป็นองค์กรจัดตั้งภาครัฐทุกส่วนรวมทั้งกลุ่มประชาชนต่างๆ ได้ตระหนักถึงภัยของยาเสพติด และร่วมกันต่อต้านการกระทำผิดเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนของตน
2. การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและกลุ่มเป้าหมายโดยดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และสังคม และให้หมั่นกำลังทรัพยากรทั้งภาครัฐ และเอกชน
3. มาตรการป้องกันการระบาดต้องดำเนินการในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน โดยมีมาตรการชัดเจนและต่อเนื่อง
4. ปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดในฐานะผู้ป่วยโดยให้โอกาสเข้ารับการรักษาตามความต้องการและความเหมาะสม
5. ดำเนินการต่อผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้าและส่งออกยาเสพติด ตลอดจนผู้มีอิทธิพลที่สนับสนุนการกระทำผิดตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด
6. หน่วยงานในคณะกรรมการยุติธรรมต้องประสานการดำเนินงานให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน มีการเร่งรัดการดำเนินคดี และมีการพิพากษาลงโทษขั้นสูงสุด ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
7. ให้ความสำคัญและดำเนินการด้านข่าวเชิงรุกเพื่อให้ทราบถึงเครือข่ายและพฤติกรรม การกระทำผิด
8. ลดเงื่อนไขที่มีผลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคม
9. ประสานงานทางการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อลดการผลิตและการนำเข้า
10. ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่บุคคล และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด
11. ลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ให้การสนับสนุนการกระทำผิดตามกฎหมายภายใต้ ยุทธศาสตร์

ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด (กระทรวงสาธารณสุข, 2544) สรุปว่า การแก้ไข ปัญหา ยาบ้าที่ได้ผล ควรประกอบด้วย การแก้ไขในพื้นที่แต่ละพื้นที่ที่ต้องวิเคราะห์สภาพ ปัญหา ความรุนแรง และกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางแผนการดำเนินงานที่ได้ผลประการที่สองดำเนินการให้ ครบวงจรทั้งกลุ่มที่ยังไม่เสี่ยง กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มติดยา โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่ม เป้าหมาย ประการที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อการดำเนินงาน ยึดประโยชน์และ ผลดีที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน

5.4 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดยาเสพติด

5.4.1 โครงการประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (คณะอนุกรรมการพัฒนาพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด, 2546) คณะทำงานประสานพลังแผ่นดินระดับจังหวัด ทำหน้าที่ประสานพลังแผ่นดิน ระหว่างองค์กรระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เทศบาลในพื้นที่ ตำบล และหมู่บ้าน กำหนดเป้าหมาย ภารกิจ และรูปแบบการสร้างพลังแผ่นดิน ผนึกกำลังส่วนต่างๆ ในระดับจังหวัด ตลอดจนประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน ส่วนระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอมีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะทำงานจังหวัด โดยพิจารณาคัดเลือกวิทยากรกระบวนการในพื้นที่ งานฝึกอบรม และจัดตั้งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พลังแผ่นดินระดับตำบล หมู่บ้าน และชุมชน สำหรับศูนย์ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดระดับตำบล ประกอบด้วย นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล เป็นที่ปรึกษา มีกำหนด เป็นหัวหน้าศูนย์ฯ ประธานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล เป็นรองหัวหน้าศูนย์ฯ มีผู้นำสตรี ผู้นำเยาวชน ผู้นำเกษตรกร และผู้นำชุมชนอื่นๆ ประกอบเป็นคณะทำงานมีฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการตามโครงการในระดับพื้นที่ เพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

5.4.2 โครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชน-พลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน (คณะทำงานโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชน-พลังแผ่นดิน, 2546) ซึ่งมีกรอบแนวทาง 2 ประการคือประการแรก ยึดกรอบ “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ที่มุ่งเน้นการตัดวงจรปัญหา 3 วงจรออกจากกัน คือ การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายา (Supply) ลดความต้องการในกลุ่มผู้ติด (Demand) และการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสังคมให้มาผนึกกำลังร่วมกันเป็นพลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว ประการที่สองยึดหลักการและกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติด เป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างครบวงจร และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสร้างกระแสสังคมและขบวนการผนึกพลังภาคประชาสังคมเข้ากับภาครัฐ เป็นเครือข่ายพลังชุมชน-พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนในทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อสร้างกลไกประสานงานเครือข่ายพลังชุมชน-พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ให้เป็นรูปธรรมในทุกระดับ (ระดับภาคี ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล) และเพื่อพัฒนาระบบการจัดการทางสังคม ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม เข้าร่วมขบวนการพลังชุมชน - พลังแผ่นดิน จัดระบบบริการทางสังคม รองรับผู้เสพ ผู้ติดยา และผู้ค้ารายย่อย ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อกลับเข้าสู่ชุมชนอย่างบูรณาการ

5.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ขณะที่มีการป้องกันปัญหาเสพติด กระแสของการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Involvement) ได้ขยายกำลังในทางยุทธศาสตร์ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2547)

1. ให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนของตนเอง หลักการนี้เป็นการเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และมุ่งเน้นกระบวนการแก้ไขปัญหายาจากล่างสู่บน (bottom – up) มากกว่าจากบนสู่ล่าง (top–down)

2. การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเสริมสร้างกระบวนการรวมกลุ่มของชุมชนในการต่อสู้ปัญหายาเสพติดในลักษณะการสร้างตระหนักรู้ (public-awareness) โดยนัยนี้กิจกรรมการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการพัฒนาคน และการรวมกลุ่มในชุมชน

3. การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนจะต้องดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและเป็นกระบวนการโดยความคิดริเริ่มของชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทั้งในด้านปัจเจกบุคคล และภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมในชุมชนให้เอื้ออำนวยต่อการลดปัญหายาเสพติดในชุมชน

4. กระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการได้ในทุกมาตรการของการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งประกอบไปด้วย การป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา ตามสภาพปัญหาที่ปรากฏในชุมชน เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาวะไร้ข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านยาเสพติดของชุมชน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของภาครัฐกับชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม ส่วนบทบาทของชุมชน ควรเป็นบทบาทหลักในฐานะ “เจ้าของปัญหา” ที่แท้จริงที่จะต้องเข้าไปแก้ไขปัญหายา

6. การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมผสมผสานในงานด้านอื่น ๆ ของชุมชน เพราะการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างครบวงจรไม่อาจทำได้ด้วยกิจกรรมด้านยาเสพติดเพียงประการเดียว หากต้องการผสมผสานไปกับการพัฒนาการรวมกลุ่มของชุมชนในด้านอื่น ๆ เช่น การรวมกลุ่มเยาวชน กลุ่มสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

โดยดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องอำนาจประโยชน์ซึ่งกันและกันและมุ่งเน้นเป็นกระบวนการพัฒนาคนเป็นเป้าหมายสำคัญ

ทั้ง 6 ประการ เป็นมิติหนึ่งของการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยมุ่งเน้นบทบาทให้ชุมชนเป็นเจ้าของปัญหา และรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้วยความรับผิดชอบของคน และไม่แยกส่วนในการแก้ปัญหา ดังนั้นการผสมผสานงานการแก้ไขปัญหาในทุกปัญหาที่ปรากฏในชุมชน จึงทำให้บทบาทของชุมชนดำเนินไปอย่างกว้างขวางเท่าที่ชุมชนเกิดความตระหนัก

โดยสรุป จากแนวความคิดการป้องกันปัญหาการติดยาเสพติดของชุมชน ให้นั้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสังคมให้มาเผชิญกำลังร่วมกันเป็นพลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดโดยยึดหลักกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และสร้างกลไกประสานงานให้เป็นรูปธรรมในทุกระดับ และมาตรการป้องกันการติดยาเสพติดดังกล่าวเป็นมาตรการที่ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยความร่วมมือของชุมชน เป็นการป้องกันที่เหมาะสมกับสถานการณ์และต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาที่ดีต่อไป

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 ด้านการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

พงษ์พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์ (2545) ศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์จำนวน 1,424 คนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังไม่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ อาจารย์ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย ส่วนกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยและด้านผลงานวิจัย โดยนำเสนอกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชาและกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา โดยมุ่งเน้นพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ใน 2 ระดับคือ พัฒนาตัวอาจารย์เพื่อให้เกิดทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อการทำวิจัย ให้การวิจัยเป็นวิถีชีวิตของอาจารย์มหาวิทยาลัย และพัฒนาในระดับสถาบันเพื่อให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

อะห์มัด ยี่สุนทร (2546) ได้วิเคราะห์ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยทั่วไป กระบวนการสังคมประคองค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา พร้อมด้วยนำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคม

ประภิตในสถาบันอุดมศึกษาคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จำนวน 72 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไปประกอบด้วย 6 ประเภทคือ งานอาชีพ การเงิน ร่างกาย ครอบครัว อารมณ์ และจิตวิญญาณ ส่วนแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมนิเทศ ประกอบด้วย (1) การบริการ (2) โปรแกรม (3) การกระตุ้น และ (4) การวิจัย โดยมี Balanced scorecard 4 ด้านคือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน การเรียนรู้และความมั่งคั่ง

ทรงพล ไสภณ (2546) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรบุคคลในสถาบันราชภัฏ พบว่ามีกลยุทธ์ 5 ด้านคือ กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือกอาจารย์ กลยุทธ์การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเสริม กลยุทธ์การพัฒนาอาชีพ กลยุทธ์การพัฒนาระบบบริหารงานและกลยุทธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ซึ่งในแต่ละกลยุทธ์จะประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 4 ด้านคือกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์ปรับตัว กลยุทธ์พลิกฟื้น และกลยุทธ์ประคองตัว รวมทั้งกำหนดกลวิธีในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดกลยุทธ์ต่างๆ

สายฝน เสกขุนทด (2546) ได้พัฒนาแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของสถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ พบว่าสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏได้สนับสนุนให้สถาบันราชภัฏแต่ละแห่งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนพันธกิจทุกด้านของสถาบัน จากการวิจัยได้กลยุทธ์ด้านการจัดการศึกษา กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ กลยุทธ์ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์ด้านวิจัย กลยุทธ์ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน และกลยุทธ์ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทุกกลยุทธ์สามารถนำไปสนับสนุนให้สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของภูมิภาค ที่เน้นการนำเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความทันสมัย เพื่อให้บริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ศุภลักษณ์ วิริยะสุนัน (2547) วิจัยเรื่องการนำเสนอวาระปฏิบัติเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานในฐานะสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมีพันธกิจ 8 ด้านคือ 1.การจัดการศึกษา 2.การวิจัย 3.การบริการวิชาการแก่ชุมชน 4.การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 5.การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6.การผลิตและพัฒนาครู 7.การปรับปรุง พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และ 8. การบริหารจัดการสถาบัน ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏมีวัฒนธรรมการปฏิบัติงานตามพันธกิจระดับมาก 2 ด้านคือ ด้านการผลิตและพัฒนาครู และด้านการจัดการศึกษา ส่วนอีก 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง อาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนในระดับปานกลาง และให้ความสนใจในการทำวิจัยน้อยกว่าการสอน เพราะมีภาระ

งานสอนมากตลอดจนทุนสนับสนุนมีน้อย และมหาวิทยาลัยราชภัฏมีแบบวัฒนธรรมองค์การ 3 แบบผสมผสานกันคือ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ วัฒนธรรมแบบราชการ และวัฒนธรรมแบบปรับตัว

6.2 ด้านความร่วมมือ

พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร (2543) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา และเพื่อตรวจสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ ในลักษณะกรณีศึกษา ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยนำเสนอตามลำดับขั้นตอนการวิจัยดังนี้ ตอนที่ 1 การอ่านวิเคราะห์เอกสารได้ภาพเด่นโดแกรมแสดงสภาพจริงและปัญหา วัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ กิจกรรม เงื่อนไข ข้อจำกัด แนวทางและเป้าหมายการพัฒนาความร่วมมือ ตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบที่ 1 โดยการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ (Profiles) ของตัวแปรความร่วมมือ พบว่าภาพลักษณ์ตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน (Homogeneous) และมีความเห็นพ้องต้องกันที่สุด มีจำนวน 10 ตัวแปรคือ (1) การพัฒนาบุคลากรโดยการพัฒนาและการเรียนรู้ (2) การพัฒนาให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการเป็นทีม (3) การพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วม (4) การร่วมกันจัดทำหลักสูตรรายวิชาพื้นฐานให้เหมาะสมกับท้องถิ่น (5) การร่วมพัฒนาระบบการเรียนรู้อันให้ผู้เรียนมีความฉลาดทางอารมณ์และการคิด (6) การบูรณาการความผูกพันทางจริยธรรมร่วมกัน (7) การพัฒนาเทคนิคการสอน (8) การพัฒนาความร่วมมือเกิดขึ้นจากตำแหน่งจริง (9) การสร้างความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และ (10) การส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนาความชำนาญพิเศษ ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบที่ 2 โดยการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตัวแปรที่เหลือ ประกอบขึ้นจากตัวแปรที่มีภาพลักษณ์หลากหลาย (Heterogeneous) แต่ก็มีค่าความพ้องต้องกันสูงเพิ่มเติมจากรูปแบบแรกอีก 38 ตัวแปร รวมเป็น 48 ตัวแปร องค์ประกอบของรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย (ก) กิจกรรมความร่วมมือด้านหลักสูตร 4 ตัวแปร ด้านการเรียนการสอน 6 ตัวแปร (ข) ยุทธศาสตร์ระดับเอกัตบุคคล 5 ตัวแปร ระดับทีม 9 ตัวแปร ระดับองค์กร 9 ตัวแปร (ค) เงื่อนไขและข้อจำกัดการใช้ยุทธศาสตร์ 2 ตัวแปร (ง) แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ 4 ตัวแปร และ (จ) ผลลัพธ์ของความร่วมมือที่มีต่อวิชาชีพครู ด้านความรับผิดชอบต่อวิชาชีพครู 5 ตัวแปร และด้านความรู้วิชาชีพครู 4 ตัวแปร ตอนที่ 3 ทดสอบรูปแบบโดยกรณีศึกษา ระหว่างโรงเรียนแม่แตงกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ โดยเน้นให้อาจารย์ในสถาบันราชภัฏ เป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการทดสอบพัฒนาการด้านความรู้ทางวิชาชีพครูในกลุ่มโรงเรียนแม่แตงที่ร่วมโครงการ โดยใช้ t-test

ของการทดสอบก่อนและหลัง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบนี้ส่งผลให้ครูในโรงเรียนแม่แตงมีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครูสูงขึ้น ในด้านความรับผิดชอบของครู พบว่ามีการพัฒนาขึ้นจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยได้รู้รูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 เป็นความร่วมมือที่สามารถดำเนินการได้ทันที ซึ่งไม่มีเงื่อนไขและข้อจำกัด โดยดำเนินการความร่วมมือที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ กิจกรรมความร่วมมือพร้อมกับแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ จะเกิดผล การพัฒนาวิชาชีพครูด้านความรับผิดชอบ รูปแบบที่ 2 เป็นความร่วมมือที่ดำเนินการอย่างสมบูรณ์แบบทั้งในเรื่องยุทธศาสตร์ กิจกรรมความร่วมมือ พร้อมกับดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ โดยมีเงื่อนไขและข้อจำกัด โดยจะเกิดผลพัฒนาวิชาชีพครูทั้งความรู้วิชาชีพครูและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพครู

สุชาติ ชินะจิต (2540) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการให้บริการทางวิชาการ เพื่อให้ความรู้ด้านการฝึกอบรม ดังนี้ (1) การศึกษาต่อเนื่อง เป็นการให้การศึกษาหลังจากจบการศึกษา เป็นการเพิ่มเติมความรู้ในสาขาที่เรียนมาและประกอบอาชีพอยู่ แต่ต้องการความทันสมัย ความก้าวหน้าในวิทยาการ (2) การศึกษาตลอดชีวิต (Life-long education) เป็นการศึกษาที่ต้องทำไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสรรพความรู้ (3) การศึกษาใหม่ (Re-education) เป็นการศึกษาในสาขาวิชาที่ต่างจากที่เรียนมา เพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกและวิชาการ ทำให้มีความจำเป็นที่ต้องติดตามหาความรู้เพิ่มเติม เช่น วิศวกรเรียนศาสตร์ทางการบริหาร เป็นต้น (4) การให้การศึกษาอันเป็นประโยชน์แก่สังคมทั่วไป เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการใช้ ซึ่งมีระดับและความต้องการในลักษณะต่าง ๆ กัน

อุทัย ดุลยเกษม (2540) ได้วิจัยเรื่องพัฒนารอบความคิดและเครื่องชี้วัดเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับระบบการศึกษา กับชุมชน ในภาคปฏิบัติและในขอบเขตที่กว้างขึ้นต่อไปในอนาคต รวมทั้งหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะโรงเรียนได้ทำงานร่วมกันกับชุมชน และใช้กระบวนการทำงานร่วมกันเหล่านั้นเป็นเครื่องมือทำให้โรงเรียนและชุมชนเข้มแข็งขึ้น เนื้อหาการศึกษาวิเคราะห์ครอบคลุม 7 ประเด็น คือ 1) ลักษณะที่สำคัญของชุมชนที่เข้มแข็งและอ่อนแอ 2) ปัจจัยที่กำหนดความเข้มแข็งและอ่อนแอของชุมชน 3) ระบบการศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน 4) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 5) กระบวนการเกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 6) เครื่องชี้วัดผลการดำเนินงาน 7) ข้อเสนอแนะในการวิจัยผลการศึกษา พบว่า ลักษณะอันแสดงถึงความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนที่แสดงออกในลักษณะความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือในกิจกรรมทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ระดับการพึ่งพิง

ภายนอก ความสามารถในการควบคุมและแก้ปัญหาของชุมชน ความสามารถในการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ระดับความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของแต่ละชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับว่า ชุมชนแต่ละแห่งมีปัจจัยความเข้มแข็งอยู่มากน้อยเพียงใดระดับใด และยังขึ้นกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ (อายุ) ของชุมชน พื้นที่ตั้งชุมชน ทรัพยากรของท้องถิ่น ระดับการติดต่อกับภายนอก การเข้าถึงของอำนาจรัฐ ศักยภาพของบุคคลในชุมชนแต่ละแห่ง เพราะเงื่อนไขเหล่านี้ เป็นปัจจัย กำหนดระดับความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันของชุมชน จากปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบการศึกษา เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายใต้เงื่อนไขของการทำหน้าที่พัฒนาปัจเจก ชุมชน (สังคม) สิ่งแวดล้อมของชุมชน (ธรรมชาติ) ได้อย่างบูรณาการและโดยต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้ทำให้แหล่งความรู้หลายแห่งภายในชุมชนที่เคยเป็น ศูนย์กลางของการสร้าง สังคม และถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกของชุมชน (เช่น วัด “ผู้รู้” ชุมชน อาชีพ เป็นต้น) ได้อ่อนแอลงเป็นอันมาก หากแหล่งความรู้ของรัฐในชุมชน คือโรงเรียน ยอมรับว่า ชุมชนมีแหล่งความรู้อื่นๆ อยู่ด้วยก็จะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือระหว่าง ระบบโรงเรียนกับแหล่งความรู้อื่นๆ อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและโรงเรียน ในระยะยาวความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชนควรเกิดขึ้นบนพื้นฐานการร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ในลักษณะ “หุ้นส่วน” ในรูปของกระบวนการ คือ มีการเคลื่อนไหวและการเรียนรู้ จากการ ดำเนินการ โดยแสวงหาระบบหรือกลไกที่จะสร้างความคิดเห็น ความเข้าใจร่วมกันระหว่างโรงเรียน และชุมชนที่มีผลต่อการจัดการศึกษา เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การวิเคราะห์ วางแผน และ แสวงหาแนวทางที่นำไปสู่การร่วมมือในการจัดการศึกษาหรือกิจกรรม ที่ช่วยพัฒนาความสามารถ ของบุคคลที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเกิดบูรณาการทางการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ จากการปฏิบัติและพัฒนาการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง แสวงหาแนวทางการขยายกิจกรรมไปสู่ ชุมชนเพื่อขยายความคิด กิจกรรมไปสู่ชุมชนและแสวงหารูปแบบและระบบของความร่วมมือและ ความสัมพันธ์กับภาคีอื่นๆ ภายนอกชุมชน ที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของ บุคคล โรงเรียน และชุมชน

แมรออฟ (Maeroff, 1983) ได้เสนอหลัก 5 ประการ เพื่อความสำเร็จในความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังที่ความสำเร็จการเรียนรู้ของนักเรียน ภายใต้ หลักการของพันธมิตรทางวิชาการดังนี้ (1) ในการเป็นหุ้นส่วนกัน จะต้องมีการส่งข่าวสารต่อกัน ระหว่างผู้ที่เป็นหุ้นส่วน และการส่งข่าวสารเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการเจรจา ได้ตอบ พิจารณาร่วมกันในสาระของข่าวสารนั้นๆด้วย (2) จะต้องขจัดความเป็นทางการแบบ ดั้งเดิมที่สร้างความแตกต่างออกไป (3) รูปแบบความสัมพันธ์ของพันธมิตร เป็นรูปแบบของความ เป็นหุ้นส่วนของความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมแบบยั่งยืนอันหมายถึง

ถึงร่วมแก้ไขปัญหาก็ยาวนานไม่ใช่เป็นการเฉพาะ และการพัฒนาการทางปัญญาของตนเองควบคู่กันไป (4) รางวัลของความเป็นพันธมิตร ไม่ใช่เป็นความสำเร็จของวัตถุประสงค์หรือการแก้ไขปัญหาเท่านั้น เป็นรางวัลที่อยู่ในรูปแบบของความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อพันธมิตรที่ได้รับการยอมรับในความสามารถ ในคุณค่าแห่งตนที่ได้กระทำในสิ่งที่ตนเองเกิดคุณค่าเชิงคุณธรรมที่ได้มีการเสียสละต่อสาธารณชนนอกเหนือไปจากนั้น (5) ลักษณะของความร่วมมือแบบพันธมิตร มีลักษณะของการมุ่งไปสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่เพื่อการเน้นกลไก (ไม่ยืดหยุ่น) ความล่าช้า (Red tape) เป็นศัตรูของความร่วมมือแบบพันธมิตร ดังนั้น ทุกอย่างจะต้องง่ายต่อการปฏิบัติซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ

6.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ถนัด ไบยา และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) ทำการวิจัยและพัฒนาเรื่องสถานภาพ และการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จังหวัดน่าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า การแก้ปัญหายาเสพติดจะต้องอาศัยการทำงานแบบพหุภาคี ผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กลไกการทำงานแบบเครือข่ายและแกนนำเด็กยา มาหนุนเสริมพลังของชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้น จึงจะทำให้การแก้ปัญหายาเสพติดได้ผล กระบวนการแก้ปัญหายาเสพติดขององค์กรชุมชนที่สำคัญคือ การสร้างการรับรู้ต่อปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน มีการจัดเวทีชาวบ้านหรือเวทีประชาคม ใช้มาตรการทางสังคมและการเฝ้าระวังในชุมชน สร้างการเรียนรู้ ทักษะ และการแก้ไขปัญหายา สร้างความเข้มแข็งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การสร้างอาชีพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนในครอบครัวและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(2544:480-481)ได้ศึกษาเรื่องสถานภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย จากแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานยาเสพติดระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ปี 2542 จำนวน 70,536 แห่ง ปรากฏว่ามีหมู่บ้าน/ชุมชนที่ระบุว่ามีการใช้ยาเสพติดจำนวน 36,384 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.1 เมื่อจำแนกตามดัชนีชี้วัดความรุนแรงของปัญหายาเสพติด พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่ในเกณฑ์ไม่มีปัญหา ร้อยละ 44.9 เกณฑ์ปานกลางร้อยละ 21.7 ระดับปัญหาเบาบางร้อยละ 16.4 ระดับปัญหารุนแรง ร้อยละ 13.5 และมีปัญหาแต่ไม่สามารถระบุความรุนแรงของปัญหาได้ร้อยละ3.5 เมื่อพิจารณากิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า หมู่บ้าน/ชุมชนร้อยละ 90 ระบุว่ามีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่โดยเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ร้อยละ 84.1 รายละเอียดของกิจกรรมจะเน้นหนักเรื่องการรณรงค์เผยแพร่มากที่สุดร้อยละ 91.4 รองลงมาคือส่งเสริมการกีฬา ร้อยละ 74.2 และการจัดฝึกอบรม ร้อยละ 68.2 ส่วนปัญหาผู้ใช้ยาเสพติดมักจะก่อความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่

ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับก่อความรำคาญ รองลงมาคือลักทรัพย์และเป็นแหล่งแพร่ระบาดของ ยาเสพติด

ดวงพร โสภกา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) สรุปว่า มาตรการป้องกันการระบาดของยาเสพติดในชุมชนนั้น หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างมีเอกภาพ โดยยึดวิธี ของงานสาธารณสุขมูลฐานและปรับให้สอดคล้องกับโครงการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด โดยให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเน้นความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ผลักดันการ ดำเนินกิจกรรมฝึกทักษะชีวิต (Life Skills) ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา เป็นทักษะภายในที่สามารถช่วยให้บุคคลเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่าง มีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทักษะในการตัดสินใจ และคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทักษะในการประมาณตน และการคุมสถานการณ์ ทักษะในการสื่อสาร ต่อบรอง ปฏิเสธ และโน้มน้าวจิตใจ ทักษะในการปรับตัว เป็นต้น สรุปทักษะชีวิตคือความสามารถพื้นฐาน ที่วัยรุ่นทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการเลือกทางดำเนินชีวิตสังคมในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้อง อาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์โดยการฝึกฝนอบรม

6.4 ด้านสภาพปัญหาและการป้องกันการติดยาเสพติด

Perkins H. Wesley (2003) สรุปว่า บรรทัดฐานสังคมเป็นทฤษฎีด้านพฤติกรรม และ กลวิธีเพื่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เริ่มต้นด้วยการวิจัยเรื่องการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบรรทัด ฐาน และกลุ่มเพื่อน การเริ่มต้นวิจัยอย่างเป็นระบบในหัวข้อนี้ได้เริ่มในหลายปีที่ผ่านมาที่ Hobart and William Smith Colleges (Perkins and Berkowitz, 1986) ซึ่งเป็นวิทยาลัยเอกชนเล็กๆ แห่ง หนึ่ง ใน New York ได้ทำการวิจัยในกลุ่มนักเรียนที่ดื้อรั้น และดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อเนื่องใน เรื่องการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบรรทัดฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเพื่อน นักเรียน โดยทั่วๆ ไปไม่มีความเชื่อว่า บรรทัดฐานความถี่ของการดื่มในกลุ่มเพื่อน ๆ มากกว่าระดับค่าเฉลี่ย ของการดื่มจริง และยังเชื่อว่าในกลุ่มเพื่อนมีทัศนคติที่ยอมรับในเรื่องสารเสพติดมากกว่าทัศนคติ จริงๆ ถึงแม้ว่าระดับการบริโภคจริงของกลุ่มนักเรียนในวิทยาลัยอยู่ในระดับสูงปานกลาง เท่าๆ กับ ที่พบในหลายวิทยาลัย การรับรู้ที่ไม่ถูกต้องเรื่องบรรทัดฐานของทัศนคติในกลุ่มเพื่อนยังคงถูกใช้ เป็นบรรทัดฐานอยู่ในปัจจุบัน จากงานวิจัยนี้คล้ายคลึงกับเรื่องการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องต่อบรรทัดฐาน ของการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่ารายงานซึ่งไม่ได้ตีพิมพ์เรื่องการวิจัยโปรแกรมป้องกันในสถาบันต่างๆ มีความแตกต่างกันด้านพื้นที่ ขนาด คุณลักษณะของนักเรียน ระหว่าง University of California (Los Angeles), Linfield College (Oregon), Carrol College (Wisconsin), the University of

Virginia, และ the University of Arizona. รายงานวิจัยเผยแพร่เรื่อง บรรทัดฐานที่ไม่ถูกต้องของการดื่มในกลุ่มเพื่อนรายงานโดยมหาวิทยาลัย Washington (Baer, Stacy, and Larimer, 1991) มหาวิทยาลัย Princeton (prentice and Miller, 1993) และ มหาวิทยาลัย Northern Illinois (Haines and Spear, 1996) Page, Scamlan, และ Gilbert (1999) รายงานผลการศึกษาในกลุ่มนักเรียนในมหาวิทยาลัย Northwest ว่ามีการคาดประมาณเรื่องการดื่มจัดในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน และเพศตรงข้ามที่สูงเกินไปทั้งในกลุ่มเพศชายและหญิง Perkins and Other (1999) รายงานในงานวิจัยระดับประเทศซึ่งเก็บข้อมูลในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ที่ร่วมกับ Core Institute Alcohol and Survey ว่านักเรียนส่วนใหญ่รับรู้เรื่องการดื่มให้ได้ปริมาณมากในระหว่างกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะเกิดขึ้นจริงในโรงเรียนจากโรงเรียนทั้งหมด 100 แห่งที่ศึกษา แบบแผนของความเข้าใจผิดนี้เป็นผลจากแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นระดับการดื่มจริงในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เราจึงรู้ว่าการรับรู้ที่เกินจริงเรื่องบรรทัดฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นเรื่องที่ยึดถือปกติทั่วไปทั้งในโรงเรียนรัฐและเอกชนทุกขนาดทั่วทั้งประเทศ รูปแบบการรับรู้ที่เกินจริงนี้พบกับยาเสพติดอื่นทั้งหมดด้วย (Perkins, 1994; Perkins and other, 1999) บรรทัดฐานของการรับรู้ไม่ถูกต้องนี้พบได้ทั่วไปในกลุ่มย่อยของกลุ่มเยาวชน ทั้งในกลุ่มผู้ชาย หรือในกลุ่มผู้หญิงหรือไม่เฉพาะในกลุ่มเชื้อชาติ หรือพบได้ทั่วไปทั้งในกลุ่มที่อยู่หอพัก หรือกลุ่มที่เดินทางไปกลับกลุ่มชาวกรีก และกลุ่มอิสระ (cf. Baer, Stacy and Larimer, 1991; Baer and Carney, 1999) ในหลายกลุ่มมีระดับการใช้สารเสพติดของตนเอง แต่การรับรู้ที่ไม่ถูกต้องนี้แพร่ หลายในกลุ่มต่างๆ นอกจากนี้ บรรทัดฐานการรับรู้ที่ผิดนี้ไม่ได้เกิดเฉพาะกลุ่มวิทยาลัยเท่านั้น ยังพบในกลุ่มมัธยมปลาย (Back and Treiman, 1996) และพบในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย (Linkenbach, 1999) ที่สำคัญมาก คือ ไม่มีงานวิจัยใดเลยที่กล่าวว่าแอลกอฮอล์ หรือการใช้ยาเสพติดเป็นเพียงปัญหาระดับรองหรือไม่ใช่ปัญหาสำคัญในกลุ่มวัยรุ่นและนักศึกษาในวิทยาลัย มีตัวอย่างหลักฐานที่ชี้ชัดว่าในวิทยาลัยที่มีการดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อแสดงถึงผลของการแพร่ขยายว่าเกิดผลทางลบต่อการใช้สารเสพติดในระดับบุคคล และบุคคลรอบตัวพวกเขา รวมถึงสถาบัน การ ศึกษา (Perkins, 2002 b) นอกจากนี้งานวิจัยด้านบรรทัดฐานทางสังคมชี้ว่า ระดับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้การแพร่ขยายของปัญหาห่างไกลที่จะก้าวทันสภาพความจริง Perkin (1991, 1997, 2002 a) ในทฤษฎีที่ 4 ของสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์นี้ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่เป็นสาเหตุกระบวนการสนทนาทางสังคม และการคาดการณ์สื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องจะพบได้เป็นส่วนใหญ่ในกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมาก สิ่งแรกคือแนวโน้มทางจิตวิทยาสังคม โดยทั่วๆ ไปมักจะมีความผิดพลาดในการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นตามที่ถูกกำหนดไว้ และคิดว่าเป็นพฤติกรรมเฉพาะของบุคคลเมื่อเราไม่สามารถอธิบายด้วยบริบทเฉพาะ หรือบอกว่า

เป็นการรับรู้จากความรู้ซึ่งบุคคลทั่วไปทำเกือบตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อเราสังเกตเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมีแนวโน้มว่า เราจะคิดว่าเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลในกรณีที่เราไม่สามารถอธิบายเรื่องที่ไม่ค่อยได้พบหรือพบน้อยตามบริบทความรู้ของแต่ละบุคคล พวกเรามีแนวโน้มที่จะคาดเดาว่าสิ่งที่เราสังเกตบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่เขาทำตามปกติ ถ้าเรามีหลักเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจนที่จะคิดอย่างอื่น

มาลัย บึงสว่าง (2540) ศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัญหาการบริหารงานที่สำคัญลำดับแรกคือ ขาดการวางแผนที่จริงจังชัดเจน ลำดับที่สองคือ ขอบข่ายงานและผู้รับผิดชอบไม่ชัดเจน ลำดับที่สามคือ การติดตามพฤติกรรมนักเรียนมีน้อย และการประสานงานระหว่างครู กับฝ่ายปกครองไม่เป็นผล ข้อเสนอแนะมีดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบาย กำกับดูแลให้มีการจัดทำแผนป้องกันยาเสพติดบรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดให้มีงานป้องกันยาเสพติดให้ชัดเจนในสายงานปกครอง โดยระบุบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการส่งเสริมการทำงานด้านการติดตามพฤติกรรมนักเรียนและสร้างเครือข่ายการประสานงานระหว่างครู ฝ่ายปกครอง และชุมชน

จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2541) วิจัยเรื่องโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า: ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ระดับลึก 4 กลุ่มคือ กลุ่มนักเรียนที่ใช้ยาบ้า กลุ่มที่ไม่ใช้ยาบ้า ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน รวม 66 คน พบว่า โครงสร้างทางสังคมซึ่งหมายถึงการจัดระเบียบบรรทัดฐาน และการจัดระเบียบความแตกต่างของโรงเรียน มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียนเงื่อนไขที่มีผลต่อการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนคือบริบทภายนอกโรงเรียน ได้แก่ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมรอบโรงเรียนที่มีแหล่งยาบ้า รวมทั้งความไม่ลงรอยกันของบรรทัดฐานในและนอกโรงเรียนเรื่องยาบ้า บริบทภายในโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีขนาดใหญ่ โครงสร้างซับซ้อนยากเกินกว่าที่จะควบคุม นักเรียนมีเจตคติที่ดีกับยาบ้า การเดินเรียนตลอดวัน มีคาบว่างติดกันหลายคาบ จัดห้องน้ำไว้นอกอาคารเรียนห่างจากการควบคุม ข้อเสนอแนะคือ รัฐควรเน้นนโยบายการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคม การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจริงจัง โดยการหาแนวทางจัดการกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

นิรนาท แสนสา (2543: 192-209) วิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่การใช้จ่ายยาของนักเรียนวัยรุ่นพบว่า สามารถจำแนกออกเป็นขั้นตอนต่อเนื่องได้อย่างชัดเจน 3 ขั้นตอนคือ ประการแรก กระบวนการเข้าสู่การใช้จ่ายครั้งแรกของนักเรียนวัยรุ่น บริบทเงื่อนไขที่มีความสำคัญต่อการปฏิสังสรรค์ ประกอบด้วยครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สื่อสารมวลชน ชุมชนแวดล้อม

ตลอดจนตัวยาบ้าที่แพร่ระบาดอยู่ทั่วไปในชุมชน ประการที่สอง กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าแบบเป็นบางครั้งของนักเรียนวัยรุ่น มีบริบทเงื่อนไขที่สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากความต่อเนื่องของความไม่เป็นเอกภาพของสังคมที่ขาดการกำกับดูแล และบังคับใช้กฎระเบียบทางสังคมที่ว่าด้วยเรื่องการใช้ยาบ้า ครอบครัวและโรงเรียนซึ่งเป็นสังคมที่ใกล้ชิดตัวของนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ต่อปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของการใช้ยาบ้า และขาดการเฝ้าระวังที่รับรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนวัยรุ่นในความปกครอง และการดูแลของตนเอง ดังนั้นผู้เคยสัมผัสรสชาติของยาบ้าในครั้งแรก และไม่สามารถควบคุมความอยากที่จะเข้าไปใช้อีก จึงมีโอกาสเข้าสู่การใช้ยาบ้าเป็นบางครั้งต่อไปได้ และประการสุดท้าย กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าเป็นประจำของนักเรียนวัยรุ่น มีสาระสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรกการเข้าถึงยาบ้าซึ่งประกอบด้วยที่มาของเงิน การได้ยาบ้ามาใช้โดยไม่ใช้เงิน และกระบวนการซื้อขายยาบ้า ประการที่สองการใช้ยาบ้าแบบเป็นประจำ ประกอบด้วย วิธีการ ปริมาณยาบ้าที่ใช้ สถานที่ และบุคคลที่ร่วมใช้ ประการที่สามผลการใช้ยาบ้าเป็นประจำซึ่งส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ ผลต่อการใช้ยาเสพติดชนิดอื่น ผลต่อการดำรงตนอยู่ในสังคม และผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ยาบ้า

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบค และเคเอสซีอินเตอร์เนตโพลล์ (เอแบคโพลล์) (2546:19-22) ทำการสำรวจข้อมูลการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยทั่วประเทศ ในช่วงกลางปี 2542 ประชากรเป็นกลุ่มนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จนถึงนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5,365,942 คน ซึ่งใช้ทั้งการสำรวจภาคสนาม 36,337 ตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ 1,020 ตัวอย่างนั้นสามารถประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ไม่นับรวมสุราและบุหรี่) แบ่งเป็น ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติด และผู้มีประสบการณ์ โดยบางคนอาจจะเป็นทั้งผู้ใช้เสพและผู้ค้ายาเสพติด หรือเป็นทั้งผู้ติดยาและผู้ค้ายาเสพติดควบคู่กันไปในเวลาเดียวกันรวม 663,290 คน คิดเป็นร้อยละ 12.36 ของนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดตามลำดับ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 32 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่า นักเรียนและนักศึกษาในแต่ละระดับมีอัตราการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่เท่ากัน กล่าวคือนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีอัตราการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 26.92 รองลงมานักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 16.71 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คิดเป็นร้อยละ 12.66 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 9.62 ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.02 ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 4.72 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอัตราการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดสูงถึงร้อยละ 4.72 หรือ 41,041 คนทั่วประเทศ เป็นตัวเลขที่บ่งชี้ชัดเจนว่า ยาเสพติดได้ระบาดเข้าไปถึงกลุ่มเด็กที่มีอายุน้อยอย่าง

กว้างขวางแล้วอีกทั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะของผู้ค้าถึง 8,510 คน ประเภทของยาเสพติดที่นักเรียนและนักศึกษาเกี่ยวข้องกับสูงสุด 3 ลำดับได้แก่ ยาบ้า สารระเหย และกัญชา จากผลการสำรวจประมาณการเป็นสัดส่วนต่อนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 7.09, 2.82 และ 2.58 ตามลำดับ ที่เหลือเป็นยาเสพติดประเภท เฮโรอีน ยาอี ผีน และโคเคน ร้อยละ 0.40, 0.31, 0.25 และ 0.18 ตามลำดับ เมื่อแยกตามระดับการศึกษา พบว่า อัตราการเสพและติดยาบ้าสูงสุดจะอยู่ในกลุ่มของ ปวช. และ ปวส. เมื่อเปรียบเทียบกับสารระเหย อัตราการเสพและติดยาบ้าสูงสุดจะอยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า ได้แก่ กลุ่มมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการเสพและติดกัญชาจะกระจายตามกลุ่มต่างๆ ไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่ตามมา นักเรียนส่วนใหญ่ที่ใช้ยาเสพติดระยะหนึ่งจะเริ่มจากความผิดปกติของอารมณ์และพฤติกรรม โดยผู้เสพและติดยาเสพติดจะอารมณ์เสียและหงุดหงิดง่าย พฤติกรรมจะก้าวร้าวมากขึ้น และเริ่มจะหมกมุ่นอยู่กับยาเสพติด มีผลให้เสียการเรียนและต้องออกจากโรงเรียนในที่สุด

สมาคมต่อต้านยาเสพติดแห่งสหรัฐอเมริกา (National Institute on Drug Abuse, NIDA, 2005) ได้ทำการวิจัยด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่า จากผลการวิจัยระยะยาวพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และองค์ประกอบที่มีผลต่อโครงการป้องกันจำนวน 16 ข้อ หลักการเหล่านี้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยป้องกันการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในชุมชนทั่วประเทศ ผู้ปกครอง/นักการศึกษา/และผู้นำชุมชนสามารถใช้หลักการเหล่านี้เป็นแนวทางในการคิด/วางแผน/คัดสรร และนำไปสู่การโครงการป้องกันการใช้สารเสพติดในระดับชุมชน โครงการป้องกันนี้ออกแบบมาสำหรับการใช้ในบ้าน ในโรงเรียน หรือภายในชุมชน แต่สามารถประยุกต์ใช้ในหลายพื้นที่ นอกจากนี้ โครงการยังออกแบบให้เข้าสู่จิตใจกลุ่มผู้ฟังทุกคนในกลุ่มประชากร ทั้งกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่ใช้สารเสพติดแล้ว หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีปัญหาพฤติกรรม บางโครงการสามารถขับเคลื่อนได้มากกว่า 1 กลุ่มผู้ฟัง

หลักการข้อที่ 1 โครงการป้องกันจะขยายปัจจัยและย้อนกลับ หรือลดปัจจัยเสี่ยง (Hawkins et al.2002)

- ผู้ที่กำลังเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดจะเกี่ยวโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนและชนิดของปัจจัย (เช่น พฤติกรรมและทัศนคติที่เบี่ยงเบน) และปัจจัยการป้องกัน เช่นการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (Wills et al.1996)

- ผลกระทบของความเสียหายที่เฉพาะเจาะจง และปัจจัยการป้องกันเปลี่ยนแปลงตามอายุ ตัวอย่างเช่น ปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัวยังมีผลกระทบมากขึ้นในเด็กที่มีอายุน้อยลง ขณะที่ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติดอาจจะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในกลุ่มวัยรุ่น (Gerstein and Green 1993; Dishion et al.1999)

- การจัดการกิจกรรมในระยะแรกเริ่มเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง (เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว และไม่ สามารถควบคุมตนเองได้) มักจะมีผลกระทบมากกว่าการจัดการกิจกรรมระยะท้ายๆ เพื่อเปลี่ยน child's path (trajectory) จากปัญหา และต่อพฤติกรรมเชิงบวก (Ialongo et al.2001)

- ปัจจัยป้องกันและปัจจัยเสี่ยงจะมีผลต่อทุกกลุ่ม ปัจจัยเหล่านี้มีผลที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นกับ อายุ เพศ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Beauvais et al.1996;moon et al.1999)

หลักการข้อที่ 2 โครงการป้องกันใช้สำหรับการใช้สารเสพติดเดี่ยวๆ หรือหลายตัว รวมถึง การใช้สารเสพติดในกลุ่มอายุน้อยกว่าที่กำหนดกำหนด (เช่น ยาสูบ และสุรา) การใช้สารเสพติด (เช่น กัญชา หรือ เฮโรอีน) และการใช้สารเสพติดผิดวิธี (เช่น สารระเหย) การใช้ยาทางการแพทย์ หรือยาเกินขนาด (Johnston et al.2002)

หลักการข้อที่ 3 โครงการป้องกันควรใช้เฉพาะกับปัญหาการใช้สารเสพติดแต่ละประเภท ในท้องถิ่นนั้น กลุ่มเป้าหมายปรับตามปัจจัยเสี่ยง และระบุปัจจัยป้องกันให้ชัดเจน (Hawkins et al.2002)

หลักการข้อที่ 4 โครงการป้องกันควรจะทำงานเชิงรุกและปรับให้เหมาะสมกับประชากรที่ เฉพาะเจาะจง หรือคุณลักษณะผู้ฟัง เช่น อายุ เพศ จริยธรรม เพื่อพัฒนาประสิทธิผลของโครงการ (Oetting et al.1997)

หลักการข้อที่ 5 โครงการป้องกันที่เน้นพื้นฐานครอบครัวควรสร้างสายสัมพันธ์ของ ครอบครัว รวมถึงทักษะของผู้ปกครอง เช่นการเพิ่มการดูแลกันซึ่งกันและกันได้แย่ง กฎ/ข้อห้าม ของครอบครัวในเรื่องสารเสพติด การให้ข้อมูลเรื่องสารเสพติด สายสัมพันธ์ของครอบครัวเป็น พื้นฐานหลักของความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก สิ่งยึดเหนี่ยวนี้สามารถพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้นโดย ผ่านทักษะการให้ความรู้จากพ่อแม่สนับสนุนสู่ลูกๆ การสื่อสารพูดคุยระหว่างพ่อ แม่ และลูก รวมถึงการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ (Kosterman et al. 1997)

การควบคุมและชี้แนะของพ่อแม่เป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันสารเสพติด ทักษะเหล่านี้ สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นด้วยการฝึกอบรม การกำหนดกฎระเบียบ เทคนิคกิจกรรมการกำกับ การ ชมเชยพฤติกรรมที่เหมาะสม และข้อห้ามที่ไม่มากเกินไป เพื่อสร้างกฎของครอบครัว (Kosterman et al. 2001)

ข้อมูลและความรู้ด้านยาเสพติด หรือการเสริมให้ผู้ดูแลเด็กเรียนรู้ผลของสารเสพติดต่อ สุขภาพ และเปิดโอกาสให้ครอบครัวได้พูดคุยถกเถียงกันเรื่องการใช้ยาในทางที่ผิดและในทางผิด กฎหมาย

สรุปคือการจัดการกิจกรรมเน้นศูนย์กลางสู่ครอบครัวในกลุ่มประชาชนทั่วไป จะเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเชิงบวกของพ่อแม่ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในระยะสุดท้าย

หลักการข้อที่ 6 โครงการป้องกันควรออกแบบให้กำหนดให้แทรกแซงเร็วเท่าที่จะทำได้ ตั้งแต่กลุ่มก่อนวัยเรียน ต่อปัจจัยเสี่ยงการใช้สารเสพติด เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ข้อ้อยู่ในทักษะ การเข้าสังคม การเรียนการสอนที่ยาก (Webster Stratton 1998; Webster Stratton et al. 2001)

หลักการข้อที่ 7 โครงการป้องกันในนักเรียนประถมศึกษาควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียน และการเรียนรู้ด้านอารมณ์และสังคมที่มุ่งเน้นการป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด เช่น ความก้าวร้าวในระยะแรกเริ่ม ความล้มเหลวเรื่องการเรียนรู้ การพักการเรียน การศึกษาควรเน้นทักษะ ดังต่อไปนี้ (Conduct problems prevention research group 2002; Lalongo et al. 2002)

- การควบคุมตนเอง
- การตระหนักรู้ต่ออารมณ์
- การสื่อสาร
- การแก้ไขปัญหาสังคม
- การส่งเสริมทางวิชาการ โดยเฉพาะการอ่าน

หลักการข้อที่ 8 โครงการป้องกัน สำหรับระดับมัธยมปลายและอุดมศึกษา ควรเพิ่มความสามารถทางวิชาการและทางสังคม ในทักษะต่อไปนี้ (Botvin et al. 1995; Scheier et al. 1999)

- นิษัยรักการเรียนรู้ และ การส่งเสริมทางวิชาการ
- การสื่อสาร
- ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- ความเชื่ออำนาจในตนเอง
- ทักษะความทนได้ต่อสารเสพติด
- การเสริมทัศนคติต่อต้านสารเสพติด
- การยึดมั่นคำสัญญาต่อการไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด

หลักการข้อที่ 9 โครงการป้องกันในกลุ่มประชากรทั่วไป ที่เป็นกลยุทธ์จุดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสู่มัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นผลเชิงบวก แม้ในครอบครัวที่มีความเสี่ยงสูงและกลุ่มเด็ก เป็นกิจกรรมที่ไม่แยกประชากรกลุ่มเสี่ยงออกมาจากกลุ่ม เพื่อลดการหมายหัว และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน (Botvin et al. 1995; Dishion et al. 2002)

หลักการข้อที่ 10 โครงการป้องกันระดับชุมชนควรรวมโครงการ 2 โครงการหรือมากกว่า เพื่อประสิทธิผลของโครงการ เช่น โครงการที่เน้นครอบครัว และโครงการที่เน้นโรงเรียนจะมีประสิทธิผลมากกว่าโครงการเดี่ยว ๆ (Battistich et al. 1997)

หลักการข้อที่ 11 โครงการป้องกันระดับชุมชน จะเข้าถึงประชากรในหลายๆกลุ่ม ตัวอย่างเช่น โรงเรียน คลับ องค์กรพื้นฐานที่มีจริง และสื่อต่างๆ ซึ่งจะให้ประสิทธิผลมากที่สุด เมื่อแต่ละองค์ประกอบอยู่กันอย่างสอดคล้องและข่าวสารในชุมชนทั่วถึงในแต่ละองค์ประกอบ (setting)

หลักการข้อที่ 12 เมื่อชุมชนปรับโครงการให้เข้ากับความต้องการของตนเอง บรรทัดฐานของชุมชน หรือความต้องการทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ชุมชนสามารถคงไว้ซึ่งองค์ประกอบหลักของกิจกรรมที่มีพื้นฐานมาจากการวิจัย ซึ่งรวมถึง

- โครงสร้าง (โครงการจะจัดการอย่างไร และมีโครงสร้างอย่างไร)
- องค์ประกอบ (ข้อมูล ทักษะ และกลวิธีของโครงการ)
- บริการ (โครงการจะปรับใช้อย่างไร ดำเนินการอย่างไร และประเมินผลอย่างไร)

หลักการข้อที่ 13 โครงการป้องกันควรเป็นโครงการระยะยาว จัดกิจกรรมซ้ำๆ เป็นโครงการกระตุ้น เพื่อเสริมเป้าประสงค์ตั้งต้นของการป้องกัน การวิจัยแสดงให้เห็นประโยชน์จากโครงการป้องกันในโรงเรียนระดับประถม (Middle school) ซึ่งไม่มีโครงการติดตามในโรงเรียนมัธยม (High school) Scheier et al. 1999

หลักการข้อที่ 14 โครงการป้องกันควรรวมถึงการอบรมครูผู้สอนที่ควรมีการจัดการฝึกปฏิบัติที่ดี เช่น พฤติกรรมการให้รางวัลที่เหมาะสม เทคนิคการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก การประสบความสำเร็จ การจูงใจทางการศึกษา และความสัมพันธ์ของโรงเรียน (Lalongo et al. 2001)

หลักการข้อที่ 15 โครงการป้องกันจะมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปรายในกลุ่มเพื่อน และบทบาทสมมติพ่อแม่ ซึ่งจัดให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้การใช้สารเสพติด และทักษะการเสริมแรง (reinforcement) (Botin et al. 1995)

หลักการข้อที่ 16 งานวิจัยที่อยู่บนพื้นฐานการป้องกันจะคุ้มค่าการลงทุน งานวิจัยล่าสุดแสดงให้เห็นว่า เงินแต่ละบาทที่ลงทุนในการป้องกันสามารถประหยัดมากถึง 10 บาทเพื่อการรักษาการติดเหล้าและสารเสพติดอื่นๆ (Aos et al. 2001; Hawkins et al. 1999; Pentz 1998; Spoth et al. 2002a)

โครงการวิจัยการป้องกัน ของ NIDA สนใจการพัฒนาการของเด็ก ร่วมกับกลุ่มผู้ฟัง และบริการที่มีประสิทธิภาพในระดับชุมชน สถาบันมุ่งเน้นที่ความเสี่ยงต่อการใช้ยาในทางที่ไม่ถูกต้อง และพฤติกรรมอื่นๆที่พบในช่วงผ่านพัฒนาการของเด็ก กิจกรรมการป้องกันถูกออกแบบและทดสอบความเสี่ยงที่ช่วยเด็กในทุกๆขั้นพัฒนาการ การทำงานในวงกว้างกับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน นักวิทยาศาสตร์ค้นพบวิธีการที่ได้ผลเพื่อให้ประชาชนได้รับทักษะและเข้าถึงพฤติกรรมที่จะ

หยุดปัญหา ก่อนที่มันจะเกิดขึ้น งานวิจัยของ NIDA และ องค์การวิจัยของรัฐ เช่น National Institute of Mental Health and Centers for Prevention แสดงให้เห็นว่าการป้องกันแต่เนิ่นๆจะ ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

สรุปจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และชุมชนควรมีความร่วมมือในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกัน ยาเสพติด และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นแนวทางการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่ เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติด 2) วิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) พัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยมีวิธีการดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

1. ประชากรในขั้นตอนของการศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นทั่วประเทศและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และการวิเคราะห์แผนชุมชน ประชากรมี 3 ส่วนได้แก่

1) เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

2) เอกสารแผนชุมชนระดับตำบลที่มีอยู่จริงปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา รวม 36 ตำบล (รายละเอียดในตารางที่ 1)

3) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจำนวน 41 แห่ง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 41 คน

2. ประชากรในขั้นตอนของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ มีประชากร 2 ส่วนได้แก่

1) เอกสารแผนชุมชนระดับตำบลที่มีอยู่จริงปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา รวม 36 ตำบล (รายละเอียดในตารางที่ 1)

2) ผู้เข้าสัมมนาเชิงปฏิบัติการมี 2 กลุ่มประกอบด้วย

- ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ได้แก่ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพันธกิจบริการชุมชนคือ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิจัยและบริการ

วิชาการ ฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการ/อาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการ/อาจารย์จากสำนักวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษาป้องกัน ประธาน/เลขาธิการ โปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชนและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 24 คน

- ผู้แทนจากชุมชนระดับตำบลจำนวน 36 ตำบล ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 360 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

1. ในขั้นตอนของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและคณะกรรมการระดับตำบล มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มได้แก่

1) ผู้แทนจากสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ประกอบไปด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (โดยวิธีสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (Purposeful sampling, criterion sampling, Patton, Michael Quinn, 1990) ได้แก่ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพันธกิจบริการชุมชนคือ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ ฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการ/อาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการ/ อาจารย์จากสำนักวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษาป้องกัน ประธาน/เลขาธิการโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 24 คน

2) คณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยสุ่มจากชุมชนทั้ง 36 แห่งมาเพียง 3 แห่งเพื่อวิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนระดับตำบล และเลือกกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มเลือกเอกสารแผนชุมชนจำนวน 3 ตำบลที่มีจำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชนแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับเบาบาง ปานกลาง และรุนแรง ตามเกณฑ์กลางสำหรับการระบุสภาพปัญหาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2543 : 277 – 279) ซึ่งพิจารณาจากจำนวนผู้เสพยาเสพติดต่อประชากรทั้งหมดในพื้นที่ ดังนี้ ระดับเบาบาง หมายถึงมีผู้เสพยาเสพติดจำนวน 1 – 5 คนต่อประชากร 1,000 คน ระดับปานกลาง หมายถึงมีผู้เสพยาเสพติดจำนวน 6 – 10 คนต่อประชากร 1,000 คน และระดับ

รุนแรง หมายถึงมีผู้เสียหายเสพติดมากกว่า 10 คนต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งตำบลดังกล่าวได้แก่ ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำในการจัดทำแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 74 คน

ตารางที่ 1 จำนวนตำบลที่มีการจัดทำแผนชุมชนแยกรายอำเภอและกิ่งอำเภอ ปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนตำบลทั้งหมด	ตำบลที่จัดทำแผนชุมชนปี 2547
1. อ.เมืองฉะเชิงเทรา	19	7
2. อ.บ้านโพธิ์	17	1
3. อ.บางปะกง	12	-
4. อ.บางน้ำเปรี้ยว	10	6
5. อ.บางคล้า	9	2
6. อ.พนมสารคาม	8	8
7. กิ่ง อ.คลองเขื่อน	5	2
8. อ.สนามชัยเขต	4	3
9. อ.แปลงยาว	4	4
10. อ.ราชสาส์น	3	1
11. อ.ท่าตะเกียบ	2	2
รวม	93	36

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบวิเคราะห์สาระเอกสารเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และเอกสารในแผนชุมชนระดับตำบลปี 2547 ดังรายละเอียดการวิเคราะห์สาระตามภาพแผนโดรแกรมในภาคผนวก จ

2. แบบสอบถามผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

3. แบบตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามการวิจัย ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

4. แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และแบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2546:179-180) ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

5. แบบตรวจสอบแผนกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบร่างแผนกลยุทธ์ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

การสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

2. สร้างแบบสอบถามสำหรับผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการประมวลข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยและผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 4 ข้อครอบคลุมประเด็นคำถามเกี่ยวกับชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งนั้นมีแผนกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันยาเสพติดหรือไม่ ถ้ามีหรือมีแผนกลยุทธ์บางส่วน ให้แนบเอกสารประกอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งมี 5 ด้านดังนี้ 1) นโยบาย 2) งบประมาณ 3) บุคลากรของมหาวิทยาลัย 4) การพัฒนาชุมชน และ 5) ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จำนวน 25 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ระดับ 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ และชุมชนในด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ตั้งแต่ปี 2547 -2548 จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั่วประเทศที่มีต่อสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับชุมชนในการ ป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งมี 5 ด้านดังนี้ 1) นโยบาย 2) งบประมาณ 3) บุคลากร 4) การ พัฒนาชุมชน และ 5) ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จำนวน 5 ข้อและ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าว จำนวน 5 ข้อรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดังรายชื่อในภาคผนวก ก) ตรวจสอบข้อคำถามเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่ามีความครบถ้วนและ ตรงกันหรือไม่

2. นำผลการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Item Objective Concurrence, IOC) ทั้งฉบับ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2526) ดังนี้

ข้อใดผู้เชี่ยวชาญให้ +1 หมายความว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อใดผู้เชี่ยวชาญให้ 0 หมายความว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อใดผู้เชี่ยวชาญให้ -1 หมายความว่า ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากการพิจารณาตัดสินของผู้เชี่ยวชาญให้นำไปหาค่าความตรงตามเนื้อหาจากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

ผลการวิเคราะห์ได้ค่า IOC = 0.80 จากนั้นผู้วิจัยนำไปปรับปรุงข้อความ

3. วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามซึ่งนำไปทดลองใช้กับกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficient Alpha's Cronbach) ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการวิจัย เท่ากับ 0.85

4. ปรับปรุงแบบสอบถามการวิจัย และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติด จากหนังสือ เอกสารแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา การศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และการสืบค้นข้อมูล จากอินเทอร์เน็ต (Internet) ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2548

2. ส่งจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรองคมนตรี ฝ่ายหลักสูตรและ การสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 40 แห่งทางไปรษณีย์ และส่งด้วยตนเองที่มหาวิทยาลัย ราชภัฏราชนครินทร์ รวมจำนวน 41 แห่งในเดือนกุมภาพันธ์ 2548

3. ศึกษาเอกสารแผนชุมชนระดับตำบลในปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 36 ฉบับ เพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการ ป้องกันการติดยาเสพติดในเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2548

4. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์ และกลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อ รวบรวมข้อมูลจัดทำเอกสารการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนได้แก่ 1) ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสุขอำน นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบัน อุดมศึกษา 2) นายประเวช ตันติพิวัฒนสกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ กรมสุขภาพจิต ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การป้องกันการติดยาเสพติด และ 3) นายโกเมศ แดงทองดี ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชน ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน 2548 (รายละเอียดสรุปผล การสัมภาษณ์ในภาคผนวก ง)

4.2 ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจ การบริการวิชาการแก่ชุมชน จำนวน 24 คน (รายชื่อในภาคผนวก ก) ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน 2548 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (รายละเอียดในภาคผนวก ค)

4.3 กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลจำนวน 3 ตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวม 74 คน (รายชื่อในภาคผนวก ก) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และผู้นำชุมชนระดับตำบล (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ในเดือนพฤษภาคม 2548 ดังนี้

วันที่ 1 พฤษภาคม 2548 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จำนวน 21 คน

วันที่ 4 พฤษภาคม 2548 ที่โรงพยาบาลราชสาส์น ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น
จำนวน 21 คน

วันที่ 5 พฤษภาคม 2548 ที่สำนักงานเทศบาลตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว
จำนวน 32 คน

5. จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวน 24 คนและผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลในพื้นที่ 3 ตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำบลบางพระ ตำบลดงน้อย และตำบลหัวสำโรง จำนวน 74 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 98 คน ระยะเวลา 2 วัน ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ได้แก่ครั้งที่ 1 ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 ณ ห้องประชุมการะเกด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันวิเคราะห์ SWOT และครั้งที่ 2 ในวันที่ 1 มิถุนายน 2548 ณ ห้องประชุมสารภี เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนากำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กรและตัวชี้วัดความสำเร็จ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ผู้วิจัยใช้วิธีการเขียนภาพเดนโดแกรม (Dendrogram) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ของข้อความวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ (ดังรายละเอียดภาพที่ 3 และ 4 ในภาคผนวก จ) โดยเสนอข้อมูลให้เห็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยๆ ของเรื่องที่อยู่ในกลุ่มเรื่องเดียวกันและกำกับตัวเลขเชิงปริมาณซึ่งนับความพ้องต้องกันของเนื้อหาตามหลักการของคริฟเพนดรอฟ (Krippendorff, 1986) วิเคราะห์จากหนังสือ เอกสารแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) จากนั้น จึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการวิจัยสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ตามเกณฑ์ดังนี้ (พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ และคณะ, 2538)

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความอยู่ในระดับ**น้อยที่สุด**

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความอยู่ในระดับ**น้อย**

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความอยู่ในระดับ**ปานกลาง**

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความอยู่ในระดับ**มาก**

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความอยู่ในระดับ**มากที่สุด**

2. ในขั้นตอนการวิเคราะห์แผนชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. ในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การประเมินสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ การจัดวางทิศทางความร่วมมือ การกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน กลยุทธ์ระดับโครงการ และการจัดทำกรอบกลยุทธ์ระดับองค์กรเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ผู้วิจัยจะเขียนเชิงบรรยายตามลักษณะการเขียนแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดโดย (1) ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสารแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และ (2) ส่งแบบสอบถามการวิจัยไปยังผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นคือผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระตามหลักการของคริฟเพนดอร์ฟ (Krippendorff, 1986) และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากทั้งสองส่วน เพื่อรายงานสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบล และสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบล เพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

- ผู้วิจัยประสานงานกับพัฒนาการจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นหน่วยประสานงานการจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล เพื่อขอสำเนาแผนชุมชนปี 2547 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 36 ฉบับ จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหา

- ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบล จำนวน 74 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชนระดับตำบล (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ด้านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ต่อการป้องกันการติดยาเสพติด ณ สถานที่ประชุมในตำบลบางพระ อำเภอเมืองฯ ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น และตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา

- นำผลการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จำนวน 24 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ในประเด็น บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในพันธกิจบริการวิชาการแก่ชุมชนต่อการป้องกันการ ตัดยาเสพติดที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อม ภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และข้อเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการตัดยาเสพติด

-นำสรุปผลการสัมภาษณ์มาเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยาย และเป็นเอกสารประกอบการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากทั้งสามขั้นตอนมาจัดทำเอกสารการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ซึ่ง ประกอบด้วยสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการ ป้องกันการตัดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ การวิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบล และการสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบล เพื่อให้ได้ภาพรวมของปัญหาและสภาพความร่วมมือเพื่อการจัดทำแผนกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับ ชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการตัดยาเสพติดซึ่งผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย ผู้แทน 2 กลุ่มคือ 1) ผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและ พัฒนา ผู้อำนวยการและอาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการและอาจารย์จากสำนัก วางแผน และพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษา ประธานและเลขานุการโปรแกรมวิชาพัฒนา ชุมชน และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราช ชนครินทร์ และ 2) ผู้แทนชุมชนที่เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบล ได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล(นายก ประธานสภา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลที่รับผิดชอบ งานป้องกันยาเสพติดเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ 3 ตำบล ซึ่งมีจำนวนผู้ตัดยาเสพติดในชุมชน แบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับรุนแรง ระดับปานกลางและระดับเบาบาง ตามเกณฑ์ของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2543) ได้แก่ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น ระยะเวลา 2 วัน

ได้แก่ครั้งที่ 1 ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 ณ ห้องประชุมภาวะเกิด และครั้งที่ 2 ในวันที่ 1 มิถุนายน 2548 ณ ห้องประชุมสารภี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญวิทยากร ผู้มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาวิเคราะห์ SWOT โดยใช้เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการซึ่งรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 - 3

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมมนามาสืบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็น แผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) โดยที่

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strengths : S)

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses, W)

สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunities: O)

สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นภัยอุปสรรค (Threats: T)

ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2542)

การวิเคราะห์ตำแหน่งในสถานการณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อประเมินสถานการณ์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบันว่าอยู่ในตำแหน่งที่มีความโน้มเอียงไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่ พึ่งประสงค์เพียงใด ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้จัดทำตารางเมตริก ดังนี้

1. จับคู่ จุดแข็งหลัก-โอกาสหลัก (Strengths-Opportunities: SO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในช่องของ SO คือ ใช้จุดแข็งเพื่อให้อรับโอกาสมากที่สุด
2. จับคู่ จุดแข็งหลัก-ภาวะคุกคามหลัก (Strengths-(Threats: ST) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่อง ST คือ การใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม
3. จับคู่ จุดอ่อนหลัก-โอกาสหลัก (Weaknesses-Opportunities: WO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่องของ WO คือ การลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส
4. จับคู่ จุดอ่อนหลัก-ภาวะคุกคามหลัก (Weaknesses-(Threats: WT) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่องของ WT คือ การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม
5. พิจารณาทางเลือกกลยุทธ์ในระดับของมหาวิทยาลัย เช่น เลือกกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (stability strategies) หรือเลือกกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จเติบโต (growth strategies) หรือเลือกกลยุทธ์การตัดทอน (retrenchment strategies) ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์เพียงหนึ่งหรือสองกลยุทธ์ที่จะเกิดผลสูงสุด กำหนดเป็นกลยุทธ์หลักที่สอดคล้องกับแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แนวทางการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

สภาพแวดล้อมภายใน ⇨		จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
		สภาพแวดล้อมภายนอก ⇩	1. โครงสร้างและนโยบาย (S1) 3. บุคลากร (M1) 5. วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ (M3)
โอกาส (O)	1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม (S) 2. ด้านเทคโนโลยี (T) 3. ด้านเศรษฐกิจ (E)	SO ดาวรุ่ง (star) กลยุทธ์เจริญเติบโต (growth strategies)	WO คำถาม (question marks) กลยุทธ์ปรับปรุงส่วนน้อย (improvement strategies)
ภาวะคุกคาม หรือ ข้อจำกัด (T)	4. ด้านการเมืองและกฎหมาย (P)	ST วัวแม่ลูกอ่อน (cash cow) กลยุทธ์คงสภาพ (stability strategies)	WT สุนัขจิ้งจอก (dog) กลยุทธ์ตัดทอน (retrenchment strategies)

จากตารางที่ 2 กำหนดให้สภาพแวดล้อมภายนอก รวมใช้ตัวย่อ 2S4M ซึ่งประกอบด้วย

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural factors: S)

ด้านเทคโนโลยี (Technological factors: T)

ด้านเศรษฐกิจ (Economic factors: E)

ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and legal factors, P) รวมใช้ตัวย่อ STEP ส่วนสภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย

โครงสร้างและนโยบาย (Structure and Policy: S1)

การให้บริการ (Service and Products: S2)

บุคลากร (Manpower: M1) การเงิน (Money: M2) วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ (Materials: M3) และการบริหารจัดการ (Management: M4)

เมื่อได้ข้อมูลครั้งนี้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาเขียนกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ ตลอดจนจัดทำกรอบแผนกลยุทธ์ระดับองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ช่วง ปี 2550-2554 ต่อไป

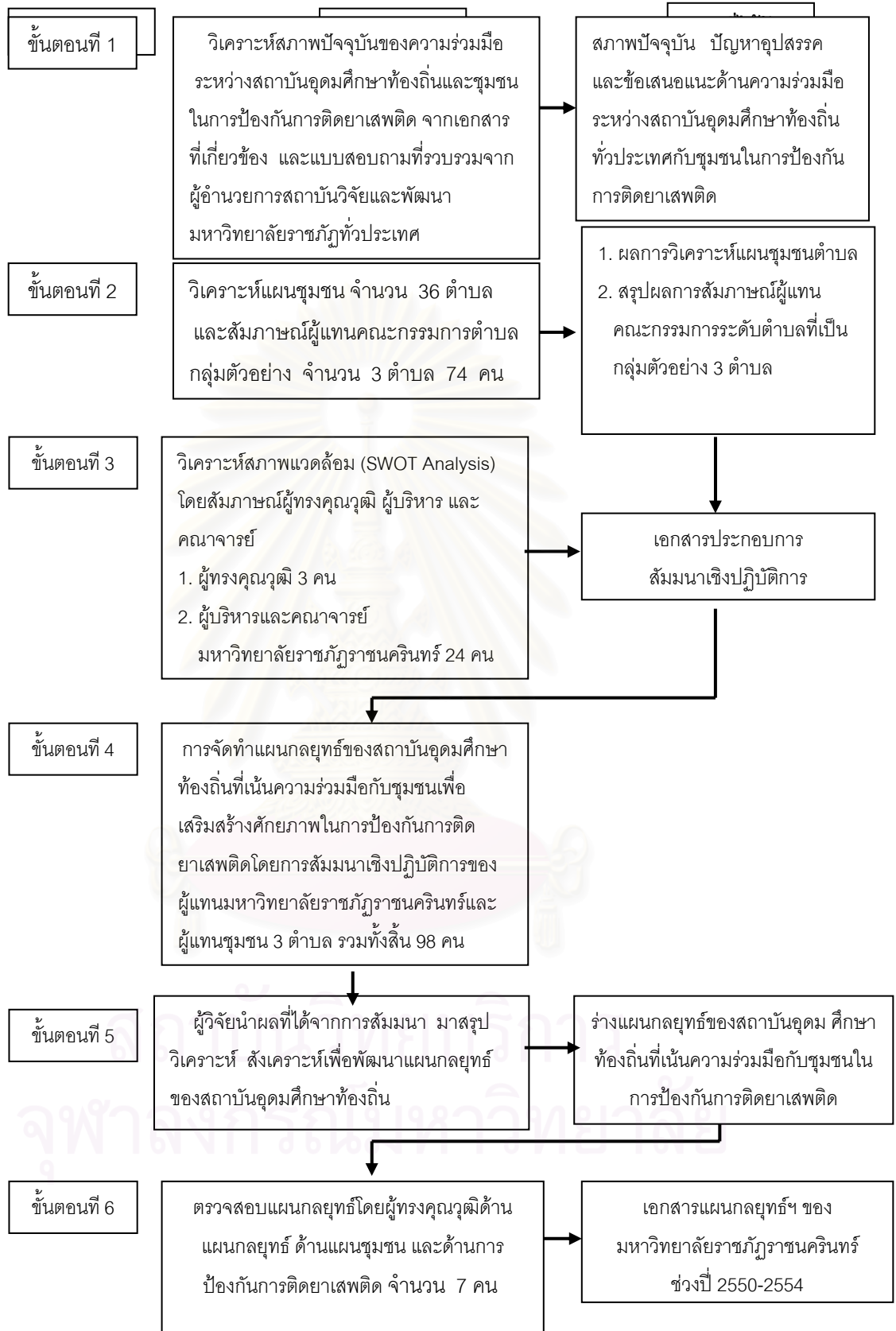
ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบความเหมาะสมแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้แบบตรวจสอบแผนกลยุทธ์ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์รวม 7 คน ตรวจสอบความเหมาะสมแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิคือ

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จำนวน 3 คน
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จำนวน 2 คน
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เป็นวิทยากรของกระทรวงสาธารณสุข หรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 2 คน

เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นลำดับต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา
ท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของ
สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 3 การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับ
ชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์

ตอนที่ 4 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติ
ดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด**

รายงานผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ส่วนโดย 2 ส่วนแรกจะเป็นผลการ
วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 คือ ส่วนแรกรวบรวมจากผลการวิเคราะห์สภาพความร่วมมือระหว่าง
สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดจากเอกสารแผนกลยุทธ์ หรือ
แผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เอกสารแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 9(พ.ศ.2545-2549)
และจากการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ส่วนที่สองรวบรวมจากแบบสอบถามความคิดเห็นของ
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และส่วนที่สามที่เกี่ยวกับ
ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์กับชุมชน โดยวิเคราะห์จากแผนชุมชนใน
จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจะรายงานในตอนที่ 2 ส่วนที่ 1

ส่วนที่ 1 สรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา
ท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ผู้วิจัยได้ใช้แบบวิเคราะห์สาระสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับ
ชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดจากการวิเคราะห์เอกสารแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์
เอกสารแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ
และจากการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จากการวิเคราะห์พบว่ามีความร่วมมือทางบริการ

วิชาการแก่ชุมชน แต่ไม่มีความร่วมมือด้านการป้องกันการติดยาเสพติด และมีข้อมูลปี 2546 ที่รัฐบาลมีนโยบายต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดนั้น สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (เดิม) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้จัดอบรมวิทยากรชุมชนเข้มแข็งให้แก่บุคลากรจากสถาบันราชภัฏทั่วประเทศแห่งละ 5 คน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และความคิดเรื่องการป้องกันยาเสพติดให้กับคนในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546) เพราะปัญหาการติดยาเสพติดเป็นปัญหาวิกฤติของชาติซึ่งแพร่ระบาดไปได้ใน สถานศึกษา ชุมชนและสถานประกอบการ นั่นคือด้านนโยบายส่วนกลางมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐได้แก่ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ(เดิม) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และมหาวิทยาลัยราชภัฏ แต่ไม่ได้ส่งผลในทางปฏิบัติระดับชุมชนกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพราะวิทยากรที่เป็นอาจารย์ต่างมีภาระงานสอน จึงเป็นวิทยากรเฉพาะเมื่อมีการเชิญให้ความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเคราะห์แบบสอบถามและสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยยังไม่พบว่าสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นแห่งใดที่มีความร่วมมือกับชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด โดยเฉพาะ แต่พบว่าสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นส่วนใหญ่มีแผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ ที่ระบุวิสัยทัศน์และพันธกิจการบริการวิชาการแก่ชุมชนในภาพรวม เนื่องจากมหาวิทยาลัยต้องการให้บุคลากรนำองค์ความรู้ไปเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น พร้อมไปกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ของคณาจารย์ที่ทำงานร่วมกับชุมชน ดังนั้น จึงได้ใช้วิธีการวิเคราะห์สาระแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2549) ตามหลักการของคริฟเพนดอร์ฟ (Krippendorff, 1986) โดยการตั้งประเด็นที่มีความสำคัญเป็นประเด็นหลัก และประเด็นย่อยๆ ออกมาเขียนสรุปลงในแบบสรุปวิเคราะห์สาระแล้วแยกแยะ จัดประเภท จากนั้นดำเนินการเขียนภาพเดนไดรแกรม (Dendrogram) ข้อความวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่เกี่ยวกับการบริการวิชาการจากแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และทำการแยกเป็น “ลักษณะ” และ “แนวทางปฏิบัติ” ซึ่งมีการกำกับตัวเลขที่มีความถี่มาก ตามแผนภาพเดนไดรแกรม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ๑) และผู้วิจัยนำมาสรุปข้อความดังที่เสนอในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ลักษณะ	แนวทางปฏิบัติ
1. เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ชั้นนำที่มีมาตรฐานในการจัดการศึกษาและให้โอกาสแก่ปวงชนในท้องถิ่น	1. ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ
2. มีบทบาทชั้นนำ ขยายองค์ความรู้ทั้งสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น	2. ถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยผสมผสานศาสตร์สากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การวิจัย การบริการวิชาการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สังคมและท้องถิ่น	3. พัฒนาและให้บริการวิชาการแก่สังคมและท้องถิ่นด้วยการวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ปัญหาชุมชน
4. มีความเชี่ยวชาญในการผลิตและพัฒนาครู	4. ผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ มีลักษณะข้อความหลักร่วมกัน 4 ประการคือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ มีบทบาทชั้นนำ เป็นศูนย์กลางการบริการทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในการผลิตและพัฒนาครู และมีแนวทางปฏิบัติคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ ถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยผสมผสานศาสตร์สากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตครูให้มาตรฐานและส่วนที่สอดคล้องกับความร่วมมือกับชุมชน ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและท้องถิ่นด้วยการวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ปัญหาชุมชน แต่จากการสังเกต พบว่าไม่มีประเด็นที่เกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติด

สำนักงานอธิการบดีบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พันธกิจด้านการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ลักษณะ	แนวทางปฏิบัติ
1. เป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งความรู้	1. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2. มีศูนย์สารสนเทศเพื่อบริการชุมชน	2. พัฒนาศูนย์สารสนเทศให้บริการที่มีประสิทธิภาพ
3. ให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่นในลักษณะการฝึกอบรม การให้ความรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน	3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ประชาชน และประเทศเพื่อนบ้าน
4. ส่งเสริมการจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น และให้นักศึกษามีบทบาทในการให้บริการวิชาการ	4. พัฒนากลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน และให้นักศึกษาร่วมเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน และผู้สนใจ
5. มีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายทั้งเชิงรับและเชิงรุกที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน	5. พัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
6. เน้นให้อาจารย์และบุคลากรทำงานวิชาการโดยใช้พื้นที่ชุมชนเป็นกรณีศึกษา	6. พัฒนาอาจารย์และบุคลากรให้ทำงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น

จากตารางที่ 4 แสดงข้อความพันธกิจด้านการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศมีลักษณะงานที่หลากหลายรูปแบบ โดยมีลักษณะร่วมกัน 6 ประการกล่าวคือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งความรู้ มีศูนย์สารสนเทศเพื่อบริการชุมชน ให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่นในลักษณะการฝึกอบรม การให้ความรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น และให้นักศึกษามีบทบาทในการให้บริการวิชาการ มีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายทั้งเชิงรับและเชิงรุกที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เน้นให้อาจารย์และบุคลากรทำงานวิชาการโดยใช้พื้นที่ชุมชนเป็นกรณีศึกษา ส่วนแนวทางปฏิบัติที่มีลักษณะความร่วมมือกับชุมชน คือ การให้อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ร่วมให้บริการวิชาการแก่ชุมชน และการทำงานวิจัยโดยใช้พื้นที่ชุมชนเป็นกรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่กำหนดพันธกิจด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนคล้ายคลึงกัน มีบางแห่งมีแนวทางเฉพาะ ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เข้มแข็งซึ่งมีงานวิจัยร่วมกับท้องถิ่นโดยใช้งบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาค โดยมีพื้นที่ทำงานพัฒนาชุมชนในภาคตะวันออก 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามส่งเสริมให้คณะต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการวิชาการ มีการศึกษาปัญหาวิกฤตสังคมเพื่อชี้แนะ เตือนภัยให้ท้องถิ่น 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีศูนย์สืบสานภูมิปัญญา เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย มีศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อบริการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนในท้องถิ่น 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีกลยุทธ์จะจัดให้มีศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมีการประมวลความต้องการระดับชุมชนอย่างชัดเจน และจัดให้มีศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

ส่วนที่ 2 สรุปข้อมูลสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จากการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผลการส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาหรือผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง รวม 41 คน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.4 มีระยะเวลาปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้นสังกัด 12-29 ปี ($X=13.29$, $S.D.=5.56$) โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยที่สุด 3 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานมากที่สุด 29 ปี ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งมีแผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย แต่ไม่มีแผนกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมีการพัฒนาความร่วมมือใน 5 ด้านคือ ด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดตามลำดับ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศต่อสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ที่จำแนกตามด้านของความร่วมมือ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5 นอกจากนี้เมื่อจำแนกตามข้อคำถามของความร่วมมือในแต่ละด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของระดับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ต่อสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการค้ายาเสพติด ที่จำแนกตามด้าน

ด้านของ ความร่วมมือ	ระดับความคิดเห็น(จำนวนและร้อยละ)					
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
นโยบาย	1 (2.4)	4 (9.8)	17 (41.5)	16 (39.0)	3 (7.3)	41 (100.0)
งบประมาณ	0 -	34 (82.9)	5 (12.2)	2 (4.9)	0 -	41 (100.0)
บุคลากร	0 -	5 (12.2)	30 (73.2)	6 (14.6)	0 -	41 (100.0)
พัฒนาชุมชน	0 -	2 (4.9)	11 (26.8)	21 (51.2)	7 (17.1)	41 (100.0)
ความร่วมมือ กับชุมชน	0 -	14 (34.1)	25 (61.0)	2 (4.9)	0 -	41 (100.0)
รวม ทุกด้าน	1 (0.5)	59 (28.8)	88 (42.9)	47 (22.9)	10 (4.9)	205 (100.0)

ตารางข้างต้นแสดงว่า สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการค้ายาเสพติดมีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.9) เมื่อจำแนกตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือในแต่ละด้านอันได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการค้ายาเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่ด้านนโยบายมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.5) ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย (ร้อยละ 82.9) ด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 73.2) ด้านการพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ร้อยละ 51.2) ด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการค้ายาเสพติดมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.0) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบัน
วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันยาเสพติด จำแนกตาม
ข้อคำถามของความร่วมมือในแต่ละด้าน

รายการ	- X	S.D.	การแปลความ
1. ด้านนโยบาย			
1.1 มีนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านการป้องกันยาเสพติด	3.20	.81	ปานกลาง
1.2 ผู้บริหารสูงสุดให้ความสำคัญด้านป้องกันยาเสพติด	3.32	.96	ปานกลาง
1.3 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการป้องกันยาเสพติด	2.98	.79	ปานกลาง
1.4 มีแผนงาน/โครงการด้านการป้องกันยาเสพติด	2.80	.68	ปานกลาง
2. ด้านงบประมาณ			
2.1 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณด้านการ ป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	2.29	.78	น้อย
2.2 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดสรรงบประมาณด้านการ ป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	2.02	.72	น้อย
2.3 กระทรวงยุติธรรมได้จัดสรรงบประมาณด้านการ ป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	1.32	.47	น้อยที่สุด
2.4 จังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ได้จัดสรรงบประมาณ ด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	1.63	.83	น้อย
2.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ ด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	1.44	.81	น้อยที่สุด
2.6 องค์กรเอกชนได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกัน ยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย	1.20	.40	น้อยที่สุด
2.7 งบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดที่ได้รับจัดสรร มีจำนวนเพียงพอ	1.93	.91	น้อย
3. ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย			
3.1 มีบุคลากรที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดจำนวน เพียงพอ	2.76	.73	ปานกลาง
3.2 มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดใน มหาวิทยาลัยและชุมชน	2.93	.52	ปานกลาง

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบัน
วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันยาเสพติด จำแนกตาม
ข้อคำถามของความร่วมมือในแต่ละด้าน (ต่อ)

รายการ	- X	S.D.	การแปลความ
3.3 มีการพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันยาเสพติดใน มหาวิทยาลัยและชุมชน	2.80	.51	ปานกลาง
3.4 บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในการ พัฒนาผู้นำชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด	2.68	.57	ปานกลาง
4. ด้านการพัฒนาชุมชน			
4.1 มีการนำนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน	3.83	.77	มาก
4.2 มีการนำนักศึกษาออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน	3.78	.69	มาก
4.3 มหาวิทยาลัยจัดหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำชุมชน	3.66	.58	มาก
4.4 มีการทำวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน	2.93	1.01	ปานกลาง
5. ด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันยาเสพติด			
5.1 มีการตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับ ชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด	2.73	.67	ปานกลาง
5.2 มีการวางแผนงานป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน	2.59	.50	ปานกลาง
5.3 มีการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน	2.54	.51	ปานกลาง
5.4 มีการติดตามผลการป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน	2.27	.55	น้อย
5.5 มีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด	1.90	.66	น้อย
5.6 มีการเผยแพร่ข้อมูลให้ชุมชนด้านป้องกันยาเสพติด	2.66	.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นรายละเอียดของสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่าง
สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดใน 5 ด้านที่กล่าวมาข้างต้น
เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าด้านโยบายนั้นทุกข้อมีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมาก
ที่สุดได้แก่ผู้บริหารสูงสุดให้ความสำคัญด้านการป้องกันยาเสพติด ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือมี

แผนงานโครงการด้านการป้องกันยาเสพติด ส่วนด้านงบประมาณส่วนใหญ่มีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยถึงน้อยที่สุด ข้อที่มีคะแนนมาก ได้แก่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือองค์กรเอกชนได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัยนั้นทุกข้อมีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมากได้แก่มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้นำชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยระดับมาก ข้อที่มีคะแนนมากได้แก่มีการนำนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือมีการทำวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันยาเสพติดพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมากได้แก่มีการตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด และข้อที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับน้อยคือมีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

2.2 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่มีต่อสภาพความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเรื่องสภาพปัจจุบันของปัญหาอุปสรรคที่ขัดขวางความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา สามารถแยกได้ 5 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัญหาด้านการพัฒนาชุมชน และปัญหาด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันยาเสพติด ซึ่งสรุปประเด็นปัญหาในแต่ละด้านได้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 จำนวนความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีต่อปัญหาอุปสรรคในการร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด (N=41)

หัวข้อปัญหาอุปสรรค	จำนวนความคิดเห็น (ร้อยละ)
ด้านนโยบาย	
1. นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏไม่มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	18 (43.9)
2. โครงสร้างหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อดำเนินงานร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ไม่มีความชัดเจน	15 (36.6)
3. ผู้บริหารไม่เข้าใจงาน ทำให้ขาดการสนับสนุนตามนโยบาย	10 (24.4)
4. ขาดการประสานระหว่างหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	9 (21.9)
5. ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานความร่วมมือ	5 (12.2)
ด้านงบประมาณ	
6. งบประมาณที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับน้อย ไม่เพียงพอ	24 (58.5)
ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย	
7. บุคลากรมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ	15 (36.6)
ด้านการพัฒนาชุมชน	
8. ขาดการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชน	20 (48.8)
9. คนในชุมชนขาดความรู้ในการป้องกันยาเสพติด	12 (29.3)
ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	
10. ไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือกับชุมชน	20 (48.8)
11. กิจกรรมความร่วมมือกับชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง	10 (24.4)
12. ขาดการประเมินผลโครงการความร่วมมือกับชุมชน	5 (12.2)
13. ชุมชนไม่ตระหนักถึงโทษภัยยาเสพติด	3 (7.3)

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีมาก คือ นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏไม่มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด (ร้อยละ 43.9) และความคิดเห็นที่น้อยของด้านนโยบายคือขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานความร่วมมือ (ร้อยละ 12.2) ปัญหาด้านงบประมาณที่มีจำนวนความ

คิดเห็นมากที่สุดคืองบประมาณที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับน้อยไม่เพียงพอ (ร้อยละ 58.5) ส่วนปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ บุคลากรมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 36.6) สำหรับปัญหาด้านพัฒนาชุมชนคือขาดการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชน (ร้อยละ 48.8) และคนในชุมชนขาดความรู้ในการป้องกันยาเสพติด (ร้อยละ 29.3) ปัญหาด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดที่มีมากที่สุดคือไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือกับชุมชน ร้อยละ 48.8 และปัญหาที่มีความคิดเห็นน้อยคือชุมชนไม่ตระหนักถึงโทษภัยยาเสพติด ร้อยละ 7.3

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าวทั้ง 5 ด้านดังรายละเอียดในตารางที่ 8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 จำนวนความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีต่อข้อเสนอแนะในการร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด (N=41)

รายการข้อเสนอแนะ	จำนวนความคิดเห็น (ร้อยละ)
ด้านนโยบาย	
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏควรกำหนดนโยบายและแผนงานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ชัดเจน	18 (43.9)
2. ควรให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย	15 (36.6)
3. ควรจัดตั้งหน่วยงานประสานกับชุมชนให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และปฏิบัติงานให้จริงจัง	9 (21.9)
ด้านงบประมาณ	
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด หรือควรเพิ่มกิจกรรมด้านยาเสพติดในบบริการวิชาการแก่ชุมชน	22 (53.7)
5. ควรให้มีการศึกษาและเฝ้าระวังโดยการทำวิจัยนำร่อง	5 (12.2)
6. ควรระดมทุนจากบณอกมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น	3 (7.3)
ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย	
7. ควรมีผู้รับผิดชอบงานความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดโดยตรง	15 (36.6)
8. ควรสร้างกระบวนการพัฒนามุคลากร โดยจัดอบรมเสริมความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติด	9 (21.9)
ด้านการพัฒนาชุมชน	
9. ควรมีการประสานงานระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยจัดให้มีการประชุมร่วมกันให้มากขึ้นโดยมีแผนงานปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน	9 (21.9)
10. ควรมีการบูรณาการกิจกรรม	8 (19.5)
11. ควรมีการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เยาวชนและชุมชน	7 (17.1)
12. ควรมีการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่างๆ	4 (9.8)

รายการข้อเสนอแนะ	จำนวนความคิดเห็น (ร้อยละ)
ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด	
13. ควรมีศูนย์ประสานความร่วมมือกัน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประสานงาน	17 (41.5)
14. ควรมีการจัดทำโครงการป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน	8 (19.5)
15. ควรมีการประเมินผลดำเนินงาน	5 (12.2)
16. ควรสนับสนุนให้จังหวัดจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	5 (12.2)

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคครั้งนี้ ด้านนโยบาย ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร กำหนดนโยบายและแผนงานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ชัดเจน ร้อยละ 43.9 ด้านงบประมาณคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร สนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด หรือควรเพิ่มกิจกรรมด้านยาเสพติดในบริการวิชาการแก่ชุมชน ร้อยละ 53.7 ด้านบุคลากรได้แก่ควรให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร้อยละ 36.6 ด้านพัฒนาชุมชน ได้แก่ควรมีการประสานงานระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร โดยจัดให้มีการประชุมร่วมกันให้มากขึ้นโดยมีแผนงานปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน ร้อยละ 21.9 และด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดคือ ควรมีศูนย์ประสานความร่วมมือกัน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประสานงาน ร้อยละ 41.5 ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

สรุป ข้อมูลสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร พบว่า ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดยังไม่เป็นรูปธรรม เพราะไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน และมีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะที่มีความคิดเห็นมากได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร สนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด หรือควรเพิ่มกิจกรรมด้านยาเสพติดในบริการวิชาการแก่ชุมชน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร กำหนดนโยบายและแผนงานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ชัดเจน ตลอดจนควรมีศูนย์ประสานความร่วมมือกับชุมชน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประสานงานโดยตรง

ตอนที่ 2 สรุปสภาพความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จากการวิเคราะห์แผนชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2547 เพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนชุมชน โดยในการวิเคราะห์ครั้งนี้จะนำเสนอเฉพาะชื่อโครงการและงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกให้ผู้เข้าสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ตารางที่ 9 รายชื่อตำบลที่มีโครงการเกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดยาเสพติดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2547

รายชื่อตำบล	งบประมาณ(บาท)	รวม
1. ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา		
1.โครงการจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด ม.1-10	100,000	
2.โครงการปรับปรุงลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ม.2	40,000	<u>140,000</u>
2. ตำบลคลองนครเนื่องเขต อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา		
1.โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ม.1-17	90,000	
2.โครงการสร้างลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ม.9	100,000	<u>190,000</u>
3. ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา		
1.โครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ทุกชุมชน	80,000	
2.โครงการก่อสร้างลานกีฬาต้านยาเสพติด 5 ชุมชน	300,000	<u>380,000</u>
4. ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น		
1.โครงการแก้ปัญหายาเสพติด ม. 5	60,000	
2.โครงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ม.12	20,000	<u>80,000</u>
5. ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม		
1.โครงการอบรมให้ความรู้ยาเสพติดแก่เด็กในโรงเรียน	30,000	
2.โครงการแข่งกีฬาต้านยาเสพติด ม.1-14	15,000	<u>45,000</u>

รายชื่อตำบล	งบประมาณ(บาท)	รวม
6. ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม		
1.โครงการป้องกันยาเสพติด ม. 1-14	50,000	
2.โครงการจัดแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ม. 1-14	85,000	<u>135,000</u>
7. ตำบลพนมสารคาม อำเภอพนมสารคาม		
1.โครงการรณรงค์เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด	50,000	
2.โครงการจัดแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด	75,000	<u>125,000</u>
8. ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา		
1.โครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ม. 1-15	60,000	<u>60,000</u>
9. ตำบลหนามแดง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา		
1.โครงการสร้างลานกีฬาต้านยาเสพติด ม. 3	200,000	<u>200,000</u>
10. ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า		
1.โครงการสัปดาห์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน	10,000	<u>10,000</u>
11. ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า		
.1.โครงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ม.2,3,4,5,12	60,000	<u>60,000</u>
12. ตำบลดอนเกาะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว		
.1.โครงการป้องกันยาเสพติด ม. 1-14	260,000	<u>260,000</u>
13. ตำบลบึงน้ำรักษ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว		
1.โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ม.1-15	160,000	<u>160,000</u>
14. ตำบลหมอนทอง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว		
.1.โครงการป้องกันยาเสพติดโดยจัดอบรมผู้นำชุมชน ม.1-11	50,000	<u>50,000</u>
15. ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์		
.1.โครงการลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ม.5	425,000	<u>425,000</u>
16. ตำบลหนองยาว อำเภอพนมสารคาม		
.1.โครงการอบรมและรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ม. 3, 8	10,000	<u>10,000</u>
17. ตำบลเมืองเก่า อำเภอพนมสารคาม		
1.โครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ม.1-7	200,000	<u>200,000</u>
18. ตำบลหนองแหน อำเภอพนมสารคาม		
1.โครงการต่อต้านยาเสพติด ม.1-15	50,000	<u>50,000</u>

รายชื่อตำบล	งบประมาณ(บาท)	รวม
19. ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต		
1.โครงการส่งเสริมบทบาทชุมชนป้องกันยาเสพติด ม. 1-21	5,000	<u>5,000</u>
20. ตำบลลาดกระโทง อำเภอสนามชัยเขต		
.1.โครงการส่งเสริมด้านกีฬาป้องกันยาเสพติด ม.1-10	100,000	<u>100,000</u>
21. ตำบลคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ		
1.โครงการจัดแข่งขันกีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติด ม.1-25	80,000	<u>80,000</u>
22. ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ		
1.โครงการรณรงค์เพื่อเอาชนะยาเสพติด ม.1-22	50,000	<u>50,000</u>
23. ตำบลคลองเขื่อน กิ่งอำเภอคลองเขื่อน		
1.โครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดในหมู่บ้านผ่าน อาสาสมัครและกีฬาต้านยาเสพติดระดับหมู่บ้าน ม.2,4,6	30,000	<u>30,000</u>
24. ตำบลบางโรง กิ่งอำเภอคลองเขื่อน		
1.โครงการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดในหมู่บ้านผ่าน ผู้นำองค์กรประชาชน และกีฬาต้านยาเสพติด ม.2, 6	30,000	<u>30,000</u>
รวมงบประมาณทั้งหมดที่องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุน		<u>2,875,000</u>

รายชื่อตำบลที่ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด

1. ตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
2. ตำบลคลองจุกกระเฉด อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
3. ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว
4. ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว
5. ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว
6. ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว
7. ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
8. ตำบลบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
9. ตำบลสิงโตทอง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

รายชื่อตำบลที่ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด (ต่อ)

10. ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม
11. ตำบลท่าถ่าน อำเภอพนมสารคาม
12. ตำบลคู้ายายหมี อำเภอสนามชัยเขต

จากตารางที่ 9 พบว่าไม่มีแผนชุมชนของตำบลใดที่มีประเด็นหลักซึ่งสะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด อย่างไรก็ตาม มี 7 ตำบลที่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด ตำบลละ 2 โครงการ สำหรับอีก 17 ตำบล มีตำบลละ 1 โครงการ ฉะนั้น จังหวัดฉะเชิงเทราจะมี 24 ตำบล (ร้อยละ 66.67) ที่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด และจำนวนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด 31 โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 2,875,000 บาท (สองล้านแปดแสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

โครงการส่วนใหญ่เป็นการป้องกันยาเสพติดโดยการอบรมให้ความรู้ป้องกันยาเสพติดแก่เด็กในโรงเรียน การส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการรณรงค์ของประชาชน การรณรงค์เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด การจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด และการปรับปรุงลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ส่วนตำบลที่เหลือ 12 ตำบล (ร้อยละ 33.33) ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด และรายชื่อตำบลที่ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด

โดยสรุป เมื่อวิเคราะห์แผนชุมชนทั้ง 36 ฉบับแล้วปรากฏว่าไม่มีแผนชุมชนของตำบลใดที่มีประเด็นหลักซึ่งสะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด แต่มีโครงการที่ชุมชนดำเนินการป้องกันยาเสพติดเองโดยใช้งบประมาณท้องถิ่นจำนวน 24 ตำบล 31 โครงการรวมเป็นเงิน 2,875,000 บาท

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์แผนชุมชนตำบล 3 ตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลจากแผนชุมชนตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหัวลำโรง อำเภอแปลงยาว และตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์แผนชุมชนตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

วิสัยทัศน์ ตำบลน่าอยู่ อาชีพมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง

ประวัติความเป็นมา เมื่อนานมาแล้วมีพระเป็นพี่น้องกัน 3 องค์ มีวิชาสามารถในทางแปลงองค์ได้ อยู่ทางเมืองเหนือ ได้ปลอมแปลงเป็นพระพุทธรูปลอยน้ำมาเพื่อจะลงดีคนทางใต้

จนในที่สุดไปผุดขึ้นในลำน้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และแสดงฤทธิ์เดชลอยทวนน้ำได้ทั้ง 3 องค์ ประชาชนชายหญิงได้พบเห็น จึงพากันไปผูกมัดพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ แต่ทำการไม่สำเร็จ ครั้นแล้วจมหายไป พระพุทธรูปองค์ดังกล่าวคือ หลวงพ่อพุทธโสธร ล่องแม่น้ำบางปะกงเลยผ่าน พันวัดโสธร ชาวเมืองได้พบเห็นก็พากันจุดลากจะอัญเชิญขึ้นประดิษฐานก็ไม่สำเร็จสมประสงค์ จึงเรียกหมู่บ้านแถบนี้ว่า “บ้านบางพระ” สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปี 2547 มี 10 หมู่บ้าน ประชากร 4,707 คน อาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ

สถานที่สำคัญ วัด 4 แห่งได้แก่ วัดบางปรอง วัดโพธาราม วัดบางพระ วัดท่าอิฐ โรงเรียน 3 แห่ง สถานีอนามัยตำบลบางพระ สถานีตำรวจชุมชนตำบลบางพระ สหกรณ์โคนมและการเกษตรตำบลบางพระ ศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดยาเสพติดตำบลบางพระ หอสมุด-อบสมุนไพรรตำบลบางพระ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าชั้นในสตรีตำบลบางพระ ทำเสื้อผ้าชั้นในสตรี (ทรงงาม) กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าตำบลบางพระ ทำเสื้อผ้า เครื่องนอน และอื่นๆ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำตำบลบางพระ ทำปุ๋ยชีวภาพ ชุมรมเกษตรกรรมธรรมชาติตำบลบางพระ ทำดินสำหรับปลูกต้นไม้ ผักปลอดสารพิษ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบางพระ ทำของชำร่วยเช่น พิมเสนน้ำ การบูรหอม กลุ่มดอกไม้จันทร์ตำบลบางพระ ทำดอกไม้จันทร์

ลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนและแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด มีดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ
2. ปัญหาสังคม
3. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน
4. ปัญหาแหล่งน้ำ
5. ปัญหาการเมือง การบริหาร
6. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ปัญหาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
8. การสาธารณสุข มีจำนวน 2 โครงการรวมเงินงบประมาณ อดต. 140,000 บาท

ได้แก่ (1) โครงการจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด หมู่ที่ 1-10 หมู่บ้านละ 10,000 บาทจำนวนเงิน 100,000 บาท

และ (2) โครงการปรับปรุงลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด หมู่ 2 จำนวนเงิน . 40,000 บาท

2.2 ผลการวิเคราะห์แผนชุมชนตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว

วิสัยทัศน์ ไม่ปรากฏในเอกสาร

ประวัติความเป็นมา ตำบลหัวสำโรงเดิมมีคนไทย คนจีน คนเขมร อพยพมาหากินอยู่ในพื้นที่ซึ่งขึ้นกับอำเภอบางคล้า และแยกมาขึ้นกับอำเภอแปลงยาวในปี 2528 ถึงปัจจุบัน

ปี 2547 มี 12 หมู่บ้าน ประชากร 9,780 คน อาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวสำโรงซึ่งรับผิดชอบหมู่ที่ 4 และ บางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 3 และ 7 มี 9 ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรงรับผิดชอบ บางส่วนของหมู่ที่ 1 - 3, 7 และหมู่ที่ 5 - 6, 8 - 12

สถานที่สำคัญ วัดหัวสำโรง วัดอ่าวช้างไล่ วัดเนินไร่ นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ เขาน้ำหยด ค่ายลูกเสือ สถานีอนามัยตำบลหัวสำโรง

ผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มอาชีพสตรีทำเสื้อผ้าสำเร็จรูป หมู่ที่ 2 กลุ่มอาชีพทำระนาดเอก หมู่ที่ 4

ลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ยาเสพติด มีดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ
2. ปัญหาสังคม
3. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน
4. ปัญหาแหล่งน้ำ
5. การสาธารณสุข ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด
6. ปัญหาการเมือง การบริหาร
7. ปัญหาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
8. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 ผลการวิเคราะห์แผนชุมชนตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น

วิสัยทัศน์ ไม่ปรากฏในเอกสารแผนชุมชน

ประวัติความเป็นมา สมัยพระยาอภัยภูเบศร์ ได้มีชาวเขมรส่วนหนึ่งอพยพหนีมาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในตำบลดงน้อยซึ่งขึ้นกับอำเภอนมสรวงคาม และแยกมาขึ้นกับกิ่งอำเภอราชสาส์นในปี 2520 และยกฐานะเป็นอำเภอราชสาส์นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2537

ปี 2547 มี 16 หมู่บ้าน ประชากร 5,443 คน อาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลดงน้อย โรงพยาบาลขนาด 30 เตียง คือ โรงพยาบาลราชสาส์น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอราชสาส์น สถานีตำรวจชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและห้องสมุดชุมชน

สถานที่สำคัญ วัด 3 แห่งได้แก่ วัดเกาะแก้วเวฬุวัน วัดน้ำชา วัดหินดาบ โรงเรียน 4 แห่ง ลานตากข้าวชุมชน สนามกีฬา ศาลาเอนกประสงค์ หอกระจายข่าว

สถานที่ท่องเที่ยว ลานพระรถชนไก่ หมู่ที่ 5 บ้านหน้าวัดใต้ ศาลเจ้าพ่อแก้วพระเพลิง หมู่ที่ 12-13 บ้านทางข้าม ถ้ำนางสิบสอง หมู่ที่ 14 บ้านหินดาบ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน จักสานไม้ไผ่ ทอเสื่อกก การบูรหอม ไข่เค็ม น้ำพริกเผา น้ำพริกแกง

ลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน

ยาเสพติด มีดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ
2. ปัญหาสังคม
3. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน
4. ปัญหาแหล่งน้ำ
5. การสาธารณสุขมีจำนวน 2 โครงการรวมเงินงบประมาณ อบต. 80,000 บาท
ได้แก่ (1) โครงการแก้ปัญหายาเสพติด หมู่ 5 60,000 บาท
(2) โครงการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติด หมู่ 12 20,000 บาท
6. ปัญหาการเมือง การบริหาร
7. ปัญหาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
8. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปการวิเคราะห์แผนชุมชนตำบล 3 ตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าทั้ง 3 ตำบลมีสิ่งๆที่เหมือนกันคือ ประวัติความเป็นมาของชุมชน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีสถานที่สำคัญทางศาสนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียง และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนที่ 1-4 ตรงกันคือ 1) ปัญหาเศรษฐกิจ 2) ปัญหาสังคม 3) ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน และ 4) ปัญหาแหล่งน้ำ

ส่วนที่แตกต่างกันคือสภาพพื้นที่ตำบลหัวสำโรงเป็นเขตเมืองกึ่งชนบท เนื่องจากมีเทศบาลตำบล มีนิคมอุตสาหกรรมซึ่งมีพื้นที่หลายพันไร่ ตำบลบางพระ มีพื้นที่ใกล้เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา แต่เป็นเขตชนบทที่มีองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับตำบลดงน้อย เป็นเขตชนบทที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีเขตติดต่อกับอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่ามีจำนวน 2 ตำบลได้แก่ ตำบลดงน้อยที่มีโครงการป้องกันการติดยาเสพติดซึ่งจัดลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนเป็นที่ 5 เน้นเรื่องการป้องกัน การเฝ้าระวังและแก้ปัญหายาเสพติด ส่วนตำบลบางพระนั้นมีโครงการซึ่งจัดลำดับความสำคัญที่ 8 เน้นเรื่องกิจกรรมกีฬา ส่วนตำบลหัวสำโรงไม่ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการป้องกันการติดยาเสพติด เมื่อวิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนทั้ง 3 ฉบับ พบว่าตำบลบางพระมีข้อความวิสัยทัศน์คือ “ตำบลน่าอยู่ อาชีพมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง” ส่วนอีก 2 ตำบลไม่ปรากฏข้อความวิสัยทัศน์ในเอกสารแผนชุมชน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 3 ตำบล

ผู้วิจัยได้เตรียมการก่อนการสัมภาษณ์โดยนัดหมายและออกไปสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลในพื้นที่ กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลที่ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รอง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครพลังแผ่นดิน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชาชนกลุ่มองค์กรในตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล เป็นจำนวนทั้งสิ้น 74 คน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1-5 พฤษภาคม 2548 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งสามารถสรุปตามประเด็นดังนี้

ประเด็นที่เหมือนกันคือ ตำบลทั้ง 3 แห่งมีแนวทางป้องกันยาเสพติดเนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาของชุมชนที่กลุ่มคณะกรรมการไม่มั่นใจว่าตำบลทั้ง 3 แห่ง ปลอดภัยเพียงพอ ทั้งนี้เพราะพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดข้างเคียงยังมีปัญหาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ ดังนั้นวิธีการป้องกันจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุด กล่าวคือ 1) ตำบลหัวสำโรงมีการป้องกันการติดยาเสพติด มีคณะทำงานระดับอำเภอ ตำบลร่วมกับท้องถิ่น (Spirit Team) มีกลุ่มอาสาสมัครพลังแผ่นดินประจำชุมชน ประจำหมู่บ้าน ใฝ่ระวัง ไม่ให้มีผู้เสพยาเสพติดเพิ่ม และมีการส่งเสริมให้เด็กนักเรียน เยาวชนเล่นกีฬา มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกกับเยาวชน มีการระดมความคิดของผู้นำท้องถิ่นให้ผู้ค้าหมดไป ถ้ามีบุคคลให้ข่าว จะมีการตรวจสอบข้อมูลก่อน 2) ตำบลดงน้อยมีการป้องกันการติดยาเสพติด โดยมีกลุ่มอาสาสมัครพลังแผ่นดินประจำหมู่บ้าน หมู่ละ 25 คนและเพิ่มอีกหมู่ละ 10 คนรวม 35 คนมีหน้าที่ป้องกัน โดยการใฝ่ระวัง ไม่ให้มีผู้เสพยาเสพติดเพิ่ม ผู้ใหญ่บ้านทำประชาคมหมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีการติดตามผลเรื่องนี้ในการประชุม และมีการสร้างเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอระหว่างอาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ประชาชน และ 3) ตำบลบางพระมีการป้องกันการติดยาเสพติดโดยมีคณะกรรมการชุดปฏิบัติการในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มอาสาสมัครพลังแผ่นดิน อาสาสมัครตำรวจประจำหมู่บ้านออกตรวจตรา ใฝ่ระวัง ไม่ให้มีผู้เสพยาเสพติดเพิ่ม และมีการส่งเสริมให้เด็กนักเรียน เยาวชนเล่นกีฬา ออกกำลังกาย

ในปัจจุบันยังไม่มีความร่วมมือระหว่างตำบลทั้ง 3 แห่งกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ในอนาคตคณะกรรมการระดับตำบลทั้ง 3 แห่ง ต้องการเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เพื่อป้องกันการติดยาเสพติด

กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลมีความเห็นว่าเป็นโอกาสด้านการเมืองคือ นโยบายรัฐบาล ด้านป้องกันยาเสพติดและพันธกิจบริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลทั้ง 3 ตำบลมีความต้องการให้คณาจารย์และนักศึกษาให้ความรู้กับประชาชนกลุ่มเสี่ยง ขอวิทยากรมืออาชีพมาจัดเวทีให้ความรู้และแลกเปลี่ยนกับชุมชนอบรมเยาวชนให้ทราบโทษของยาเสพติดเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดี ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์จัดนิทรรศการและให้ความรู้ในโรงเรียน

ประเด็นที่ต่างกันคือ 1) เทศบาลตำบลหัวสำโรงเคยให้ข้อมูลการดำเนินงานกับอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เป็นผู้ประเมินโครงการด้านป้องกันยาเสพติดระดับภาค และต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีองค์กรรับข้อมูลเพื่อเป็นเครือข่ายที่แจ้งข้อมูลผู้ค้ายาเสพติดโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2) ตำบลบางพระมีความร่วมมือด้านพัฒนาชุมชน เช่น มีนักศึกษาอาสาช่วยงานวันเด็ก การนำเยาวชนเข้าค่าย มีอาจารย์และนักศึกษามาศึกษาดูงาน กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำตำบลบางพระ 3) ตำบลดงน้อยมีศูนย์การเรียนรู้ป้องกันยาเสพติดในชุมชนบ้านวัดเหนือ

ข้อเด่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์อยู่ที่มีวิทยาเขตศูนย์บางคล้าซึ่งใกล้เคียงกับตำบลดงน้อย อาจารย์มีองค์ความรู้ มีงบประมาณ มีข้อมูล มีแนวคิดใหม่ๆ ส่วนจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์อยู่ที่ขาดการประชาสัมพันธ์ภารกิจของมหาวิทยาลัย การสนับสนุนงบประมาณมีน้อย

กลุ่มคณะกรรมการเสนอกลยุทธ์พัฒนาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ดังนี้ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ให้ดำเนินการร่วมกันอย่างเข้มแข็งด้วยความไว้วางใจ เชื่อใจกัน 2) อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ให้ความรู้เรื่องกลุ่มเสี่ยงเรื่องกีฬาและศิลปะ 3) ให้มหาวิทยาลัยประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 4) ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ช่วยสอดส่องดูแลในชุมชน 5) เพิ่มการป้องกันยาเสพติดในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน และ 6) ให้มหาวิทยาลัยช่วยเรื่องการฝึกอบรมอาชีพ การหาตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน

ตอนที่ 3 การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติดกรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและการป้องกันยาเสพติดของจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทราตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 75 กิโลเมตรตามทางหลวงหมายเลข 304 (ถนนสุวินทวงศ์) และประมาณ 61 กิโลเมตรตามทางรถไฟสายตะวันออก การปกครองแบ่งออกเป็น 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 93 ตำบล 888 หมู่บ้าน 22 เทศบาล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 93 องค์การบริหารส่วนตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 5,351 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร 655,600 คนเป็นชาย 323,306 คนเป็นหญิง 332,494 คน จำนวนบ้าน 190,223 หลังคาเรือน (ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547)

วิสัยทัศน์ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

เป็นเมืองนำอยู่คู่เมืองหลวง เป็นศูนย์กลางเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และแหล่งผลิตอุตสาหกรรมสู่ตลาดโลก (สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2547)

สำหรับปัญหายาเสพติดของจังหวัดฉะเชิงเทราในปี 2546 มีผู้ติดยาเสพติดประเภทยาบ้ามากที่สุดถึงร้อยละ 89.85

1.1 สถิติจำนวนผู้ติดยาเสพติดแยกตามชนิดของยาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2546

ตารางที่ 10 สถิติจำนวนผู้ติดยาเสพติดแยกตามชนิดของยาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2546

ชื่ออำเภอ	ยาบ้า	เฮโรอีน	ฝิ่น	กัญชา	สารระเหย	อื่นๆ	รวม
อ.เมืองฯ	1,054	86	96	23	5	52	1,316
อ.บางคล้า	583	4	32	7	0	2	628
อ.บางน้ำเปรี้ยว	590	1	1	4	0	4	600
อ.บางปะกง	649	7	2	7	0	1	666
อ.บ้านโพธิ์	394	2	0	1	0	0	397
อ.พนมสารคาม	512	0	3	6	0	16	537
อ.สนามชัยเขต	814	0	1	10	4	3	832
อ.แปลงยาว	138	0	0	1	0	0	139
อ.ราชสาส์น	124	2	15	3	2	0	146
อ.ท่าตะเกียบ	255	0	1	0	0	148	404
อ.คลองเขื่อน	244	1	3	5	0	44	297
รวม	5,357	103	154	67	11	270	5,962

หมายเหตุ คนคนหนึ่งสามารถมีสารที่เสพมากกว่าหนึ่งชนิด

ตารางข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ในปี 2546 จังหวัดฉะเชิงเทรามีสถิติผู้ติดยาเสพติดทั้งหมด 5,962 คน เมื่อจำแนกตามชนิดของยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นผู้เสพยาบ้า 5,357 คน คิดเป็นร้อยละ 89.85 ซึ่งเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุดในทุกอำเภอ ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

1.2 หน่วยงานที่มีแผนงาน / โครงการในการป้องกันการติดยาเสพติดจังหวัดฉะเชิงเทรา

ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดฉะเชิงเทรา(ศตส.จ.ฉช) เป็นหน่วยงานที่ประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอและกิ่งอำเภอ เพื่อให้จัดทำแผนงาน/โครงการในการป้องกันปัญหาเสพติด ประกอบด้วยหน่วยงานดังนี้

1. ศตส.จ.ฉช. อำเภวยกการ	2. ศตส.อ.เมืองฉะเชิงเทรา
3. ศตส.อ.บางคล้า	4. ศตส.อ.บางน้ำเปรี้ยว
5. ศตส.อ.บางปะกง	6. ศตส.อ.บ้านโพธิ์
7. ศตส.อ.พนมสารคาม	8. ศตส.อ.สนามชัยเขต
9. ศตส.อ.แปลงยาว	10. ศตส.อ.ราชสาส์น
11. ศตส.อ.ท่าตะเกียบ	12. ศตส. กิ่ง อ.คลองเขื่อน
13. ศตส.จ. / ตำรวจ	14. ศตส.จ. / ศึกษานิเทศก์
15. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	
16. สำนักงานแรงงานจังหวัดฉะเชิงเทรา	
17. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดฉะเชิงเทรา	
18. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดฉะเชิงเทรา	
19. สำนักงานอัยการจังหวัดฉะเชิงเทรา	
20. ตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา	
21. สำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดฉะเชิงเทรา	
22. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดฉะเชิงเทรา	

ผลการดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแล้ว จำนวน 8 แห่ง ดังนี้

หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง 5 แห่ง

1. บ้านคลองจระเข้ น้อย ต.เกาะไร่ อ.บ้านโพธิ์
2. บ้านห้วยแกะ ต.วังเย็น อ.แปลงยาว
3. บ้านหนองปรือ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม
4. บ้านหน้าวัดเหนือ ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น
5. บ้านบึงตาป้อ ต.หมอนทอง อ.บางน้ำเปรี้ยว

สถานศึกษา 1 แห่ง

6. โรงเรียนวัดคลอง 18 ต.หมอนทอง อ.บางน้ำเปรี้ยว

สถานประกอบการ 2 แห่ง

7. บริษัทไฟโอเนียร์ อินดัสเตรียล จำกัด ต.บางวัว อ.บางปะกง
8. บริษัท ซีจี ปีโตรเคมี จำกัด ต.พิมพา อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นซึ่งมีโครงการป้องกันยาเสพติดในหน่วยงานศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับจังหวัด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2483 ชื่อว่า “โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัด” จากนั้นได้มีการเปลี่ยนชื่อและพัฒนาบทบาทภารกิจตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมเรื่อยมา

พ.ศ. 2485 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2498 โรงเรียนฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2513 วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู 2518 วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา จึงได้รับการยกฐานะตามพระราชบัญญัติให้สามารถผลิตครูได้ถึงระดับปริญญาตรีและให้ภารกิจอื่น ๆ คือ การค้นคว้าวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการส่งเสริมวิทยฐานะครู และการอบรมครูประจำการ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา จึงจัดตั้งฝ่ายบริการการศึกษาและฝ่ายวิจัย เพื่อปฏิบัติภารกิจให้ครอบคลุมตามพระราชบัญญัติ

พ.ศ. 2527 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) ให้อำนาจวิทยาลัยครูเปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ถึงระดับปริญญาตรี

พ.ศ. 2528 วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา ได้ปรับโครงสร้างการบริหารของสถาบันให้มีศูนย์วิจัยและวางแผนพัฒนา

พ.ศ. 2532 พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูและราชกิจจานุเบกษา ได้ปรับโครงสร้างการบริหารงานทั่วไปให้ศูนย์วิจัยและบริการการศึกษาเป็นหน่วยงานเทียบเท่าคณะ

เมื่อได้มีการประกาศพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2538 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป ทำให้วิทยาลัยครูฉะเชิงเทราที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2538 เป็นสถาบันราชภัฏฉะเชิงเทรา และได้ปรับโครงสร้างการบริหารให้มีสำนักวิจัย

ต่อมาปี พ.ศ. 2541 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ประทานนามราชภัฏราชนครินทร์ เป็นสถาบันราชภัฏราชนครินทร์

ใน พ.ศ. 2547 มีการประกาศพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2547 ทำให้สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ สังกัด คณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ใน พ.ศ. 2548 มีการประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยแบ่งส่วนราชการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ออกเป็น 5 คณะและ 5 ศูนย์/สถาบัน/สำนัก ดังต่อไปนี้

1. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. คณะวิทยาการจัดการ
3. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. คณะครุศาสตร์
5. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
6. สำนักงานอธิการบดี
7. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
9. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
10. สถาบันวิจัยและพัฒนา

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาเพื่อปวงประชาและท้องถิ่น

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าวจะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ
2. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในนวัตกรรมของท้องถิ่นและของชาติ
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง
4. ทำการวิจัยเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิ

ปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

5. เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

6. ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

7. ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน

8. ศึกษา วิจัย ส่งเสริม และสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการปฏิบัติ ภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์

1. การขยายและพัฒนากิจการผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น
2. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการให้มีคุณภาพ
3. การขยายและพัฒนากิจการวิจัยเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยและท้องถิ่น
4. การขยายและพัฒนางานบริการวิชาการแก่ชุมชน
5. การขยายและพัฒนากิจการทะนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การพัฒนางานบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัยฯ

เป้าประสงค์

1. บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาการ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
3. มีงานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาผลผลิตของท้องถิ่นให้มีมูลค่า เพิ่มและรักษาสิ่งแวดล้อม
4. มีการดำเนินงานด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม ประชาชนเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ

5. การขยายและพัฒนาการทะนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การพัฒนางานบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัยฯ

กลยุทธ์ (ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 และเป้าประสงค์ที่ 4 ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน)

1. จัดตั้งศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้มีโครงการบริการวิชาการแก่ประชาชน โดยมีการประมวลความต้องการระดับชุมชนอย่างชัดเจน
3. จัดให้มีโครงการเพิ่มศักยภาพในการเป็นวิทยากรให้แก่อาจารย์
4. สนับสนุนอาจารย์ในการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก
5. สนับสนุนอาจารย์ให้เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการแก่บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรภายนอก
6. จัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้และผลงานของมหาวิทยาลัยเชิงรุกโดยเน้นการมีส่วนร่วมและเครือข่าย
7. จัดส่งอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาเข้าประชุมสัมมนากับหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น
8. จัดให้มีศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สถาบันวิจัยและพัฒนา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ โครงสร้างองค์กร ดังนี้

ปรัชญา

สร้างนักวิจัยหน้าใหม่ พัฒนานักวิจัยผู้เชี่ยวชาญ ประสานงานทุกระดับ ตอบรับสังคม เชียบคมในผลงาน

วิสัยทัศน์

พัฒนางาน พัฒนาคน ประสานเครือข่าย ด้านการวิจัยและบริการวิชาการ

พันธกิจ

1. สร้างระบบสนับสนุนการวิจัยของคณาจารย์
2. ด้านการวิจัยให้แก่คณาจารย์

3. ประสานและแสวงหาแหล่งทุนวิจัย
4. ประสานความร่วมมือพัฒนาเครือข่ายงานวิจัย
5. เผยแพร่ผลงานวิจัยของคณาจารย์
6. การจัดทำนโยบายและแผนด้านการวิจัยและบริการวิชาการ
7. วิจัยเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย
8. สร้างระบบบริหาร จัดการงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
9. บริการวิชาการแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัย และประชาชนในท้องถิ่น
10. พัฒนาคุณภาพงานวิจัย

แผนภูมิที่ 5 โครงสร้างองค์กรและการบริหารงานของสถาบันวิจัยพัฒนา

ที่มา: สถาบันวิจัยและพัฒนา: 2548:3

ภารกิจตามโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา

ก. งานบริหารและธุรการ

หน่วยสารบรรณ จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยและบริการวิชาการ

ข. กลุ่มงานวิจัย

จัดทำคู่มือการวิจัยและบริการวิชาการ

ค. กลุ่มงานบริการวิชาการ

สรุปภาพรวมแผนบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

จัดทำแผนบริการวิชาการของสถาบันวิจัยและพัฒนา

ให้บริการวิชาการแก่บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและบุคคลภายนอก

จัดโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจ

ประชาสัมพันธ์

จัดทำจุลสารราชชนครินทร์ และวารสารเผยแพร่งานวิจัย

ประสานงานการประชุมและฝึกอบรมภายในและภายนอก

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ นายโกเมศ แดงทองดี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชน และนายประเวศ ตันติพิวัฒน์สกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เกี่ยวกับความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2548 – วันที่ 1 เมษายน 2548 ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยกฎหมายกำหนดชัดเจน มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาในท้องถิ่นมีหลากหลาย เช่น ปัญหาความยากจน สามารถขจัดปัญหาได้โดยการพัฒนาอาชีพเพื่อความอยู่ดีกินดี

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาของประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณปี 2540 แนวทางที่จะทำให้หมดไปคือ ให้ประชาชนช่วยราชการในการป้องกันการติดยาเสพติด นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล และความเอาใจจริงเอาใจของรัฐบาลเพราะนักศึกษาจัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง และมีกิจกรรมด้านชุมชน ซึ่งต้องดูแลสร้างจิตสำนึกให้หลีกเลี่ยงจากยาเสพติด จากประสบการณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีการเชื่อมโยงกับชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ การดำเนินการให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติในชุมชน มีประโยชน์ในการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักวิธีการป้องกันการติดยาเสพติด ต้องทำครบถ้วนให้รอบคอบ โดยอาศัยบริการวิชาการทางสังคม

ปัจจุบัน มีความร่วมมือกับชุมชนมาก เพราะว่ามีแนวทางด้านการพัฒนากำลังคนในการฝึกอบรม แต่การศึกษาเพื่อพัฒนาในส่วนที่ทำให้เรื่องความต้องการของชุมชน ยังมีค่อนข้างจำกัด ถ้ามีองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่นให้ความร่วมมือมากจะดียิ่งขึ้น สำหรับกิจกรรมในการป้องกันยาเสพติดโดยตรงยังมีน้อย ที่ทำอยู่บ้างยังไม่ค่อยชัดเจน

ในอนาคต จะมีแผนกลยุทธ์เพื่อดูว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ควรจะทบทวนบทบาทหน้าที่อย่างไร ในเรื่องของปัญหาทางสังคม ปัญหายาเสพติดและความยากจนซึ่งควรจะทำอย่างจริงจัง

จุดแข็งของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ คือเป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่จัดตั้งมานาน และเป็นวิทยาลัยครูเดิม ผ่านกระบวนการในการผลิตครู เพื่อทำงานในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง โดยเน้นการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจที่จะตระหนักถึงปัญหาของท้องถิ่น ส่วนจุดอ่อนคือมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เติบโตอย่างรวดเร็ว ขาดอาจารย์ที่จะรองรับในการขยายสาขาคณะวิชาที่เพิ่มขึ้น คณาจารย์โดยวุฒิ ตำแหน่งวิชาการยังจำกัด ซึ่งอาจใช้ความเชี่ยวชาญได้ไม่เต็มที่ และยังมีปัญหาทางด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่จำกัด ตลอดจนภาระงานของอาจารย์มีมาก สอนทั้งภาคปกติ ภาคพิเศษ จึงทำให้บริการวิชาการกับชุมชน อาจทำไม่ได้เต็มที่ ซึ่งมีโอกาสคือถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ยื่นมือออกไปหาท้องถิ่น ซึ่งมีสภาวิชาการ สภาคณาจารย์ และคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมมหาวิทยาลัย จึงเปิดโอกาสให้โครงสร้าง และการมีส่วนร่วมในชุมชนพร้อมในตัวอยู่แล้ว ในประเด็นนี้ไม่มีข้อจำกัดใดๆ

กลยุทธ์ที่เสนอได้แก่

- 1) ความร่วมมือที่ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยความร่วมมือ Action Oriented ให้ชนะ (win-win) ทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการร่วมคิด ร่วมทำ
- 2) ประเมินความต้องการของชุมชน และความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
- 3) ควรอบรมทักษะชีวิต (Life Skill) เพื่อสร้างศักยภาพให้เยาวชนและประชาชนกลุ่มเสี่ยง
- 4) ควรเสริมบทบาทของท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพิ่มเติมจากท้องถิ่นซึ่งได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีงบประมาณในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด

สรุป ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ได้เสนอกิจกรรมความร่วมมือที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เสนอให้อบรมทักษะชีวิตเพื่อสร้างศักยภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชนเสนอให้เสริมบทบาทท้องถิ่น เพราะตำบล หมู่บ้าน เป็นพื้นที่การป้องกันการติดยาเสพติด

ส่วนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชนและการป้องกันการติดยาเสพติด มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ในการเตรียมข้อมูลประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชน ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและคณาจารย์จำนวน 24 คนประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการ อาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการ อาจารย์จากสำนักวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษา ประชาน เลขานุการโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในประเด็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในพันธกิจบริการวิชาการแก่สังคม ต่อการป้องกันการติดยาเสพติดที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2548 ผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีการให้บริการวิชาการแก่สังคมตลอดมา สำหรับปี 2546 – 2548 มีการให้บริการวิชาการจำแนกรายหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. คณะครุศาสตร์ มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ การจัดปายนิเทศ การจัดนิทรรศการเผยแพร่การศึกษาในท้องถิ่น การจัดอบรมการสอน กลุ่มสัมพันธ์ การวิจัยในชั้นเรียน การเป็นวิทยากรเรื่องอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกง
2. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การวิจัยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การวิจัยประเมินผลโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การวิจัยประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การให้บริการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การปฏิบัติธรรม
3. คณะวิทยาการจัดการ มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ การฝึกอบรมภาคทุเทศก์ทั่วไป และเฉพาะภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ จีน อินโดนีเซีย) การเป็นวิทยากรให้ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานราชการและเอกชนต่าง ๆ งานวิจัยให้บริการแก่ผู้ประกอบการ ท้องถิ่นเรื่องการตลาด การประเมินความพึงพอใจในการให้บริการของโรงพยาบาลเอกชน การประเมินลูกค้าธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ภาคตะวันออก
4. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ การนำนักศึกษาไปติดตั้งเต้าเสียบ การซ่อมไฟฟ้าที่ชำรุด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ การบริการชุมชนในลักษณะการให้ความรู้ การฝึกอบรม การเป็นวิทยากร การอบรมผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเรื่องการทำจัดขยะมูลฝอย

6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน ดังต่อไปนี้ งานวิจัยเป็นชุดโครงการด้านอาหาร การพัฒนาชุมชนโดยบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่น การจัดประชาพิจารณ์ผลกระทบของเขื่อนทดน้ำบางปะกง การเป็นวิทยากร และการจัดโครงการอบรมตามความต้องการของชุมชน

สรุป สถาบันวิจัยและพัฒนาและทุกคณะในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีการบริการชุมชนในรูปแบบบูรณาการ คือร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน เช่นการฝึกอบรม การวิจัยร่วมกับท้องถิ่น การให้บริการด้านต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน แต่ยังไม่มีการดำเนินงานด้านการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนร่วมกัน

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนที่จะสัมมนาเชิงปฏิบัติการนั้น มีข้อมูลของจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์ กลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 ตำบล ซึ่งพบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีการบริการวิชาการแก่ชุมชนที่หลากหลายรูปแบบ และมีความร่วมมือกับชุมชนทุกหน่วยงานที่ให้บริการชุมชน แต่ยังไม่มีการดำเนินงานด้านการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนร่วมกัน

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2542)

1. การวิเคราะห์ตำแหน่งในสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อประเมินสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบันว่าอยู่ในตำแหน่งที่มีความโน้มเอียงไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์เพียงใด ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้จัดทำตารางเมตริก ดังนี้
2. จับคู่ จุดแข็งหลัก-โอกาสหลัก (SO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในช่องของ SO คือ ใช้จุดแข็งเพื่อได้รับโอกาสมากที่สุด

3. จับคู่ จุดแข็งหลัก-ภาวะคุกคามหลัก (ST) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่อง ST คือ การใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม
4. จับคู่ จุดอ่อนหลัก-โอกาสหลัก (WO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่องของ WO คือ การลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส
5. จับคู่ จุดอ่อนหลัก-ภาวะคุกคามหลัก (WT) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้ กลยุทธ์ในช่องของ WT คือ การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม
6. พิจารณาทางเลือกกลยุทธ์ในระดับของมหาวิทยาลัย เช่น เลือกกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (stability strategies) หรือเลือกกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จเติบโต (growth strategies) หรือเลือกกลยุทธ์การตัดทอน (retrenchment strategies) ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์เพียงหนึ่งหรือสองกลยุทธ์ที่จะเกิดผลสูงสุด กำหนดเป็นกลยุทธ์หลักที่สอดคล้องกับแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p style="text-align: center;">Strength: S จุดแข็ง</p> <p>S1 มีพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์ ด้านบริการวิชาการแก่สังคม</p> <p>S2 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ใกล้ชุมชนท้องถิ่น</p> <p>S3 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานในท้องถิ่น</p> <p>S4 มีอาจารย์ที่มีความรู้ มีอาจารย์ที่ปรึกษา และมีวิทยากรเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>S5 นักศึกษาและศิษย์เก่าเป็นคนเชื่อมโยงชุมชน</p> <p>S6 มีศักยภาพในการหาแหล่งงบประมาณ เพื่อสนับสนุนชุมชนในการแก้ไขปัญหา</p> <p>S7 มีความพร้อมด้านสถานที่ ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์</p>	<p style="text-align: center;">Weaknesses: W จุดอ่อน</p> <p>W1 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มีศูนย์ เวชศึกษาป้องกันซึ่งรับผิดชอบป้องกัน ยาเสพติด มีอาจารย์เพียงคนเดียว</p> <p>W2 นโยบายของมหาวิทยาลัยเรื่องป้องกัน ยาเสพติดยังไม่ชัดเจน</p> <p>W3 บุคลากรมีงานประจำมากและอาจารย์ ที่ร่วมมือด้านป้องกันยาเสพติด มีน้อย</p> <p>W4 ไม่มีการตั้งงบประมาณรายปีด้านการ ป้องกันยาเสพติด ใช้งบประมาณอื่นๆ</p> <p>W5 ยังไม่มีหน่วยงานโดยตรงที่บริการชุมชน</p>
<p style="text-align: center;">Opportunities: O โอกาส</p> <p>O1 นโยบายการบริหารแบบบูรณาการ ทำให้ มีเครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น</p> <p>O2 ผู้นำชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราเข้มแข็ง</p> <p>O3 มีเทคโนโลยีการสื่อสารดี เช่นใช้อินเทอร์เน็ต</p> <p>O4 เศรษฐกิจดีขึ้น มีการจ้างงานในชุมชน ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม</p> <p>O5 มีนโยบายรัฐบาลเรื่องป้องกันยาเสพติด เป็นวาระแห่งชาติและมีการบังคับใช้กฎหมาย</p> <p>O6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความร่วมมือ</p> <p>O7 ชุมชนสามารถประกาศชัยชนะต่อยาเสพติด ได้ภายในเวลาที่กำหนด</p> <p>O8 ชุมชนมีผู้ประสานงานพลังแผ่นดินในพื้นที่</p>	<p style="text-align: center;">Threats: T อุปสรรค</p> <p>T1 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ได้รับ เงินงบประมาณแผ่นดินน้อยกว่า มหาวิทยาลัยทั่วไป ทำให้งบประมาณไม่ เพียงพอในการบริการชุมชน</p> <p>T2 เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เยาวชนเข้าถึง ยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T3 ความยากจนและความฟุ่มเฟือยทำให้ กลุ่มเสี่ยงมีโอกาสเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T4 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนเมื่อได้รับแจ้งเบาะ แสผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดำเนินการช้า</p> <p>T5 เส้นทางการคมนาคมกับชายแดนกัมพูชา สะดวกขึ้นทำให้ยาเสพติดเข้าสู่จังหวัด</p>
<p style="text-align: center;">แผนภูมิที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์</p>	

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ รายละเอียดปรากฏในแผนภูมิที่ 6

ผู้วิจัยได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับ พันธกิจการบริการชุมชน และผู้แทนชุมชนระดับตำบล 3 ตำบลเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 โดยการวิเคราะห์ SWOT มีขั้นตอนดังนี้

1. ขึ้นเตรียมข้อมูลเพื่อจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนา
2. อบรมเรื่อง การวางแผน การติดตามผล และการประเมินผลในระบบงบประมาณแบบ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยมี รศ.ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิทยากร
3. แบ่งกลุ่มย่อยเป็น 3 กลุ่มตำบลคือตำบลหัวสำโรง ตำบลบางพระ และตำบลดงน้อย โดยมีคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์แบ่งคนอยู่ตามกลุ่มและมีวิทยากรเป็นที่ปรึกษา ในหัวข้อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
4. ผู้แทนกลุ่มนำเสนอในที่ประชุม และวิทยากรให้คำแนะนำ
5. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมมนาจัดทำเป็นร่างกลยุทธ์เพื่อเสนอในการสัมมนาครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Strength: S จุดแข็ง	Weaknesses: W จุดอ่อน
<p>S1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติด</p> <p>S2 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น</p> <p>S3 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเข้มแข็ง</p> <p>S4 มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีวิทยากรกระบวนการป้องกันยาเสพติด</p> <p>S5 มีนักศึกษาที่มาจากพื้นที่ในชุมชน จังหวัด</p> <p>S6 มีศักยภาพในการหาแหล่งงบประมาณ เพื่อสนับสนุนชุมชนในการแก้ไขปัญหา</p> <p>S7 มีความพร้อมด้านสถานที่ ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์</p>	<p>W1 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มีความร่วมมือด้านป้องกันยาเสพติดและพัฒนาชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา น้อย</p> <p>W2 มีการประชาสัมพันธ์ด้านบทบาท ภารกิจ ของหน่วยงานต่อชุมชน น้อย</p> <p>W3 บุคลากรมีงานประจำมาก และมีผู้รับผิดชอบป้องกันยาเสพติดเพียงคนเดียว</p> <p>W4 ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีในการป้องกันยาเสพติดน้อย</p> <p>W5 สื่อและป้ายประชาสัมพันธ์ในการป้องกันยาเสพติด มีน้อย</p>
Opportunities: O โอกาส	Threats: T อุปสรรค
<p>O1 จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสังคมเอื้ออาทร ประชาชนสามัคคีและมีส่วนร่วม</p> <p>O2 ผู้นำชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราเข้มแข็ง</p> <p>O3 มีเทคโนโลยีการสื่อสารดี เช่น ใช้อินเทอร์เน็ต</p> <p>O4 เศรษฐกิจดีขึ้น มีการจ้างงานในชุมชน ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม</p> <p>O5 มีนโยบายรัฐบาลเรื่องป้องกันยาเสพติด เป็นวาระแห่งชาติและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง</p> <p>O6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือดี</p> <p>O7 ชุมชนสามารถประกาศชัยชนะต่อยาเสพติด ได้ภายในเวลาที่กำหนด</p> <p>O8 ชุมชนมีผู้ประสานงานพลังแผ่นดินในพื้นที่</p>	<p>T1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวเดี่ยว และสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมือง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เป็นไปตามกระแสตะวันตกซึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา</p> <p>T2 เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เยาวชนเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T3 ความยากจนและความฟุ่มเฟือยทำให้กลุ่มเสี่ยงมีโอกาสเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T4 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนเมื่อได้รับแจ้งเบาะแสผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดำเนินการช้า</p> <p>T5 เส้นทางการคมนาคมกับชายแดนกัมพูชา สะดวกขึ้นทำให้ยาเสพติดเข้าสู่จังหวัด</p>

แผนภูมิที่ 7 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของผู้เข้าร่วมการสัมมนา

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งแนวคิดของผู้วิจัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พบว่าประเด็นสำคัญที่สามารถมาจัดทำเป็นรูปแบบเมตริก(SWOT Matrix) ตามขั้นตอนของไวริช (Wehrich, 1993) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล SWOT Matrix ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคในแผนภูมิที่ 3 และ 4 มาเปรียบเทียบกันในลักษณะของประเด็นต่อประเด็น นั่นคือผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง นำประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (S) จากการสัมภาษณ์มีประเด็นใดบ้าง นำไปเปรียบเทียบกับผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง กับตัวแทนชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านจุดแข็ง (S) เช่นกัน หากพบประเด็นที่เหมือนกันและมีความหมายเหมือนกันให้นำมาเขียนลงในแผนภูมิรูปแบบเมตริก

จากนั้นดำเนินการในลักษณะเดียวกันเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน (W) โอกาส (O) อุปสรรค (T) ผู้วิจัยก็ทำเช่นเดียวกัน ซึ่งผลจากการทำรูปแบบเมตริก พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มีปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสในการพัฒนาทุกด้าน เช่น (1) จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสังคมเอื้ออาทร ประชาชนสามัคคีและมีส่วนร่วม (2) มีการจ้างงานในโรงงานและชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนามีหลายข้อคือ (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มีความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนน้อย (2) การประชาสัมพันธ์ภารกิจมหาวิทยาลัยด้านป้องกันยาเสพติดต่อชุมชนยังไม่ทั่วถึง (3) อาจารย์มีภาระงานสอนมาก และมีอาจารย์รับผิดชอบป้องกันยาเสพติดน้อย (4) มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีในการป้องกันยาเสพติดน้อย และ (5) สื่อและป้ายประชาสัมพันธ์การป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัยมีน้อย ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

2. เมื่อพิจารณาผลการประเมินทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในแล้ว จึงวางแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานและพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดในอนาคต

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นรูปแบบเมตริก (SWOT Matrix) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ รายละเอียดปรากฏในแผนภูมิที่ 8

<p>กลยุทธ์ขยายตัว</p> <p>SO</p> <p>stars</p>	<p>โอกาส : O</p> <p>O1 จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสังคมเอื้ออาทร ประชาชนสามัคคีและมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือดี</p> <p>O2 มีเทคโนโลยีการสื่อสารดี เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ</p> <p>O3 มีการจ้างงานในโรงงานและชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น</p> <p>O4 รัฐบาลมีนโยบายเรื่องป้องกันยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ และมีการบังคับใช้กฎหมาย</p> <p>O5 ชุมชนมีผู้ประสานงานพลังแผ่นดินเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่</p>	<p>กลยุทธ์ปรับปรุง</p> <p>WO</p> <p>question marks</p>
<p>จุดแข็ง : S</p> <p>S1 พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เอื้อต่อการบริการวิชาการแก่สังคม</p> <p>S2 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น</p> <p>S3 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เข้มแข็ง บุคลากรมีความรู้ ความสามารถและมีวิทยากรเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>S4 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีนักศึกษาและศิษย์เก่ามากในชุมชน</p> <p>S5 มหาวิทยาลัยมีศักยภาพในการหางบประมาณเพื่อสนับสนุนชุมชนในการป้องกันยาเสพติด</p> <p>S6 มหาวิทยาลัยมีความพร้อมด้านสถานที่ ยานพาหนะ และวัสดุอุปกรณ์</p>		<p>จุดอ่อน : W</p> <p>W1 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนน้อย</p> <p>W2 การประชาสัมพันธ์ภารกิจมหาวิทยาลัยด้านป้องกันยาเสพติดต่อชุมชนยังไม่ทั่วถึง</p> <p>W3 อาจารย์มหาวิทยาลัยมีภาระงานสอนมาก และมีอาจารย์รับผิดชอบป้องกันยาเสพติดเพียงคนเดียว</p> <p>W4 มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีในการป้องกันยาเสพติดน้อย</p> <p>W5 สื่อและป้ายประชาสัมพันธ์การป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัย มีน้อย</p>
<p>กลยุทธ์</p> <p>ประคองตัว</p> <p>ST</p> <p>cash cows</p>	<p>อุปสรรค : T</p> <p>T1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมือง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นไปตามกระแสตะวันตกซึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา</p> <p>T2 เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เยาวชนเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T3 ความยากจนและความฟุ่มเฟือยทำให้กลุ่มเสี่ยงมีโอกาสเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T4 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนไม่ดำเนินการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด</p> <p>T5 เส้นทางคมนาคมกับชายแดนกัมพูชาสะดวกจึงมียาเสพติด</p>	<p>กลยุทธ์</p> <p>ตัดทอน</p> <p>WT</p> <p>dogs</p>

แผนภูมิที่ 8 ผลการวิเคราะห์รูปแบบเมตริก (SWOT Matrix) เพื่อกำหนดกลยุทธ์

ส่วนที่ 6 การประเมินสถานภาพของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

จากตารางสัมพันธ์แบบเมตริก (SWOT Matrix) ผู้วิจัยทำการประเมินสถานภาพของสถาบันเพื่อดูความโน้มเอียงของสภาพแวดล้อมว่าตกอยู่ในกรณีใด (กรมสามัญศึกษา, 2557) ใน 4 กรณีข้างต้น โดยกำหนดให้สภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural factors: S) ด้านเทคโนโลยี (Technological factors: T) ด้านเศรษฐกิจ (Economic factors: E) ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and legal factors, P) รวมใช้ตัวย่อ STEP ส่วนสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างและนโยบาย (Structure and Policy: S1) การให้บริการ (Service and Products: S2) บุคลากร (Manpower: M1) การเงิน (Money: M2) วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ (Materials: M3) การบริหารจัดการ (Management: M4) รวมใช้ตัวย่อ 2S4M โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ คณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจการบริการวิชาการแก่ชุมชน และการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวน 6 คน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) พิจารณาความสำคัญของทุกประเด็น ในแต่ละปัจจัย (STEP/2S4M) เพื่อพิจารณาว่าแต่ละประเด็นมีผลกระทบกับมหาวิทยาลัยมากน้อยเพียงใด และเพื่อให้ทุกคนได้ศึกษาประเด็นต่างๆร่วมกัน ก่อนที่จะประเมินความรุนแรงของผลกระทบที่มีต่อมหาวิทยาลัย

2. ผู้เกี่ยวข้องแต่ละคนให้คะแนนผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาส-อุปสรรค สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอก และที่เป็นจุดแข็ง-จุดอ่อนสำหรับสภาพแวดล้อมภายใน โดยถ้ามีผลกระทบมากที่สุด ให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน และถ้ามีผลกระทบน้อยมาก ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนน 1 หมายถึง ประเด็นตัวชี้วัดที่มีผลกระทบน้อยมาก

คะแนน 2 หมายถึง ประเด็นตัวชี้วัดที่มีผลกระทบค่อนข้างน้อย

คะแนน 3 หมายถึง ประเด็นตัวชี้วัดที่มีผลกระทบปานกลาง

คะแนน 4 หมายถึง ประเด็นตัวชี้วัดที่มีผลกระทบมาก

คะแนน 5 หมายถึง ประเด็นตัวชี้วัดที่มีผลกระทบมากที่สุด

3. หากคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยแต่ละด้าน โดยแยกปัจจัยที่เป็นโอกาสหรืออุปสรรค สำหรับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และจุดแข็งหรือจุดอ่อน สำหรับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน

4. สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของมหาวิทยาลัยตามลำดับนี้

(1) ผู้ร่วมประเมินทุกคนร่วมกันพิจารณาประเมินความสำคัญของปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในแต่ละด้านว่ามีอิทธิพลต่อพันธกิจของมหาวิทยาลัยมากน้อยเพียงใด โดยกำหนดน้ำหนักความสำคัญแต่ละปัจจัยด้านต่างๆ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 1.00 จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการกรอกข้อมูลลงในตาราง

ตารางที่ 11 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (STEP)

รายการปัจจัย สภาพแวดล้อม ภายนอก	น้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย		น้ำหนักคะแนน เฉลี่ย		สรุปผลการ วิเคราะห์
		โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
S	.30	2.87	-1.00	0.86	-0.30	0.56
T	.30	2.50	2.50	0.75	-0.75	0.00
E	.30	2.50	2.00	0.75	-0.60	0.15
P	.10	3.75	1.30	0.38	-0.13	0.25
รวม	1.00					0.96

(2) จากตารางที่ 11 นำผลรวมสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (STEP)

$$S + T + E + P = 0.56 + 0.00 + 0.15 + 0.25 = 0.96$$

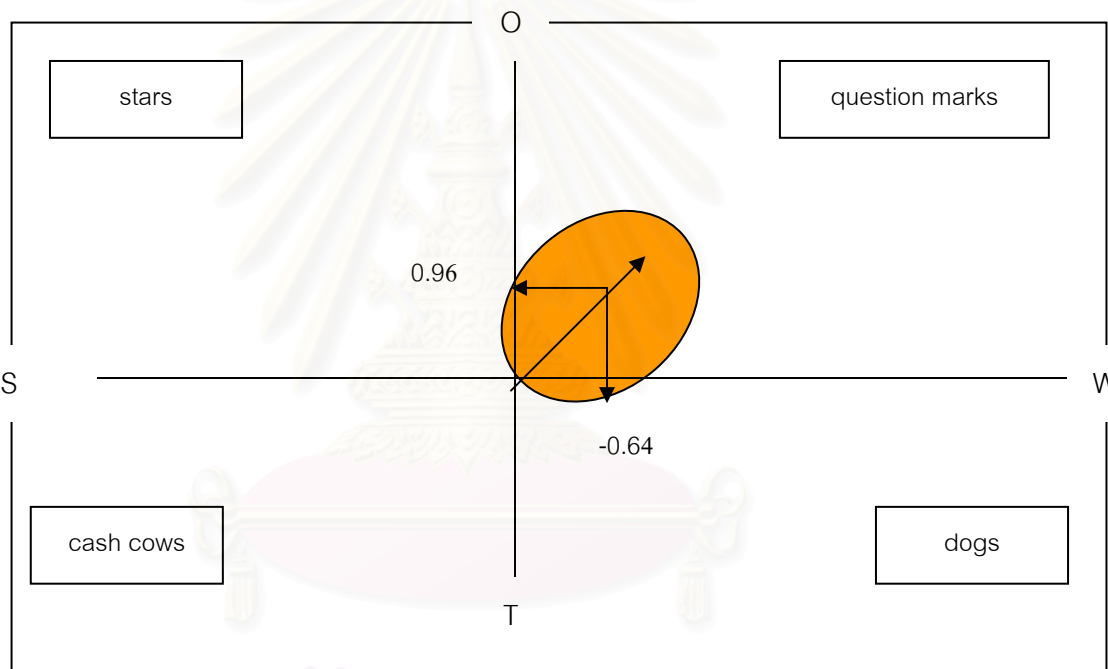
ตารางที่ 12 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (2S4M)

รายการปัจจัย สภาพแวดล้อม ภายใน	น้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย		น้ำหนักคะแนน เฉลี่ย		สรุปผลการ วิเคราะห์
		จุดแข็ง	จุดอ่อน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	
S1	.13	1.66	-2.77	0.22	-0.36	-0.14
S2	.13	2.00	-1.50	0.26	-0.20	0.06
M1	.18	2.00	-2.50	0.36	-0.45	0.09
M2	.20	2.50	-2.50	0.50	-0.50	0.00
M3	.16	2.00	-2.85	0.32	-0.46	-0.14
M4	.20	1.11	-3.65	0.22	-0.73	-0.51
รวม	1.00					-0.64

(3) จากตารางที่ 12 นำผลรวมสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (2S4M)

$$S1 + S2 + M1 + M2 + M3 + M4 = (-0.14) + 0.06 + 0.09 + 0.00 + (-0.14) + (-0.51) = -0.64$$

(4) สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เป็นตารางสัมพันธ์ 2X2 มีแกนตั้งและแกนนอน แกนตั้งแทนสภาพแวดล้อมภายนอก โดยด้านบนแทนโอกาส (O) ด้านล่างแทนอุปสรรค (T) แกนนอนแทนสภาพแวดล้อมภายใน โดยด้านซ้ายแทนจุดแข็ง (S) ด้านขวาแทนจุดอ่อน (W) จากนั้นนำผลรวมสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก = 0.96 จุดที่แกนตั้ง และผลรวมสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน = -0.64 มาจุดที่แกนนอน แล้วลากเส้นแนวตั้งและแนวนอนให้ตัดกัน โดยสรุปการวิเคราะห์เป็นรูปไข่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพด้านความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

จากภาพข้างต้น อธิบายสถานภาพด้านการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการแปลความหมายจากกราฟ (รูปไข่) พบว่าตำแหน่งไข่แดงอยู่ในตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม (Question marks) หมายถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีสมรรถนะภายในมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขจุดอ่อนภายในมหาวิทยาลัย ในขณะที่สภาพแวดล้อมนอกที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์ปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว เพื่อสร้างโอกาสในการขยายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด

ส่วนที่ 7 การจัดวางทิศทางความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

การจัดวางทิศทางความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด คือการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากพันธกิจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการประเมินสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มีดังนี้

วิสัยทัศน์ (vision)

มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

พันธกิจ (mission)

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นที่เน้นสร้างเครือข่ายพหุภาคีด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการผู้นำชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการร่วมมือแก้ปัญหา ยาเสพติดอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (objectives)

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือ ด้านการป้องกันการติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนและประชาชน
2. เพื่อนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาสนับสนุนงานด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งได้แก่การพัฒนาเครือข่ายคลินิกวิสาหกิจออนไลน์ พัฒนาระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบองค์ความรู้ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชน
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพวิสาหกิจชุมชนของประชาชนกลุ่มเสี่ยง

ส่วนที่ 8 การกำหนดกลยุทธ์ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด

ผู้วิจัยนำเสนอกลยุทธ์ตามลำดับความสำคัญของการประเมินสถานภาพ ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ที่ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส หรือ กลยุทธ์ส่งเสริม ปรับปรุง เจริญดี เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานหรือสร้างความเจริญเติบโตในอนาคต (Question marks)

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ที่ลดจุดอ่อน (WO) (Question marks)
W1 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มีความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนน้อย	O1 จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสังคมเอื้ออาทร ประชาชนสามัคคีและมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือดี O5 ชุมชนมีผู้ประสานงานพลังแผ่นดินเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่	1. ปรับปรุงการประสานงานความร่วมมือด้านการป้องกันการติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน
W3 อาจารย์มีภาระงานสอนมาก และมีอาจารย์รับผิดชอบป้องกันยาเสพติดเพียงคนเดียว	O4 รัฐบาลมีนโยบายเรื่องป้องกันยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ และมีการบังคับใช้กฎหมาย O5 ชุมชนมีผู้ประสานงานพลังแผ่นดินเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่	2. ปรับปรุงบทบาทการทำงานเชิงรุกด้านการป้องกันการติดยาเสพติดของบุคลากรในมหาวิทยาลัย
W5 สื่อและป้ายประชาสัมพันธ์การป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัย มีน้อย	O2 มีเทคโนโลยีการสื่อสารดี เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ O4 รัฐบาลมีนโยบายเรื่องป้องกันยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ และมีการบังคับใช้กฎหมาย	3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกันการติดยาเสพติด

2. กลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม หรือเรียกว่ากลยุทธ์รักษาเสถียรภาพ ชะลอ ปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อรอโอกาสที่เหมาะสมในการดำเนินกิจการให้เจริญเติบโตต่อไป (Cash cows)

จุดแข็ง (S)	ภัยอุปสรรค (T)	กลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม (ST) (Cash cows)
<p>S1 พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เอื้อต่อการบริการวิชาการแก่สังคม</p> <p>S3 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เข้มแข็ง บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และมีวิทยากรเครือข่าย ชุมชนเข้มแข็ง</p>	<p>T1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมือง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นไปตามกระแสตะวันตกซึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา</p>	<p>4. ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด</p>
<p>S6 มหาวิทยาลัยมีความพร้อมด้านสถานที่ ยานพาหนะ และวัสดุอุปกรณ์</p>	<p>T2 เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เยาวชนเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย</p> <p>T5 เส้นทางคมนาคมกับชายแดน กัมพูชาสะดวกจึงมียาเสพติด</p>	<p>5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมในการลดโอกาสเสี่ยงในการเข้าสู่ยาเสพติดของประชาชนกลุ่มเสี่ยง</p>

สภาอธิการบดีราชภัฏราชชนครินทร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. กลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสมากที่สุด หรือเรียกว่า กลยุทธ์เพื่อขยายงานและสร้างความเจริญเติบโต (Stars)

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสมากที่สุด (SO) (Stars)
<p>S1 พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เอื้อต่อการบริการวิชาการแก่สังคม</p> <p>S2 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น</p>	<p>O4 รัฐบาลมีนโยบายเรื่องป้องกันยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ และมีการบังคับใช้กฎหมาย</p>	<p>6. พัฒนาศักยภาพการดำเนินกิจกรรมป้องกันปัญหาเสพติดในประชาชนกลุ่มเสี่ยง</p>
<p>S4 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เมื่อนักศึกษาและศิษย์เก่ามากในชุมชน</p> <p>S5 มหาวิทยาลัยมีศักยภาพในการหางบประมาณเพื่อสนับสนุนชุมชนในการป้องกันยาเสพติด</p>	<p>O2 มีเทคโนโลยีการสื่อสารดี เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ</p>	<p>7. ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์</p>

4. กลยุทธ์ที่ใช้ลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม หรือเรียกว่า กลยุทธ์ ตัดตอน ยุบเลิก ควบกิจการ (Dogs)

จุดอ่อน (W)	ภัยอุปสรรค (T)	กลยุทธ์ที่ใช้ลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม (WT) (Dogs)
W1 มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์มีความ ร่วมมือด้านการป้องกัน ยาเสพติดในชุมชนน้อย	T1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ครอบครัวย้ายเป็นครอบครัวเดี่ยว และสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมือง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นไป ตามกระแสตะวันตกซึ่งให้ความสำคัญ กับวัตถุ เงินตรา T4 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนไม่ ดำเนินการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	8. รวมพลังระหว่างหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่าย การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาแผนกลยุทธ์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด เพื่อให้การนำ กลยุทธ์ต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงสรุปประเด็นให้ สอดคล้องตามแผนงานหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ดังนี้ โดยแต่ละแผนงานหลักมี กลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ ซึ่งได้กลยุทธ์ระดับองค์กรรวม 8 ประเด็น กลยุทธ์ระดับแผนงาน จำนวน 13 ประเด็น และกลยุทธ์ระดับโครงการจำนวนทั้งสิ้น 18 โครงการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 สรุปกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ

กลยุทธ์ระดับองค์กร	กลยุทธ์ระดับแผนงาน	กลยุทธ์ระดับโครงการ
<p>กลยุทธ์การกลับลำ (question marks)</p> <p>1.ปรับปรุงการประสานงานความร่วมมือด้านการป้องกันการติดยาเสพติดที่ครอบคลุมทุกชุมชน (W1, O1, O5)</p>	<p>1.1 ส่งเสริมเครือข่ายพหุภาคี</p> <p>1.2 เสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการป้องกันการติดยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชน</p> <p>1.3 ส่งเสริมการระดมทุน</p>	<p>1.1.1 จัดตั้งเครือข่ายพหุภาคี ระหว่างมหาวิทยาลัย-ชุมชน-สถานประกอบการ ศาสนา-ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง-สื่อมวลชน</p> <p>1.1.2 อบรมให้ความรู้เยาวชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติดโดยใช้หลักศาสนา</p> <p>1.2.1 จัดทำค่ายเยาวชนรู้เท่าทันโทษของยาเสพติด</p> <p>1.2.2 จัดคาราวานให้ความรู้การป้องกันการติดยาเสพติดในสถานประกอบการ</p> <p>1.3.1 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันการติดยาเสพติด</p>
<p>2. ปรับปรุงบทบาทการทำงานเชิงรุกด้านการป้องกันการติดยาเสพติดของบุคลากรในมหาวิทยาลัย (W3, O4, O5)</p>	<p>2.1 เสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการ</p> <p>2.2 พัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้ตระหนักถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือกับชุมชน</p> <p>2.3 ส่งเสริมความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันยาเสพติด</p>	<p>2.1.1 ประชุมระดมความคิดบุคลากรด้านการป้องกันการติดยาเสพติด</p> <p>2.1.2 จัดตั้งคณะกรรมการด้านการป้องกันการติดยาเสพติด</p> <p>2.2.1 ฝึกอบรมบุคลากรเรื่องกระบวนการทบทวนทัศนคติและการทำงานเป็นทีม</p> <p>2.2.2 ฝึกอบรมบุคลากรเรื่องการทำคำปรึกษาด้านการป้องกันการติดยาเสพติด</p> <p>2.3.1 จัดตั้งคลินิกออนไลน์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สื่ออื่นๆ</p>

ตารางที่ 13 สรุปกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ จำแนกตามแผนงานบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ (ต่อ)

กลยุทธ์ระดับองค์กร	กลยุทธ์ระดับแผนงาน	กลยุทธ์ระดับโครงการ
<p>กลยุทธ์การกลับลำ (question marks)</p> <p>3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกันการติดยาเสพติด (W5,O2,O4)</p>	<p>3.1 เสริมสร้างระบบสารสนเทศเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด</p>	<p>3.1.1 จัดทำฐานข้อมูลความรู้การป้องกันการติดยาเสพติด</p>
<p>กลยุทธ์คงที่หรืออยู่กับที่ (cash cows)</p> <p>1. ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด (S1,S3,T1)</p>	<p>1.1 เสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<p>1.1.1 ฝึกอบรมผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกันการติดยาเสพติด</p> <p>1.1.2 จัดทำประกาศเกียรติคุณให้บุคคลและชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด</p>
<p>2. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมในการลดโอกาสเสี่ยงในการเข้าสู่ยาเสพติดของประชาชนกลุ่มเสี่ยง (S6,T2,T5)</p>	<p>2.1 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด</p> <p>2.2 สร้างจิตสำนึกค่านิยมที่ดีให้กับเยาวชนและประชาชน</p>	<p>2.1.1 จัดกิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมของประชาชนกลุ่มเสี่ยง</p> <p>2.2.1 ฝึกอบรมเยาวชนและประชาชนให้มีทัศนคติที่ดีในการดำรงชีวิต</p>

ตารางที่ 13 สรุปกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการ จำแนกตามแผนงานบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ (ต่อ)

กลยุทธ์ระดับองค์กร	กลยุทธ์ระดับแผนงาน	กลยุทธ์ระดับโครงการ
กลยุทธ์ประเภท เจริญเติบโต (stars) 1.พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในประชาชนกลุ่มเสี่ยง (S1,S2,O4)	1.1 พัฒนาหลักสูตรการป้องกันยาเสพติด	1.1.1 พัฒนาการสอนด้านการป้องกันยาเสพติด
2.ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์ (S4, S5,O2)	2.1 ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์	2.1.1 จัดทำเว็บไซต์คลินิกชุมชนออนไลน์
กลยุทธ์ประเภทลดการลงทุนหรือตั้งรับ (dog) 1. รวมพลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (W1, W2, T1, T4)	1.1 บูรณาการงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	1.1.1 จัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับจังหวัด

ส่วนที่ 9 การจัดทำกรอบแผนกลยุทธ์ระดับองค์กร

กรอบกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตการดำเนินงานที่ระบุถึงจุดหมายของการกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้หรือเป็นการให้ความสำคัญที่ผลลัพธ์ในระดับโครงการ จะช่วยให้การบริหารกลยุทธ์มีความชัดเจน เพราะจะเชื่อมโยงสาระและเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้ตลอดแนว ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ระดับองค์กร(แผนงาน) กลยุทธ์ระดับแผนงาน
(โครงการ) วัตถุประสงค์เชิงจุดมุ่งหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ

กลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน)	กลยุทธ์ระดับ แผนงาน(โครงการ)	วัตถุประสงค์ เชิงจุดมุ่งหมาย	ตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์)
1.ส่งเสริมเครือข่าย พหุภาคี	1.จัดตั้งเครือข่ายพหุ ภาคีระหว่าง มหาวิทยาลัย ชุมชน สถานประกอบการ ศาสนา ส่วนราชการ เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน	1.เพื่อให้เครือข่ายที่ เกี่ยวข้องมีกิจกรรม การป้องกันยาเสพติด แบบบูรณาการ	1.มีเครือข่ายพหุภาคี เกิดขึ้นในรูปของคณะ กรรมการ มีกิจกรรม การดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่อง มีกองทุน สำหรับกิจกรรม
2.เสริมสร้างทักษะ ชีวิตด้านการป้องกัน ป้องกันการติด ยาเสพติดแก่เยาวชน และประชาชน	2.อบรมความรู้ เยาวชนด้านการ ป้องกันยาเสพติด โดยใช้หลักศาสนา	2.เยาวชนมีความรู้ และตระหนักในโทษ พิษภัยยาเสพติด	2.เยาวชนมีความรู้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 80
	3.จัดทำค่ายเยาวชน รู้เท่าทันโทษของ ยาเสพติด	3.เพื่อให้เยาวชนมี ความรู้ในเรื่องทักษะ ชีวิตสำหรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน	3.มีแกนนำเยาวชนที่ ดำเนินกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่อง 4.เยาวชนสามารถนำ ความรู้เรื่องทักษะชีวิต ไปใช้ในการป้องกัน ตนเองจากยาเสพติด
	4.จัดคาราวานให้ ความรู้การป้องกันการ ติดยาเสพติดในสถาน ประกอบการ	4.เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งาน ยาเสพติดในสถาน ประกอบการ	5.พนักงานในสถาน ประกอบการมีความรู้ ในเรื่องยาเสพติด เพิ่มขึ้นร้อยละ 80 และมีทัศนคติที่ดีต่อ ผู้ป่วยยาเสพติด

กลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน)	กลยุทธ์ระดับ แผนงาน(โครงการ)	วัตถุประสงค์ เชิงจุดมุ่งหมาย	ตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์)
3.ส่งเสริมการระดม ทุน	5.จัดตั้งกองทุน สนับสนุนการป้องกัน การติดยาเสพติด	5.เพื่อสร้างโอกาส ให้กับสมาชิกกองทุน สามารถกู้ยืมเงินจาก กองทุนมา สร้างงาน และสร้างโอกาส	6.มีกองทุนเกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย คณะกรรมการ จำนวนสมาชิก มี กิจกรรม มีเงินทุน หมุนเวียนที่ก่อให้เกิด รายได้
4.เสริมสร้างขีด ความสามารถในการ บริหารจัดการ	6.ประชุมระดม ความคิดบุคลากรด้าน การป้องกันการติด ยาเสพติด	6.เพื่อสร้างเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้กับบุคลากรด้าน การป้องกันยาเสพติด	7.บุคลากรระดับต่างๆ มีความรู้ สามารถ วางแผน และ ประเมินผล ใช้ เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร และพัฒนา กลไกการบริหารงานได้
	7.จัดตั้งคณะกรรมการ ด้านการป้องกันการ ติดยาเสพติด	7.เพื่อกำหนดกล ยุทธ์การดำเนินงาน ด้านส่งเสริมป้องกัน บำบัด รักษา และ ฟื้นฟูให้ครอบคลุม ตัวชี้วัด และมี ประสิทธิภาพ	8.มีแนวทางการ ดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและ เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน
5.พัฒนาบุคลากรของ มหาวิทยาลัยให้ ตระหนักถึง ความสำคัญของการ ประสานความร่วมมือ กับชุมชน	8.ฝึกอบรมบุคลากร เรื่องกระบวนการทัศน์และ การทำงานเป็นทีม	8.เพื่อให้บุคลากรของ มหาวิทยาลัยเห็น ความสำคัญ และ สามารถประสานงาน กับองค์กรเครือข่าย และชุมชนได้	9.จำนวนผู้ผ่านการ อบรม 10.มีกิจกรรมที่เกิด จากการมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม

กลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน)	กลยุทธ์ระดับ แผนงาน(โครงการ)	วัตถุประสงค์ เชิงจุดมุ่งหมาย	ตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์)
	9.ฝึกอบรมบุคลากร เรื่องการให้คำปรึกษา ด้านการป้องกันการ ติดยาเสพติด	9.เพื่อให้บุคลากรมี ความรู้ ทักษะในการ ให้คำปรึกษา	11.จำนวนผู้ผ่านการ อบรม 12.จำนวนผู้รับบริการ ให้คำปรึกษา
6.ส่งเสริมความรู้ผ่าน สื่อต่างๆ ประชาสัมพันธ์ด้าน การป้องกันการติด ยาเสพติด	10.จัดตั้งคลินิก ออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ต สื่ออื่นๆ	10.เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ด้าน การป้องกันการติด ยาเสพติดตลอด 24 ชั่วโมง	13. มีคลินิกออนไลน์ 14.จำนวนผู้เข้าชม
7.เสริมสร้างระบบ สารสนเทศเพื่อป้องกัน การติดยาเสพติด	11.จัดทำฐานข้อมูล ความรู้การป้องกันการ ติดยาเสพติด	11.เพื่อให้ผู้รับบริการ สามารถค้นหาข้อมูล ความรู้เรื่องยาเสพติด ที่สามารถใช้เป็น แหล่งอ้างอิงได้	15.จำนวนผู้ใช้บริการ
8.เสริมสร้างศักยภาพ ของผู้นำชุมชน และ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	12.ฝึกอบรมผู้นำ ชุมชนและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการป้องกันการ ติดยาเสพติด	12.เพื่อให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมี ความรู้ เข้าใจ และ ตระหนักถึงโทษและ อันตรายจาก ยาเสพติด	16.องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และให้ การสนับสนุนทุก รูปแบบในด้านการ ป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดใน ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน)	กลยุทธ์ระดับ แผนงาน(โครงการ)	วัตถุประสงค์ เชิงจุดมุ่งหมาย	ตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์)
	13.จัดทำประกาศ เกียรติคุณให้บุคคล และชุมชนด้านการ ป้องกันการติด ยาเสพติด	13. องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเข้าใจถึง บทบาทหน้าที่ของ ตนเองในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน 14. เพื่อเป็นการสร้าง แรงจูงใจให้กับ ผู้ปฏิบัติงาน	17.จำนวนผู้ปฏิบัติงาน ที่ได้รับประกาศเกียรติ คุณ 18.จำนวนชุมชน/ หมู่บ้านที่มีผลงาน ดีเด่นด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติดตามเกณฑ์ที่ กำหนด เช่นมีเครือข่าย ที่เข้มแข็งเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน,มีนโยบาย หรือมาตรการ หรือ แนวทางการปฏิบัติที่ เป็นรูปธรรม,การ ปฏิบัติของชุมชนต่อผู้ เสพ ผู้ติดยาเสพติด
9.ส่งเสริมการจัด กิจกรรมและการจัด สภาพแวดล้อมทาง สังคมเพื่อป้องกันการ ติดยาเสพติด	14.จัดกิจกรรมพัฒนา สภาพแวดล้อมทาง สังคมของประชาชน กลุ่มเสี่ยง	15.เพื่อลดตัวกระตุ้น ของประชาชนกลุ่ม เสี่ยงและสามารถใช้ เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์กับสังคม	19.มีสถานที่ที่ใช้ทำ ประโยชน์ร่วมกัน 20.จำนวนผู้เข้าร่วม กิจกรรม 21.ไม่มีจำนวนผู้เสพ รายใหม่

กลยุทธ์ระดับองค์กร (แผนงาน)	กลยุทธ์ระดับ แผนงาน(โครงการ)	วัตถุประสงค์ เชิงจุดมุ่งหมาย	ตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์)
10.สร้างจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีให้กับ เยาวชนและประชาชน	15.ฝึกอบรมเยาวชน และประชาชนให้มี ทัศนคติที่ดีในการ ดำรงชีวิต	15.เพื่อส่งเสริมให้ เยาวชนมีทักษะในการ ดำเนินชีวิต มี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มี ความมั่นใจในตนเอง และแสดงออกอย่าง เหมาะสม	22.ร้อยละ 80 ของ เยาวชนที่ผ่านการ อบรมมีทักษะในการ ดำเนินชีวิต เห็น คุณค่าของตนเอง มี แรงจูงใจ และมี เป้าหมายในอนาคต
11.พัฒนาหลักสูตร การป้องกันยาเสพติด	16.พัฒนาวิธีการสอน ด้านการป้องกัน ยาเสพติด	16.เพื่อหารูปแบบการ เรียนการสอนที่ สามารถสื่อและเข้าใจ ง่าย	23.มีรูปแบบการเรียน การสอนที่สามารถสื่อ และผู้เรียนเข้าใจง่าย
12.ส่งเสริมให้เกิด เครือข่ายคลินิกชุมชน ออนไลน์	17.จัดทำเว็บไซต์ คลินิกชุมชนออนไลน์	17.เพื่อให้ชุมชนมี ช่องทางในการเฝ้า ระวังและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดเพิ่มขึ้น	24.จำนวนผู้ใช้บริการ ในเว็บไซต์คลินิกชุมชน
13.บูรณาการงานด้าน การป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด	18.จัดตั้งศูนย์ ประสานงานเพื่อการ ป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ระดับจังหวัด	18.เพื่อสร้างเครือข่าย ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 19.เพื่อเป็น แหล่งข้อมูลทรัพยากร ด้านยาเสพติดระดับ จังหวัด	25.มีการประสานงาน ระหว่างเครือข่ายที่ เกี่ยวข้องอย่างมี ประสิทธิภาพ 26.มีระบบการจัดการ ข้อมูลข่าวสารด้าน ยาเสพติดระดับจังหวัด 27.มีการบูรณาการ ทรัพยากรร่วมกัน

ตอนที่ 4 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกัน การติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของแผนกลยุทธ์ของมหาวิท ยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน (รายชื่อดังภาคผนวก) โดยผู้วิจัยทำการนำเสนอแผน กลยุทธ์พร้อมแบบตรวจสอบกลยุทธ์ ผลการพิจารณาตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะ สรุปลงดังนี้

1. วิสัยทัศน์ด้านความร่วมมือกับชุมชนควรเขียนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิท ยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
2. พันธกิจด้านความร่วมมือกับชุมชน ควรเขียนให้ชัดเจน เช่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ในการป้องกันและแก้ไขแก้ปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน
3. วัตถุประสงค์ ควรเน้นเป้าหมายที่กลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด เช่น เยาวชนและ ประชาชนกลุ่มเสี่ยง
4. การกำหนดกลยุทธ์ระดับโครงการ ควรใช้ค่านามธรรม เช่น ฝึกอบรม จัดทำ จัดตั้ง เผยแพร่
5. ควรพิจารณาการจัดทำโครงการในลักษณะบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ในด้านทรัพยากร และระยะเวลาที่เหมาะสม เพราะประชาชนในชุมชนควรเป็นผู้ได้รับ ประโยชน์ในการที่มหาวิท ยาลัยให้บริการวิชาการเชิงรุกแก่ชุมชน
6. ให้ประเมินความต้องการของชุมชน และความพร้อมของมหาวิท ยาลัย เพื่อให้เกิด ความร่วมมือที่ตรงกับความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมคิด ร่วมทำ
7. มหาวิท ยาลัยควรเสริมบทบาทท้องถิ่นที่คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน เพราะ ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นจุดแตกหักของความมั่นคงของชาติและการป้องกันการติดยาเสพติด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนกลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเน้น เฉพาะแผนงานบริการวิชาการ และแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ของมหาวิท ยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ดังรายละเอียดแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อ เสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

**แผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน
เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์**

วิสัยทัศน์

มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหายาเสพติด

พันธกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นที่เน้นสร้างเครือข่าย
พหุภาคีด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการผู้นำชุมชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (objectives)

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน
กลุ่มเยาวชนและประชาชน
2. เพื่อนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาสนับสนุนงานด้านการ
ป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งได้แก่การพัฒนาเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์ ระบบฐานข้อมูล และ
ระบบองค์ความรู้ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชนกลุ่มเสี่ยง
4. เพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหายาเสพติด

กลยุทธ์ระดับองค์กร

1. ปรับปรุงการประสานงานด้านความร่วมมือในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน
2. ปรับปรุงให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยทำงานเชิงรุกด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
4. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติด
5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อลดความเสี่ยงในการติดยาเสพติด
6. พัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงในการจัดกิจกรรมป้องกันการติดยาเสพติด
7. ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์
8. รวมพลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายป้องกันการติดยาเสพติด

ต่อไปนี้จะเป็นการนำกลยุทธ์ระดับองค์กร 8 ประเด็นมาเขียนแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน ได้แก่ กลยุทธ์ข้อ 1, 2, 3, 6, 7 และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ กลยุทธ์ข้อ 4, 5, 8 จำแนกราย 5 ปี ตั้งแต่ปี 2550 – 2554 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 1. ปรับปรุงการประสานงานด้านความร่วมมือในการป้องกัน
การติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 1 จัดตั้งเครือข่ายพหุภาคี ระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน สถานประกอบการ การ ศาสนา ส่วน ราชการที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/				มีเครือข่ายพหุภาคีเกิดขึ้นในรูป ของ คณะกรรมการ มีกิจกรรม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี กองทุนสำหรับใช้ดำเนิน กิจกรรม
โครงการที่ 2 อบรมความรู้เยาวชน ด้านการป้องกันยาเสพติด โดยใช้หลักศาสนา	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/				เยาวชนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 80
โครงการที่ 3 จัดทำค่ายเยาวชนรู้เท่า ทันยาเสพติด	โปรแกรมวิชา สาธารณสุข ชุมชน คณะ วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	/	/				1. มีแกนนำเยาวชนที่ดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2. เยาวชนสามารถนำความรู้ เรื่องทักษะชีวิตไปใช้ในการ ป้องกันตนเองจากยาเสพติด
โครงการที่ 4 จัดการความรู้ให้ การป้องกันการติดยา เสพติดในสถาน ประกอบการ	โปรแกรมวิชา วิทยาศาสตร์ ความ ปลอดภัย คณะ วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	/	/				พนักงานในสถานประกอบการ มีความรู้ในเรื่องยาเสพติด เพิ่มขึ้นร้อยละ 80 และมี ทัศนคติที่ดีต่อผู้ป่วยยาเสพติด

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 1. ปรับปรุงการประสานงานด้านความร่วมมือในการป้องกัน

การติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 5 จัดตั้งกองทุนสนับสนุน การป้องกันการติดยา เสพติด	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/				มีกองทุนเกิดขึ้นอย่างเป็น รูปธรรมประกอบด้วย คณะกรรมการ จำนวนสมาชิก มีกิจกรรม มีเงินทุนหมุนเวียน ที่ก่อให้เกิดรายได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 2. ปรับปรุงให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยทำงานเชิงรุกด้านการ
ป้องกันการติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 6 ประชุมระดมความคิด บุคลากรด้านการ ป้องกันการติดยา เสพติด	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/				บุคลากรระดับต่างๆมีความรู้ สามารถวางแผน และ ประเมินผล ใช้เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และพัฒนา กลไกการบริหารงานได้
โครงการที่ 7 จัดตั้งคณะกรรมการ ด้านการป้องกันการติดยา เสพติด	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/				มีแนวทางการดำเนินงานที่ ชัดเจน เป็นรูปธรรมและเป็นไป ในทิศทางเดียวกัน
โครงการที่ 8 ฝึกอบรมบุคลากรเรื่อง กระบวนการทัศน์และการ ทำงานเป็นทีม	สถาบันวิจัย และพัฒนา		/	/			1. จำนวนผู้ผ่านการอบรม 2. มีกิจกรรมที่เกิดจากการมี ส่วนร่วม และการทำงานเป็น ทีม
โครงการที่ 9 ฝึกอบรมบุคลากรเรื่อง การให้คำปรึกษาด้าน การป้องกันการติดยา เสพติด	สถาบันวิจัย และพัฒนา		/	/			1. จำนวนผู้ผ่านการอบรม 2. จำนวนผู้รับบริการให้ คำปรึกษา

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกัน
การติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 10 จัดตั้งคลินิกออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ต สื่ออื่นๆ	สำนักวิทย บริการและ เทคโนโลยี สารสนเทศ		/				1. มีคลินิกออนไลน์ 2. จำนวนผู้เข้าชม
โครงการที่ 11 จัดทำฐานข้อมูล ความรู้การป้องกันการ ติดยาเสพติด	สำนักวิทย บริการและ เทคโนโลยี สารสนเทศ		/				1..จำนวนผู้ใช้บริการ

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 6. พัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงในการจัดกิจกรรม
ป้องกันการติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 12 พัฒนาวิธีการสอนด้าน การป้องกันยาเสพติด	คณะ ครุศาสตร์		/	/			มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ สามารถสื่อและ ผู้เรียนเข้าใจ ง่าย

แผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 7. ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 13 ขยายเครือข่ายคลินิก ชุมชนออนไลน์	สำนักวิทย บริการและ เทคโนโลยี สารสนเทศ			/	/	/	จำนวนผู้ใช้บริการในเว็บไซต์ คลินิกชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนงานการพัฒนาท้องถิ่น

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 4. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาการติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 14 ฝึกอบรมผู้นำชุมชน และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นด้านการ ป้องกันการติดยาเสพติด	โปรแกรมวิชา สาธารณสุข ชุมชน คณะ วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	/	/				องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมในกิจกรรม และให้ การสนับสนุนทุกรูปแบบใน ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในชุมชน
โครงการที่ 15 จัดทำประกาศ เกียรติคุณให้บุคคล และชุมชนด้านการ ป้องกันการติดยา เสพติด	สถาบันวิจัย และพัฒนา		/	/	/	/	1.จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับ ประกาศเกียรติคุณ 2.จำนวนชุมชน/หมู่บ้านที่มี ผลงานดีเด่นด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดตาม เกณฑ์ที่กำหนด เช่นมีเครือข่าย ที่เข้มแข็งเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน มีนโยบาย หรือ มาตรการ หรือแนวทางการ ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การ ปฏิบัติของชุมชนต่อผู้เสพ ผู้ติดยา เสพติด

แผนงานการพัฒนาท้องถิ่น

กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อลดความเสี่ยงในการ
ติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 16 จัดกิจกรรมพัฒนา สภาพแวดล้อมทาง สังคมของประชาชน กลุ่มเสี่ยง	สถาบันวิจัย และพัฒนา		/	/			1. มีสถานที่ที่ใช้ทำประโยชน์ ร่วมกัน 2. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3. ไม่มีจำนวนผู้เสพยาใหม่
โครงการที่ 17 ฝึกอบรมเยาวชนและ ประชาชนให้มีทัศนคติ ที่ดีในการดำรงชีวิต	สถาบันวิจัย และพัฒนา		/	/			ร้อยละ 80 ของเยาวชนที่ผ่าน การอบรมมีทักษะในการดำเนิน ชีวิต เห็นคุณค่าของตนเอง มี แรงจูงใจ และมีเป้าหมายใน อนาคต

แผนงานการพัฒนาท้องถิ่น
กลยุทธ์ระดับองค์กร : ข้อ 8. รวมพลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่าย
ป้องกันการติดยาเสพติด

แผนงาน/โครงการ /กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ โครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ (ปีงบประมาณ)					ตัวชี้วัดผลผลิต (output)
		50	51	52	53	54	
โครงการที่ 18 จัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด ระดับจังหวัด	สถาบันวิจัย และพัฒนา	/	/	/	/	/	1.มีการประสานงานระหว่าง เครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างมี ประสิทธิภาพ 2.มีระบบการจัดการข้อมูล ข่าวสารด้านยาเสพติดระดับ จังหวัด 3.มีการบูรณาการทรัพยากร ร่วมกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด 2) วิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) พัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย ประชากรในขั้นตอนของการศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นทั่วประเทศและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และการวิเคราะห์แผนชุมชน ได้แก่ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด 2) เอกสารแผนชุมชนระดับตำบลที่มีอยู่จริงปี 2547 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา รวม 36 ตำบล และ 3) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจำนวน 41 แห่ง รวมทั้ง 41 คน ส่วนในขั้นตอนของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ มีประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพันธกิจการบริการชุมชน ประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการ อาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการ สำนักวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษา ประธาน เลขาธิการโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 24 คน 2) ผู้แทนจากชุมชนระดับตำบลจำนวน 36 ตำบล ได้แก่ คณะกรรมการระดับตำบล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ประมาณ 360 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการสุ่มแบบเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและคณะกรรมการระดับตำบล มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้แทนจากสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงตาม

หลักเกณฑ์ที่กำหนด (Purposeful sampling, criterion sampling, Patton, Michael Quinn, 1990) คือ ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพันธกิจการบริการชุมชน ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการ อาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการ อาจารย์จากสำนักวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศาสตร์ศึกษา ประธาน เลขานุการ โปรแกรม วิชาพัฒนาชุมชน และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจการบริการวิชาการแก่ชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น 2) คณะกรรมการระดับตำบล ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยสุ่มจากชุมชนทั้ง 36 แห่งมาเพียง 3 แห่งเพื่อวิเคราะห์เอกสารแผนชุมชนระดับตำบลและเลือกกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มเลือกเอกสารแผนชุมชนจำนวน 3 ตำบลที่มีจำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชนแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับรุนแรง ปานกลาง และเบาบาง ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2543) ได้แก่ 1) ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว 2) ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา 3) ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (Patton, Michael Quinn, 1990) เพื่อเป็นแกนนำในการจัดทำแผนกลยุทธ์จากจำนวนคณะกรรมการระดับตำบลทั้งหมด 74 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบวิเคราะห์สาระเอกสารเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด และเอกสารในแผนชุมชนระดับตำบลปี 2547 ดังรายละเอียดการวิเคราะห์สาระตามภาพแผนโครงข่ายในภาคผนวก จ
2. แบบสอบถามผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค
3. แบบตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามการวิจัย ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค
4. แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และแบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2546:179-180) ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

5. แบบตรวจสอบแผนกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบร่างแผนกลยุทธ์ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดย (1) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัยโดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสาร และ (2) ส่งแบบสอบถามการวิจัยไปยังผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นคือ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระตามหลักการของ ของคริฟเพนดรอพ (Krippendorff, 1986) และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากทั้งสองส่วน เพื่อรายงานสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบล และสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบล เพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

- ผู้วิจัยประสานงานกับพัฒนาการจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นหน่วยประสานงานการจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล เพื่อขอสำเนาแผนชุมชนปี 2547 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 36 ฉบับ จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหา

- ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบล จำนวน 74 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชนระดับตำบล (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ด้านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ต่อการป้องกันการติดยาเสพติด ณ สถานที่ประชุมในตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฯ และตำบลดงน้อย อำเภอรามราช จังหวัดฉะเชิงเทรา

- นำผลการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยาย และเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จำนวน 24 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์(รายละเอียดในภาคผนวก) ในประเด็น บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในพันธกิจบริการวิชาการแก่สังคมต่อการป้องกันการ ตติยาเสพติดที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อม ภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และข้อเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการตติยาเสพติด

ผู้วิจัยสรุปผลการสัมภาษณ์มาเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยายและเป็นเอกสารประกอบการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับ ชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการตติยาเสพติดซึ่งผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย ผู้แทน 2 กลุ่มคือผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วย อธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้อำนวยการและอาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการและอาจารย์จากสำนักวางแผน และพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษา ประธานและเลขานุการโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน และ คณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ส่วนผู้แทนชุมชนที่ เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบล ได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบล(นายก ประธานสภา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือผู้แทน กลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดเป็นผู้ประสานงาน ในพื้นที่ 3 ตำบล ซึ่งมีจำนวนผู้ตติยาเสพติดในชุมชนแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับรุนแรง ระดับปาน กลางและระดับเบาบาง ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2543) ได้แก่ ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และ ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาสน์ ระยะ เวลา 2 วัน ได้แก่ครั้งที่ 1 ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 ณ ห้องประชุมการะเกด และครั้งที่ 2 ในวันที่ 1 มิถุนายน 2548 ณ ห้องประชุมสารภี มหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของ สถาบันอุดมศึกษามาให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาวินิจฉัย SWOT โดยใช้เอกสารประกอบการสัมมนาเชิง ปฏิบัติการซึ่งรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 และ 3 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานการจัดสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมมนาแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2542)

- 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด
- 2) การประเมินสถานการณ์ภาพของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด
- 3) การจัดวางทิศทางความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด
- 4) การกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน และกลยุทธ์ระดับโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
- 5) การจัดทำกรอบแผนกลยุทธ์ระดับองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบความเหมาะสมแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยใช้แบบตรวจสอบแผนกลยุทธ์ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์รวม 7 คน ตรวจสอบความเหมาะสมแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชนจำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติดจำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.)
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แผนชุมชน จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
3. ในขั้นตอนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์รูปแบบเมตริก (SWOT Matrix) และเขียนรายงานการวิจัยเชิงบรรยายตามลักษณะการเขียนแผนกลยุทธ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์จำนวน 3 ข้อดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติด พบว่ามีข้อมูลปี 2546-2547 ที่รัฐบาลมีนโยบายต่อสู้เพื่อเอาชนะ ยาเสพติดนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการ (เดิม) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้จัดอบรมวิทยากรชุมชนเข้มแข็งให้แก่บุคลากรจากสถาบันราชภัฏทั่วประเทศแห่งละ 5 คน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และความคิดเรื่องการป้องกัน ยาเสพติดให้กับคนในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2547) เพราะปัญหาการติดยาเสพติดเป็นปัญหาวิกฤติของชาติซึ่งแพร่ระบาดไปได้ในสถานศึกษาชุมชน และสถานประกอบการ อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเคราะห์เอกสารและสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยไม่พบว่าสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นแห่งใดที่มีความร่วมมือกับชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติดโดยเฉพาะ แต่พบว่า สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นส่วนใหญ่มีแผนกลยุทธ์หรือแผน ยุทธศาสตร์ที่ระบุวิสัยทัศน์และพันธกิจ การบริการวิชาการแก่ชุมชนในภาพรวม เนื่องจาก มหาวิทยาลัยต้องการให้บุคลากรนำองค์ความรู้ไปเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น พร้อมไปกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคณาจารย์ ที่ทำงานร่วมกับชุมชน

วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ มีลักษณะข้อความหลักร่วมกัน 4 ประการ คือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ มีบทบาทชั้นนำ เป็นศูนย์กลางการบริการทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในการผลิตและพัฒนาครู และมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความร่วมมือกับชุมชน ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาชุมชน ส่วนพันธกิจด้านการ บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศมีลักษณะงานที่หลากหลายรูปแบบ โดยมี ลักษณะร่วมกัน 6 ประการ และมีแนวทางปฏิบัติที่มีลักษณะความร่วมมือกับชุมชน คือ การให้ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ร่วมให้บริการวิชาการแก่ชุมชน และการทำงานวิจัย โดยใช้พื้นที่ ชุมชนเป็นฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่กำหนดพันธกิจด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน คล้ายคลึงกัน มีบางแห่งมีแนวทางเฉพาะ เช่น 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีหน่วยงานคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งมีงานวิจัยร่วมกับท้องถิ่นโดยใช้งบประมาณของสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัยภาคโดยมีพื้นที่ทำงานพัฒนาชุมชนในภาคตะวันออก 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงครามส่งเสริมให้คณะต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการวิชาการ มีการศึกษาปัญหา

วิกฤติสังคมเพื่อชี้หน้า เตือนภัยให้ท้องถิ่น 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีศูนย์สืบสานภูมิปัญญาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย มีศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อบริการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนในท้องถิ่น 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ มีกลยุทธ์จัดให้มีศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมีการประมวลความต้องการระดับชุมชนอย่างชัดเจน และจัดให้มีศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา 41 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.4 ปฏิบัติงาน 12-29 ปี ($X = 13.29$, $S.D. = 5.56$) มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งไม่มีแผนกลยุทธ์ด้านการป้องกันยาเสพติด สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดมีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.9) เมื่อจำแนกตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือในแต่ละด้านอันได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่ด้านนโยบายมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.5) ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย (ร้อยละ 82.9) ด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 73.2) ด้านการพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ร้อยละ 51.2) ด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.0) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าด้านนโยบายนั้นทุกข้อมีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่ผู้บริหารสูงสุดให้ความสำคัญด้านการป้องกันยาเสพติด ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือมีแผนงานโครงการด้านการป้องกันยาเสพติด ส่วนด้านงบประมาณส่วนใหญ่มีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยถึงน้อยที่สุด ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด ได้แก่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือองค์กรเอกชนได้จัดสรรงบประมาณ ด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัยนั้นทุกข้อมีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดใน ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้นำชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยระดับมาก ข้อที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่มีการนำนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยคือมีการทำวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยปานกลาง ข้อที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่มีการตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย

กับชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด และข้อที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับน้อยคือมีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด

ปัญหาด้านนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีมาก คือ นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏไม่มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด (ร้อยละ 43.9) และความคิดเห็นที่น้อยของด้านนโยบายคือขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานความร่วมมือ (ร้อยละ 12.2) ปัญหาด้านงบประมาณที่มีจำนวนความคิดเห็นมากที่สุดคืองบประมาณที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับน้อยไม่เพียงพอ (ร้อยละ 58.5) ส่วนปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ บุคลากรมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 36.6) สำหรับปัญหาด้านพัฒนาชุมชนคือขาดการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชน (ร้อยละ 48.8) และคนในชุมชนขาดความรู้ในการป้องกันยาเสพติด (ร้อยละ 29.3) ปัญหาด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดที่มีมากที่สุดคือไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือกับชุมชน ร้อยละ 48.8 และปัญหาที่มีความคิดเห็นน้อยคือชุมชนไม่ตระหนักถึงโทษภัยยาเสพติด ร้อยละ 7.3

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังนี้ ด้านนโยบาย ได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏควรกำหนดนโยบายและแผนงานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ชัดเจน ร้อยละ 43.9 ด้านงบประมาณคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด หรือควรเพิ่มกิจกรรมด้านยาเสพติดในบบริการวิชาการแก่ชุมชน ร้อยละ 53.7 ด้านบุคลากรได้แก่ควรให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร้อยละ 36.6 ด้านพัฒนาชุมชน ได้แก่ควรมีการประสานงานระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยจัดให้มีการประชุมร่วมกันให้มากขึ้นโดยมีแผนงานปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน ร้อยละ 21.9 และด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดคือ ควรมีสวนย์ประสานความร่วมมือกัน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประสานงาน ร้อยละ 41.5

สรุป ข้อมูลสภาพความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด จากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดยังไม่เป็นรูปธรรม เพราะไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน และมีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะที่มีความคิดเห็นมากได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด หรือควรเพิ่มกิจกรรมด้านยาเสพติดในบบริการวิชาการแก่ชุมชน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏควรกำหนดนโยบายและแผนงานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกัน

กันการติดยาเสพติดให้ชัดเจน ตลอดจนควรมีศูนย์ประสานความร่วมมือกับชุมชน และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประสานงานโดยตรง

3. การวิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาพรวมจากการวิเคราะห์แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2547 พบว่า ไม่มีแผนชุมชนของตำบลใดที่มีประเด็นหลักซึ่งสะท้อนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด อย่างไรก็ตามมีจำนวน 7 ตำบลที่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด ตำบลละ 2 โครงการ สำหรับอีก 17 ตำบล มีตำบลละ 1 โครงการ ฉะนั้น จังหวัดฉะเชิงเทราจะมี 24 ตำบล (ร้อยละ 66.67) รวมทั้งสิ้นมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดจำนวน 31 โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 2,875,000 บาท (สองล้านแปดแสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่ามีจำนวน 2 ตำบลได้แก่ ตำบลดงน้อยที่มีโครงการป้องกันการติดยาเสพติดซึ่งจัดลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนเป็นที่ 5 เน้นเรื่องการป้องกัน การเฝ้าระวังและแก้ปัญหายาเสพติด ส่วนตำบลบางพระนั้นมีโครงการซึ่งจัดลำดับความสำคัญที่ 8 เน้นเรื่องกิจกรรมกีฬา โครงการส่วนใหญ่เป็นการป้องกันยาเสพติดโดยการอบรมให้ความรู้ป้องกันยาเสพติดแก่เด็กในโรงเรียน การส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการรวมพลังของประชาชน การรณรงค์เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด การจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด และการปรับปรุงลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ส่วนตำบลที่เหลือ 12 ตำบล (ร้อยละ 33.33) เช่นเดียวกับตำบลหัวสำโรงไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด

กลุ่มคณะกรรมการตำบลบางพระ ตำบลหัวสำโรงและตำบลดงน้อยได้เสนอกลยุทธ์พัฒนาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ดังนี้

- 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนให้ดำเนินการร่วมกันอย่างเข้มแข็ง ด้วยความไว้วางใจ เชื่อใจกัน
- 2) อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ให้ความรู้เรื่องกลุ่มเสี่ยงเรื่องกีฬาและศิลปะ
- 3) ให้มหาวิทยาลัยประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
- 4) ให้นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ช่วยสอดส่องดูแลในชุมชน
- 5) เพิ่มการป้องกันยาเสพติดในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน และ
- 6) ให้มหาวิทยาลัยช่วยเรื่องการฝึกอบรมอาชีพ การหาตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ตั้งอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 5 คณะคือ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังมีอีก 5 หน่วยงานสนับสนุนซึ่งมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้แทนคณะกรรมการระดับตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ตำบลจำนวน 74 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และผู้นำชุมชนระดับตำบล (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ด้านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ต่อการป้องกันการติดยาเสพติด ณ สถานที่ประชุมในตำบลบางพระ อำเภอเมืองฯ ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น และตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จำนวน 24 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ในประเด็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ในพันธกิจบริการวิชาการแก่ชุมชนต่อการป้องกันการติดยาเสพติดที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และข้อเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเตรียมเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

จากนั้นได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 98 คน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค พบว่า มีประเด็นสำคัญที่สามารถจัดทำเป็นรูปแบบเมตริก(SWOT Matrix) ตามขั้นตอนของไวริช (Wehrich, 1993) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล SWOT Matrix ดังนี้

- นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค มาเปรียบเทียบกันในลักษณะของประเด็นต่อประเด็น นั่นคือผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง นำประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (S) จากการสัมภาษณ์มีประเด็นใดบ้าง นำไปเปรียบเทียบกับผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง กับตัวแทนชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านจุดแข็ง (S) เช่นกัน หากพบประเด็นที่เหมือนกันและมีความหมายเหมือนกันให้นำมาเขียนลงในแผนภูมิรูปแบบเมตริก

จากนั้นดำเนินการในลักษณะเดียวกันเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน (W) โอกาส (O) อุปสรรค (T) ผู้วิจัยก็ทำเช่นเดียวกัน ซึ่งผลจากการทำรูปแบบเมตริก พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสในการพัฒนาทุกด้าน เช่น (1) จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสังคมเอื้ออาทร ประชาชนสามัคคีและมีส่วนร่วม (2) มีการจ้างงานในโรงงานและชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนามีหลายข้อคือ (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนน้อย (2) การประชาสัมพันธ์ภารกิจมหาวิทยาลัยด้านป้องกันยาเสพติดต่อชุมชนยังไม่ทั่วถึง (3) อาจารย์มีภาระงานสอนมาก และมีอาจารย์รับผิดชอบป้องกันยาเสพติดน้อย (4) มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีในการป้องกันยาเสพติดน้อย และ (5) สื่อและป้ายประชาสัมพันธ์การป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัยมีน้อย ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

เมื่อพิจารณาผลการประเมินทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในแล้ว จึงวางแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานและพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดในอนาคต จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นรูปแบบเมตริก (SWOT Matrix) เพื่อกำหนดกลยุทธ์

ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด พบว่าแนวโน้มอยู่ในตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม (question marks) ดังนั้นจึงมีการจัดทำร่างแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

จากกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และการกำหนดทิศทางด้านการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด เพื่อให้การนำกลยุทธ์ต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงสรุปประเด็นให้สอดคล้องตามแผนงานบริการวิชาการแก่ชุมชน และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ดังนี้ โดยมีกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ ซึ่งได้กลยุทธ์ระดับองค์กรรวม 8 ประเด็น กลยุทธ์ระดับแผนงาน จำนวน 13 ประเด็น ดังนี้

กลยุทธ์ระดับองค์กร

1. ปรับปรุงการประสานงานด้านความร่วมมือในการป้องกันการติดยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกชุมชน
2. ปรับปรุงให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยทำงานเชิงรุกด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
4. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติด
5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อลดความเสี่ยงในการติดยาเสพติด
6. พัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงในการจัดกิจกรรมป้องกันการติดยาเสพติด

7. ขยายเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์
8. รวมพลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายป้องกันการติดยาเสพติด

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ส่งเสริมเครือข่ายพหุภาคี
2. เสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการป้องกันการติดยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชน
3. ส่งเสริมการระดมทุน
4. เสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการ
5. พัฒนาศักยภาพของมหาวิทยาลัยให้ตระหนักถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือกับชุมชน
6. ส่งเสริมความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันยาเสพติด
7. เสริมสร้างระบบสารสนเทศเพื่อป้องกันการติดยาเสพติด
8. เสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
9. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อป้องกันปัญหา
ยาเสพติด
10. สร้างจิตสำนึกค่านิยมที่ดีให้กับเยาวชนและประชาชน
11. พัฒนาหลักสูตรการป้องกันยาเสพติด
12. ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายคลินิกชุมชนออนไลน์
13. บูรณาการงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด พบว่าได้กลยุทธ์ระดับองค์กร 8 ประเด็น และมีจำนวนโครงการทั้งสิ้น 18 โครงการจำแนกเป็นแผนงานบริการวิชาการต่อชุมชน จำนวน 5 กลยุทธ์ รวม 13 โครงการ และแผนงานการพัฒนาท้องถิ่นจำนวน 3 กลยุทธ์ รวม 5 โครงการ ทั้งนี้ การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ในกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ มีเงื่อนไขของความสำเร็จดังนี้ (1) ควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของบุคลากรทุกระดับในเรื่องความสำคัญของความความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด (2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่ระบุไว้ และกำหนดให้มีผู้บริหารเป็นบุคคลผู้รับผิดชอบหลัก และ (3) การเชื่อมโยงและบูรณาการทุกระบบในการพัฒนาด้านความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งมีแผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ แต่จากการศึกษาเอกสารและจากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งทั่วประเทศ พบว่ายังไม่มีมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งใดที่มีแผนกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมีสถาบันวิจัยและพัฒนา ตลอดจนคณะต่างๆ ที่ปฏิบัติงานบริการวิชาการแก่ชุมชนตามแผนงาน/โครงการที่ได้รับงบประมาณหรือตามความต้องการของชุมชน เช่นการจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การทำวิจัยร่วมกัน

ส่วนสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดแบ่งเป็น 5 ด้านคือด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันยาเสพติด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่าด้านการพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ด้านนโยบาย ด้านบุคลากร และด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ทั้งนี้ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า การทำวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน การติดตามผล และการทำวิจัยร่วมกับชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของศุภลักษณ์ วิริยะสุมน (2547) ที่ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนในระดับปานกลาง และอาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการทำวิจัยน้อยกว่าการสอน เพราะมีภาระงานสอนมากตลอดจนทุนสนับสนุนมีน้อย

ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดยังไม่เป็นรูปธรรมเพราะไม่มีหน่วยงานประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนและมีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะให้มีศูนย์ประสานความร่วมมือกัน มีการจัดทำโครงการป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน มีการประเมินผลดำเนินงาน และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยราชภัฏดำเนินกิจกรรมในชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับชุมชนตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น และชุมชนตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งคณะกรรมการระดับตำบลได้เสนอกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับชุมชน

ในการป้องกันยาเสพติด โดยอาจารย์และนักศึกษาเป็นวิทยากร หรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ จัดให้มีการเล่นกีฬาในเยาวชนและประชาชนกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น

2. วิเคราะห์แผนชุมชนเพื่อหาประเด็นหลักที่สะท้อนความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์แผนชุมชนพบว่า ภาพรวมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด จากการวิเคราะห์ แผนชุมชนจำนวน 36 ตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2547 นั้นมีจำนวน 24 ตำบลมี 31 โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 2,875,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการป้องกันยาเสพติด โดยการอบรมให้ความรู้ป้องกันยาเสพติดแก่เด็กในโรงเรียน การส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการรวมพลังของประชาชน การรณรงค์เกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด การจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด และการปรับปรุงลานกีฬาต้านภัยยาเสพติด ส่วนจำนวน 12 ตำบลที่เหลือ ไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด และไม่มีโครงการใดในแผนชุมชนที่สะท้อนความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด เนื่องจากโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจนได้ประสานงานมายังผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมอบหมายให้พัฒนาการจังหวัดคัดเลือกวิทยากรกระบวนการจำนวน 10 คนซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ไม่ได้รับการประสานงานเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นนิติบุคคลซึ่งไม่ได้มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของส่วนราชการระดับภูมิภาค จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนซึ่งดำเนินการโดยส่วนราชการระดับจังหวัดอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน อย่างไรก็ตามมีโครงการที่ชุมชนดำเนินการป้องกันยาเสพติดโดยใช้งบประมาณท้องถิ่นในเรื่องการอบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน การส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนหรือการจัดกิจกรรมกีฬาซึ่งคณะกรรมการระดับตำบลบางพระ ตำบลหัวสำโรง และตำบลดงน้อยให้ข้อมูลตรงกันว่าชุมชนต้องการความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในการให้อาจารย์หรือนักศึกษาปีที่ 4 ในด้านการเป็นวิทยากรหรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด (กลุ่มคณะกรรมการตำบลดงน้อย, 2548)

สำหรับชุมชนระดับตำบลนั้นมีงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรองรับในการป้องกันยาเสพติดและงานอื่นๆ ตามแผนงานที่ระบุไว้ในแผนชุมชนซึ่งเกิดจากการระดมความคิดของประชาคมในตำบล ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ โดยสอดคล้องกับหลักการบูรณาการ

แผนชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) ที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ทำการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนโดยบูรณาการการทำงานในแนวดิ่งและแนวราบของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนา ในการนี้สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นสามารถเข้าไปช่วยหนุนเสริมในด้านการจัดกระบวนการประชาพิสัยและพัฒนาของประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการการเรียนรู้จักตนเอง โดยการทำบัญชีรับ-จ่ายของตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นรูปธรรมที่สามารถทำให้ครอบครัวลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ (เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ, 2545) โดยที่ดวงพร โสภา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) สรุปว่า หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและดำเนินการวิจัยของงานสาธารณสุขมูลฐาน และปรับให้สอดคล้องกับประชาคมหมู่บ้านในการต่อต้านยาเสพติด โดยให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเน้นความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ผลักดันการดำเนินกิจกรรมฝึกทักษะชีวิต (Life Skills) ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา เป็นทักษะภายในที่สามารถช่วยให้บุคคลเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่ชุมชนมีการร่วมคิดร่วมป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

3. พัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริม สร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์และชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มกลยุทธ์อยู่ในตำแหน่งกลยุทธ์กลับลำ (question marks) ที่ลุดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส หรือ กลยุทธ์ส่งเสริม ปรับปรุง เร่งรัด เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานหรือสร้างความเจริญเติบโตในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสายฝน เสกขุนทด (2546) ที่ผลการประเมินสถานภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในตำแหน่งเดียวกัน เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดได้กำหนด “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547) ซึ่งมีการป้องกันผู้มีโอกาสเข้าไปใช้สารเสพติดหรือประชาชนกลุ่มเสี่ยง โดยกระตุ้นชุมชน สังคมให้มาช่วยแก้ไขปัญหามา เป็นการสร้างกระแสและพลังขับเคลื่อนทางสังคมซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นและต้องตระหนักการสร้างภูมิคุ้มกันและเฝ้าระวัง สร้างครอบครัว ชุมชน ให้เข้มแข็ง ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายต่าง ๆ ดังนั้น สภาพแวดล้อมภายนอกด้านการเมืองและสังคมจึงเป็นโอกาสให้มีการ

ป้องกันการติดยาเสพติด เพื่อให้การนำกลยุทธ์ต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ควรจะปรับปรุงสมรรถนะภายในองค์กรโดยการแก้ไขจุดอ่อนด้านความร่วมมือกับชุมชน ในการป้องกันยาเสพติด เพราะจากผลการสัมภาษณ์ คณะกรรมการระดับตำบลที่เป็น

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ตำบลพบว่า ชุมชนมีความต้องการให้อาจารย์และนักศึกษาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้เยาวชนและประชาชนกลุ่มเสี่ยงในการป้องกันยาเสพติด(กลุ่มคณะกรรมการตำบลบางพระ , 2548) . ซึ่งสอดคล้องกับสุชาติา ชินะจิตร (2540) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์แก่สังคมทั่วไป เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการใช้ ซึ่งมีระดับและความต้องการในลักษณะต่างๆกัน รวมทั้งสมาคมต่อต้านยาเสพติดแห่งสหรัฐอเมริกา (2006) ได้รวบรวมงานวิจัยด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่าโครงการป้องกันระดับชุมชนควรรวมโครงการ 2 โครงการหรือมากกว่า เพื่อประสิทธิผลของโครงการ เช่น โครงการที่เน้นครอบครัว และโครงการที่เน้นโรงเรียนจะมีประสิทธิผลมากกว่าโครงการเดี่ยว ๆ (Battistich et al. 1997)

ดังนั้น จึงสรุปประเด็นที่สอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ดังนี้ โดยกลยุทธ์ระดับองค์กรรวม 8 ประเด็น กลยุทธ์ระดับแผนงาน จำนวน 13 ประเด็น และกลยุทธ์ระดับโครงการจำนวนทั้งสิ้น 18 โครงการ ตัวอย่างที่สะท้อนกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น

กลยุทธ์ระดับองค์กร ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

กลยุทธ์ระดับแผนงาน ได้แก่ เสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลยุทธ์ระดับโครงการ ประกอบด้วย 2 โครงการได้แก่

(1) โครงการฝึกอบรมผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จ(ระดับผลลัพธ์)ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชน

และ (2) จัดให้มีค่ายเยาวชนรู้เท่าทันโทษของยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เรื่องทักษะชีวิตสำหรับชีวิตประจำวัน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จ (ระดับผลลัพธ์) ได้แก่ มีแกนนำเยาวชนที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเยาวชนสามารถนำความรู้เรื่องทักษะชีวิตไปใช้ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ควรพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้กับกลยุทธ์ที่มีอยู่เพื่อเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวเพราะจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน และเพื่อให้โครงการปรากฏผลเป็นรูปธรรมจึงควรนำโครงการไปบรรจุลงในการจัดทำคำของบประมาณประจำปี 2550 เพื่อป้องกันการติดขัดในชุมชน

2. ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ได้ขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ที่ควรพิจารณานำแผนกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์จริงของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จริง

3. ชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการเพื่อนำไปสร้างแผนกลยุทธ์ในการเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดขัดยาเสพติด ซึ่งต่างกับอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันอาจนำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาอื่นๆ ในชุมชนของตน

4. ควรเชื่อมโยงและบูรณาการทุกระบบในการพัฒนาด้านความร่วมมือกับชุมชน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่ระบุไว้ และกำหนดให้มีผู้บริหารเป็นบุคคลผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดขัดยาเสพติด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากไม่มีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นและชุมชน จึงควรมีการศึกษาสภาพความร่วมมือสามประสานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น กับจังหวัดที่สถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่ และชุมชนซึ่งหมายรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อความร่วมมือด้านการป้องกันการติดขัดยาเสพติด และด้านอื่นที่เป็นจุดอ่อนในการประสานความร่วมมือเนื่องจากเมื่อมีการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งงบประมาณในชุมชน เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นนิติบุคคลซึ่งไม่ได้มีสายงานบังคับบัญชาขึ้นตรงกับจังหวัด จึงอาจทำให้การประสานงานไม่เป็นระบบและไม่ทั่วถึง

2. ควรมีการศึกษาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนเข้มแข็งในเรื่องทักษะชีวิตสำหรับประชาชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. ควรมีการวิจัยประเมินประสิทธิผลการนำแผนชุมชนระดับตำบลไปสู่การปฏิบัติจริง สำหรับโครงการที่แก้ปัญหาชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 2541. สาระสำคัญของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 141/2541 เรื่อง นโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. จุดหมายข่าวยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข ปีที่ 1 ฉบับที่ 8 กันยายน 2541: 5-7.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. ชุดปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้า ระยะปานกลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงมหาดไทย. 2546. <http://www.mahadthai.com>. - : กระทรวงมหาดไทย.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์: แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. 2541. คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาอาชีพชุมชนยั่งยืน (พอย.) กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการศึกษาอาชีพ.
- กุลวดี โจนีไพศาลกิจ. 2548. ยาและสารเสพติด. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- กลุ่มคณะกรรมการตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา. 4 พฤษภาคม 2548. สัมภาษณ์,
- กลุ่มคณะกรรมการตำบลบางพระ อำเภอเมืองฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา. 1 พฤษภาคม 2548. สัมภาษณ์,
- กลุ่มคณะกรรมการตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. 5 พฤษภาคม 2548 สัมภาษณ์,
- โกเมศ แดงทองดี. 2 มีนาคม 2548. ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา. สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน สำนักนายกรัฐมนตรี. 2544. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงาน. 2537. เครือข่ายชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องบทบาทของสำนักงาน ป.ป.ส. ต่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด. (อัดสำเนา).
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงาน. 2543. คู่มือการจัดทำระบบข้อมูลยาเสพติดจังหวัด, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงาน. 2545. แผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงาน. 2546. บทคัดย่องานวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา).
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงาน. 2546. ส่วนพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีความรู้เรื่องยาเสพติด, (อัดสำเนา).
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. 2539. ตัวบ่งชี้พัฒนาการเด็ก และเยาวชนประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร. กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน 2546. แผนฯ 9 ฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- คณะทำงานโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชน-พลังแผ่นดิน. 2546. คู่มือวิทยากรโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชนพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา).
- คณะทำงานประสานงานและเตรียมวิทยากรกระบวนการโครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน. 2546. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา).
- คณะอนุกรรมการพัฒนาพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ. 2546. คู่มือฝึกอบรมวิทยากรโครงการประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ/เขตและในระดับตำบล/เทศบาล/เมืองพัทยา. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์อาสาสมัครชาตินิแดน กรมการปกครอง.
- โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2536. การพัฒนาประเทศไทย แนวคิดและทางเลือก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกเบี๋ย.
- จรัส สุวรรณเวลา. 2545. อุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. 2541. โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า: ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ. 2546. คู่มือวิทยากรเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป่าตะวันออก (วนเกษตร).

- ชาติ พาลาแมน. 2537. การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไร: หลักการและแนวทาง. วารสารสังคมพัฒนา
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 – 4 2537: 18-20.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2524. กฎหมายกับการแก้ไขปรับปรุงผู้ติดยาเสพติด. บทบัญญัติ.
กรกฎาคม – กันยายน 2524: 4-6.
- ชัยยศ อิมสุวรรณ์. 2543. การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองพล ไสภณ. 2546. การพัฒนาแผนกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรบุคคลในสถาบันราชภัฏ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2539. การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด
- ทูลศักดิ์ ยูญขานนท์. 2542. สถานการณ์การระบาดของยาเสพติด. จดหมายข่าวยาเสพติด
กระทรวงสาธารณสุข ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เมษายน 2542: 10-11.
- ธีรยุทธ บุญมี. 2536. สังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิ่งมิตร.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2540. การวางแผนเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด.
- นิรนาท แสงสา. 2543. กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2525. การทดสอบและอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพ
มหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประยุทธ์ แสงสุรินทร์. 2534. วิธีนักฝึกอบรม. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริชัยการพิมพ์.
- ประเวช ดันติพิวัฒน์สกุล. 1 เมษายน 2548. ผู้ทรงคุณวุฒิ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
สัมภาษณ์.
- ประเวศ วะสี. 2541. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. 2548. การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก., สรุปผลการสัมมนา
แผนชุมชนแก้ปัญหาความยากจน ระหว่างวันที่ 6-8 ธันวาคม 2548 ณ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช อ.เมืองฯ จ.นนทบุรี 31-42. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน (องค์การมหาชน)
- พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์. 2545. กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา
ของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2528. การวิจัยทางการอุดมศึกษา. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2541. การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. 2542. การวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม. เอกสารประกอบการอบรมการวางแผน . (อัดสำเนา).
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. 2540. การพัฒนาระบบงานการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา ตามแนวคิด การบริหารงานแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ: กรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 . วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ และคณะ. 2538. วิธีวิจัยในงานสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: คณะ สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร. 2543. การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟ้าม่วย เรื่องเลิศบุญ. 2539. การศึกษาแนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลัย บึงสว่าง. 2540. กระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2542. การบริหารแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานภาครัฐบาล. ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ. 2546. การวางแผนกลยุทธ์ ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. หลักการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิวัฒน์ชัย อัดตากกร. 2535 การพัฒนาแบบยั่งยืนในสายตานักเศรษฐศาสตร์. วารสารสังคมพัฒนา ปีที่ 20 ฉบับที่ 4, 2535: 21-24.

- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน 2547. การนำเสนอวาระปฏิบัติเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข. 2544. คู่มือผู้บริหาร แนวทางแก้ไขปัญหาบ้าในพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: บริษัททวงศกมล โปรดักชั่น จำกัด.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. 2548. รายงานประจำปี 2548.
ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2540. งานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของสถาบันราชภัฏในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (อัดสำเนา).
- สมยศ นาวิการ. 2537. การบริหารพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.
- สาธารณสุขเขต 3 สำนักงาน. กระทรวงสาธารณสุข, 2546. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการของคณะทำงานพัฒนางานสาธารณสุข (Focal point) เขต 3. (อัดสำเนา).
- สายฝน เสกขุนทด. 2546. การพัฒนาแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถาบันราชภัฏราชชนครินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ และวิจิต นันทสุวรรณ. 2545. แผนแม่บทชุมชน ประชาพิสัยและพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2544. <http://www.oncb.go.th>. - :
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2547. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทราประจำปีงบประมาณ 2547. จังหวัดฉะเชิงเทรา: บริษัทเดอะ โมเดิร์น ซิสเต็ม ออฟเซท จำกัด.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2547. สถิติการจับกุมคดียาเสพติด. กรุงเทพมหานคร, 2547. (อัดสำเนา).
- สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2547. <http://www.rajabhat.ac.th/act.pdf>. - : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2547. <http://www.rajabhat.ac.th/raj1/C5.HTM>. - : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสวาทสกุล. 2541 ประชาสังคม: คำ ความคิด และความหมาย.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- อนันต์ เกตุวงศ์. 2543. หลักและเทคนิคการวางแผน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อะห์มัด ยี่สุนทรง. 2546. การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ดุลยเกษม. 2540. พัฒนากรอบความคิดและเครื่องมือที่วัดเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับระบบการศึกษากับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาษาอังกฤษ

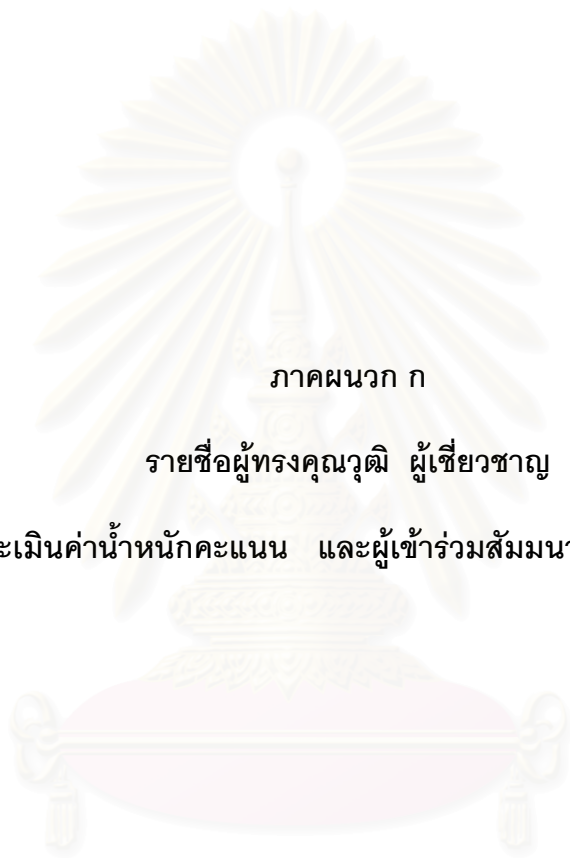
- Certo, Samuel C., and Peter, J. Paul. 1991. Strategic management: Concept and applications. New York: McGraw-Hill.
- Fullan, M.G. and Hargreaves, A. 1991, What's worth fighting for? Working together for your School, Toronto: McGraw-Hill.
- Goodstein, Leonard D., Noaln, Timothy M., and Pfeiffer J. William. 1993. Applied Strategic Planning: How to Develop a Plan that Really Works. California: Pfeiffer Company, 1993.
- Gordon, J. 1996. Organizational behavior: A diagnostic approach. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Greenley, Gordon E. 1989. Strategic Management. United Kingdom: Prentice-Hall.
- Jeans, B. 1995. "The Meanings of Collaboration". Paper presented in an International on Teacher Development for New Asia. Thailand: UNESCO-ACEID and UNICEF associated with ONEC.
- Jutis, Robert T, et.al. 1985. Strategic Management and Policy. New Jersey: Prentice-Hall International.
- Keller, G. 1986. Academic Strategy. Balimore: The Johns Hopkins University.
- Knowles, Malcolm S. 1978. The Adult Learner: A Neglected Species. Texas: Gulf Publish Company.
- Kotler, Phillip and Murphy, Patrick E. 1981. Strategic Planning for Higher Education. Journal of higher education 52: 470-489.

- Krippendorff, Klaus. 1986. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. London: SAGE Publications, Inc.
- Maeroff, G.I. 1983. School and College: partnerships in education. Princeton, NJ: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Merriam-Webster. 1996. Merriam Webster's Collegiate Dictionary 10. Boston, Massachusetts: Merriam-Webster.
- Miles, Matthew B. and Huberman, A. Michael. 1994. Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook. Second edition. London, SAGE Publications, Inc.
- National Institute on Drug Abuse. 2006. <http://www.nida.nih.gov/>: NIDA.
- Patton, Michael Quinn. 1990. Qualitative Evaluation and Research Methods. 2nd ed. United States of America : SAGE Publications Inc.
- Perkins H. Wesley. 2003. The Social Norms Approach to Preventing School and College Age Substance Abuse. San Francisco: Jossey – Bass.
- Rogers, Alan. 1994. Adults Learning for Development. London: CASSELL.
- Sampling Method. 2006. <http://www.statpac.com/surveys/sampling.html>.-: Sampling Method.
- Shirley. R.C.1988. Strategic planning: An overview. New Directions for Higher Education.
- SWOT Analysis. 2006. <http://www.mindtools.com/swot.html>.-: SWOT Analysis.
- UNESCO. 1997. Education For A Sustainable Future : A Transdisciplinary Vision For Concerted Action. Thessalonica: UNESCO & The Government of Greece.
- United Nations Fund for Population Activities. 1992. The State of World Population 1992. New York: UNFPA.
- Wehrich, Heinz and Harold Koontz. 1993. Management: A global perspective. 10th ed. New York: McGraw-Hill, Inc.
- YAHOO GEOCITIES. 2006. <http://www.geocities.com/>:-: YAHOO GEOCITIES.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ประเมินค่าน้ำหนักคะแนน และผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

1. ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุภรณ์กุล อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา
4. นายประเวช ตันติวิวัฒน์สกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
5. นายวัฒนา กาญจนกามล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันการติดยาเสพติด
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ แสงจันทร์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายชุมชน มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
รำไพพรรณี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชน
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี โจนีไพศาลกิจ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำแผนชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามการวิจัย

1. นายปราชญ์ บุญยวงศิริโรจน์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข
2. นายภิญโญ ทองชัย รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม
3. นางกาญจนาภา กี่หมั่น รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งกำกับดูแลศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดฉะเชิงเทรา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา ไอศิริ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

รายชื่อผู้ประเมินค่าน้ำหนักคะแนน

สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ภาพของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ใจน้ไพศาลกิจ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
2. อาจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ
3. อาจารย์ ดร.สายฝน เสกขุนทด	ผู้อำนวยการสำนักวางแผนและพัฒนา
4. อาจารย์วรรณา รัตนประเสริฐ	ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษาป้องกัน
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณินนิตย์ ชื่นคำ	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์ความปลอดภัย
6. อาจารย์สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม	อดีตรองผู้อำนวยการสำนักกิจการนักศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่ให้สัมภาษณ์

1. ผศ.เอนก เทพสุภรณ์กุล	อธิการบดี
2. ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทิพยมหิงษ์	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
3. อ.พรพรรณ นินนาท	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
4. อ.พนิต ศุกอักษร	ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี
5. ผศ.สุดาพร ไชยยะ	คณบดีคณะครุศาสตร์
6. อ.ดร.อำนวยการ ปาอ้าย	ประธานสภาคณาจารย์
7. ผศ.ฐิติมาวดี เจริญวิชัย	ผู้แทนสภาคณาจารย์
8. อ.วัฒนา พิลาจันทร์	ผู้แทนสภาคณาจารย์
9. ผศ.ดร.กุลวดี ใจจันไพศาลกิจ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
10. อ.ดร.สายฝน เสกขุนทด	ผู้อำนวยการสำนักวางแผนและพัฒนา
11. อ.วรรณภา รัตนประเสริฐ	ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษาป้องกัน
12. ผศ.ชุตินันท์ บุญจำ	รองคณบดีคณะครุศาสตร์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา
13. อ.เกษม เฉลิม	รองคณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
14. อ.วิไลวรรณ สุบรรณยุทธ	รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
15. อ.ครรชิต มาระโกชน์	รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ
16. อ.ธีรยุทธ จันทร์เขียว	รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
17. อ.ดร.วงเดือน ไม้สนธิ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
18. อ.วิชัย พงษ์โหมด	ประธานโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน
19. อ.บุญมา พงษ์โหมด	เลขานุการโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน
20. ผศ.สมศักดิ์ ยิ้มแฉ่ง	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
21. อ.ชาทิมา แก้วศิริ	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์สุขภาพ
22. ผศ.คณินนิตย์ ชื่นคำ	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์ความปลอดภัย
23. อ.ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ
24. อ.สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม	อดีตรองผู้อำนวยการสำนักกิจการนักศึกษา

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
	ตัวแทนชุมชน			
1	นายชำนาญ สรวมศิริ	57/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
2	นางจรูญ เสาวกุล	102/4 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
3	นางยวน เสาวนา	50/2 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
4	นางวันทา พรมนา	36/4 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
5	นายไพศาล สอนมะลิ	68/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
6	นางสมัย วัฒนพรไพโรจน์	27/1 หมู่ 7 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
7	นางเนาวรัตน์ กลัดเสวก	36/5 หมู่ 8 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
8	นายอมร สิทธิ	39 หมู่ 5 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
9	นางสมจี สรวมศิริ	29/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
10	นางจิตจรดา ไชยศิริ	139 / 1 หมู่ 7 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
11	นางอภินันท์ ไสภรัตน์	16 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
12	นางสายพิณ คชาโภชน์	2/2 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
13	นางอารี ศรีละคร	86/4 หมู่ 7 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
14	นายสกล สัตยเชื้อ	4 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
15	นางชูศรี ไกรสินธุ์	17/6 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
16	นายอัสนี สรวมศิริ	57/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
17	นางทองคำ สรวมศิริ	สถานีอนามัยตำบลหัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
18	นางสมทรง สำราญ	83/1 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
19	น.ส.อาภาภัทร ภักดีพัฒนสันติ	33/2 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
20	นายควรชิต เสาวภาภรณ์	70 หมู่ 7 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
21	นาง อลสนธ์ ไสภานิล	16/1 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
22	นางประทุม นิลนนท์	1 หมู่ 7 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
	ตัวแทนชุมชน			
23	นายอรรถพร วรรณทนะ	109 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
24	นายนุชา อ่อนเจริญ	24/2 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
25	นางราณี ศรีสวัสดิ์	111 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
26	นายบรรเทิง สัตยเชื้อ	21/3 หมู่ 4 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
27	นายไพศาล สอนมะลิ	103/1 หมู่ 12 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
28	นายจำเนียร โคคน	68/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
29	นางสงวน แก้วกิจไฉไล	2/1 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
30	นางรัชณา ไสภรัตน์	16 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
31	นางวิไลย สัมฤทธิ์	13 หมู่ 1 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
32	นายไพลาศ โสมเมา	6 หมู่ 2 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว	/	/
33	นางเพ็ญวดี ดุลยสิทธิ์	113 หมู่ 5 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
34	นายจำรุญ วงศ์กำภู	110 หมู่ 1 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
35	น.ส.ชื่นประภา อุกิต	58 หมู่ 7 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
36	นางทองสุข ศรีหมาตร	64 หมู่ 1 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
37	นางสมร ศาลางาม	80 หมู่ 1 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
38	นายดำรง พุทธิรักษา	151 หมู่ 16 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
39	นายสมจิตร นิกุล	5 หมู่ 13 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
40	นายธง พิมพาทอง	108 หมู่ 6 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
41	นายอุดมศักดิ์ จาบกุล	140 หมู่ 6 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
42	นายสนม แก้วคำ	73 หมู่ 13 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
43	นางวรรณดา ดันเฮง	184 หมู่ 4 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
44	นางเพ็ญวดี พิณีจักษ์	4 หมู่ 2 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
	ตัวแทนชุมชน			
45	นางจำรูญ พยุงพงศ์	114 หมู่ 2 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
46	นายอำนาจ เจริญพร	โรงพยาบาลราชสาส์น	/	/
47	นายบุญสืบ จันทร์เจริญ	สถานีอนามัยตำบลเมืองใหม่ อ.ราชสาส์น	/	/
48	นางฉวีวรรณ กล้องเจริญ	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอราชสาส์น	/	/
49	นายพุดผิงค์ วงศ์กันทรากัย	56 หมู่ 5 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
50	นางจำเรียง เรียมศรี	59 หมู่ 16 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
51	นางพุก วงษ์กำภู	1 หมู่ 3 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
52	นายสุนทร วงสา	24 หมู่ 16 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
53	นายเทียบ วงษา	115 หมู่ 3 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น	/	/
54	นางปราณี จันทร์ทอง	1/3 หมู่ 6 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
55	นายประสาน ศีลรัตน์	19/1 หมู่ 9 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
56	นางทองคำ ดันเจริญ	41 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
57	นายจันทน์ไท จันทร์ทอง	83/2 หมู่ 10 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
58	นางเยาวมาฏ คงสาคร	26 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
59	นายทองพัน พังเร็ว	52/5 หมู่ 10 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
60	นางระเบียบ อนุสิทธิ์	39 หมู่ 1 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
61	นายสนิท รุ่งสะอาด	25 หมู่ 5 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
62	นางนิตยา สอนศรี	7 หมู่ 7 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
63	นายสงบ แสงวรมท	10 หมู่ 4 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
64	นายสมศักดิ์ วรรณมันคง	13/1 หมู่ 6 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
65	น.ส.จิระพร ผ่องจิตร	สถานีอนามัยตำบลบางพระ อ.เมืองฯ	/	/
66	นายชัยญา ตันเต็ง	สถานีอนามัยตำบลบางพระ อ.เมืองฯ	/	/

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
	ตัวแทนชุมชน			
67	นายสมชัย โหมตศิริ	73/1 หมู่ 10 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
68	ส.อ.หญิงจันทร์มาศ สุริยะ	องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อ.เมืองฯ	/	/
69	จ.ท.ชนะ พงษ์เผือก	3 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
70	นายกกล้าณรงค์ จันทศร	34/2 หมู่ 3 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
71	นายอิทธิพล เกิดใจตรง	31/3 หมู่ 10 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
72	นายสุพัฒน์ ธนะพิงค์พงษ์	27/4 หมู่ 5 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
73	นายพรชัย ครุฑพงษ์	12 หมู่ 4 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/
74	นางประสิทธิ์ วงษ์เพชรพิทักษ์	96/1 หมู่ 10 ต.บางพระ อ.เมืองฯ	/	/

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง/ สถานที่ทำงาน	11 พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
1	ผศ.เอนก เทพสุภรณ์กุล	อธิการบดี	/	
2	ผศ.อำนาจ ถาวร	รองอธิการบดี	/	
3	ผศ.นพรัตน์ สรวายสุวรรณ	รองอธิการบดี	/	
4	อ.พรพรรณ นินนาท	รองอธิการบดี	/	/
5	อ.ดร.อำนาจ ปาอ้าย	ประธานสภาคณาจารย์		/
6	ผศ.ฐิติมาวดี เจริญรัตน์	ผู้แทนสภาคณาจารย์	/	/
7	ผศ.ดร.ผ่องศรี มาสขาว	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	/	
8	อ.ดร.กุลวดี โจนีไพศาลกิจ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	/	/
9	อ.ดร.วงเดือน ไม้สนธิ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	/	/
10	อ.ดร.สายฝน เสกขุนทด	ผู้อำนวยการสำนักวางแผนและพัฒนา	/	/
11	อ.วรรณภา รัตนประเสริฐ	ผู้อำนวยการศูนย์เวชศึกษาป้องกัน	/	/
12	อ.วิไลวรรณ สุนทรายุทธ	รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	/	/
13	อ.วิชัย พงษ์โหมด	ประธานโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน	/	/
14	อ.บุญมา พงษ์โหมด	เลขานุการโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน	/	/
15	อ.ทาทิมา แก้วศิริ	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์สุขภาพ	/	/
16	อ.ครรชิต มาระโกชน์	รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ	/	/
17	ผศ.อรพรรณ ธรรมพิทักษ์	คณะวิทยาการจัดการ	/	/
18	อ.สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม	อดีตรองผู้อำนวยการสำนักกิจการนักศึกษา	/	/
19	ผศ.คณินดิษฐ์ ชื่นคำ	ประธานโปรแกรมวิทยาศาสตร์ความปลอดภัย	/	/
20	อ.ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ	/	/
21	ผศ.ชุตินันท์ บุญฉ่ำ	รองคณบดีคณะครุศาสตร์	/	/
22	ผศ.ศันสนีย์ จันทร์สถิตย์พร	คณะครุศาสตร์	/	/
23	นางสาวประนอม เงินบุคคล	สำนักวางแผนและพัฒนา	/	/
24	นายบำรุง ฉิมพาลี	สำนักกิจการนักศึกษา	/	/

รายชื่อวิทยากรการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	สถานที่ทำงาน	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
1	ศ.กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/	/
2	รศ.ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/	/
3	ผศ.ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/	/

รายชื่อผู้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง// สถานที่ทำงาน	11พ.ค. 2548	1มิ.ย. 2548
1	นายวัฒนา กาญจนกามล	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
2	น.ส.ไพเราะ ไตรดีลานันท์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
3	นางดารณี วรรณชาติ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
4	นางละอองทิพย์ มหาศักดิ์ศิริ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
5	นางไอลภา เวฬุตันติ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
6	นายพิเชษฐ ไตรดีลานันท์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
7	ร.ต.หญิง สุคนธ์ ขำชื่น	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
8	นางพิศมัย เมธีกุล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
9	นายชาติรี นันทพานิช	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
10	นายสถาพร ม่วงสี	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา	/	/
11	นายบรรจบ จันทรเจริญ	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพนมสารคาม	/	/
12	น.ส.ภิรมย์ สงวนทรัพย์	สถานีอนามัยตำบลหนองแห่น อ.พนมสารคาม	/	/
13	นางพนิดา มิ่งสมร	สถานีอนามัยบ้านต้นนา อ.พนมสารคาม	/	/

ภาคผนวก ข

รายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อเอกสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ

- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 2547. สรุปผลผลิตที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์
กระทรวงศึกษาธิการของมหาวิทยาลัย/สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี ปีงบประมาณ 2548.
อัตรากำลัง
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. 2547. ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 2547. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ประจำปี
งบประมาณ 2548. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 2547. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2547-2552. นครราชสีมา : สมบูรณ์พูนดี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 2548. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ 2548. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 2547. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ปีการศึกษา 2547-2554. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 2548. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ประจำปี
งบประมาณ 2548. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2547. เอกสารสรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2546-2550). อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. 2547 . แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
ปี 2548-2551. (ฉบับปรับปรุง ตุลาคม 2547). อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2548. ปฏิญญาศรีวิชัย มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี. พิมพ์
ครั้งที่ 1. สุราษฎร์ธานี : อุดมลาภ สุราษฎร์ธานี
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 2547. แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปี 2548-
2552. อัตรากำลัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 2547. วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน ในการ
พัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พ.ศ. 2548-2557. อัตรากำลัง
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. 2547. แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย พ.ศ. 2547-2555.
อัตรากำลัง.
- สถาบันราชภัฏกาฬสินธุ์. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัตรากำลัง.

สถาบันราชภัฏจันทรเกษม. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏชัยภูมิ. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. 2544. แผนกลยุทธ์และการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏเทพสตรี. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏนครปฐม. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2546-2550). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏนครพนม. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ระยะที่ 9
(พ.ศ.2547-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-
2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏพระนคร. 2544. แผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549).
อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏภูเก็ต. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏยะลา. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏลำปาง. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏเลย. 2545. แผนยุทธศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย พ.ศ. 2546-2549. อัดสำเนา.

สถาบันราชภัฏศรีสะเกษ. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันราชภัฏสกลนคร. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.

- สถาบันราชภัฏสงขลา. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.
- สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัดสำเนา.
- สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.
- สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2547. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.
2547-2549. อัดสำเนา.
- สถาบันราชภัฏคุบราชธานี. 2544. แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). อัด
สำเนา.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อเอกสารแผนชุมชนที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ

- ตำบลบางพระ. 2547. แผนชุมชนตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลหน้าเมือง. 2547. แผนชุมชนตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลท่าไข่. 2547. แผนชุมชนตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลบางพระ. 2547. แผนชุมชนตำบลบางพระ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลคลองจุกกระเฉด. 2547. แผนชุมชนตำบลคลองจุกกระเฉด อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา.
 จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลคลองนครเนื่องเขต. 2547. แผนชุมชนตำบลคลองนครเนื่องเขต อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา.
 จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลวังตะเคียน. 2547. แผนชุมชนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลหนามแดง. 2547. แผนชุมชนตำบลหนามแดง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา"
- ตำบลหัวสำโรง. 2547. แผนชุมชนตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลแปลงยาว. 2547. แผนชุมชนตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลวังเย็น. 2547. แผนชุมชนตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลหนองไม้แก่น. 2547. แผนชุมชนตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลดงน้อย. 2547. แผนชุมชนตำบลดงน้อย อำเภอรสาธิต. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลบางคล้า. 2547. แผนชุมชนตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลปากน้ำ. 2547. แผนชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัดสำเนา.
- ตำบลคูยายหมี. 2547. แผนชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.
- ตำบลลาดกระทิง. 2547. แผนชุมชนตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต. จังหวัดฉะเชิงเทรา.
 อัดสำเนา.

ตำบลท่ากระดาน. 2547. แผนชุมชนตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลเกาะไร่. 2547. แผนชุมชนตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัคร์สำเนา

ตำบลเกาะขนุน. 2547. แผนชุมชนตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลบ้านซ่อง. 2547. แผนชุมชนตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลพนมสารคาม. 2547. แผนชุมชนตำบลพนมสารคาม อำเภอพนมสารคาม. จังหวัด

ฉะเชิงเทรา. อัคร์สำเนา.

ตำบลเมืองเก่า. 2547. แผนชุมชนตำบลเมืองเก่า อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลหนองยาว. 2547. แผนชุมชนตำบลหนองยาว อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลท่าถ่าน. 2547. แผนชุมชนตำบลท่าถ่าน อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัคร์สำเนา

ตำบลหนองแหน. 2547. แผนชุมชนตำบลหนองแหน อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลเขาหินซ้อน. 2547. แผนชุมชนตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลบางน้ำเปรี้ยว. 2547. แผนชุมชนตำบลบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัด

ฉะเชิงเทรา. อัคร์สำเนา.

ตำบลสิงโตทอง. 2547. แผนชุมชนตำบลสิงโตทอง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลหมอนทอง. 2547. แผนชุมชนตำบลหมอนทอง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลบึงน้ำรักษ์. 2547. แผนชุมชนตำบลบึงน้ำรักษ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลดอนเกาะกา. 2547. แผนชุมชนตำบลดอนเกาะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลดอนฉิมพลี. 2547. แผนชุมชนตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลท่าตะเกียบ. 2547. แผนชุมชนตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลคลองตะเกรา. 2547. แผนชุมชนตำบลคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลคลองเขื่อน. แผนชุมชนตำบลคลองเขื่อน กิ่งอำเภอกองเขื่อน. จังหวัดฉะเชิงเทรา.

อัคร์สำเนา.

ตำบลบางโรง. แผนชุมชนตำบลบางโรง กิ่งอำเภอกองเขื่อน. จังหวัดฉะเชิงเทรา. อัคร์สำเนา.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามการวิจัย
เรื่อง สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชน
ในการป้องกันการติดยาเสพติด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ในพันธกิจบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยมีผู้วิจัยคือ นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์ นิสิตปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แบบสอบถามชุดนี้ มีจำนวน 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยและผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งมี 5 ด้านดังนี้

1. ด้านนโยบาย
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย
4. ด้านการพัฒนาชุมชน
5. ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

ตอนที่ 3 โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ตั้งแต่ปี 2547 -2548

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ขอความกรุณาท่าน โปรดสละเวลาตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการวิจัย

ขอขอบคุณอย่างสูง

นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์

โทรศัพท์/ โทรสาร 0-3851-2400

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยและผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ.....
2. ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูล
 - ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
 - อื่นๆ ระบุ.....
3. ท่านปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งนี้มาเป็นเวลา.....ปี
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งนี้มีแผนกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด หรือไม่
 - มี (โปรดแนบเอกสารประกอบ)
 - มีบางส่วน (โปรดแนบเอกสารประกอบ)
 - ไม่มี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด ในหน่วยงานของท่านตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งระดับการประเมินจำแนกออกเป็น 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ระดับ 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

สภาพปัจจุบัน	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด ←		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1
0. เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการติดยาเสพติด	/
00. การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ	/

คำอธิบาย

เมื่อท่านพิจารณาว่า สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด

0. เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการติดยาเสพติด มีความเหมาะสมมากที่สุด ท่านทำเครื่องหมาย / ในช่องหมายเลข 5

00. การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ ถ้าท่านพิจารณาแล้วเห็นด้วยในระดับน้อยกว่า การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ท่านจึงทำเครื่องหมาย / ในช่องหมายเลข 2

สภาพปัจจุบัน	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด				น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ด้านนโยบาย					
-มีนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านการป้องกันยาเสพติด					
-ผู้บริหารสูงสุดให้ความสำคัญด้านป้องกันยาเสพติด					
-มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการป้องกันการติดยาเสพติด					
-มีแผนงาน/โครงการด้านการป้องกันยาเสพติด					
2. ด้านงบประมาณ					
-กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-กระทรวงสาธารณสุขได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-กระทรวงยุติธรรมได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-จังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-องค์กรเอกชนได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับมหาวิทยาลัย					
-งบประมาณด้านการป้องกันยาเสพติดที่ได้รับจัดสรรมีจำนวนเพียงพอ					

สภาพปัจจุบัน	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด ←—————→ น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
3. ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย					
-มีบุคลากรที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติดจำนวนเพียงพอ					
-มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัย และชุมชน					
-มีการพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันยาเสพติดในมหาวิทยาลัย และชุมชน					
-บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้นำชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด					
4. ด้านการพัฒนาชุมชน					
-มีการนำนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน					
-มีการนำนักศึกษาออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน					
-มหาวิทยาลัยจัดหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำชุมชน					
-มีการทำวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน					
5.ด้านความร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันยาเสพติด					
-มีการตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนด้านการป้องกันการติดยาเสพติด					
-มีการวางแผนงานป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน					
-มีการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน					
-มีการติดตามผลการป้องกันยาเสพติดร่วมกับชุมชน					
-มีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด					
-มีการเผยแพร่ข้อมูลให้ชุมชนด้านป้องกันยาเสพติด					

ตอนที่ 3 โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ และชุมชนในด้านการป้องกันการติดยาเสพติด ปี 2547-2548

ปี 2547 ชื่อโครงการหรือกิจกรรม.....

ผลการดำเนินงาน.....

งบประมาณ.....บาท จากหน่วยงาน.....

ปี 2548 ชื่อโครงการหรือกิจกรรม.....
 ผลการดำเนินงาน.....
 งบประมาณ.....บาท จากหน่วยงาน.....

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

หัวข้อ	ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1.ด้านนโยบาย		
2.ด้านงบประมาณ		
3.ด้านบุคลากรมหาวิทยาลัย		
4.ด้านการพัฒนาชุมชน		
5.ด้านความร่วมมือกับชุมชน ในการป้องกันการติด ยาเสพติด		

ขอพระคุณอย่างสูง

นางสาวไพเราะ ไตรติลาพันธ์

แบบตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามการวิจัย
เรื่อง สภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการป้องกัน
การติดยาเสพติด

โดย.....

กรุณาขีดเครื่องหมาย ✓ ช่องที่ตรวจสอบ

เนื้อหาแบบสอบถาม

สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง

- ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยและผู้ให้ข้อมูล
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
- ตอนที่ 2** ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความ
ร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในการ
ป้องกันการติดยาเสพติด ซึ่งมี 5 ด้านดังนี้
1. ด้านนโยบาย
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
 2. ด้านงบประมาณ
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
 3. ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
 4. ด้านการพัฒนาชุมชน
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
 5. ด้านความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
- ตอนที่ 3** โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ
ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏและชุมชนในด้านการป้องกัน
การติดยาเสพติด ตั้งแต่ปี 2547 -2548
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....
- ตอนที่ 4** ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ
คำแนะนำให้ปรับปรุง.....

ขอขอบคุณอย่างสูง

นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์ โทรศัพท์/โทรสาร 0-3851-2400

ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและคณาจารย์ ประเด็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในพันธกิจบริการวิชาการแก่สังคมต่อการ ป้องกันการติดยาเสพติดที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยมี นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และนักวิชาการสาธารณสุข 9 ด้านส่งเสริมพัฒนา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นผู้วิจัย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ปี 2546 - 2547 ท่านหรือหน่วยงานได้ให้บริการชุมชน หรือพัฒนาชุมชนใน จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างไรบ้าง.....

.....

2. ในมุมมองของท่าน ปัจจุบันความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เป็นอย่างไร.....

.....

3. ในมุมมองของท่าน อนาคตควรมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชนครินทร์กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด อย่างไร.....

.....

4. ท่านคิดว่าจุดแข็ง (strength) ที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง.....

.....

5. ท่านคิดว่าจุดอ่อน (weakness) ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง

.....
.....

และท่านมีวิธีการแก้ปัญหานี้

อย่างไร.....

.....

6. ท่านคิดว่าโอกาส (opportunities) ที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง

.....
.....

7. ท่านคิดว่าข้อจำกัด (threats) ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง.....

.....
.....

และท่านมีวิธีการแก้ปัญหานี้

อย่างไร.....

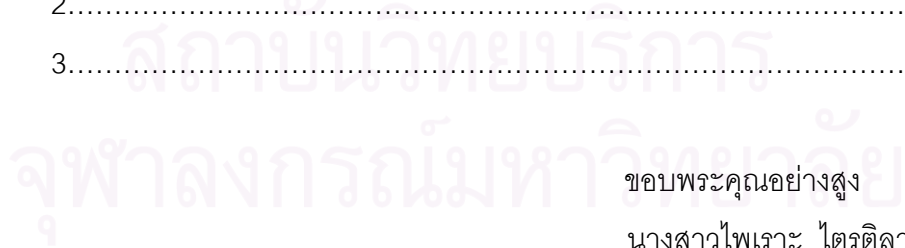
.....

8. ขอความกรุณาให้ท่านเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ควรจะอย่างไร

1.....

2.....

3.....

ขอขอบคุณอย่างสูง
นางสาวไพเราะ ไตรติลำนันท์
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3851-2400

ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้นำห้องที่ ห้องถิ่นและผู้นำชุมชนตำบล.....จังหวัดฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำห้องที่ ห้องถิ่น และ ผู้นำชุมชนระดับตำบลด้านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อการป้องกันการติดยาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่ เน้นความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยมี นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์ นิสิตปริญญาเอก สาขา อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการสาธารณสุข 9 ด้านส่งเสริม พัฒนา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นผู้วิจัย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1.ปี2546-2547ท่านหรือตำบลของท่านได้ป้องกันยาเสพติดอย่างไร

.....

2.ในมุมมองของท่าน ปัจจุบันความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราด้านการป้องกันการติดยาเสพติด เป็นอย่างไร.....

.....

3.ในมุมมองของท่าน อนาคตควรมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ กับชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติด อย่างไร.....

.....

4.ท่านคิดว่าจุดแข็ง (strength) ที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง.....

.....

5.ท่านคิดว่าจุดอ่อน (weakness) ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง

.....
.....

และท่านมีวิธีการแก้ปัญหา

อย่างไร.....

.....

6.ท่านคิดว่าโอกาส (oppurtunities) ที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง

.....
.....

7.ท่านคิดว่าข้อจำกัด (threats) ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการป้องกันการติดยาเสพติด มีอะไรบ้าง.....

.....
.....

และท่านมีวิธีการแก้ปัญหา

อย่างไร.....

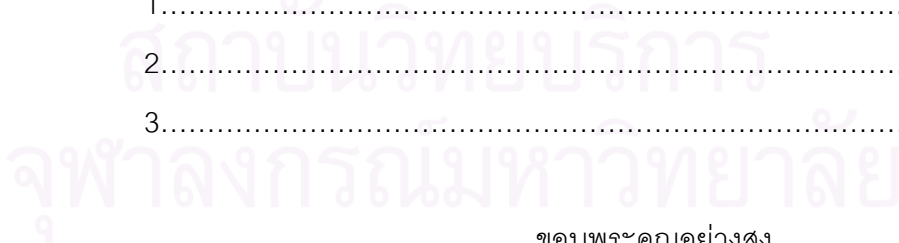
.....

8.ขอความกรุณาให้ท่านเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด ควรจะอย่างไร

1.....

2.....

3.....

ขอขอบคุณอย่างสูง
นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3851-2400

แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส	ข้อจำกัด / ภัยอุปสรรค
สังคมและวัฒนธรรม (1)..... (2).....	สังคมและวัฒนธรรม (1)..... (2).....
เทคโนโลยี (1)..... (2).....	เทคโนโลยี (1)..... (2).....
เศรษฐกิจ (1)..... (2).....	เศรษฐกิจ (1)..... (2).....
การเมืองและกฎหมาย (1)..... (2).....	การเมืองและกฎหมาย (1)..... (2).....
อื่นๆ..... (1)..... (2).....	อื่นๆ..... (1)..... (2).....

แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง / จุดเด่น	จุดอ่อน / จุดด้อย
โครงสร้างองค์กรและนโยบาย (1)..... (2)..... (3).....	โครงสร้างองค์กรและนโยบาย (1)..... (2)..... (3).....
การให้บริการ (ประสิทธิผลขององค์กร) (1)..... (2)..... (3).....	การให้บริการ (ประสิทธิผลขององค์กร) (1)..... (2)..... (3).....
บุคลากร (1)..... (2)..... (3).....	บุคลากร (1)..... (2)..... (3).....
ประสิทธิภาพทางการเงิน (1)..... (2).....	ประสิทธิภาพทางการเงิน (1)..... (2).....
วัสดุอุปกรณ์ (1)..... (2).....	วัสดุอุปกรณ์ (1)..... (2).....
การบริหารจัดการ (1)..... (2).....	การบริหารจัดการ (1)..... (2).....

แบบตรวจสอบกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชน
เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการติดยาเสพติด
โดย.....

กรุณาขีดเครื่องหมาย ✓ ช่องที่ตรวจสอบ

เนื้อหาแผนกลยุทธ์	ใช้ได้	ให้ปรับปรุง
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบเมตริก (SWOT MATRIX)..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 2 ข้อความวิสัยทัศน์..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 3 ข้อความพันธกิจ..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 4 ข้อความวัตถุประสงค์..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 6 การกำหนดกลยุทธ์ระดับแผนงาน..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 7 การกำหนดกลยุทธ์ระดับโครงการ..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 8 การจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับองค์กรของมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ในด้านการป้องกันการติดยาเสพติด..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		
ส่วนที่ 9 อื่นๆ..... คำแนะนำให้ปรับปรุง.....		

ขอพระคุณอย่างสูง

นางสาวไพเราะ ไตรติลาพันธ์

โทร/โทรสาร 038-512400

ภาคผนวก ง

สรุปผลการสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1
วันที่ 2 มีนาคม 2548 เวลา 09.30-10.30 น.

สรุปสาระสำคัญดังนี้

ยาเสพติด เปรียบเสมือนลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่แพร่ระบาดในไทย ยิ่งทำลาย ก็ยิ่งมีมากขึ้น ซึ่งมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ความยากแค้นด้านจิตใจ จากการถูกกดขี่ และความยากไร้ด้าน วัตถุ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

แนวทางการป้องกันปราบปราม เดิมใช้การทหารนำการเมือง ซึ่งรัฐโดดเดี่ยวเพราะราษฎร คิดว่าเป็นหน้าพี่ของรัฐในการปราบปรามยาเสพติด มาสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ใช้การเมืองนำ การทหาร ปรับปรุงบทบาทราชการให้บริการ รับใช้ประชาชน ปรับปรุงส่งเสริมอาชีพ และเปลี่ยน ให้ราษฎรมีโอกาสช่วยเหลือปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยให้ราชการใช้วิธีการปรับทุกข์ ผูกมิตร ปลุกฝังอุดมการณ์ โดยวิธีการ 2 ประการ คือ

1. กิจกรรมลูกเสือชาวบ้าน หลักสูตร 7 วัน ปี พ.ศ. 2515 เน้นในเรื่องการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามารถสร้างกระบวนการ และดึงชาวบ้านให้มามีส่วนร่วม เช่น ไทยอาสาป้องกัน ชาติ (ทสปช.) ไทยพิทักษ์ถิ่น ไทยรักชาติ

2. มีกฎหมาย ทสปช. รับรองคนมาช่วยราชการเมื่อเจ็บป่วย มีสิทธิพิเศษต่าง ๆ จึงมี กลุ่มต่าง ๆ ต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์

แต่เดิมระดับหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ซึ่งทำงานให้ 14 กระทรวง ระดับตำบลมีกำนัน ผู้ช่วย 2 คน สารวัตรกำนัน 2 คน รวมเป็น 5 คน มีหน้าที่ปราบปราม ยาเสพติด ซึ่งเครื่องมือไม่เพียงพอ กำลังคนผู้นำน้อย

ปัจจุบันมีการจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) มีคณะกรรมการ 7 ฝ่าย เช่น ปกครอง ศึกษาธิการ สาธารณสุข การเงิน เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายมีคณะกรรมการ และแต่ละ ชุมมีสมาชิก ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปราบปราม โดยรัฐบาลกำหนดให้มีอาวุธในการป้องกัน และปราบปราม คือปืนลูกซอง 5 นัด จำนวน 15 กระบอก ใช้ในการปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ ในไทยให้หมดไปในปี 2523

ปัญหายาเสพติด ได้เพิ่มขึ้นประมาณปี 2540 ต่อจากสมัยนายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยง ใจยุทธ ซึ่งมีการแพร่ระบาดเกือบทั่วประเทศ แนวทางที่จะทำให้หมดไปคือ ให้พี่น้องประชาชนช่วย ราชการในการปราบปรามยาเสพติด

ชุมชนเข้มแข็งจริงหรือไม่ มีการจัดการอย่างไร หมู่บ้าน ค เป็นหมู่บ้าน ข เป็นหมู่บ้าน ก ไม่ต้องเร่งเวลา ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล และความเอาจริงเอาจังของรัฐบาล

ปัจจุบันนี้ สังคมแตกสลาย ยังมีอยู่ในชนบทจำนวนมาก มีปัญหาของเด็ก การลงโทษเด็ก สิ่งแวดล้อมที่ชักนำ จึงต้องทำครอบครัวให้อบอุ่น ซึ่งตำบล หมู่บ้านใด ที่ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง จะมีการเอาใจใส่อย่างดี

การให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) โดยการให้อำนาจในการกำกับดูแลข้าราชการในจังหวัด สิ่งที่ทำคือ ด้านการศึกษา มีโครงการเคาะประตูบ้าน มีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ครูกำกับดูแลนักเรียน ด้านการปกครอง มีโครงการเคอร์ฟิวเด็ก ให้เด็กสนใจเรียน ห่างไกลยาเสพติด

สรุป ปี 2540 รัฐธรรมนูญเน้นการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น แต่ท้องถิ่นก็ยังไม่สำคัญ จึงต้องเสริมบทบาทท้องถิ่น เพราะตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นจุดแตกหักของความมั่นคงของชาติ และการป้องกันการติดยาเสพติด

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2

วันที่ 28 มีนาคม 2548 เวลา 13.30-14.10 น.

สรุปสาระสำคัญดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น โดยกฎหมายกำหนดชัดเจน มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาในท้องถิ่นมีหลากหลาย เช่น (1) ปัญหาความยากจน ซึ่งสามารถจัดปัญหาได้โดยการพัฒนาอาชีพเพื่อความอยู่ดีกินดี (2) ปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของประชากร เพราะนักศึกษาจัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง และมีกิจกรรมด้านชุมชน ซึ่งต้องดูแลสร้างจิตสำนึกให้หลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ส่วนการเชื่อมโยงกับชุมชนในท้องถิ่น จากประสบการณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ได้ดำเนินการให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติในชุมชน มีประโยชน์ในการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักวิธีการป้องกัน โดยอาศัยบริการวิชาการทางสังคม

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัย มีความร่วมมือกับชุมชนมาก เพราะมุ่งเน้นทางด้านการพัฒนา กำลังคนในการฝึกอบรม แต่การศึกษา เพื่อพัฒนาในส่วนที่ทำเรื่องความต้องการของชุมชน ยังมีค่อนข้างจำกัด ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความสำคัญมากขึ้น สำหรับกิจกรรมในการป้องกันยาเสพติดโดยตรงยังมีน้อย ที่ทำอยู่บ้างยังไม่ค่อยชัดเจน

ในอนาคต จะมีแผนกลยุทธ์ เพื่อดูว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ควรจะบทบาทหน้าที่อย่างไร ในเรื่องของปัญหาทางสังคม ยาเสพติด และความยากจน ซึ่งควรจะทำอย่างจริงจัง

ในปัจจุบัน ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกรรมการชุดที่ทำงานเชื่อมโยงกับความต้องการของท้องถิ่น และสะท้อนความต้องการระหว่างมหาวิทยาลัยกับท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยฯ มีจุดแข็งได้แก่ (1) เป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่จัดตั้งมานาน มีเจตนารมณ์ชัดเจนทำให้มหาวิทยาลัยฯ เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากบุคคลในท้องถิ่นล้วนแล้วแต่เป็นศิษย์เก่า นักศึกษา และผู้มารับบริการอื่น ๆ (2) เป็นวิทยาลัยครูเดิม ผ่านกระบวนการในการผลิตครู เพื่อทำงานในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง โดยเน้นการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจที่จะตระหนักถึงปัญหาของท้องถิ่น และ (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเชื่อมโยงวิถีชุมชน

จุดอ่อนที่มีอยู่เช่น (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เติบโตอย่างรวดเร็ว ขาดอาจารย์ที่จะรองรับในการขยายสาขา คณะวิชาที่เพิ่มขึ้น คณาจารย์โดยวุฒิ ตำแหน่งวิชาการยังจำกัด ซึ่งอาจใช้ความเชี่ยวชาญได้ไม่เต็มที่ (2) มีปัญหาทางด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่จำกัด (3) ภาระงานของอาจารย์มีมาก สอนทั้งภาคปกติ ภาคพิเศษ จึงทำให้บริการวิชาการกับชุมชน อาจทำไม่ได้เต็มที่

ถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ยื่นมือออกไปหาท้องถิ่นซึ่งมหาวิทยาลัยฯ มีสภาวิชาการ สภาคณาจารย์ และคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมมหาวิทยาลัย จึงเปิดโอกาสให้โครงสร้าง และการมีส่วนร่วมในชุมชนพร้อมในตัวอยู่แล้ว

กลยุทธ์ที่เสนอแนะคือ (1) ความร่วมมือที่ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยความร่วมมือ Action Oriented ให้ชนะ (win-win) ทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและมหาวิทยาลัยฯ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการร่วมคิด ร่วมทำ และ (2) ประเมินความต้องการของชุมชน และความพร้อมของมหาวิทยาลัยฯ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3

วันที่ 1 เมษายน 2548 เวลา 15.30-16.30 น.

สรุปสาระสำคัญดังนี้

บทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คือ

- การศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการติดยา/การเสพติดกับครอบครัวในชุมชน
- การทำงานในชุมชน เชิงกระบวนการในความสามารถที่จะเอื้อต่อคนในชุมชน

และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำแผน Action Plan ซึ่งแผนที่ได้ควรจะสนับสนุนความเข้าใจในการทำงานร่วมกันในบริบทของชุมชนนั้น ๆ โดยมีคนที่เข้าใจ/ตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน

สำหรับเนื้อหาในการจัดทำแผนควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้
 เสพ ยา ผู้ติดยา ตลอดจนกลไก และปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ศึกษาชุมชน บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
 และดูแลกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงให้ตระหนักถึงปัญหา รวมถึงการพัฒนาเนื้อหาของแผนใน
 การแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยให้ป็นรูปธรรม

ยาบ้าเป็นแค่ภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งภายใต้ภูเขาน้ำแข็งนั้นยังมีเรื่องที่ใหญ่โตมากมายนัก

บทบาทของชุมชน ควรทำข้อมูลคนที่ป็นปัญหา และคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด
 สิ่งที่ได้จากการวิจัย คือ

1. การสร้างความรู้ใหม่
2. มีบทเรียนอะไรบ้างจากกระบวนการทำแผนร่วมกัน
3. แปลงประสบการณ์ทำงานเป็นวิธีการทำงานของมหาวิทยาลัย

ประเด็นการป้องกันยาเสพติด ควรมีกระบวนการทำแผนกลยุทธ์ การสร้างงานวิจัยเชิง
 ปฏิบัติการ และการสรุปบทเรียน

จากงานวิจัยพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้าโปรแกรมบำบัดสมาธิบำบัด ทั้งที่ถูกบังคับบำบัด
 และสมัครใจเดินเข้ามาบำบัดนั้น ผลการรักษาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้มีงานวิจัยร่วมระหว่าง
 UNICEF และกรมสามัญศึกษาพบว่าอาจารย์มีเจตคติว่าเรื่องยาเสพติดเป็นเรื่องส่วนตัวของ
 นักเรียน แต่ยังมีกรให้ความช่วยเหลือได้เมื่อมีปัจจัยเสี่ยงและพบว่า (1) เด็กแต่ละคนเสี่ยงไม่
 เท่ากัน ถึงแม้ว่า Intervention ต่างกัน (2) ควรอบรมทักษะชีวิต (Life Skill) เพื่อสร้างศักยภาพ (3)
 ควรให้เยาวชนมีส่วนร่วมเนื่องจากมีมุมมองที่ดี (4) ควรปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดีกับเยาวชน (5)
 ศึกษากระบวนการของเยาวชนในเรื่องค่านิยมและความคาดหวัง และ (6) การจัดระบบข้อมูลและ
 บริการที่เข้าถึง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ภาพदनไตรเกรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะ (41)

- เป็นมหาวิทยาลัย (41)
 - องค์กรแห่งการเรียนรู้ (6)
 - ชี้นำ (6)
 - ให้โอกาส (4)
 - ปวงชน/ ปวงประชา (3)
 - ท้องถิ่น (2)
 - มาตรฐาน (4)
 - จัดการศึกษา (2)
 - วิชาการ (2)
 - บริหารจัดการ (1)
 - มีบทบาท (4)
 - ชี้นำ (1)
 - ขยายองค์ความรู้ (1)
 - สากล (1)
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น (1)
 - เป็นศูนย์กลาง (7)
 - การเรียนรู้ (3)
 - การวิจัย (2)
 - บริการวิชาการ (2)
 - สังคม (1)
 - ท้องถิ่น (1)
 - เชี่ยวชาญ (5)
 - ผลิตและพัฒนาครู (3)
 - วิชาชีพหลากหลายสาขา (2)

ภาพที่ 2 ภาพเดนโดรแกรมวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวม

แนวทางปฏิบัติ (51)

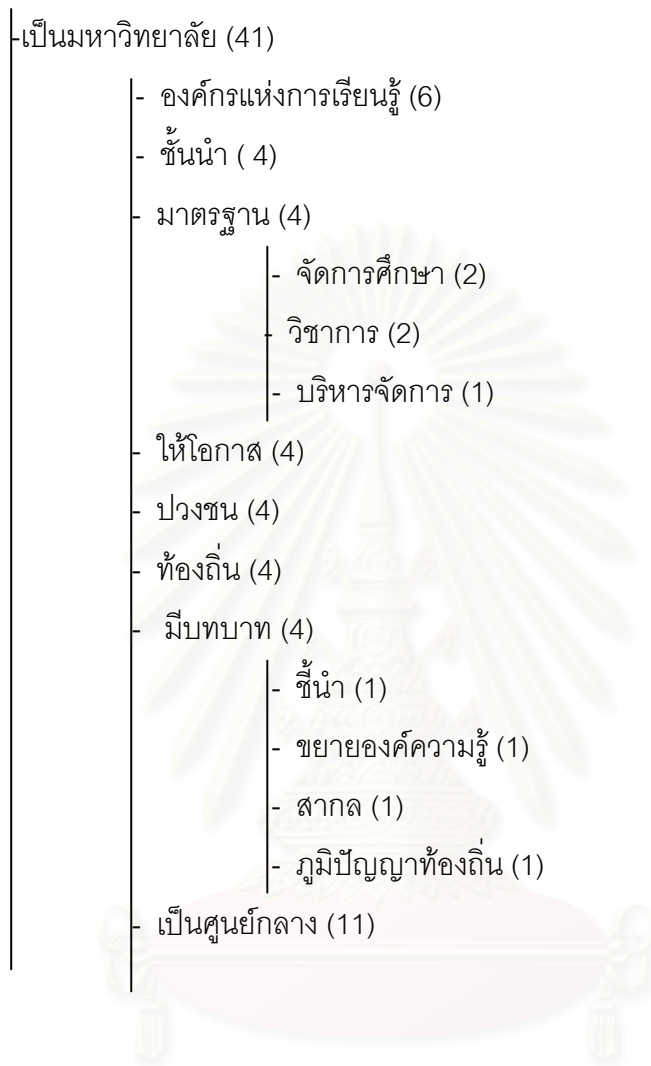
-ผลิตบัณฑิต และกำลังคน (51)

- ความรู้ (10)
- คุณธรรม (10)
- จิตสำนึก (7)
 - ท้องถิ่น (3)
 - สังคม (2)
 - ประเทศชาติ (2)
- ถ่ายทอดเทคโนโลยี (6)
 - สากล (4)
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2)
- บริการวิชาการแก่สังคม (6)
- วิจัย สร้างองค์ความรู้ (6)
 - แก้ปัญหาชุมชน (3)
 - พัฒนาท้องถิ่น (3)
- ผลิตและพัฒนาครู (6)
 - มีคุณภาพ (2)
 - มีมาตรฐาน (2)
 - จรรยาบรรณวิชาชีพ (2)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 ภาพเดนไดรแกรมวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวม (ต่อ)

ลักษณะ (41)

ภาพที่ 3 ภาพเดินโดรแกรมพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีโดยภาพรวม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางปฏิบัติ (41)

- เป็นมหาวิทยาลัย (41)
 - องค์การแห่งการเรียนรู้ (6)
 - ชี้นำ (6)
 - มาตรฐาน (4)
 - จัดการศึกษา (2)
 - วิชาการ (2)
 - บริหารจัดการ (1)
 - ให้โอกาส (2)
 - ปวงชน (2)
 - ท้องถิ่น (2)
 - มีบทบาท (4)
 - ชี้นำ (1)
 - ขยายองค์ความรู้ (1)
 - สากล (1)
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น (1)
 - เป็นศูนย์กลาง (13)

ภาพที่ 3 ภาพเดนไดรแกรมพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวม (ต่อ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวไพเราะ ไตรติลานันท์ เกิดเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2497 ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สำเร็จการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สุขาภิบาล) ปีการศึกษา 2518-2519 จากมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข ปีการศึกษา 2533-2534 จากมหาวิทยาลัยมหิดล สาธารณสุขศาสตร์บัณฑิต (อาชีวอนามัยและความปลอดภัย) ปีการศึกษา 2537-2538 จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เข้ารับการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อภาคปลาย ปีการศึกษา 2544

ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข 9 ด้านส่งเสริมพัฒนา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ทรงคุณวุฒิของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี เป็นอาจารย์พิเศษ โปรแกรมวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และเป็นกรรมการบริหารสมาคมผู้ประกอบการและครูโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย